Наукове видання

ЛАДОНЬКО ЛЮДМИЛА СТЕПАНІВНА

ДЕТЕРМІНАНТИ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

ISBN 978-966-8912-82-5

МОНОГРАФІЯ

Комп'ютерна верстка Вишемирська С. В.
Художній редактор Вишемирська С. В.

Передано до складання 29.08.2014 року
Підписано до друку 05.09.2014 року
Формат 60 × 84
Умов.друк.арк. 20,12. Обл.-вид.арк. 22,61

Папір офсетний. Гарнітура Bookman Old Style
Наклад: 300 екз.

Книжкове видавництво ПП Вишемирський В. С.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи серія ХС № 48 від 14.04.2005 р.
видано Управлінням у справах преси та інформації
73000, Україна, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 138,
тел. (050) 514-67-88, amail: vvs2000@inbox.ru

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛАДОНЬКО Л. С.

ДЕТЕРМІНАНТИ СТРАТЕГІЇ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

МОНОГРАФІЯ

Чернігів – 2014

УДК 338.45:332.14 (620.9.004.18:043.3)
ББК 65.9.(4 УКР.) – 98
Л – 43

Рекомендовано до друку Вченою радою
Чернігівського національного технологічного університету
МОН України (протокол № 7 від 29 серпня 2014 року)

Л – 43 Детермінанти стратегії формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України: Монографія / Л. С. Ладонько. – Чернігів – Херсон, Вид-во ЧНТУ МОН України, Вид-во Вишемирський В. С., 2014. – 424 с.

Рецензенти:

Алимов О. М., академік НАН України, д.е.н., проф., заслужений діяч науки і техніки України, лауреат державної премії науки і техніки України, завідувач відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;
Микитенко В. В., д.е.н., проф., головний науковий співробітник відділу стратегічного потенціалу сталого розвитку ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»;
Худолей В. Ю., д.е.н., доц., віце-президент з науково-методичної роботи Міжнародного науково-технічного університету імені академіка Юрія Бугая.

ISBN 978-966-8912-82-5

У монографії досліджуються багатогранні науково-прикладні проблеми щодо управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави та зафіксовано науковий пріоритет із формування системно-універсального складу ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки в контексті розбудови в державі промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу в умовах ресурсних обмежень і нарощення загроз надійності функціонування національної економічної системи.

Рис. Б.1.2. Чисельність докторантів за регіонами України у 2012 році

Рис. Б.1.3. Чисельність аспірантів за регіонами України у 2012 році

Рис. Б.1.1 Географія обсягів реалізованої промислової продукції в Україні
(І півріччя 2012 – І півріччя 2013 років)

Розкрито процедури формалізації концептуально-аналітичної моделі механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню.

Науково-прикладні розробки отримано за використання вихідних положень і домінант оригінальної Концепції відповідного типу, обґрунтованих при синхронній інкорпорації до їхнього складу принципів системного, процесного, структурно-інформаційного, когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підходів задля формалізації найвагоміших факторів впливу на системно-універсальні виміри функціонування промисловості в регіонах.

У наукову видання представлено результати аналізу та прогнозно-аналітичної оцінки вимірів результативності управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки держави, що здійснено за наслідками розробки й обґрунтування відповідного методичного підходу до їхнього оцінювання та прогнозування.

Монографія розрахована на широке коло фахівців і вчених-економістів, студентів та аспірантів, державних службовців, працівників органів місцевого самоврядування, науковців, а також усіх зацікавлених осіб, які досліджують і опікуються проблематикою розроблення та запровадження у практику сучасних технологій стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України в контексті забезпечення її сталого розвитку в умовах ресурсних обмежень.

ISBN 978-966-8912-82-5

УДК 338.45:332.14 (620.9.004.18:043.3)
ББК 65.9.(4 УКР.) – 98

© Ладонько Л. С., 2014

© ЧНТУ МОН України, 2014.

ЗМІСТ

Список умовних скорочень 6

Передмова 8

Розділ 1. Системні дослідження проблем формування інноваційного потенціалу в контексті стратегічного управління розвитком промисловості в регіонах 22

1.1. Взаємозв'язок та взаємозалежність категоріальних понять теорій стратегічного управління та інноватики..... 23
1.2. Сучасні технології стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економі..... 52
1.3. Концепція формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України 79
Список використаних джерел до розділу 1..... 97

Розділ 2. Стратегічне управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки: інформаційно-методичне та організаційне забезпечення 113

2.1. Методологічні принципи розбудови системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах 114
2.2. Визначення найвагоміших регресорів впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промислових підприємств 133
2.3. Світоглядно-методологічне та науково-практичне осмислення чинників формування, нарощення та повного освоєння інноваційного потенціалу 155
2.4. Інваріантність ресурсного забезпечення стратегічного управління розвитком при стратегуванні конкурентної позиції реального сектору регіональної економіки..... 165
Список використаних джерел до розділу 2..... 177

ДОДАТОК Б. 1
ОСНОВНІ МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ ПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В МЕЖАХ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Таблиця Б.1.1

Результати провадження інноваційної діяльності в реальному секторі економіки України у 2005 – 2013 рр.

Ретроспективний період, роки	Питома вага промислових підприємств, що			Витрати на інноваційну діяльність, у т. ч. за напрямами і окремими джерелами фінансування, млрд. грн.							Впроваджено технолог. процесів, кількість		Освоєно виробн. інноваційних видів продукції, найм.		Питома вага реалізов. інновов. продукції до заг. обсягу реалізованої промислової продукції, %
				напрями					джерела						
	впроваджували інновації, %	займалися інноваційною діяльністю, %	усього	дослідження і розробки	придбання ін. зовнішніх знань	придбання обладнання і програмного забезпечення	підготовка вир-ва до інновацій	частка власних коштів, %	частка бюджетного фінансування, %	Усього	у т.ч. маловідходні, ресурсозберігаючі	Усього	з них нові види техніки	
1	*2*	*3*	*4*	*5*	*6*	*7*	*8*	*9*	*10*	*11*	*12*	*13*	*14*	*15*
2005	8,2	11,9	5,8	0,6	0,2	3,2	1,0	87,7	0,5	1808	690	3152	657	6,5
2006	10,0	11,2	6,2	1,0	0,2	3,5	1,0	84,6	1,9	1145	424	2408	786	6,7
2007	11,5	14,2	10,9	1,0	0,3	7,5	-	73,7	1,3	1419	634	2526	881	6,7
2008	10,8	13,0	12,0	1,3	0,4	7,7	-	60,6	2,8	1647	680	2446	758	5,9
2009	10,7	12,8	8,0	0,9	0,1	5,0	-	65,0	1,6	1893	753	2685	641	4,8
2010	11,5	13,8	8,1	1,0	0,1	5,1	-	59,4	1,1	2043	479	2408	663	3,8
2011	12,8	16,2	14,3	1,1	0,3	10,5	-	52,9	1,0	2510	517	3238	897	3,8
2012	13,6	17,4	11,5	1,2	0,1	8,1	-	63,9	2,0	2188	554	3403	942	3,3
2013 **	13,8	17,9	12,2	1,4	0,4	10,1	0,6	61,3	2,3	2234	567	3501	965	3,9

Джерело * Обчислено та систематизовано автором даного дослідження за даними, приведеними статистичному у джерелі [http://www.ukrstat.gov.ua/]

** Попередній дані

Рис. А.4.9. Структура регіонального промислового виробництва у 2013 р. http://kommersant.ru/doc/2437193

Рис. А.4.10. Природо-ресурсний потенціал України за регіонами

Розділ 3. Формування інноваційного потенціалу України: аналіз структурно-динамічних вимірів функціонування реального сектору регіональної економіки 193

3.1. Сучасний досвід розбудови інноваційної моделі розвитку реального сектору економіки в контексті формування її інноваційного потенціалу 194

3.2. Системно-універсальні та економічні умови провадження інноваційної діяльності у промисловості в регіонах 224

3.3. Оцінювання елементарних компонент інноваційного потенціалупромисловості в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів 249

3.4. Комплексне обстеження інноваційної діяльності реального сектору регіональної економіки 279

Список використаних джерел до розділу 3 301

Розділ 4. Технологія управління процесами формування та освоєння інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки 321

4.1. Цільові функціонали механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах 322

4.2. Системний аналіз результатів розроблення й провадження системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування 342

4.3. Синхронізація процесів використання інноваційного та інформаційного потенціалу в контексті елімінування загроз і ризиків сталому розвитку регіонів 356

4.4. Формування інформаційної бази даних задля ідентифікації системно-універсальних характеристик процесів формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки 379

Список використаних джерел до розділу 4 393

Післямова 405

Додатки 410

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АРК	Автономна Республіка Крим
ВВП	Валовий внутрішній продукт
ВДВ	Валова додана вартість
ВРП	Валовий регіональний продукт
$ІМР_{РСРЕ}$	Інноваційна модель розвитку реального сектору регіональної економіки
ЕЕ	Енергоефективність
ЕММЗТ	Економіко-математична модель заміщення технологій
ЄС	Європейське співтовариство
$ІП_{ПР}$	Інноваційний потенціал промисловості в регіоні
$КФНРВ_{ІППР}$	Концепція формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіоні системно-універсального типу
МТК	Мережа технологічного капіталу
$МФРСУР_{ІППР}$	механізм формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
НДДКР	Науково-дослідні та дослідно-конструкторські розробки
НЕІ	Національні економічні інтереси
НЕС	Національна економічна система
НІС	Національна інноваційна система
НПС	Навколишнє природне середовище
ОЕСР	Організація економічного співробітництва та розвитку

Рис. А.4.7. Обсяги ВРП за регіонами України у 2013 році

Рис. А.4.8. Обсяги бюджетних дотацій за регіонами України у 2013 році

Рис. А.4.5. Інвестиції в основний капітал за регіонами України

http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=8_1

Джерело: Державна служба статистики України

Рис. А.4.6. Тенденції економічної динаміки випуску продукції базовими видами економічної діяльності національного господарства

НТП	Науково-технічний прогрес
ОВЗ	Основні виробничі засоби
ОСУ	Організаційна структура управління
РІС	Регіональна інноваційна система
РПК	Регіональний промисловий комплекс
РСЕС	Регіональна соціально-економічна система
РСРЕ	Реальний сектор регіональної економіки
СП	Стратегічний потенціал
$СП_{ПР}$	Стратегічний потенціал промисловості в регіоні
$ССУР_{ІППР}$	Система стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
США	Сполучені Штати Америки
ТПВ	Технічна підготовка виробництва до нововведень

ПЕРЕДМОВА

Необхідно визнати, що сучасний стан розвиненості інноваційної сфери у промисловості в регіонах України свідчить про зростання ролі окремих суб`єктів господарської діяльності, які визначають пріоритетність економічного зростання базових галузей і виробництв. Важливість їхньої орієнтації на інноваційний тип загальноекономічного прискорення обумовлює актуальність розв'язання завдань у сфері стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки держави. Ефективне вирішення цієї проблематики передбачає саме формування адаптованого механізму формування та реалізації системно-універсальної технології стратегічного управління цими процесами, який має містити важелі, регулятори та інструментарій задля повного освоєння та раціоналізації використання інноваційного потенціалу на макро-, мезо- та мікрорівнях.

У сучасних умовах розвитку глобалізаційних процесів та суттєвого загострення міжнародної конкуренції ефективне генерування і використання інновацій, які перетворюються на фундаментальний фактор забезпечення надійності і збалансованості функціонування промисловості в регіонах в контексті досягнення її високої конкурентоспроможності. Але, слід зважати на те, що інновації не виникають самі по собі, а є похідною від системно-універсальної діяльності інноваторів (авторів інновацій) за використання провідних когнітивно-інформаційних засобів ініціювання та об'єктивізації руху знань[1]. Питання ро-

[1] Необхідно признати, що інноватор (і, особливо найманий інноватор) перетворюється на основний елемент інноваційного процесу в контексті генерування головної рушійної сили розвитку українського соціуму. Від раціональної діяльності критичної маси інноваторів в першу чергу залежить ефективність функціонування національної інноваційної системи та конкурентоспроможність як вітчизняної економіки в цілому, так і окремих суб'єктів господарювання. Саме це визначає особливу актуальність розробки механізму формування та реалізації стратегічного

Рис. А.4.3. Групування регіонів держави за масштабами наявного доходу у розрахунку на одну особу у 2013 році

.

Рис. А.4.4. Вартість основних виробничих засобів у промисловості в регіонах

http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=8_6

Додаток А.4

Рис. 4.4.1. Обсяги валового регіонального продукту за регіонами держави у розрахунку на одну особу

Рис. А.4.2. Структура національної економіки у 2013 році

звитку організаційно-економічних аспектів управління розвитком інноваційного потенціалу широко висвітлювались у працях вітчизняних учених В. Александрової, О. Амоші, Г. Андрощука, Л. Антонюк, Ю. Бажала, Б. Буркинського, А. Власової, А. Гальчинського, В. Гейця, Н. Гончарової, І. Єгорова, В. Захарченка, С. Ільяшенка, М. Йохни, Г. Калитича, В. Карпова, Б. Кліяненко, Н. Краснокутської, В. Ландика, О. Лапко, Б. Малицького, Л. Мельника, В. Панкова, М. Пашути, С. Покропивного, А. Поручника, А. Савчука, В. Семиноженка, В. Соловйова, Г. Скударя, Л. Федулової, С. Харічкова, А. Чухна, Н. Янковського та інших. Чільне місце вказана проблематика займає у дослідженнях провідних іноземних науковців Л. Водачека, О. Водачкової, Б. Гарретта, П. Друкера, П. Дюссожа, П. Завлина, К. Засядли, М. Іванова, С. Ільєнкової, А. Казанцева, С. Колупаевої, К. Круковскі, Х. Круля, Г. Кочеткова, Д. Лавела, Лі Цзіньбо, К. Матусяка, В. Мединського, У. Мэнсфилда, Л. Мінделі, К. Нордстрема, С. Парсаданяна, Й. Ріддерстрале, Б. Санто, Й. Шумпетера, С. Ягудина, Ю. Яковца, Э. Янча та інших. Однак, аналіз опублікованих наукових робіт із даної проблематики дає підстави говорити про недостатнє системне розкриття окремих питань, а саме. щодо: науково-методологічного забезпечення розвитку та використання інноваційного потенціалу; акумуляції та освоєння творчого потенціалу інноваторів; перетворення результатів інтелектуальної діяльності інноваторів у форму закінченого інноваційного продукту; ефективного володіння інтелектуальною власністю; стимулювання діяльності щодо розвитку інтегральних коопераційних форм організації діяльності когнітивно-інформаційних систем в контексті нарощення масштабів потенціалів, які віднесено до групи потенціалів системно-універсального функціонування.

управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України задля активізації і раціонального використання потенціалу інноваторів, що перетворюється на одну з найважливіших наукових і практичних проблем українського державотворення.

Без розв'язання вказаних завдань не можливо налагодити ефективний інноваційний процес і створити фундамент для стійкого економічного зростання на інноваційній основі в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів України. Більше того, не вирішення системно-універсальних проблем у сфері стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах призведе до накопичення суттєвих протиріч та диспропорцій у науково-технічній діяльності в умовах ресурсних обмежень і обумовить подальше накопичення загроз і ризиків регенерації національного господарства. Звідси, наукове видання, де представлено результати розв'язання науково-прикладної проблеми щодо забезпечення результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, репрезентує розроблений комплекс вказаних вище питань, які недостатньо досліджені у вітчизняній і зарубіжній науці та потребують подальшого ретельного вивчення.

Світоглядно-методологічне, теоретичне і науково-практичне осмислення інноваційної та інформаційної сфери суспільного й виробничо-господарського життя в державі, всебічне вивчення особливостей стратегічного управління розвитком стратегічного потенціалу, у цілому та інноваційного потенціалу, зокрема, дозволили автору дослідження у даній розробці:

- визначити особливості розробки і впровадження нововведень і, відповідно, їхнього трансформуючого впливу на конвергентні та виробничі коеволюційні, мультиплікаційні процеси, які можна згенерувати у внутрішньому середовищі реального сектору регіональної економіки України;

- висунути, сформулювати та довести об'єктивність декількох елементарних гіпотез, за якими імовірним стає досягнення високої результативності реалізації на практиці авторських науково-прикладних розробок, схем і моделей.

А, саме, відповідно до *авторської гіпотези 1:*

вважається за доцільне здійснення процедур із залучення, у першу чергу, до процесів стратегічного управлін-

Eurostat - Tables, Graphs and Maps Interface (TGM)

Source of Data: Eurostat

Last update: 30.10.2013

Date of extraction: 17 Nov 2013 13:59:22 MET

Hyperlink to the graph:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/graph.do?pcode=tsdec340&language=en

Disclaimer: This graph has been created automatically by Eurostat software according to external user specifications for which Eurostat is not responsible.null

General Disclaimer of the EC website: http://ec.europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

Short Description: This indicator is defined as the ratio of turnover from products new to the enterprise and new to the market as a % of total turnover. It is based on the Community innovation survey and covers at least all enterprises with 10 or more employees. An innovation is a new or significantly improved product (good or service) introduced to the market or the introduction within an enterprise of a new or significantly improved process.

Рис. А.3.1.

Обмеженість і недієвість ринкових механізмів	**Цілі довгострокової політики у сфері формування інноваційного потенціалу**
ності різноманітних ланок технологічних ланцюгів, що також пов'язано зі значними економічними витратами; - існують інноваційні процеси, які взагалі не можуть здійснюватися на комерційній основі, зокрема: вагомі фундаментальні дослідження, інновації, спрямовані переважно на задоволення суспільних потреб – оборони, екології, засобів зв'язку, транспортних комунікацій загальнодержавного значення, освоєння космічного простору, іригаційних систем та ін.; - висока вартість нових видів продукції і послуг часто роблять їх недоступними для масового споживача, тому відсутність підтримки платоспроможного попиту може спотворити реальну потребу і загальмувати поширення інновацій, необхідних для економіки, у цілому.	- сприяння та чітка взаємодія суб'єктів регіонального управління процесами формування інноваційного потенціалу, регулювання науково-інноваційної діяльності в регіонах; - забезпечення трансферу технологій із найперспективніших інноваційних напрямів; - формування організаційних механізмів інформаційного й ресурсного забезпечення науково-інноваційної діяльності; - сприяння міжнародній науково-технічній кооперації, зокрема, через участь у науково-технічних та дослідних проектах; заохочення іноземних інвесторів до створення спільних підприємств, що виготовляють наукоємну продукцію; впровадження міжнародних стандартів для вітчизняних виробництв; - розвиток інноваційної інфраструктури, розширення доступу потенційних користувачів до знань

Джерело * Визначено та формалізовано автором даного дослідження за результатами аналізу наукових джерел [61 – 65].

ня технології цілеорієнтації та локалізації зусиль за пріоритетами певної регіональної соціально-економічної системи задля повного освоєння елементарних потенціалів, що належать до класу потенціалів системно-універсального функціонування (а, саме: організаційного, управлінського, наукового, трудового, інтелектуального, інформаційно-методичного) зі складу стратегічного потенціалу промисловості в регіонах в контексті синхронного їхнього спрямування (з урахуванням термінів на певне упередження) на процеси формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

- відповідно до *авторської гіпотези 2:*

доцільним на сучасному етапі розвитку національного господарства (в умовах ресурсних обмежень і нарощення загроз українському державотворенню) є обґрунтування і провадження на практиці організаційно-економічних, техніко-технологічних, управлінських, кваліметричних та інформаційно-методичних рішень щодо активної реструктуризації галузевої структури промисловості за наслідками раціоналізації функціональної, технологічної та комунікаційної структур управління реальним сектором регіональної економіки при оптимізації простору цільових функціоналів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

згідно *авторської гіпотези 3:*

органічність функціонування та дієвість сучасної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах передбачає перманентне її удосконалення за рахунок розробки і використання об'єктивного прикладного інструментарію та модельних рішень структурного типу, побудованих за єдиним критерієм оцінки структурно-динамічних, енерго-економічних, еколого-економічних, організаційних, зовнішньоекономічних та техніко-технологічних показників (загальних і локальних) результативності управління розвитком сукупністю інноваційних ресурсів. резервів і можливостей різної природи з метою забезпечення надійності і збалансованості

функціонування реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню.

Загальна гіпотеза даного дослідження полягає у науковому обґрунтуванні авторської позиції відносно застосування системно-універсальних підходів до стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України задля забезпечення цілеорієнтованого стратегічного розвитку регіонів держави,регенерації потенціалу сталого розвитку кожної регіональної соціально-економічної системи за рахунок нарощення і раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

Розробка та обґрунтування принципово нової концепції щодо формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України і визнання останнього в якості стратегічного ресурсу трансформації реального сектору регіональної економіки та соціально-економічного розвитку регіонів на сучасному етапі нарощення загроз українському державотворенню, взагалі, і трансформаційних процесів у суспільстві у перехідний період до входження до європейського постіндустріального простору, зокрема, убезпечили отримання теоретичних і практичних результатів, які характеризують елементи наукової новизни. Відтак, у науковому видання представлено результати таких науково-прикладних розробок:

розроблено та запропоновано до використання замкнену чотирьох компонентну схему системного аналізу результатів розроблення й провадження у практику оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування, що полягає у визначенні й уточненні: а) основних напрямів дослідження та обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування; б) меж системи стратегічного управління та комплексу модельних рішень структурного типу задля обчислення масштабів іннова-

Додаток А.3

Таблиця А.3.1

Обмеженість сучасних ринкових механізмів та перспективні напрями стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави *

Обмеженість і недієвість ринкових механізмів	Цілі довгострокової політики у сфері формування інноваційного потенціалу
- можливістю забезпечення надходження коштів на науко-ві, передусім фундаментальні дослідження, які не зразу оку-повуються, а то й можуть бути збитковими, взагалі; - окремі суб'єкти регіональ-ної інноваційної системи не-спроможні зосередити необхід-ні кошти для здійснення масш-табних інновацій, оскільки поглиблення та удосконалення на-укового пізнання робить НДДКР усе дорожчими, розви-ток науки набуває дедалі більш міждисциплінарного й міжна-родного характеру; - інновації можуть вияви-тися економічно ефективними лише при значних масштабах упровадження. Для приватного капіталу інвестування інова-цій далеко не завжди є приваб-ливими, оскільки вимагає зна-чних витрат і пов'язано з ризи-ками щодо одержання кінцево-го результату; - гіпертрофована самостій-ність суб'єктів	-формування нормативно-правової бази у сфері науково-інноваційної діяльності; -створення сприятливих інсти-туційних умов для активізації нау-ково-інноваційної діяльності в регі-онах; -визначення державних пріори-тетів науково-технічної та іннова-ційної діяльності та їх підтримку; -пряме державне фінансування інноваційних проектів для реаліза-ції програм структурної перебудови реального сектору регіональної еко-номіки; -підтримка нових конкурентос-проможних наукоємних галузей та виробництв в регіоні, які можуть здійснити технологічний прорив і створити основу матеріально-технічної бази довгострокового економічного зростання регіонів; здійснення сприятливої кредит-ної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності, яка б створювала відповідні мотиваційні преференції у підприємницькому середовищі;
- нерозвиненість регіональ-ної інноваційної системи щодо реалізації інноваційних проце-сів може призвести до несуміс-	-створення умов для забезпечен-ня, розвитку і ефективного викори-стання вітчизняного науково-тех-нічного й інноваційного потенціалу;

ДОДАТОК А.2

2.1: Country/Economy Profiles

Ukraine

Key indicators, 2013

Population (millions)	45.4
GDP (US$ billions)	177.8
GDP per capita (US$)	3,919
GDP (PPP) as share (%) of world total	0.39

Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	**76**	**4.1**
GCI 2013–2014 (out of 148)	84	4.1
GCI 2012–2013 (out of 144)	73	4.1
GCI 2011–2012 (out of 142)	82	4.0
Basic requirements (40.0%)	**87**	**4.4**
Institutions	130	3.0
Infrastructure	68	4.2
Macroeconomic environment	105	4.1
Health and primary education	43	6.1
Efficiency enhancers (50.0%)	**67**	**4.1**
Higher education and training	40	4.9
Goods market efficiency	112	4.0
Labor market efficiency	80	4.1
Financial market development	107	3.5
Technological readiness	85	3.5
Market size	38	4.6
Innovation and sophistication factors (10.0%)	**92**	**3.4**
Business sophistication	99	3.7
Innovation	81	3.2

The most problematic factors for doing business

Note: From the list of factors above, respondents were asked to select the five most problematic for doing business in their country and to rank them between 1 (most problematic) and 5. The bars in the figure show the responses weighted according to their rankings.

372 | The Global Competitiveness Report 2014–2015

© 2014 World Economic Forum

ційного потенціалу; в) економіко-математичних моделей заміщення технологій стратегічного управління задля розрахунку вимірів результативності; г) методів оптимізації та прогнозування задля перевірки на адекватність реальним процесам сформованої системи стратегічного управління, модельних рішень та експериментального ряду відносних показників;

удосконалено структуру системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у тривимірній площині реалізації дії чотирнадцяти підсистем, розмежованих за трьома потенційно-факторними основами в контексті забезпечення структурно-інформаційної надійності її функціонування: а) цільовою, де у вертикальній площині виконують завдання інтелектуальна, ресурсна, інституційна та інфраструктурна підсистеми; б) забезпечуючою, п'ять підсистем якої (кадрова, фінансово-економічна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, інформаційно-методична) забезпечують різні за природою вимоги до стратегічного управління; в) функціональною, до якої інкорпоровано такі підсистеми: формування й удосконалення структури системи; побудови механізму; розроблення технології; паспортизації; формування макроекономічної моделі та Стратегії – які у часовому просторі спрямовують діяльність задля результативності стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та органічності функціонування системи;

обґрунтовано та запропоновано до використання класифікацію різних за природою факторів і чинників (в контексті визначення пріоритетних для певного реального сектору регіональної економіки об'єктів локалізації зусиль суб'єктами стратегічного управління) впливу на процеси формування, нарощення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що передбачає їхнє розмежування за трьома площинами, зокрема, за: а) напрямом дії (зовнішні та внутрішні); б) результативністю дії (стримуючі та прискорюючи); в) тривалістю впливу (довго- й короткострокові);

розроблено організаційно-економічних підхід до визначення базових характеристик і здатностей реального сектору регіональної економіки, що передбачає їхню залежність від трьох можливих станів його інноваційного потенціалу: а) не розвинені масштаби інноваційного потенціалу – не дозволяють зорієнтувати реальний сектор регіональної еконоіки на адаптаційні зміни до зовнішнього середовища (в межах якого переважають розрізнені ресурси, не об'єднані цільовою спрямованістю); б) достатні масштаби інноваційного потенціалу (або, розвинений інноваційний потенціал) – дозволяє здійснювати такі зміни, які забезпечують виживання регіонального бізнесу у конкурентній боротьбі (здійснюється своєчасна модифікація продукції, оновлюється технічна і технологічна база регіонального промислового виробництва, впроваджуються сучасні методи управління тощо); в) розвинені масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, дозволяє державі проводити інноваційно-активну промислову політику в регіонах держави та бути лідером на внутрішньому і міжнародному ринку тощо;

удосконалено побудову замкненої блок-схеми задля обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та результативності стратегічного управління його розвитком, що полягає у виконанні дев'яти етапів реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур у замкненому циклі елементарного перетворення параметрів структурно-динамічної трансформації реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень задля елімінування загроз надійності його функціонування;

сформульовано та обґрунтовано перелік напрямів локалізації зусиль регіональних корелянтів задля генерування і залучення до процесів формування інноваційного потенціалу внутрішніх резервів, що полягає у врахуванні ступеню віддачі: стратегічного управління розвитком; інформаційного забезпечення; розбудови організаційних і каскадних форм та кластерних округів задля управління розвитком

ДОДАТОК А.1

2.1: Country/Economy Profiles

Ukraine

Key indicators, 2013

Population (millions)	45.4
GDP (US$ billions)	177.8
GDP per capita (US$)	3,919
GDP (PPP) as share (%) of world total	0.39

GDP (PPP) per capita (int'l $), 1990–2013

Global Competitiveness Index

	Rank (out of 144)	Score (1–7)
GCI 2014–2015	**76**	**4.1**
GCI 2013–2014 (out of 148)	84	4.1
GCI 2012–2013 (out of 144)	73	4.1
GCI 2011–2012 (out of 142)	82	4.0
Basic requirements (40.0%)	**87**	**4.4**
Institutions	130	3.0
Infrastructure	68	4.2
Macroeconomic environment	105	4.1
Health and primary education	43	6.1
Efficiency enhancers (50.0%)	**67**	**4.1**
Higher education and training	40	4.9
Goods market efficiency	112	4.0
Labor market efficiency	80	4.1
Financial market development	107	3.5
Technological readiness	85	3.5
Market size	38	4.6
Innovation and sophistication factors (10.0%)	**92**	**3.4**
Business sophistication	99	3.7
Innovation	81	3.2

Stage of development

The most problematic factors for doing business

Note: From the list of factors above, respondents were asked to select the five most problematic for doing business in their country and to rank them between 1 (most problematic) and 5. The bars in the figure show the responses weighted according to their rankings.

372 | The Global Competitiveness Report 2014–2015

© 2014 World Economic Forum

ДОДАТКИ

інноваційного потенціалу; підвищення рівнів соціально-економічної ефективності та результативності стратегічного управління; організації управління інтелектуальними ресурсами; використаних методів економіко-математичного моделювання основних макроекономічних показників задля ідентифікації об'єктивних масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

удосконалено методичний підхід до експрес оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості, який спирається на систему багатовимірних інтегральних показників: інноваційної ресурсо- місткості (I_P); внутрішніх резервів інтенсифікації інноваційних процесів (B_P); реальних можливостей (M_P) освоєння потенціалів системно-універсального функціонування для комплексної діагностики з урахуванням специфічності функціонування реального сектору в межах певного регіону – за якими побудовано комплексну модель вигляду ІВМ-структура (основу якої складають три моделі структурного типу) та встановлено порогові межі узагальненого інтегрального показника інноваційного потенціалу із розмежування за трьома зональними рівнями результативності стратегічного управління (кризовою, перехідною, стабільності);

дістали подальшого розвитку потенційно-категоріальне поле теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки за рахунок авторського трактування таких понять:

«*інноваційний потенціал промисловості в регіонах*», дефініційне визначення якого розкрито за використання принципів

когнітивно-інформаційного підходу до викладення сутності поняття – як сукупність пріоритетних для реального сектору регіональної економіки елементарних потенційно-факторних детермінант матеріальної, факторної та системно-універсальної природи, використання й освоєння яких убезпечує системність його трансформації, до яких інкорпоровано тріаду функціонально зумовлених форм інноваційних резервів і можливостей (поряд із інноваційними ресурсами й витратами): «живих» знань, які є

невіддільними від їхніх носіїв – суб'єктів управління та персоналу (досвід, навички, кваліфікація); матеріалізованих інноваційних знань (втілення новацій у техніці, матеріалах, технологіях, організаційних формах); інформації (семантичної, відокремленої від першоджерел, переданої комунікаційними каналами та каналами зв'язку чи збережених природній та штучній «пам'яті»);

ресурсно-функціонального підходу до розкриття змістовності цієї дефініції – в якості масштабів розвиненості сукупних ресурсів, резервів різної природи і можливостей реального сектору регіональної економіки України щодо формування в межах держави регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу в контексті убезпечення її переходу та регіонів (у стислі терміни) до сталого розвитку, репрезентованих за рахунок залучення до регенераційних, коеволюційних і мультиплікативних процесів існуючих в межах регіонів потенціалів, у першу чергу, із групи системно-універсального функціонування та пріоритетних для певного регіонального реального сектору, на сучасному історичному етапі його розвитку, потенціалів зі складу стратегічного потенціалу – із груп елементарних потенціалів факторної, матеріальної і глобальної природи;

«*технологія стратегічного управління*»: це сукупність процедур та організаційно-економічних засобів, способів, методичних підходів та методів цілеорієнтованого управління, яка убезпечує певний порядок здійснення процесу стратегічного управління на довгостроковий період, який обумовлює послідовність та умови прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їхнього впровадження на практиці;

«інноваційна управлінська технологія стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу» – в якості новоствореного або вдосконаленого алгоритму (чіткої послідовності реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур) із цілеорієнтованого запровадження та інтенсифікації змін в контексті

регіонах системно-універсального типу»; «*інноваційні резерви промисловості в регіонах*»; «*інноваційні можливості промисловості в регіонах*»; «*механізм формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах*»; «*граничні значення відносних показників масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком*»; «*інноваційна модель розвитку реального сектору регіональної економіки*»; *показники* «*інформаційної ємності реального сектору регіональної економки*» та «*інформаційної ефективності функціонування промисловості в регіонах*».

Вважаємо, що на основі отриманих у даному дослідженні науково-прикладних результатів, імовірнісним стає запровадження в межах регіонів у стислі терміни інноваційних промислових технологій та системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу, які убезпечать рушійними засобами досягнення загальної суспільної і, відповідно, економічної рівноваги в державі в умовах ресурсних обмежень і накопичення суспільно-політичних і військово-економічних загроз українському державотворенню. З огляду на приведене, використання науково-прикладних здобутків автора убезпечує розбудову практики господарювання та такої галузі економічної науки як розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

ІВМ-структура (основу якої складають три моделі структурного типу) та встановлено порогові межі узагальненого інтегрального показника інноваційного потенціалу із розмежування за трьома зональними рівнями результативності стратегічного управління (кризовою, перехідною, стабільності);

пріоритетні напрями локалізації зусиль, на яких слід сконцентруватися суб'єктам державного і регіонального управління, що опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень і нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню;

закономірність ініціювання та генерування інноваційного перетворення української промисловості в регіонах при призупиненні її еволюційного спрямування до неперспективних конусів розвитку, дотримання якої базується на обґрунтованій із урахуванням економічного паритету за функціями раціоналізації витрат концептуальній схемі інтеграції інноваційного та інформаційно-методичного потенціалів, що визнає: досягнення певного критичного рівня інноваційного індексу залучаються достатні обсяги інвестицій для розбудови базових секторів промислового виробництва та сформування додаткових масштабів потенціалів системно-універсального функціонування із залученням і повним освоєнням наукового потенціалу галузевих академій. Відтак, організаційні інновації (нововведення) породжують новий виток інновацій завдяки локалізації зусиль на пріоритетних для певної економічної системи об'єктах реального сектору регіональної економіки.

Поряд із зазначеним вище, у науковому виданні репрезентовано результати удосконалення потенційно-категоріального поля теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки за рахунок авторського трактування понять: «*інноваційний потенціал промисловості в регіонах*», «*технологія стратегічного управління*»; «*управлінська технологія стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в*

отримання певних конкурентних переваг за рахунок залучення адекватного реальним процесам комплексу специфічних методів, способів та засобів із формування, нарощення та раціоналізації освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави;

«*інноваційні резерви промисловості в регіонах*» – це реалізація реальних перспектив регіонального промислового виробництва у різних площинах його діяльності щодо випуску наукоємної та високотехнологічної продукції і надання економічних благ, що набувають об'єктивізації лише за наслідками: виконання регіональними корелянтами специфічних функцій щодо використання потенціалів системно-універсального функціонування; урахування паритету економічної функції максимізації ефективності та збалансованості функціонування при зменшенні техногенного навантаження на зовнішнє середовище території за умов повного освоєння інноваційних ресурсів, отриманих із різних джерел задля реалізації пріоритетних інноваційних проектів;

«*інноваційні можливості промисловості в регіонах*» – відтворюють абстрактний момент дійсності на певному періоді функціонування реального сектору регіональної економіки, за яким, при інкорпорації системно-універсальної технології до системи стратегічного управління, об'єктивуються потенційно-факторні трансформації, що обумовлюють повне освоєння залучених і власних інноваційних ресурсів та цілеорієнтовану реалізацію інвестиційно-інноваційної привабливості промисловості в регіоні на шляху запровадження у стислі терміни оптимальної для України макроекономічної моделі стратегічного управління процесами формування її інноваційного потенціалу;

«*механізм формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах*», що репрезентовано автором дослідження використання: обмеженого переліку цільових функціоналів та управлінських дій, що передбачають активізацію процесів формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізації використання сукупності

інноваційних ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки; оптимізаційного складу методів та інструментарію, які використовуються задля формування, реалізації та відтворення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень; комплексу системоутворюючих важелів цілеорієнтованого впливу на структурно-динамічні зрушення в межах реального сектору регіональної економіки (при синхронному застосування тріади регуляторів: нормативно-правового; ресурсно-функціонального; інформаційно-методичного);

«граничні значення відносних показників масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком» – це кількісні значення показників-індикаторів, які репрезентують перевищення допустимого відхилення від зонального значення «надійності», досягнення яких за результатами провадження інноваційної та системно-універсальної діяльності суб'єктів управління спричиняє виникнення загрозливих ознак чи процесів, що обумовлюють негативний вплив на базові для певного регіону макроекономічні показники чи руйнування реального сектору регіональної економіки із спрямування;

показник «*інформаційної ємності реального сектору регіональної економки*», значення якого відтворюють: вагомість впливу системно-універсальних і матеріальних витрат, спрямованих на інформатизацію промислового виробництва в регіоні, на загальний обсяг реалізованої промислової продукції; виміри потенційно можливого насичення інформаційними технологіями третього інтелектуального рівня виробничо-господарські, техніко-технологічні та інноваційно-інвестиційні процеси, які мають місце у промисловості регіонів на теперішньому проміжку часу з урахуванням ресурсного обмеження її функціонування (при певному співвідношенні затрат на впровадження і використання інформаційних технологій із рівнем ділової активності); кількісну значимість такої базової компоненти інформаційного потенціалу – як інформаційна можливість;

ційного потенціалу промисловості в регіонах та органічності функціонування системи;

групування різних за природою факторів впливу на процеси формування, нарощення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що передбачає їхнє розмежування за трьома площинами, зокрема, за: напрямом дії; результативністю дії; тривалістю впливу;

організаційно-економічних підхід до визначення базових характеристик і здатностей реального сектору регіональної економіки, що передбачає їхню залежність від трьох можливих станів його інноваційного потенціалу: не розвинені масштаби інноваційного потенціалу; достатні масштаби інноваційного потенціалу; розвинені масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, дозволяє державі проводити інноваційно-активну промислову політику в регіонах та бути лідером на внутрішньому і міжнародному ринку тощо;

блок-схему із обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та результативності стратегічного управління його розвитком, що полягає у виконанні дев'яти етапів реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур у замкненому циклі елементарного перетворення параметрів структурно-динамічної трансформації реального сектору в умовах ресурсних обмежень задля елімінування загроз надійності його функціонування;

методичний підхід до експрес оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості, який спирається на систему багатовимірних інтегральних показників: інноваційної ресурсо- місткості (I_P); внутрішніх резервів інтенсифікації інноваційних процесів (B_P); реальних можливостей (M_P) освоєння потенціалів системно-універсального функціонування для комплексної діагностики з урахуванням специфічності функціонування реального сектору в межах певного регіону – за якими побудовано комплексну модель вигляду

ваційного потенціалу промисловості в регіонах дозволяє признати найбільш вагомими результатами для розвитку теорії та практики економічної науки наступні здобутки, які репрезентовано у монографії:

замкнену схему системного аналізу результатів розроблення й провадження у практику оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування, що полягає у визначенні й уточненні: основних напрямів дослідження та обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування; меж системи стратегічного управління та комплексу модельних рішень структурного типу задля обчислення масштабів інноваційного потенціалу; економіко-математичних моделей заміщення технологій стратегічного управління задля розрахунку вимірів результативності; методів оптимізації та прогнозування задля перевірки на адекватність реальним процесам сформованої системи стратегічного управління, модельних рішень та експериментального ряду відносних показників;

оновлену структуру системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у тривимірній площині реалізації дії чотирнадцяти підсистем, розмежованих за трьома потенційно-факторними основами в контексті забезпечення структурно-інформаційної надійності її функціонування. А саме: цільовою, де у вертикальній площині виконують завдання інтелектуальна, ресурсна, інституційна та інфраструктурна підсистеми; забезпечуючою, п'ять підсистем якої (кадрова, фінансово-економічна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, інформаційно-методична) забезпечують різні за природою вимоги до стратегічного управління; функціональною, до якої інкорпоровано такі підсистеми: формування й удосконалення структури системи; побудови механізму; розроблення технології; паспортизації; формування макроекономічної моделі та Стратегії – які у часовому просторі спрямовують діяльність задля результативності стратегічного управління формуванням іннова-

показник «*інформаційної ефективності функціонування промисловості в регіонах*»: представляє відносне значення сукупності ознак, які у кількісному вимірі характеризують обсяги матеріальних витрат і зусиль на одиницю вартості випущеної інноваційної продукції, що відтворює масштабність внутрішніх інформаційних резервів реального сектору регіональної економіки в контексті генерування в його межах системних властивостей, які відображують новий тип суспільних відносин в регіоні (інноваційно-інформаційний);

«*інноваційна модель розвитку реального сектору регіональної економіки*» – це цільовий концепт спрямування розвитку промисловості в регіонах держави, визначений у доктринальних засадах стратегічного управління процесами формування, нарощення та використання інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки, де визначені пріоритети та обґрунтовані якісно-кількісні критерії інноваційно-інформаційного напряму промислового зростання, які покладені в основу стратегічної реструктуризації виробничо-економічних систем регіонів, що являє собою сукупність взаємозалежних та взаємодоповнюючих елементів, головними з яких є наступні підсистеми: а) продукування наукових знань та інновацій; б) освіти та підвищення кваліфікації; в) комерціалізації наукових знань та інновацій; г) використання та активізації впровадження у практику інновацій; д) управління і регулювання інноваційним розвитком промисловості в регіонах;

розроблено та обґрунтовано методологічно важливі положення щодо ідентифікації вимог і передумов задля розбудови ефективного механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України, що передбачає врахування: галузевої специфіки інноваційного розвитку реального сектору регіональної економіки держави; діапазону інноваційної діяльності промисловості за кожною регіональною соціально-економічною системою; масштабів розвиненості інноваційного потенціалу; повноти, досконалості та

органічності системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

визначено пріоритетні напрями локалізації зусиль (п'ять, що визначено за домінантами системно-універсальної концепції), на яких слід сконцентруватися суб'єктам державного і регіонального управління, що опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень і нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню, які полягають у: сформуванні організаційно-економічних та нормативно-правових передумов задля органічності функціонування шляхом удосконалення законодавчої бази та залучення адміністративного ресурсу; форсованому переходу до виробництва інноваційно-інформаційного типу, заснованому на розвитку інноваційних технологій; впровадженні організаційно-економічного підходу до визначення масштабів інноваційного потенціалу в системі управління розвитком стратегічного потенціалу; пошуку можливостей із ущільнення інтеграційних процесів між регіонами та підвищення ступеню інкорпорованості реального сектору до світогосподарської системи; використанні прикладного інструментарію із оцінювання та прогнозування вимірів розвиненості інноваційного потенціалу;

за результатами комплексної діагностики глобальних індексів конкурентоспроможності, розвиненості людського потенціалу та інновацій визнано об'єктивну закономірність ініціювання та генерування інноваційного перетворення української промисловості в регіонах при призупиненні її еволюційного спрямування до неперспективних конусів розвитку, дотримання якої базується на обґрунтованій із урахуванням економічного паритету за функціями раціоналізації витрат концептуальній схемі інтеграції інноваційного та інформаційно-методичного потенціалів, що визнає: досягнення певного критичного рівня інноваційного індексу залучаються достатні обсяги інвестицій для розбудови базових секторів промислового виробництва та сформування додаткових масштабів потенціалів си-

ПІСЛЯМОВА

Слід визнати, що сучасні різноспрямовані та масштабні суспільно-політичні трансформації реального сектору регіональної економіки України супроводжують як кількісні, так і якісні зміни в економічній архітектоніці регіонів та виробничо-господарській динаміці промисловості. Для України як державно організованого довкілля, прискорення геоекономічної динаміки, а також геополітична переорієнтація, глобалізація і транснаціоналізація економічних, виробничих та ресурсно-функціональних обмінів обумовлює потребу у нагальному здійсненні докорінних змін не лише параметрів регіональних соціально-економічних систем, але державної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу. Оптимального варіанту розв'язання проблем щодо формування достатніх масштабів розвиненості останнього та забезпечення результативності управління його розвитком можна досягти лише у разі:

а) системного дослідження проблем формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

б) розроблення методологічних засад стратегічного управління;

в) об'єктивізації структурно-динамічних вимірів провадження інноваційної діяльності в межах реального сектору регіональної економіки;

г) обов'язкової синхронізації процесів управління використанням й освоєнням інноваційного та інформаційного потенціалу задля елімінування загроз і ризиків сталому розвитку регіонів України.

Здійснене в межах даної наукової праці багатоаспектне дослідження української макроекономічної та регіональної системи стратегічного управління розвитком інно-

змін виробничо-економічних систем / Л. С. Ладонько // Економіка природокористування і охорони довкілля: Зб. наук. пр., Київ, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – №. – С. 128 – 131.

79. Електронний сайт Євроазіатської економічної спільноти / [Електронний ресурс].– режим доступу: http://www.evrazes.com

80. Ладонько Л. С. Оцінювання та прогнозування масштабів промислового потенціалу за урахування організаційно економічних перешкод забезпеченню результативності його освоєння / Л. С. Ладонько, О. В. Гребенюк/ Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова, В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 284-312].

81. Ладонько Л. С. Моделювання ефективності інноваційних витрат у промисловому виробництві [Текст] / Л. С. Ладонько, В. В. Микитенко // Національне господарство України: теорія та практика управління:. Збір. наук. пр. – К.: РВПС України НАН України, 2008 – С. 62–74.

стемно-універсального функціонування із залученням і повним освоєнням наукового потенціалу галузевих академій. Відтак, організаційні інновації (нововведення) породжують новий виток інновацій завдяки локалізації зусиль на пріоритетних для певної економічної системи об'єктах реального сектору регіональної економіки.

Відтак, репрезентація процесів формування, нарощення та освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах представлено в якості детермінанти макросистемної еволюції реального сектору регіональної економіки держави, що розкрито у монографії за:

а) варіантами розвитку подій в контексті реалізації інтеграційних перспектив України за урахування регіонального економічного паритету максимізації результативності функціонування промисловості при мінімізації витрат на стратегічне управління розвитком інноваційного потенціалу;

б) результатами детального опису міжнародної прогностично-аналітичної оцінки промислової інноваційної політики у взаємозв'язку із інструментарієм Стратегій соціально-економічного та сталого розвитку регіонів;

в) наслідками розробки оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки системно-універсального типу.

Вважаємо, що на основі отриманих науково-прикладних результатів, імовірнісним стає запровадження у стислі терміни прогресивних дієвих технологій різної природи (політичних, соціальних, управлінських, технологічних, еколого-економічних тощо), які убезпечать рушійними засобами досягнення загальної економічної рівноваги в державі в умовах ресурсних обмежень і накопичення суспільно-політичних і військово-економічних загроз. З огляду на приведене, використання науково-прикладної розробки щодо може дозволити мати вагомий внеском у розвиток економічної науки та практики господарювання.

РОЗДІЛ 1.

СИСТЕМНІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В КОНТЕКСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОМИСЛОВОСТІ В РЕГІОНАХ

1.1. Взаємозв'язок та взаємозалежність категоріальних понять теорій стратегічного управління та інноватики

1.2. Сучасні технології стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економі

1.3. Концепція формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України

2011. – с. 287. – Серія «Євроінтеграція: український вимір»; Вип. 18.

71. Електронний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/.

72. Центр Разумкова [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua

73. Богданович. В. Ю. Теоретические основы анализа проблем национальной безопасности государства в военной сфере: [монография] / Богданович. В. Ю – К.: Основа, 2006. – 296 с.

74. Партико З. В. Інститут журналістики – матеріали лекційного курсу [Електронний ресурс] / З. В. Партико. Режим доступу: http://journlib. univ.kiev.ua/index.php?act= article&article =1180

75. Гребенюк О. В. Реагування на загрози сталого розвитку та реалізація ефективного управління інформаційного потенціалу промисловості [Текст] / О. В. Гребенюк // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: збірник наукових праць. – Херсон. ХНТУ МОНмолодьспорту України, 2012. – 293 с. – С. 61 – 68.

76. Ладонько Л. С. Макроекономічні передумови та можливі напрями промислового зростання в Україні [Текст] / Л. С. Ладонько, А. І. Барбаш, Я. І. Руденко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України 2012. – № 1 (13). – С. 26 – 32.

77. Ладонько Л. С. Ідентифікація взаємозв'язків між складовими та принципами формування інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем / Л. С. Ладонько, Т. Ю. Фесюн // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, Серія: Економічні науки. – Хмельницький, ХКТЕІ МОН України. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2014. – №. 7. – С. 348 – 358.

78. Ладонько Л. С. Побудова моделей структурного типу задля ідентифікації вимірів потенціалу стратегічних

«Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», МНТУ ім. академіка Юрія Бугая МОНмолодьспорту України, 2012. – 650 с.

63. Алимов О. М. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова, В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 284-312].

64. Попович А. Интеграция: теоретические аспекты. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fmp-gugn.narod.ru/pop2.html

65. Микитенко В. В. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.

66. .Чупріна М. О. Теоретичні аспекти процесу економічного зростання [Текст] / М. О. Чупріна, М. В. Іванов // Матеріали VI Міжнар.наук.-практ. конф (7 – 15.06.2010 року, м. Прземусл, Польща): «Актуальні проблеми сучасної економіки – 2010». – Економ. науки. – Прземусл, Вид-во «Наука та студія», 2010. – С. 17–20.

67. Чупріна М. О. Вдосконалення форм зовнішнього контролю [Текст] / М. О. Чупріна // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.: «Сучасний менеджмент та маркетинг: теорія та практика, проблеми підготовки фахівців». – К.: НТУУ "КПІ" МОН України, 2011. – С. 44 – 46.

68. Орехова Е. А. Экономическое развитие национального хозяйства в современных условиях: Монография. [Текст] / Орехова Е. А. – Волгоград: Волгоградское научное издательство, 2007. – 288 с.

69. Економічний енциклопедичний словник: У 2-х т. [Текст] / [С. В. Мочерний, Я. С. Ларіна, О. А. Устенко, С. І. Юрій] / за ред. С. В. Мочерного. – Л.: Світ, 2006. Т.2. – 2006 – 574 с.

70. Філософія інтеграції: Монографія [Текст] / за заг. ред. В. Д. Бондаренка, Ф. Г. Ващука. – Ужгород: ЗакДу,

1.1. Взаємозв'язок та взаємозалежність категоріальних понять теорій стратегічного управління та інноватики

Об'єктивним є визнати, що задля забезпечення надійності функціонування реального сектору регіональної економіки в ринкових умовах, коли держава вже не здатна директивними засобами та за рахунок провадження різних за природою стратегічних програм впливати на його розвиток, нагальним завданням стало здійснення експрес-діагностики вимірів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах і адекватного реагування на: а) процеси формування інформаційних відносин; б) суспільного відтворення макроекономічних параметрів, галузевої структури виробництва, цін і грошово-фінансових потоків в контексті сталого розвитку *регіональних соціально-економічних систем* (РСЕС) держави. Але, існуюче, наразі, посилення в Україні масштабів суспільно-політичних і військово-економічних загроз українському державотворенню, нестабільності зовнішнього середовища функціонування промисловості в регіонах, неефективність державного регулювання та керованості соціально-економічними процесами, непослідовність і безсистемність у здійсненні економічних реформ лише загострило проблему своєчасної адаптації усіх секторів економіки до зовнішніх змін, що обумовило критичне становище багатьох підприємств, установ, організацій та окремих територій. У цій відповідності можна визнати, що перехід держави до сталого розвитку та регенерація *реального сектору регіональної економіки* (РСРЕ) потребують достатнього масштабу розвиненості *стратегічного потенціалу* (СП) промисловості.

У даному контексті поняття «стратегічний потенціал (СП)» розглядається автором монографії як сукупність ре-

сурсів і граничних резервів різної природи (технологічних, науково-технічних, організаційно-економічних і геополітичних) та можливостей, що використовуються з метою гармонізації та досягнення певних економіко-політичних та соціальних цілей країни на міжнародній арені в інтересах забезпечення економічної безпеки – глобальної, регіональної, національної (деталізовано дослідниками у науковій праці [1]). Враховуючи концептуальні положення, обґрунтовані в межах [1], можна підтвердити, що автори цього дослідження представляють СП промисловості України / економіки держави як сукупність/ поєднання чотирьох груп потенціалів, розмежованих за принциповими ознаками: матеріальної природи; глобальної; факторної; системно-універсального функціонування. Тобто, до складу стратегічного потенціалу промисловості в регіонах можна інкорпорувати різні види потенціалів, а, саме – економічний, політичний, техніко-технологічний, природоресурсний і особливо (що є актуально на даний час) енергетичний тощо, а також науковий, географічний, організаційний, управлінський та ін. (без освоєння яких – є неможливим використання будь-яких інших потенційно-факторних детермінант) Таким чином, структуризація стратегічного потенціалу промисловості в регіонах може бути представлена як багаторівнева сукупність потенціалів, розмежованих на чотири групи за кількома самостійними основами (табл. 1.1):

– за матеріальною основою. У відповідності з нею СП утворюють природо-ресурсний, сировинний, виробничий (і, його похідна техніко-технологічний) та енергетичний потенціали (і, його похідна – потенціал енергозбереження: теоретичний, технологічно доступний, економічно доцільний);

– за макро- основою. Цю групу складають такі потенціали, як: географічний, геополітичний, геоекономічний, глобальних інформаційно-комунікаційних систем, транспорту та зв'язку;

– за факторною основою. У дану потенційно-факторну групу входять економічний (і, його похідна – військово-

ки та з питань європейської інтеграції України, 2002. – 22 с.

55. Худолей В. Ю. Побудова та реалізація дії механізму управління забезпеченням енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів України [Текст] / В. Ю. Худолей // Науковий вісник ВНЗ Полтавського університету економіки і торгівлі. Укоопспілки: Серія Економічні науки. – Полтава, Полтавський університет економіки і торгівлі МОНмолодьспорту України, 2011. – № 6 (51) – частина 1. – С. 144 – 151.

56. Грущанский В. А. Эффективность проектируемых элементов сложных систем: Монография [Текст] / Ильичев А. В., Волков В. Д., Грущанский В. А. – М.: Изд-во Высшая школа, 2002. – 457 с. – [С. 82–86].

57. Хакен Г. Синергетика: иерархии неустойчивости в самоорганизующихся системах: Монография: Пер. с англ. [Текст] / Хакен Г. – М.: Изд-во Мир, 1995. – 423 с.

58. Саати Т. Аналитическое планирование. Организация инновационных систем: Монография. [Текст] / Саати Т., Кернс К. – М.: Изд-во Радио и связь, 1991. – 224 с

59. Ярошевский М. Г. Трёхаспектность науки и проблемы научной школы [Текст] / Ярошевский М. Г. // Социально-экономические проблемы науки: Сб. науч. раб. – М. Из-во «Весь мир», 1993. – С. 174 – 184.

60. Ладонько Л. С. Потенціал сталого розвитку: цілі, проблеми та перспективи: Монографія [Текст]/ О. М. Алимов, О. О. Демешок, Л. С. Ладонько, В. В. Микитенко та ін./ – Київ, Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку», 2014. – 52 с.

61. Гребенюк О. В. Управління розвитком інформаційних технологій у промисловості в контексті становлення інформаційного типу національної економіки / О. В. Гребенюк // Інвестиції: практика та досвід: наук.-практ. журн. – 2012. – № 20.– С.66–69.

62. Демешок О. О. Економічна безпека промисловості: цільовий функціонал та технології управління: Монографія. [Текст] / Микитенко В. В., Демешок О. О. / За науковою редакцією д.е.н., проф. Микитенко В. В. – Київ, ДУ

46. Шнипко О. С. Економічна безпека ієрархічних багаторівневих систем: регіональний аспект. [Текст] / Шнипко О. С. – К.: Ґенеза, 2006. – 288 с.

47. Богданович В. Ю. Теоретико-методологічні засади забезпечення національної безпеки держави у її визначальних сферах: Монографія [Текст] / Богданович В. Ю., Семенченко А. І., Єгоров Ю. В., Бортник О. О., Муха В. А. – К.: Видавництво Кий, 2007. – 370 с.

48. Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 р. № 1621-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 14. – Ст. 956.

49. Закон України «Про стимулювання розвитку регіонів» від 08.09.2005 р. за № 2850-IV // Офіційний вісник України. – 2005. – № 40. – Ст. 2529.

50. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції вдосконалення системи прогнозних і програмних документів з питань соціально-економічного розвитку України» від 04.10.2006 р. № 504-р. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 40. – Ст. 2692.

51. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу показників розвитку регіонів, районів, міст республіканського в Автономній Республіці Крим і обласного значення для визнання територій депресивними» від 24.06.2006 р. № 860. // Офіційний вісник України. – 2006. – № 26. – Ст. 1881.

52. Методичні вказівки щодо проведення реструктуризації державних підприємств. Затверджено Наказом Міністерства економіки України від 23 січня 1998 р. // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. – 1998. – № 7. – С. 15 – 17.

53. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» (Методика розрахунку, розділ 2) № 60 від 02.03.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=97980&cat_id=38738.

54. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку. – Київ: Міністерство економі-

економічний), фінансовий, екологічний, політичний, інноваційний, інвестиційний, соціальний, нормативно-правовий тощо потенціали;

– за основою системно-універсального функціонування. Група об'єднує наступні потенціали, що відзначаються високим когнітивно-інформаційним рівнем: організаційний, управлінський, науковий, трудовий, інтелектуальний, інформаційний – тобто, підтвердимо, що без їхньої об'єктивізації неможливі будь-які зміни як у виробничо-господарській, так і у інноваційній, суспільно-політичній, соціально-економічній та енергетичній сферах держави.

Таблиця 1.1

Структуризація та базові елементи стратегічного потенціалу промисловості в регіонах України *

Основа ідентифікації потенціалу	**Елементарні складові (елементарні потенціали) стратегічного потенціалу промисловості в регіонах**							
Група матеріальних потенціалів	Сировинно-ресурсний і природо-ресурсний	Промисловий	Виробничий	Технічний, технологічний		Енергетичний потенціал (у т.ч. потенціал енергозбереження)		
Група макро потенціалів	Географічний	Геополітичний	Геоекономічний	Глобальних інформаційних комунікаційних систем		Транспорту		Зв'язку
Група факторних потенціалів	Економічний	Екологічний	Політичний	Інноваційний	Інвестиційний	Соціальний	Правовий	Фінансовий

Основа ідентифікації потенціалу	**Елементарні складові (елементарні потенціали) стратегічного потенціалу промисловості в регіонах**					
Група потенціалів системно-універсального функціонування	Організаційний	Управлінський	Науковий	Трудовий	Інтелектуальний	Інформаційно-методичний

Джерело * Репрезентовано автором монографії за свідченнями, обґрунтованими у науковій праці [1].

Поряд із цим, слід визнати, що принципове значення для розуміння сутності та змісту інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, як головного ресурсу системних трансформацій, відтворення та подання його у вигляді різних функціонально зумовлених форм – тріади інноваційних резервів і можливостей (крім інноваційних ресурсів та витрат): а) «живих» знань, які є невіддільними від їхніх носіїв – суб'єктів управління та персоналу (досвід, навички, кваліфікація); б) матеріалізованих інноваційних знань (втілення новацій у техніці, матеріалах, технологіях, організаційних формах); в) інформації (семантичної, відокремленої від першоджерел, переданої комунікаційними каналами та каналами зв'язку чи збережених природній та штучній «пам'яті»).

Оскільки, як видно з табл. 1.1, інноваційний потенціал є невід'ємною системною складовою стратегічного потенціалу промисловості в регіонах України, що входить до групи факторних потенціалів, то основним завданням держави задля забезпечення сталого розвитку регіональної економіки – є визначення довгострокових орієнтирів науково-технологічного розвитку країни та її регіонів, суб'єктів господарювання та регіональних промислових

В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 128-153].

39. Ладонько Л. С. Макроекономічні тенденції та міжсистемна взаємодія в умовах переходу держави до сталого розвитку / Л. С. Ладонько, Р. В. Кузьменко / Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова, В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 243-254].

40. Сахал Д. М. Технический прогресс: концепции, модели, оценки: Монография [Текст] / Д. М. Сахал; пер. с англ. М. Н. Емченко. – М:. Изд-во Финансы и статистика, 1985. – 368 с.

41. Динамізм розвитку виробничого потенціалу: Монографія [Текст] / Алимов О. М., Гончарова Н. П., Ємченко В. М., Микитенко В. В. / За ред. акад. НАН України О. М. Алимова – К.: Ін-т економіки НАН України, 2006. – 303 с.

42. Егоров И. Ю. Наука и инновации в процессах социально-экономического развития: Монография. [Текст] / И. Ю. Егоров. – К.: [ИВЦ Госкомстата Украины], 2007. – 338 с.

43. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект. Монографія [Текст] / С. М. Шкарлет. – К.: Книжкове видавництво НАУ МОН України, 2007. – 436 с.

44. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.

45. Євдокімов Ф. І. Економічне обґрунтування прийняття управлінських рішень [Текст] / Ф. І. Євдокімов // Наукові праці ДонНТУ. Серія: Економічна, 2009. – Випуск 33-2 (28). – С. 26 – 31.

рник наукових праць. – № 1. – У 2-х томах. – Т. 1. – Київ, МНТУ ім. акад. Ю. Бугая, 2007. – С. 51 – 59.

34. Микитенко В. В. А. С. 21787 Цільове програмне забезпечення ідентифікації параметрів енергоефективності промислового виробництва – (MINErgo v. 4.3) А. С. 21787 Україна / Микитенко В. В. – заявлено та Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право», 2007. – № 13. – 4 с.

35. Микитенко Д. О. А. С. 28674. Комп'ютерна програма: «Цільове програмне забезпечення: прогнозно-аналітична оцінка коридорів еволюції української економіки та розробка технологій стратегічного управління її розвитком «MainStreaM. Pro v.5.1» А. С. 28674 / Микитенко В. В., Микитенко Д. О. (Україна) // Заявлено: 07.04.2009 р. № 29221. – Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право», 2009. – № 18. – 300 с.

36. Барканов В. І. А. С. 28673 Комп'ютерна програма «Цільове програмне забезпечення: прогнозно-аналітична оцінка інвестиційних можливостей промислового виробництва «MiNerGy v.5.0.» / Барканов В. І., Микитенко Д. О., Микитенко В. В. (Україна) // Заявлено: 07.04.2009 р. № 29220. – Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право», 2009. – № 18. – 300 с.

37. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.03.2013 р. №157-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання у 2013 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу // Верховна Рада України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/rada/show/157-2013-%D1%80/print

38. Ладонько Л. С. Напрями та технології нарощення інформаційного потенціалу в контексті елімінування загрозі економічній безпеці / Л. С. Ладонько, О. В. Гребенюк, Р. В. Кузьменко / Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова,

комплексів на основі взаємного доповнення усіх типів стратегічного потенціалу шляхом використання удосконаленої технології стратегічного управління процесами формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу.

Українська економіка за попередній період (двадцяти три роки) і непродумано проведених реформ у межах реального сектору регіональної економіки суттєво деформувалася, втративши: а) орієнтири технічного і технологічного розвитку; б) здатність насичувати ринок товарами вітчизняного виробництва необхідної якості; в) можливість створювати конкурентоспроможну промислову продукцію на власній ресурсно-технічній базі.

Звідси, з метою збереження і нарощування масштабів стратегічного потенціалу держави та забезпечення його ефективного використання в ринкових умовах господарювання слід максимально врахування реалій сучасної економіки та ознаки її еволюційного зростання. При цьому, автор монографії підтримує твердження [2; 3], вважаємо, що основу стратегічного потенціалу, наразі, складають результати та продукти інноваційної діяльності промисловості, які спрямовані на створення, тиражування і використання різних видів інновацій, способів їхнього виробництва, а також на вдосконалення організації управління. Вирішенню приведеного вище науково-прикладного завдання перешкоджає те, що регіональна економіка перебуває в стані несприйнятливості до винаходів та інновацій, що, як наслідок, породжує надзвичайно низьку ефективність інноваційної діяльності, зниження технічного рівня вітчизняної продукції, показників створення та використання винаходів.

Слід вказати на те, що в основі інноваційного потенціалу тієї чи іншої господарської системи, наразі, лежать сукупність наукових знань, інновацій, що знаходяться в різних стадіях науково-відтворювального циклу, творчий потенціал колективу. Поряд із цим, необхідно підтвердити, що особливість сучасної й прийдешньої (постіндустріальної) економіки полягає у тому, що вирішальну роль у її розвитку починає відігравати такий інноваційний резерв

промислового зростання як семантична інформація, яка є головним фактором системної трансформації реального сектору регіональної економіки України. Тобто, це інформація у вигляді знань із вербальним (знаковим) вираженням результатів нововведень [4; 5]. З іншого боку, провідну роль саме інноваційних ресурсів і інтенсифікації процесів структурно-динамічних змін в межах реального сектору регіональної економіки можна відтворити через знакові системи за використання інформаційних можливостей науково-технічних розробок і нововведень [6].

У цій відповідності, стає дедалі зрозумілішим те, що саме когнітивно-інформаційне трактування інноваційного потенціалу за використання домінант забезпечення органічності функціонування інтелектуально-інноваційної системи регіонів [7] дає можливість намітити шляхи нарощення та раціоналізації масштабів інноваційного потенціалу шляхом квантизації та машинної обробки проектних нововведень задля об'єктивізації найбільш пріоритетних інновацій та тих варіантів, що імовірні для впровадження в межах реального сектору певного регіону в умовах ресурсних обмежень.

Розроблення напрямів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України та нарощення його масштабів, як відомо [8 – 10], залежить від врахування глибинної комплексності та етапності цього процесу. Адже, визначення пріоритетних напрямів – є запорукою системного та збалансованого розвитку регіонів, у цілому, та в якості конститутивно-ключової основи задля розбудови виробництва інноваційно-інформаційного типу, загалом. Об'єктивна ідентифікація цих напрямів базується на результатах детального вивчення теоретико-методологічних основ формування інноваційного потенціалу (з огляду на положення і принципи теорій та концепцій, законів, принципів та методів, які, на думку автора монографії [11] – є органічними в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення загроз українському державотворенню) та практичних їхніх проявів, зокрема закономірностей, тенденцій та чинників впливу на темпи формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України (рис. 1.1).

28. Системно-функціональний ресурс промислового зростання в Україні: Монографія [Текст] / [Данилишин Б. М., Микитенко В. В., Онікієнко В. В. [та ін.] / Під ред. д.е.н., проф. Б. М. Данилишина – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 540 с.

29. Микитенко В. В. А. С. 21673 Макроекономічне регулювання процесів забезпечення енергоефективності у промисловості: методологія оцінки і прогнозу, методичні підходи та практичний інструментарій./ А. С. 21673 Україна / Микитенко В. В. – Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право». – 2007. – № 12. – 4 с.

30. Микитенко Д. О. А. С. 28674. Комп'ютерна програма: «Цільове програмне забезпечення**:** прогнозно-аналітична оцінка коридорів еволюції української економіки та розробка технологій стратегічного управління її розвитком «MainStreaM. Pro v.5.1» А. С. 28674 / Микитенко В. В., Микитенко Д. О. (Україна) // Заявлено: 07.04.2009 р. № 29221. – Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право», 2009. – № 18. – 300 с.

31. Ладонько Л. С. Побудова моделі інтегрованого інформаційного простору підприємницьких мереж [Текст] / Л. С. Ладонько, І. В. Калінько // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки : Наук. журнал. – Житомир, ЖДТУ МОН України, 2011. – № 2 (56) – С. 59 – 64.

32. Ладонько Л. С. Прогнозно-аналітична оцінка конкурентоспроможності підприємств телекомунікаційної галузі [Текст] / Л. С. Ладонько, О. В. Михайловська, Р. М. Кулевець // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. – Київ: НДІ економічного розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2013. – № 11(150). – С. 165 – 170.

33. Коротун Т. М. Моделі та методи оцінювання витрат на створення програмних і цільових систем та їхнього використання на практиці господарювання [Текст] / Худолей В. Ю., Коротун Т. М., Шилін В. П.// Вісник МНТУ: Збі-

[Текст] / Амоша А. И., Иванов Е. Т., Прокопенко Н. Д., Иванов С. Е. – НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецк, Изд-во ИЭП НАНУ, 2005. – 548 с.

22. Ладонько Л. С. Методологія моніторингу стану та перспектив інноваційних процесів у державі / Л. С. Ладонько / Актуальні проблеми імплементації інноваційно-орієнтованної моделі розвитку національної економіки: Монографія [Текст] /[С. М. Вдовенко, С. В. Онишко, В. Г. Маргасова та ін. /під заг. ред. к.т.н., доцента Н. В. Ткаленко]. – Чернігів, ЧДІЕУ (13,89 обл. вид. арк.). – Тираж 300 примірників. – ISBN – 978-966-2185-16-4, 2012. – С. 44 – 60.

23. Ладонько Л. С. Ділове адміністрування: менеджмент організацій та управління змінами (№ 1/11-5508 від 15.04.2014) / І. А. Косач, Л. С. Ладонько, І. В. Калінько [Текст] Навч. пос. для студентів економічних спеціальностей. – К.: Кондор-Видавництво, 2014. – 216 с.

24. Худолей В. Ю. Діагностика результативності промислового виробництва в регіоні при його інкорпорації у каскадні форми міжгалузевої взаємодії [Текст] / О. О. Демешок, В. Ю. Худолей // Культура народів Причорномор'я, 2013 – У 2-х т. – Т. 2. – № 2 (43). – Сімферополь, Вид-во Національного Таврійського університету МОН України, 2013. – С. 34 – 47.

25. Кузьменко Р. В. Дворівнева модель кластеризації в межах регіональних економічних систем: Монографія: [Текст] / Р. В. Кузьменко; НАН України, Інститут економіки промисловості. – Донецьк: Вид-во ІЕП НАН України, 2012. – 208 с.

26. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризації економіки України: Монографія [Текст] / М. О. Кизим. – Харків, Видавничий дім «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.

27. Ладонько Л. С. Алгоритм макроекономічного регулювання по досягненню національною промисловістю цільових орієнтирів інноваційного розвитку [Текст] /Л. С. Ладонько, О. М. Алимов // Економічна кібернетика: Міжнародний науковий журнал. – Донецьк, ДонНУ МОН України, 2009 – № 1-2 (55-56) – С. 4 – 13.

Рис. 1.1. Теоретико-методологічна основа формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (авторська розробка)

З огляду на домінанти, представлені на рис. 1.1, можна репрезентувати вихідні положення авторської парадигми формування інноваційного потенціалу промисловості в регіоні, що визначено автором на схемі:

по-перше, у цьому дослідженні здійснено інтеграцію принципів, визначених в межах теорій: регіонального розвитку; формування стратегічного потенціалу промисловості; формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (деталізованих автором у попередніх наукових роботах [12; 13]);

по-друге, представлено концептуальні засади (шість елементів), за результатами використання яких проводитиметься, надалі, економічне дослідження щодо формування елементарних складових інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України;

по-третє, визначено п'ять принципів управління процесами формування інноваційного потенціалу, які на твердження [14 – 19] убезпечить цілеспрямованість організаційно-економічних та кваліметричних процедур, що запропоновано автором монографії до використання на практиці.

Наукове обґрунтування базових та новітніх закономірностей управління розвитком інноваційного потенціалу, що на сучасному етапі проявляються як тенденції соціально-економічного розвитку територій, дослідження принципів та чинників впливу дозволяють вирішувати не лише теоретичні завдання, а й проблеми прикладного характеру суб'єктами управління різного рівнях. Так, зокрема, зазначимо, що на думку Бугая С. М., Пухлій В. Т., Слівака А. Є. та інших [15; 20 – 23], одним із головних у діяльності регіональних суб'єктів управління є напрям, «спрямований на реалізацію комплексу правових, економічних і організаційних заходів, які орієнтувалися, з одного боку, на створення сприятливих умов для розвитку регіонів та ефективної діяльності місцевих органів і регіонального рівнів влади, з іншого – на підвищення відповідальності керівників цих органів за ефективність управління

ський державний аграрний університет МОН України, 2014. – № 4. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2910.

14. Козаченко С. В. Ефективний тренінг: методи та технологічні прийоми: Монографія [Текст] / С. В. Козаченко, В. Ю. Худолей. – Київ, Міжнародний науково-технічний університет ім. акад. Ю. Бугая, 2010. – 80 с.

15. Демчук М. И. Системная методология инновационной деятельности: Монография [Текст] / М. И. Демчук, Н. Т. Юркевич. – Минск: Изд-во РИВШ, 2010. – 304 с.

16. Macro-economic and Macro-sociology theory [Text] // Ed. By S. N. Eisenstadt. – L.: 1995. – 355 p.

17. Микитенко В. В. Технології управління стратегічним потенціалом розвитку України [Текст] / В. В. Микитенко, О. М. Алимов // Електронний фаховий журнал ДУ ІЕП НАНУ, Національне господарство України: теорія та практика управління, Електронне наукове фахове видання 2011. – № 1 (1). Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Alimov_Mikitenko.pdf

18. Manufacturing: The New Case for Vertical Integration", Ted Kumpe and Piet T. Bolwijn, "Harvard Business Review", March-April, 1988. – 137 p.

19. Ладонько Л. С. Дослідження досвіду зарубіжних країн щодо активізації інноваційної діяльності у світлі євроінтеграційних процесів України [Текст] / Л. С. Ладонько, Н. В. Філіпова // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2014. – № 1 (21). – С. 58 – 63.

20. Ладонько Л. С. Перспективи розвитку мережевих структур в Україні [Текст] / Л. С. Ладонько // Міжнародна науково-практична конференція «Імперативи розвитку України в умовах глобалізації». Матеріали міжнародної наук.-практ. конф. м. Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 13-14.05.2011 р. – С. 123-124.

21. Амоша А. И. Каноны рынка и законы экономики. Кн. 8. Экономическое проектирование: Монография

[Текст] / Л. С. Ладонько // Економіка Криму: науково-практичний журнал Академії економічних наук України. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. Вернадського МОН України та Академії економічних наук України, 2014. – № 1 (46). – С. 45 – 50.

9. Хвесик М. А. Національна парадигма сталого розвитку України: Препринт. [Текст] / [О. М. Алимов, В. В. Микитенко, М. А. Хвесик та ін.] / За заг. ред. д.т.н., проф. заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 72 с.

10. Алимов О. М. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України [Текст] / О. М. Алимов, В. В. Микитенко, І. М. Лицур, І. В. Драган, В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, О. С. Гребенюк. – Київ: Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 99 с.

11. Геєєць В. М. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь [Текст] / Геєць В. М., Лібанова Е. М., Жулинський М. Г., Микитенко В. В. та ін. // кер. авт. колективу Е. М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.

12. Микитенко В. В. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України: Монографія [Текст] / [Алимов О. М., І. В. Драган, Микитенко В. В. та ін./ за наук. ред. академіка НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – К.: ДУ «Інститут економіки природо користування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 45 с.

13. Ладонько Л. С. Формування технології управління розвитком інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем системно-універсального типу [Електронний ресурс] / Л. С. Ладонько// Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання. – К.; Дніпропетров-

економічними, соціальними і суспільними процесами на місцях» [15, с. 163].

Зазначене підтверджує необхідність формування нової парадигми управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонів на сучасному етапі розвитку національного господарства, де, у більшій мірі, слід врахувати чинники впливу зовнішнього середовища (у т.ч. і глобалізації), як такі, що обмежують повноцінне функціонування реального сектору регіональної економіки на основі дії загальновідомих економічних законів та закономірностей регіонального розвитку. Необхідно засвідчити, що у сучасних умовах господарювання національного господарства розвиток теорії і методології регіональних досліджень, у цілому, та формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, зокрема, здійснюється за двома основними напрямами:

1) розширення і поглиблення змісту досліджень (доповнення класичних теорій новими чинниками, вивчення і осмислення нових процесів і явищ);

2) посилення «якості» методології досліджень (зокрема – застосування математичних методів і електронно-обчислювальних технологій обробки інформації) в контексті розробки та використання об'єктивного прикладного інструментарію оцінювання та прогнозування структурно-динамічних зрушень за використання домінант теорії сталого розвитку.

Слід вказати, що розробка цих наукових напрямів ґрунтується на прискіпливому вивченні пріоритетних об'єктів – законів (їх викладено, наприклад, у наукових джерелах [24 – 32]) та системному дослідженні закономірностей, які, як правило, розглядають як втілення первинних законів у практичній площині (деталізовано у працях [33 – 37]). Тобто, автором монографії віднесено до такої економічної категорії як «закономірності» лише специфічні економічні закони (або ж усі закони, дія яких, за умов господарювання певного регіонального економічного середовища, набирає більш конкретних проявів), зокрема, у взаємозв'язках між об'єктами реального сектору регіона-

льної економіки в контексті інтеграції промисловості України до європейського простору за урахування домінант переходу держави до сталого розвитку (розкрито дослідниками у наукових працях [38 – 45]).

Виходячи з зазначеного автором монографії вище, засвідчимо, що аналіз теоретичних аспектів регіонального розвитку промисловості України дозволяє визначити гносеологічну основу (через побудову концептуальної моделі) формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки та конструктивні фази моделювання його масштабів (див., рис. 1.1).

У цьому зв'язку, формування моделі загальносистемної організації масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах слід починати з детального вивчення (і формалізації) факторної моделі формування сукупності ресурсів, резервів і можливостей промисловості в регіонах, відповідно до якої враховуватимуться як загальносистемні чинники, так і чинники – джерела зростання темпів інноваційного розвитку.

Для ідентифікації сутності та змісту економічного поняття «інноваційний потенціал» (ІП), а також його складових елементів та співвідношення з іншими категоріями, то у даній роботі, як вважає автор монографії, є потреба розглянути існуючи підходи до визначення дефініції «потенціал» та «інноваційний потенціал промисловості» у сучасній економічній літературі. Підтвердимо, що походження терміну «потенціал» науковці припускають його походження із французької мови, де «potentiel» використовується у сутності «можливий, або той, що може бути» [11] та із латинської «potentia», що означає приховану можливість, необхідну силу для досягнення певних цілей [46]. При цьому, ми зазначимо і той факт, що загальна економічна теорія, у цілому, та теорія економіки та управління національним господарством і, відповідно, теорія розвитку продуктивних сил і регіональна економіка, зокрема, трактують термін «потенціал» неоднозначно. Так, наприклад:

1) український тлумачний словник визначає потенціал як приховані здібності, сили для якої-небудь діяльності,

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 4

1. Суходоля О. М. Енергоефективність економіки в контексті національної безпеки: методологія дослідження та механізм реалізації: Монографія. [Текст]. – К.; Вид-во НАДУ при Президентові України, 2006 – 424 с.

2. Кіндзерський Ю. В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: Монографія [Текст] / [Кіндзерський Ю. В., Микитенко В. В., Якубовський М. М. та ін.]; за ред. Ю. В. Кіндзерського; НАН України; Ін-т екон. та прогнозування. – К., 2009. – 928 с.;

3. Нижник Н. Про співвідношення категорій "процес" і "механізм" та їх використання в управлінській діяльності органів виконавчої влади [Електронний ресурс] / Н. Р. Нижник, Г. О. Леліков, С. М. Мосов // Вісник державної служби управління. – Режим доступу http://nads.gov.ua/control/uk/publish/article;jsessionid

4. Экономический механизм стратегии развития топливно-энергетического комплекса: Монография [Текст] / [А. И. Амоша, А. И. Кабанов, А. И. Чиликин и др.]. – Донецк: ИЭП НАН Украины, 2002. – 140 с.

5. Теория управления социалистическим производством. Под ред. О.В. Козловой. – 2-е изд. – М.: Экономика, 1993. – С. 116.

6. Нижник Н. Р. Системний підхід в організації державного управління: Навч. посібник [Текст] / Н. Р. Нижник, О. А. Машков; за ред.. Н. Р. Нижник. – К.: УАДУ, 1998. – 160 с.

7. Малиновський В. Я. Словник термінів і понять з державного управління: вид. 2-ге, доп. І – випр. [Текст] /В. Я. Малиновський. – К. : Центр сприяння інституційному розвитку державної служби, 2005. – 254 с

8. Ладонько Л. С. Методологічні засади побудови механізму управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості України системно-універсального типу

чення), що є максимальним показником за період здійсненого дослідження. Зазначене може пояснюватись адекватними діями щодо подолання наслідків економічної кризи та проведення у практику певних реформ щодо нарощення масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Таким чином, можна стверджувати, що при у разі, коли б були збереженні ретроспективні тенденції до зростання вимірів ефективності управління цими процесами, то РСРЕ мав би усі шанси для стабілізації та забезпечення надійності функціонування. Що, у свою чергу, неодмінно впливатиме на загальну позитивну тенденцію до регенерації базових показників функціонування регіональної економіки.

Відтак, можна підтвердити, що використання приведених у параграфі методів моделювання економічних процесів когнітивно-інформаційної природи займає провідне місце у сучасному науковому дослідженні у площині формування, нарощенні та використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення загроз і ризиків українському державотворенню. Тому, надалі, вважаємо за доцільне здійснення експериментальної перевірки на адекватність побудованих модельних рішень і розрахунків за використання цільового програмного забезпечення (наприклад, можна використати розробки, що представлені у [30; 33 – 35]) та розробленої у даному досліджені експериментальної системи відносних показників.

Певним чином підсумовуючи результати представленого у розділі прикладного моделювання наслідків застосування системно-універсальної технології управління формуванням, нарощенням та використанням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України, можна підтвердити й засвідчитись про їхню адекватність реальним соціально-економічним, техніко-технологічних, організаційно-економічним, інноваційно-інвестиційним та когнітивно-інформаційним процесам, що засвідчено у опублікованих автором наукових працях [8; 13; 19; 20; 22; 23; 27; 31; 32; 38; 39; 60; 76 – 81].

що можуть використовуватись для забезпечення матеріальних потреб цієї діяльності [48];

2) економічний словник [49] трактує потенціал як сукупність

економічних можливостей держави, що можуть бути використані для забезпечення всіх її матеріальних потреб;

3) велика радянська енциклопедія (і цей підхід є, наразі, традиційним) визначає потенціал як засоби, запаси, джерела, які є у наявності і які можуть бути мобілізовані, приведені в дію, використані для досягнення мети, здійснення плану, вирішення завдання; можливості окремої особи, суспільства, держави у певній області [50];

4) у науковій роботі [51], автор визначає сутність і зміст «потенціалу» як запаси, засоби, джерела, які є у розпорядженні і можуть бути мобілізовані для досягнення певної мети або для вирішення певної задачі.

Таким чином, аналізуючи дефініції щодо поняття «потенціал» можна стверджувати, що його сутність розкривають наступні характеристики: а) потенціал є динамічною категорією, оскільки виявляється лише у процесі його використання; б) сутність, зміст потенціалу полягає в інтеграційному (відповідно, автор монографії пропонує інтеграційну концепцію та парадигму щодо формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – див., рис. 1.1) відображенні поточних і майбутніх можливостей системи трансформувати вхідні ресурси у певні блага для найкращого задоволення суспільних потреб і інтересів; в) використання / освоєння потенціалу повинно супроводжуватися його зростанням/ нарощенням масштабів розвиненості; г) процеси використання та нарощування потенціалу є безперервними і взаємодоповнюючими (деталізовано автором монографії у попередній науковій праці [52]).

В якості центрального елементу будь-якого регіонального промислового комплексу країни виступає виробнича система, головною функцією якої є здійснення процесу перетворення вихідних ресурсів у кінцевий результат (продукт, технологію, послугу). Втім, наявність ресурсної

складової в межах стратегічного потенціалу, навіть, за умови її ефективного використання не гарантує її корисності для забезпечення сталого економічного розвитку, оскільки не кожен ресурс може бути представлений як потенціал, а складовими потенціалу можуть бути не тільки реальні, а й приховані потенційні резерви. Таким чином, умовою освоєння як стратегічного потенціалу промисловості, так і інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є їхня доступність, справедливість розподілу, технологічна сприйнятливість, інноваційна спрямованість. Тож, можна стверджувати, що найвагомішою складовою СП промисловості в регіонах, що дозволяє забезпечити її технологічне відродження є інноваційний потенціал.

У контексті розв'язання проблематики по формуванню достатніх масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України – визнаємо про таке: задля забезпечення сталого розвитку та інноваційної спрямованості економічного зростання і виходу країни з глобальної системної кризи потрібне перетворення інноваційного потенціалу на один з основних ресурсів сталого розвитку шляхом формування і управління сукупними інноваційними ресурсами, резервами і можливостями України різної природи. Доцільно пояснити, що інноваційний потенціал промисловості має дві сторони:

1) об'єктивну, що вбачає в ньому сукупність матеріальних, інтелектуальних, трудових і виробничих ресурсів, залучених і не залучених з яких-небудь причин у інноваційну сферу промислового комплексу країни, які мають реальну можливістю брати у ній участь;

2) суб'єктивну, тобто здатність трудового потенціалу промисловості і її окремих галузей до здійснення виробничого процесу та досягнення поставлених цілей при наявному техніко-технологічному рівні та можливості виготовлення максимального обсягу матеріальних благ і послуг в умовах ефективного використання наявних інноваційних ресурсів.

Зауважимо, що формування теоретичних основ теорії управління розвитком чи формування інноваційного по-

го потенціалу (expenditure on information technology industry in the region and planned quality improvement information potential).

Варто зазначити, що витрати на інформатизацію галузі безпосередньо залежать від майбутнього стану інформаційного потенціалу національної промисловості та раціонального використання інтелектуальних, фінансових, матеріальних й інноваційних потенціалів (табл. 4.10). Згідно з наведеними даними, можна констатувати: управлінська ефективність інформаційного потенціалу національної промисловості залежить від загального стану не тільки національної, але й світової економіки. Так, найнижче значення становило 6,9, на початку досліджуваного періоду 2007 р.

Таблиця 4.10

Визначення кількісних параметрів базових компонент управлінської ефективності освоєння інформаційного потенціалу промисловості в регіоні у 2007 – 2012 рр. млрд. грн. *

Макроекономічні показники	Ретроспективний період, роки					
	2007	***2008***	***2009***	***2010***	***2011***	***2012***
Зведені фінансові результати (CF_R)	551,7,0	717,17	917,1	806,6	1067,2	1148,0
Цільові капітальні інвестиції (T_{CI})	79,5	95,6	84,0	59,3	58,6	52,1
Зведені данні витрати на інформатизацію галузі, (C_M) та витрати на комунікаційний менеджмент інформаційних підсистем, (E_{IT})	0,9	1,4	1,3	1,3	1,4	1,5
Управлінська ефективність освоєння інформаційного потенціалу промисловості в регіонах (ME_{IP})	6,9	7,4	10,8	13,3	17,8	16,8

З кожним роком цей показник стабільно зростав і, наприклад, у 2011 р. становив 17,8 (найвище кількісне зна-

ції значень за наслідками врахуванням відношення отриманого прибутку всіма видами економічної діяльності промисловості в регіоні до: загального обсягу витрат на цілеспрямоване промислове зростання; реструктуризацію, оновлення, модернізацію засобів виробництва; витрат на розробку управлінських систем функціонування інформаційної структури системи стратегічного управління (ССУР$_{ІППР}$); витрат на загальну інформатизацію, матеріальне, моральне та технічне оновлення засобів ведення ефективної конкурентної боротьби в контексті забезпечення достатній масштабів інноваційного потенціалу РСРЕ України.

Таким чином, управлінську ефективність освоєння інформаційного потенціалу промисловості в регіоні (management efficiency potential development of information industry in the region – ME_{IP}) можна розрахувати за наступною формулою вигляду (4.6):

$$ME_{IP} = \frac{CF_R}{T_{CI} + C_M + E_{IT}}, \quad \text{або} \qquad (4.6)$$

$$[ME]_IP = [CF]_R / (T_CI + C_M + E_IT)$$

де, CF_R – зведені фінансові результати діяльності промисловості в регіоні (consolidated financial results of the industry in the region);

T_{CI} – цільові капітальні інвестиції в контексті підвищення ефективності використання інформаційного потенціалу РСРЕ за рахунок модернізації та реконструкції її виробничо-господарської діяльності (targeted capital investment in the context of improving the efficiency of information potential);

C_M – витрати на управління розвитком інформаційних підсистем стратегічного управління (the cost of managing the development of information subsystems strategic management);

E_{IT} – витрати на інформатизацію промисловості в регіоні та планове загальне покращення якості інформаційно-

тенціалу промисловості в регіонах є неможливим без визначення змісту ключової категорії «інноваційний потенціал промисловості в регіонах» (ІП$_{ПР}$). Тому, в межах даного дослідження вбачається доцільним здійснення аналізу економічної та спеціальної літератури щодо розкриття сутності та цільової спрямованості ІП$_{ПР}$ (табл. 1.2). Приведені у табл. 1.2 погляди науковців та трактування, на думку автора монографії, не суперечать один одному і можуть, відповідно, бути взаємоуточнюючими і взаємодоповнюючими. Узагальнюючи приведений вище аналіз теоретичних обґрунтувань дефініції «інноваційний потенціал промисловості в регіонах», його сутності та системних характеристик, пропонуємо наступне, а саме:

Таблиця 1.2

Визначення сутності та змісту категоріального поняття «інноваційний потенціал промисловості в регіонах» *

Джерело і автор	Економічний зміст категорії та її дефініційне визначення
Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» [53]	Сукупність науково-технологічних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та культурно-освітніх можливостей країни (галузі, регіону, підприємства тощо), необхідних для забезпечення інноваційного розвитку.
Данько М. В. [54]	Це одна з трьох базових складових інноваційного простору, яка включає в себе цільові функціонали декілька площин «особисті ділові якості керівників, професійну й економічну підготовку, професійні досягнення (авторські посвідчення, винаходи тощо), матеріально-технічне і фінансове забезпечення
Балабанов І. Т. [55]	Сукупність різних видів ресурсів, включаючи матеріальні, фінансові, інтелектуальні, інформаційні та інші ресурси, необхідні для здійснення інноваційної діяльності
Кокурін Д. І. [56]	Містить невикористані та приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів управління різного рівня.

Джерело і автор	Економічний зміст категорії та її дефініційне визначення
А. Масалов [57]	Являє собою категорію особливого змісту, що включає не лише інноваційні ресурси і механізм їх використання в організаційно-господарській системі, а й активність інноваційних процесів у регіональній економіці
Л. С. Мартюшева, В. О. Калішенко [58]	Організовані у певних соціально-економічних формах ресурси, що можуть за певних діючих внутрішніх і зовнішніх чинників інноваційного середовища бути спрямовані на реалізацію інноваційної діяльності, метою якої є задоволення нових потреб суспільства
І. О. Джаїн [59]	Це сукупна здатність науково-практичних знань, когнітивно-інформаційної технології та практичного досвіду, які є в розпорядженні суспільства на сучасному етапі його розвитку.

Джерело * Систематизовано автором монографії за свідченнями, приведеними у наукових працях [53 – 59]

по-перше, інноваційний потенціал промисловості в регіонах не можна розглядати як формалізоване й статичне явище, оскільки (а, лише з суттєвими динамічними характеристиками), він має певну ієрархію структурних елементів (наприклад, економічний потенціал – є наслідком взаємодії та використання виробничого, технічного, технологічного, сировинного, енергетичного та інших субструктурних елементів регіональної економіки), які можуть вступають у специфічні зв'язки між собою, проявляючись як економіко-політичний, науково-технічний, економіко-географічний та інші потенціали;

по-друге, інноваційний потенціал промисловості в регіонах у певному часовому інтервалі характеризується чітко визначеними масштабами розвиненості, рівнем його реалізації та мірою перетворення у суспільну й виробничу реальність із урахуванням масштабів розвиненості інших груп елементарних потенціалів зі складу стратегічного потенціалу реального сектору;

по-третє, ступінь втілення потенціального у реальне залежить від суттєвої кількості причин та передумов

тичного рішення задля визначення ефективності управління розвитком інформаційного потенціалу промисловості в регіонах в контексті виконання ними характерних функцій забезпечення сталого розвитку регіонів і, відповідно, держави, у цілому.

Рис. 4.7. Динамічність трансформації вимірів внутрішніх інформаційних резервів функціонування реального сектору регіональної економіки України у 2006 – 2012 р.

Однак, зважаючи на специфіку проведення даного економічного дослідження результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, авторами було запропоновано до використання в межах теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки і сутнісний зміст «управлінської ефективності освоєння інформаційного потенціалу реального сектору регіональної економіки».

Таким чином, у процесі оброблення та вдосконалення існуючої схеми розрахунку інформаційної ефективності адаптовано та змінено існуючі підходи до визначення й ідентифікації проблемних завдань за рахунок репрезента-

Таблиця 4.9

Динамічність трансформації параметрів інформаційної ефективності функціонування реального сектору регіональної економи, у цілому, 2006 – 2012 рр., млн. грн. *

Ретроспективний період, рік	Інформаційна ефективність промислового виробництва	Базові компоненти для розрахунку				
		ВДВ промисловості	витрати на програмне забезпечення	втрати на обчислювальну техніку	витрати на оплату послуг інших підприємств	витрати на маркетинг, рекламу
2006	28,7	131 480	217,2		316,3	771,3
2007	19,6	175 123	483,3		323,5	1 165,9
2008	22,2	219 072	347,2		356,2	1 760,5
2009	24,7	182 554	460,5		397,8	2 012,6
2010	31,5	230 981	382,5		433,3	1 855,8
2011	33,4	298 471	401,5		452,7	1965,2
2012	34,9	321 628	458,4		486,1	2056,4

Упереджуючи авторські трактування щодо адекватності обчислення існуючих (ретроспективних) масштабів внутрішніх інформаційних резервів РСРЕ, слід вказати на те, що відтворення структурно-динамічних змін зазначеного показника з коефіцієнтом детермінації на рівні 0,6282 – засвідчує про об'єктивність розрахунків за лінійним трендом у вигляді формувати (4.5):

$$У_{IE} = 1,95X+20,025 \qquad (4.5)$$

або

$$У_IE = 1,95X+20,025 \qquad (4.5)$$

Як основа для формування та використання на практиці адитивної моделі щодо оцінювання масштабів інноваційного потенціалу РСРЕ, згідно з якою, його кінцева цінність дорівнює сумі інтегральних цінностей складових (ресурсів, резервів і можливостей), що було розкрито автором у науковій роботі [81], здійснено формування матема-

об'єктивного і суб'єктивного походження, наслідком чого є домінування динамічних характеристик інноваційного потенціалу над його статичними характеристиками;

по-четверте, до розгляду сутності інноваційного потенціалу в регіонах слід підходити з урахуванням детермінант економічної категорії, котру можна розглядати як узагальнену цільову функцію, що характеризує величину накопичених системою інноваційних ресурсів;

по-п'яте, інноваційний потенціал промисловості в регіонах – це не проста сукупність ресурсів, резервів і можливостей їх освоєння, оскільки, в процесі провадження виробничо-господарської, техніко-технологічної, інвестиційної та зовнішньоекономічної діяльності вони повинні бути певним чином поєднані задля реалізації інноваційних цілей реального сектору регіональної економіки;

по шосте, в залежності від об'єкта дослідження доцільно виокремлювати інноваційний потенціал виробничо-економічних систем, які виконують свої завдання в межах певного регіону різного масштабу – тобто, їхні повноваження та зв'язки з субструктурними елементами розповсюджуються на усю територію держави/ регіону або в межах галузі/ підприємства/ об'єднання.

Відтак, на думку автора монографії, можна виділити три теоретико-методологічні підходи до вивчення основних характеристик, вимірів та здатностей (за наслідками освоєння) інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки. А, саме: 1) потенціал слід приймати як сукупність необхідних для функціонування або розвитку інноваційної системи різних видів ресурсів; 2) потенціал як здатність комплексу ресурсів інноваційної системи виконувати поставлені перед нею завдання, досягаючи заданих результатів; 3) потенціал як система матеріальних і трудових чинників, що забезпечують досягнення цілей інноваційної діяльності в межах регіонів.

Найбільш поширеним, наразі, є *ресурсний підхід* до визначення та формування потенціалів будь-якої природи [60-62], згідно з яким інноваційний потенціал – це сукупність ресурсів, що знаходяться в розпорядженні промис-

лового комплексу держави і використовуються, накопичуються та змінюються в ході його виробничої діяльності. Так, наприклад, дослідник А. В. Савчук визначає інноваційний потенціал як категорію, що об'єднує сукупність усіх ресурсів, які можуть бути задіяними у процесі здійснення інноваційної діяльності [60]. Поряд із цим, слід вказати, що деякі автори вважають, що в поняття "інноваційний потенціал" включаються виключно приховані ресурси: "інноваційний потенціал містить невикористані, приховані можливості накопичених ресурсів, що можуть бути задіяні для досягнення цілей економічних суб'єктів [61]. На наш погляд, автор даного визначення обмежує дану категорію наявністю виключно прихованих можливостей, що не завжди означає наявність реальних ресурсів у конкретному часовому вимірі. Підтвердимо, що найбільш вдалим, на думку дослідника, є визначення, запропоноване авторами [62], які визначають інноваційний потенціал промисловості, як сукупність економічних, інноваційних, фінансових, соціальних ресурсів промисловості, що можуть бути використані для проведення інноваційних змін у галузі, що стосуються виробництва, номенклатури промислової продукції, управління.

При *результативному підході* до формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави [63 – 65], слід розглядати – його здатність в межах регіонального промислового комплексу створювати певну кількість матеріальних благ при використанні інноваційних ресурсів виробництва (персоналу, задіяного в інноваційному процесі; передових розробок; нових, або удосконалених технологій; виробничих ноу-хау; патентів; ліцензій; зразків нових видів машин і устаткування та інших об'єктів). Так, наприклад, Б. Лісін та В. Фрідлянов з точки зору результативності реальної характеристики визначають інноваційний потенціал як сукупність науково-технічних, технологічних, інфраструктурних, фінансових, правових та інших можливостей, що забезпечують сприйняття і реалізацію нововведень, тобто отримання інновацій [63].

де IE_{RSRE} – інформаційна ефективність функціонування РСРЕ – тобто. внутрішні інформаційні резерви регіонального промислового виробництва (визначено й доведено див., табл. 1.6);

$ВДВ_{RSRE}$ – валова додана вартість, створена реальним сектором регіональної економіки України;

C_S – витрати на програмне забезпечення (the cost of software);

C_C – витрати на обчислювальну техніку (the cost of computing);

C_{CE} – витрати на оплату послуг сторонніх підприємств (costs for the services of the enterprises);

C_{MA} – витрати промисловості в регіоні на маркетинг і рекламу (у т. ч. на PR) – (cost industry in the region on marketing and advertising (in on PR).

Таким чином, можна визначити, обґрунтувати й обчислити наступні об'єктивні параметри кількісних значень інформаційної ефективності – тобто, внутрішні інформаційні резерви реального сектору регіональної економіки IE_{RSRE} у ретроспективному періоді (2006 – 2012 рр.), їхню трансформацію приведено автором монографії у табл. 4.9 та на рис. 4.7. Зазначимо, що показник інформаційної ефективності IE_{RSRE} є також результатом активізації певних соціально-економічних явищ у промисловості в регіонах і характеризується множиною ознак, які становить у кількісному значенні не менше, ніж $n \geq 2$. Тому, наразі, і сформовано об'єктивну необхідність щодо здійснення агрегування всіх ознак множини при їхній інкорпорації до єдину інтегральної оцінки.

$$У_{IC} = 10{,}342X – 20{,}665 \qquad (4.3)$$

із коефіцієнтом детермінації на рівні 0,6886 (зауважимо, що перевищення кількісного значення показника детермінації понад 0,561 – вже являє собою достатнім виміром для підтвердження об'єктивності авторських розрахунків) – що є, у більшій мірі, неупередженим і об'єктивним свідченням релевантності інформаційно-методичної бази даних, використаної для обчислення масштабів інформаційних можливостей РСРЕ у даному дослідженні.

У цьому зв'язку, маємо можливість, надалі, й обґрунтувати організаційно-економічні процедури щодо обчислення параметрів – інформаційної ефективності функціонування промисловості в регіонах. Її представлено в якості відносного значення сукупності ознак, які у кількісному вимірі характеризують обсяги матеріальних витрат і зусиль на одиницю вартості випущеної інноваційної продукції, що відтворює масштабність внутрішніх інформаційних резервів реального сектору регіональної економіки в контексті генерування в його межах системних властивостей, які відображують новий тип суспільних відносин в регіоні (інноваційно-інформаційний) – зазначене обґрунтовано та деталізовано автором монографії у попередній науковій праці [38].

Цей алгоритм здійснення розрахунку, як вважає автор, можна формалізувати у вигляді формули (4.4), за яким і здійснимо розрахунок виміру для ідентифікації базового елементу інформаційного потенціалу – інформаційної ефективності реального сектору регіональної економіки України:

$$IE_{RSRE} = \frac{ВДВ_{RSRE}}{C_S + C_C + C_{CE} + C_{MA}}, \qquad (4.4)$$

або

$$[IE]_RSRE = [ВДВ]_RSRE / (C_S + C_C + C_CE + C_MA)$$

Ще одним підходом, в межах якого здійснюється трактування сутності та змісту поняття $ІП_{ПР}$ є *цільовий,* за яким під інноваційним потенціалом розуміється здатність промислового комплексу регіону досягати визначених цільових орієнтирів в умовах ресурсних обмежень. Основою даного підходу є визначення К. Маркса про те, що засоби праці, предмет праці та робоча сила як фактори виробництва та елементи утворення нового продукту виступають як можливості, що підкреслює їхній потенційний характер. Група авторів, які підтримують даний підхід включає в структуру інноваційного потенціалу крім ресурсів і результатів їх використання безліч додаткових складових, які є відносно другорядними факторами виробничих процесів, і враховує їх підпорядкованість цілям інноваційної діяльності промислового комплексу. У даному підході акумулюються вищерозглянуті позиції, а можливості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах розглядаються як міра здатності і готовності економічного суб'єкта здійснювати інноваційну діяльність [66]. При цьому, авторами останнього дослідження під здатністю розуміється наявність і збалансованість структури компонентів потенціалу, а під готовністю – достатність рівня розвитку потенціалу для формування інноваційної активної економіки (тобто, формування виробництва в регіонах інноваційно-інформаційного типу).

Слід вказати, що відсутність серед дослідників єдиного підходу до визначення сутності та змісту поняття «інноваційний потенціал промисловості в регіонах» знайшло відображення у множинності підходів до структури/ складу даної економічної категорії та її основних елементів. Видається, що всі вищенаведені авторські позиції мають раціональну основу і право на існування. Приведені в монографії теоретичні підходи мають спільні аспекти, а саме, досягнення цілей, реалізація завдань, можливість розвитку системи. Тривалий час при оцінюванні та визначенні змісту інноваційного потенціалу перевагу мав ресурсний підхід. Однак, останнім часом, основними стають процесні підходи [67 – 71] до його репрезентації. Оскільки, вони

враховують як потреби суспільства/ населення регіону, так і узгоджують цілі суб'єктів управління регіонального рівня з потребами і цільовими орієнтирами держави. У цій відповідності, саме потреби суспільства впливають на інноваційну діяльність регіонів, визначають державну та регіональну інноваційну політику. Звідси, економічна категорія» інноваційний потенціал промисловості в регіонах» набуває суспільного значення за функціональними ознаками і місцем в системі стратегічного потенціалу. Нами інноваційний потенціал розглядається як невід'ємна складова стратегічного потенціалу, яка відповідає (забезпечує) за результатами генерування, накопичення та трансформування наукових ідей/ знань і науково-технічних результатів в інноваційні продукти, процеси, новації тощо.

Відтак, враховуючи приведені вище дефініційні визначення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – його слід трактувати у двох площинах: 1) когнітивно-інформаційній; 2) ресурсно-функціональній (табл. 1.3).

Таблиця 1.3.

Обґрунтування сутності та змісту економічної категорії «інноваційний потенціал промисловості в регіонах» на засадах використання положень когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підходів *

Теоретичний підхід	Авторське трактування сутності та змісту поняття «інноваційний потенціал промисловості в регіонах»
Когнітивно-інформаційний підхід	сукупність пріоритетних для реального сектору регіональної економіки елементарних потенційно-факторних детермінант матеріальної, факторної та системно-універсальної природи, використання й освоєння яких убезпечує системність його трансформації, до яких інкорпоровано тріаду функціонально зумовлених форм інноваційних резервів і можливостей (поряд із інноваційними ресурсами й витратами): а) «живих» знань, які є невіддільними від їхніх носіїв – суб'єктів управління та персоналу (досвід, навички, кваліфікація); б) матеріалізованих інноваційних знань (втілення новацій у техніці, матеріалах, технологіях, організаційних формах); в) інформації (семантичної, відокремленої від

ня за 2006 – 2012 рр.) – зазначене приведено за розрахунками у табл. 4.8 та візуалізовано на рис. 4.6. Зазначене дозволило формалізувати ретроспективну модель трансформації параметрів інноваційної можливості промисловості в регіонах держави у вигляді формули (4.3).

Таблиця 4.8

Визначення параметрів інформаційної ємності національного промислового виробництва у 2006 – 2012 рр., млн. грн. *

Ретроспективний період, рік	Інформаційна ємність промислового виробництва	Базові компоненти для розрахунку				
		обсяг реалізації промислової продукції в державі	витрати на програмне забезпечення	витрати на обчислювальну техніку	витрати на оплату послуг сторонніх підприємств	витрати на маркетинг, рекламу
2006	120,5	551 729,0	3 489,2		316,3	771,3
2007	80,3	717 076,7	7 441,5		323,5	1 165,9
2008	92,8	917 035,5	7 764,8		356,2	1 760,5
2009	109,2	806 550,6	4 974,7		397,9	2 012,6
2010	145,4	1 067 132,3	5 051,7		433,4	1 855,8
2011	148,1	1 147 989,8	6 243,3		489,1	2 515,2
2012	152,3	1 400 665,2	6 458,2		495,2	2 615,4

Рис. 4.6. Динамічність трансформації параметрів інформаційних можливостей промисловості України у 2006 – 2012 рр.

а) прокладання комунікаційних мере;

б) налаштування техніки та підтримка її в робочому стані;

в) навчання персоналу користуватися програмним забезпеченням та його перепідготовка (однак, ці витрати є, зазвичай, усталеними, і з плином часу мало змінюються у відносному своєму обсязі).

Також висновком із приведеного вище, є той факт, що у ринкових умовах при обмеженості ресурсних витрат на інформатизацію, саме запровадження та інкорпорація до цільових завдань ССУР$_{ІППР}$ функції маркетингу та реклами може зайняти конститутивно-ключове місце у просуванні і захопленні нових ринків збуту продукцією певного сектору регіональної економіки (у т. ч., і промисловістю). Відтак, пропонуємо розрахунки інформаційної ємності РСРЕ здійснювати за формулою вигляду (4.2):

$$IC_{RSRE} = \frac{VI_{RSRE}}{C_S + C_C + C_{CE} + C_{MA}}, \qquad (4.2)$$

або

$$[IC]_RSRE = [VI]_RSRE / (C_S + C_C + C_CE + C_MA)$$

де, IC_{RSRE} – інформаційна ємність РСРЕ;

VI_{RSRE} – обсяг промислової продукції, реалізованої реальним сектором регіональної економіки за певний проміжок часу (volume of industrial production in the real sector of the regional economy);

C_S – витрати на програмне забезпечення (the cost of software);

C_C – витрати на обчислювальну техніку (the cost of computing);

C_{CE} – витрати на оплату послуг сторонніх підприємств (costs for the services of the enterprises);

C_{MA} – витрати промисловості в регіоні на маркетинг і рекламу (у т. ч. на PR) – (cost industry in the region on marketing and advertising (in on PR).

За формулою вигляду (4.2) розраховано інформаційну ємність національної промисловості за ретроспективний період її функціонування (зокрема, представлено свідчен-

Теоретичний підхід	**Авторське трактування сутності та змісту поняття «інноваційний потенціал промисловості в регіонах»**
	першоджерел, переданої комунікаційними каналами та каналами зв'язку чи збережених природній та штучній «пам'яті»).
Ресурсно-функціональний підхід	масштаби розвиненості сукупних ресурсів, резервів різної природи і можливостей реального сектору регіональної економіки щодо формування в межах держави регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу в контексті убезпечення її переходу та регіонів (у стислі терміни) до сталого розвитку, репрезентованих за рахунок залучення до регенераційних, коеволюційних і мультиплікативних процесів існуючих в межах регіонів потенціалів, у першу чергу, із групи системно-універсального функціонування та пріоритетних для певного регіонального реального сектору, на сучасному історичному етапі його розвитку, елементарних потенціалів зі складу стратегічного потенціалу – факторної, матеріальної і глобальної природи.

Джерело* Деталізовано й обґрунтовано автором монографії, що репрезентовано дослідником в попередній науковій праці [72]

Пропоноване вище (у табл. 1.3) трактування сутності та змісту поняття ІП$_{ПР}$ враховує як функціональну та ресурсну складову, так і цільову спрямованість його освоєння з орієнтацією на конкретний результат інноваційної діяльності різних видів економічної діяльності в регіоні. Схематично модель взаємодії основних складових інноваційного потенціалу можна представити як функцію зі зворотним зв'язком (рис. 1.2).

Крім того, як репрезентовано автором монографії вище, ІП$_{ПР}$ є багаторівневою динамічною системою, що складається із певної внутрішньої структури і системної єдності складових елементів, що забезпечують готовність і здатність промислового комплексу здійснювати встановлені функції в процесі реалізації мети. Саме структура ІП$_{ПР}$ потенціалу є ключовим фактором, що характеризує рівень переважаючих технологій промислового комплексу і відображає його специфіку, накладає відбиток на його поточ-

ну діяльність, а також впливає на формування стратегічних орієнтирів його розвитку. у цій відповідності. зазначимо, що стосується структури $ІП_{ПР}$, то в економічній літературі відсутнє однозначне визначення її складових, але більшість вчених-економістів наголошують на її багатокомпонентності та органічної єдності всіх основних елементів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави.

Рис. 1.2. Модель взаємозв'язку основних складових інноваційного потенціалу (авторське обґрунтування)

Так, зокрема, В. М. Чубай зосереджується на таких складових $ІП_{ПР}$: кадрова, науково-дослідницька, фінансово-економічна, матеріально-технічна та організаційно-управлінська [25]. А, А. В. Дзюбіна виділяє – кадрову, маркетингову, наукову, виробничо-технологічну, фінансову, інформаційну та матеріально-технічну складові [28]. Поряд із цим, наприклад. С. М. Ілляшенко до складових інноваційного потенціалу відносить науково-технічну інформацію, управління і кадри (деталізовано у праці [30]). А, Д. І. Кокурін у монографії «Інноваційна діяльність» виділяє три складові інноваційного потенціалу: ресурсну, внутрішню і результативну [73]. На думку: а) Г. Я. Гольдштейна, основними складовими поняття «інноваційний потенціал» є НДДКР, маркетинг, виробництво, управління [74]; б) А. В. Гриньов виділяє кадрову, матеріально-технічну, інформаційно-методологічну та організаційно-

дукції, яку реалізовано промисловістю регіону[27] (обрано цей показник, оскільки, він відтворює об'єктивні зміни вихідних параметрів розвитку РСРЕ та є прийнятним для розрахунку окремих компонент інноваційного потенціалу промисловості в регіонах). Поряд із цим, підкреслимо, що найважливішим показником інформатизації РСРЕ (або ж галузі чи виробництва), як уже зазначалось, є її рівень його комп'ютеризації, яку можна спостерігати через витрати на програмне забезпечення та обчислювальну техніку (як доведено автором монографії у попередній науковій праці [80]).

Однак, незважаючи на те, що процеси інформатизації та комп'ютеризації РСРЕ, наразі, відбуваються вже тривалий період, все-одно граничне проникнення сучасних технологій (і, навіть, прогресивних технологічних процесів у сфері управління) залишається достатньо низьким. Також, варто зауважити, що витрати на програмне забезпечення, зазвичай, у декілька разів перевищують витрати на саму обчислювальну техніку [28]. Поряд із цим, слід ураховувати й вагомість витрат, які необхідно спрямовувати на оплату послуг сторонніх підприємств (вони є неминучими і сприяють нарощенню масштабів інформаційного потенціалу РСРЕ):

[27] Відтак, як вище зазначалося, у структурі ВВП України промисловість відіграє ключову роль, як і у структурі ВРП кожного регіону (за останніми даними – це становить на рівні 30,3 – 32,3%. Однак, варто вказати на те, що необхідно враховувати і окремі факторні значення цього показника. Тоді, можна засвідчити про те, що обсяг випуску промислової продукції в регіоні може нівелюватись негативним впливом чинників, існування яких не залежить ні від характеристик і вимірів збалансованості функціонування певного суб'єкта господарювання (ні галузі, загалом). Оскільки, вже вироблена в регіоні продукція, через зміни кон'юнктури ринку чи падіння споживацьких потреб, може протягом тривалого періоду затриматись на складах.

[28] Як відомо з [72 – 75], однією з головних рушійних сил інтеграційного й глобалізаційного процесу взаємозалежності визнається сучасна техніка. Посилення взаємозалежності сприяє формуванню нової моделі міжнародних відносин і стимулювання технологічного зростання. Однак, коли відбувається втрата державного суверенітету і поступовий глобальний політичний процес. Єдиним інтересом усіх міжнародних суб'єктів стає виживання і розвиток людства в обстановці суттєвих викликів із боку глобальних проблем і кризи цивілізації, а також поступового (протягом 2013 – 2014 рр.) нарощення загроз цілісності та державності в Україні.

ної економіки (informational efficiency of the real sector of the regional economy) – IE_{RSRE}.

Визначимо та деталізуємо їхні дефініції, виокремлюючи їхню економічну сутність наступним чином, як представлено автором монографії у попередніх наукових працях [38; 80]. А, саме:

показник інформаційної ємності реального сектору регіональної економки відтворює:

а) вагомість впливу системно-універсальних і матеріальних витрат, спрямованих на інформатизацію промислового виробництва в регіоні, на загальний обсяг реалізованої промислової продукції;

б) виміри потенційно можливого насичення інформаційними технологіями третього інтелектуального рівня виробничо-господарські, техніко-технологічні та інноваційно-інвестиційні процеси, які мають місце у промисловості регіонів на теперішньому проміжку часу з урахуванням ресурсного обмеження її функціонування (при певному співвідношенні затрат на впровадження і використання інформаційних технологій із рівнем ділової активності).

Тобто, можна підтвердити, що інформаційна ємність РСРЕ характеризує, скільки вкладено науково-технічних та інформаційних витрат на одиницю випущеної в регіоні промислової продукції і, відповідно, репрезентує кількісну значимість такого компоненту інформаційного потенціалу – як інформаційна можливість. У відповідності до зазначеного, здійснимо формалізацію вищенаведених дослідно-експериментальних положень у вигляді математичного вигляду вирішень, зокрема, представимо математичне обґрунтування формул, які буду наведено надалі у дослідженні – (4.2) та (4.3), за якою і буде здійснено обчислення таких конститутивно-ключових вимірів інформаційного потенціалу промисловості в регіоні як інформаційні резерви та інформаційні можливості.

Отже, поряд із зазначеним вище, як уже вказувалося вище, слід вказати на те, що вихідним параметром, що характеризує інформаційну ємність, є обсяг промислової про-

управлінську складові інноваційного потенціалу (розкрито у науковій праці [71].

Із приведених вище визначень і обгрунтувань видно, що, найчастіше, виділяються такі структурні елементи інноваційного потенціалу, як: науково-дослідний, кадровий, виробничо-технологічний та організаційно-управлінський. Тому, здійснивши аналіз зазначеної дефініції можна стверджувати, що визначення змісту і сутності, а головне – структури інноваційного потенціалу промисловості в регіонах можуть бути загальними як для підприємств, регіонів (галузей економіки), так і для промислового комплексу держави. Але, при цьому, слід акцентувати увагу на масштабах здійснення / планування реалізації інноваційної діяльності. Так, напрклад, для визначени пріоритетів та цілей підприємств – це масштаб здійснення інноваційних проектів, а для окремих регіонів – інноваційних програм, для держави – інноваційної політики чи стратегії тощо.

На твердження автора цієї монографії, **інноваційний потенціал промисловості в регіонах** у контексті даного дослідження за функціональними ознаками повинен включати інтелектуальний, ресурсний, інституціональний та інфраструктурний функціонали (рис. 1.3) (зазначене деталізовано та обґрунтовано у автором у попередній науковій праці [52]).

Поряд із цим наведеними на рис. 1.3 елементарними складовими, необхідно підтвердити: виокремленні у даному дослідженні функціональні компоненти $ІП_{ПР}$ репрезентують простір реалізації дії існуючого в межах реального сектору регіональної економіки інноваційного середовища, в якому виконують свої завдання різні види економічної діяльності у відповідності до визначених суб'єктами управління цілей із узгодженням власних пріоритетів із національними економічними інтересами (НЕІ) в контексті формування в державі промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу задля інтенсифікації процесів сталого розвитку регіонів.

Рис. 1.3. Основні цільові елементи побудови інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави (авторська розробка)

Так, зокрема, **цільовою функцією інтелектуальної складової ІП$_{ПР}$ є:** забезпечення можливостей промислового комплексу, у цілому та кожного регіонального промислового комплексу, зокрема, щодо сприйняття на впровадження інновацій, розвитку інноваційної культури, нарощення потужностей інтелектуального капіталу. Її характеризують наступні показники: обсяг виконання фундаментальних досліджень; загальний обсяг наукових досліджень і розробок; кількість патентів на винаходи; кількість придбаних нових технологій (технічних досягнень); внутрішні науково-дослідні роботи (НДР); зовнішні НДР; обсяг виконання прикладних досліджень. Сюди входять також і: науково-дослідні інститути, вищі навчальні заклади, державні лабораторії, лабораторії промислових підприємств тощо. Дана складова виступає у вигляді, як створеного резерву, так і у вигляді потенційних можливостей результатів науково-дослідних робіт для впровадження інновацій у промисловому виробництві. Поділ науки за принципом: фундаментальна – державна, а прикладна – приватна, до

Згідно з положеннями. передбаченими в межах теорії ймовірності, ризик при провадженні інноваційної діяльності існує завжди, однак, від знижується при досягненні високого рівня об'єктивності інформаційного забезпечення, що обумовлено, відповідно, достатнім масштабом розвиненості інформаційного потенціалу (тобто. сукупності інформаційних ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки).

Звідси, можна підтвердити, що реалізація дії розробленого у дослідженні механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – стає можливою за рахунок застосування результативного методичного підходу для мінімізації ризику шляхом об'єктивізації його інформаційної складової. Відтак, вважаємо за доцільне, починаючи розбудову комплексу модельних вирішень, здійснити за результатами формалізації й обчислення двох конститутивно-ключових показників-індикаторів інформаційного потенціалу, що відтворюють структурно-функціональні зміни в межах реального сектору регіональної економіки:

1) перший – це вимір, що відтворює параметри інформаційної ємності реального сектору регіональної економіки (an information capacity of the real sector of the regional economy) – IC_{RSRE};

2) другий – це показник-індикатор, за яким визнається інформаційної ефективності реального сектору регіональ-

рахунок дефініційного визначення поняття «граничні значення відносних показників масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком», репрезентуючи його як кількісні значення показників-індикаторів масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком, які відтворюють перевищення допустимого відхилення від зонального значення «надійності» цих відносних показників, досягнення яких за результатами провадження інноваційної та системно-універсальної діяльності суб'єктів управління спричиняє виникнення загрозливих ознак чи процесів, що обумовлюють негативний вплив на базові для певного регіону макроекономічні показники чи руйнування реального сектору регіональної економіки із спрямування.

но важливим є об'єктивізація масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах шляхом розроблення і запровадження у практику господарювання нових кваліметричних методів із ідентифікації системно-універсальних характеристик провадження процесів у сфері його формування, нарощення та раціоналізації використання (доведено у попередній науковій праці [78]).

Потреба у об'єктивному визначені кількості та значимості системно-універсальних ознак процесів формування інноваційного потенціалу, доведена, лише с тієї точки зору, що останні мають має суттєву взаємозалежність від рівня економічної безпеки – оскільки, зазначене є визнаною процедурою при розрахунку різних за природою показників та індикаторів економічної безпеки, проте, без взаємозв'язку з параметрами потенціалу сталого розвитку регіонів держави (засвідчено методологічними підходами, пропонованими у [43; 46; 62; 79]). Таким чином, можна піддати сумніву результати дослідження системно-універсальних характеристик, що здійснюються, наразі, суб'єктами управління різного рівня, оскільки, вони обмежені вивченням граничних параметрів лише з урахуванням рівня економічної безпеки.

В умовах становлення й відродження в Україні інформаційного суспільства однією з найважливіших ролей починає відігравати показник інформаційного потенціалу, що є основою для забезпечення достатнього рівня інформаційної безпеки держави та її регіонів (деталізовано взаємозалежність вище, див., пп. 4.3). Поряд із вказаним, слід підтвердити, що граничні значення будь-якого виміру (у т.ч. і масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком) – це такі кількісні значення відхилень, досягнення яких спричиняє виникнення загрозливих ознак чи процесів, що обумовлює негативний вплив на базові для певного регіону макроекономічні показники[26].

[26] Відтак, за авторським трактуванням можна розширити категоріальне поле теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки за

певної міри можна вважати умовним. Є приклади того, як у державних лабораторіях створюються конкретні інноваційні продукти, а приватний сектор організує і фінансує фундаментальні дослідження.

Основними структурними елементами ресурсної складової ІП$_{ПР}$ є п'ять елементарних компонент, які деталізовано автором монографії у табл. 1.4. Необхідно признати, що перехід до інформаційного-мережевого суспільства та виробництва інноваційно-інформаційного типу робить інформацію пануючою формою інноваційного потенціалу та домінуючим ресурсом, а мережу провідним способом зберігання, передавання та використання [63].

Формування інформаційної бази інноваційного потенціалу повинно базуватися на інноваційних проектах (заявках чи пропозиціях) суб'єктів господарської діяльності усіх форм.

Таблиця 1.4

Визначення елементарних компонент інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, розмежованих за використання ресурсного підходу до його ідентифікації *

Елементарні складові	Сутність, зміст та функції елементарних компонент інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
Кадрова складова	наявність та здатність кваліфікованих людських ресурсів для здійснення інноваційного процесу у промисловості (кількість учнів, слухачів професійно-технічних навчальних закладів; кількість студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації; чисельність фахівців, які виконують наукові та науково-технічні роботи; фахівці вищої кваліфікації, які зайняті в промисловому комплексі України; чисельність працівників наукових організацій; чисельність докторів наук, які зайняті в економіці України; чисельність кандидатів наук, зайнятих в економіці України; чисельність дослідників; винахідницька активність персоналу промислових підприємств; кількість аспірантів; кількість докторантів). Дана складова визначає систему менеджменту інноваційної діяльності, її гнучкість, адаптивність, сприйнятливість до змін;

Елементарні складові	Сутність, зміст та функції елементарних компонент інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
Фінансово-економічна складова	- це обсяг фінансових ресурсів у промисловості залучених для проведення науково-дослідних розробок, освоєння нововведень, наукових пошуків і т.п. Вона виражається через індекс інвестицій в основний капітал; внутрішні поточні витрати на наукові та науково-технічні роботи, виконані власними силами промислових підприємств; загальний обсяг інноваційних витрат тощо. Фінансова складова, на наш погляд, є найбільш проблемною сферою інноваційної діяльності, оскільки, щоб відбутися і залучитися до використання, інновації мусять бути купленими, або профінансованими. Оскільки наука, особливо фундаментальна, не належить до тих сфер суспільного життя, що підлягають виключно ринковому регулюванню, держава розробляє шляхи її комерціалізації, що мають на меті стимулювання приватних інвестицій в наукову сферу, підтримує інноваційні процеси змішаного фінансування, різні моделі державно-приватного партнерства (де ініціатором і інвестором виступає держава, залучаючи кошти бізнесу, здійснює фінансову підтримку інноваційних проектів шляхом надання різного роду пільг, у тому числі й податкових). Дана складова $ІП_{ПР}$ характеризується фінансовою незалежністю, стійкістю і кредитоспроможністю, наявністю ефективної системи управління фінансовими ресурсами, здатної акумулювати та спрямовувати необхідну їх частку на провадження інноваційної діяльності;
Виробничо-технологічна складова	– це сукупність виробничих і технологічних ресурсів, яка характеризує здатність промислового комплексу впроваджувати інноваційні технології, оперативно переорієнтовувати виробничі потужності, налагоджувати ефективне виробництво нової (вдосконаленої) продукції. Її характеризують наступні показники: кількість інноваційно-активних промислових підприємств; освоєння виробництва інноваційних видів продукції на промислових підприємствах; обсяги реалізованої інноваційної продукції промисловими підприємствами; кількість впроваджених нових технологічних процесів, ресурсо- та енергозберігаю-

4.4. Формування інформаційної бази даних задля ідентифікації системно-універсальних характеристик процесів формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки

Зважаючи на об'єктивно незалежний процес інтеграції різних видів економічної діяльності національного господарства з глобальним економічним простором та господарською системою інших країн світу, зауважимо, що тісні взаємозв'язки реального сектору регіональної економіки з останніми дозволяють використати усі наявні переваги вільного переміщення капіталу, продуктивних сил, ресурсів, резервів і можливостей різної природи в контексті формування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Однак, з іншого боку, можна підтвердити, що глобалізація виступає чинником суттєвого підвищення ризиків погіршення та зменшення рівня економічної безпеки регіонів та нарощення суспільно-політичних загроз в наслідок знищення параметрів об'єктивності інформаційного потенціалу (надзвичайно відкритої, у цьому сенсі) української економіки. Оскільки, процеси глобалізації проникають в усі сфери економічного, технологічного, економіко-економічного, соціального, культурного і господарського життя, то, звідси, можна стверджувати, що рівень економічної безпеки за регіонами може страждати (у більшій чи меншій мірі, з огляду на системно-універсальні характеристики певного РПК, що належить до одного з трьох класів каскадних форм організації міжрегіональної та міжгалузевої взаємодії) та поступово знижувати масштаби розвиненості інноваційного потенціалу. Отже, автор дослідження вважає, що для прийняття оптимізаційних управлінських рішень надзвичай-

приймаються, виходячи з «політичної доцільності») у сфері стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах слід враховувати довгострокові інтереси різних рівнів управління реальним сектором регіональної економіки шляхом їхнього погодження за рахунок удосконалення технології (а в її межах, і засобів, способів та методів) законодавчого регулювання найважливіших суспільних, системних і, відповідно, нового типу відносин в Україні – інформаційних.

При цьому (приведене визначено й підтримано авторськими розробками, представленими у попередній науковій праці дослідника [77]), слід виходити із змістовності та спрямованості сучасних нормативно-правових актів і стандартів екологоекономічного й інформаційного забезпечення задля визначеного (імовірного на певному історичному етапі розвитку національного господарства) досягнення практичного результату — тобто, розроблення ефективного механізму забезпечення інтелектуального розвитку регіонів, у цілому як системи взаємопов'язаних елементів, що забезпечують як захист, так і масштабніше зростання інформаційного простору у відповідності до визначених й усталених національних, регіональних і приватних економічних інтересів з урахуванням:

а) пріоритетів та намагань, а також цілей промислового зростання кожної регіональної соціально-економічної системи;

б) механізмів забезпечення економічної безпеки в регіонах;

в) поширення когнітивно-інформаційних аспектів руху знань для розвитку когнітивного та інноваційно-інформаційного середовища в межах реального сектору регіональної економіки задля усунення внутрішніх та зовнішніх перешкод і залучення резервів забезпечення дієвості використовуваної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах і засобів щодо виявлення та нейтралізації загроз їхньому сталому розвитку в умовах ресурсних обмежень.

Елементарні складові	**Сутність, зміст та функції елементарних компонент інноваційного потенціалу промисловості в регіонах**
	чих технологій тощо. Дана складова відображає виробничий і технологічний стан промислових підприємств, наявність резервів чи можливостей їх отримання, рівень технологічного розвитку, сприйнятливість виробничих систем до нововведень та інших стратегічних змін;
Матеріально-технічна складова	- це сукупність матеріальних і технічних ресурсів, які можуть забезпечити розвиток інноваційного процесу в промисловому комплексі. Даний потенціал можна оцінити через такі показники, як середньорічна вартість основних засобів підприємств, які займаються науково-технічною діяльністю; фондоозброєність працівників основної діяльності наукових організацій; технічна оснащеність працівників основної діяльності наукових організацій; загальна площа власних приміщень наукових організацій в розрахунку на одного працівника середньооблікової чисельності штатних працівників облікового складу; наявність парку обчислювальної техніки;
Інформаційно-методична складова	- сукупність різних видів наукової інформації, технічна оснащеність інноваційного процесу зв'язком, телекомунікаціями та комп'ютерною технікою і технологіями; відображає інформаційну забезпеченість, ступінь повноти і точність інформації в процесі досягнення інноваційних цілей.

Джерело * Сформовано та обґрунтовано автором монографії, що деталізовано у попередній науковій праці дослідника [52].

Для прийняття оптимізаційних рішень при формуванні інноваційного потенціалу, на нашу думку, необхідна об'єктивна база та інформаційно-методичне забезпечення оцінювання/прогнозування параметрів довго-, середньо- і короткострокового розвитку у разі реалізації певної сукупності інноваційних процесів (зазначене деталізовано автором у попередній роботі [11]):

- внутрішня звітність. Джерела інформації знаходяться на самому підприємстві (дані структурних підрозділів підприємства) і є доступними;

- зовнішня інформація. Джерела інформації: періодичні видання, інформаційні бюлетені; спеціальна технічна, економічна, політична література; законодавчі і нормативні акти, які публікуються в окремих і періодичних виданнях; дані звітності кредитно-фінансових установ; комп'ютерні банки даних колективного користування; інформаційні комп'ютерні мережі (наприклад, Internet); працівники збуту, продавці, торгові агенти, дилери; особи, що проводять технічне обслуговування і ремонт продукції; спеціалізовані організації, які займаються постачанням поточної інформації, наприклад, інформаційні центри при великих бібліотеках та НДІ, регіональні ЦНТІ і тощо;

- дані спеціальних ринкових досліджень. Джерела інформації: спеціально організовані маркетингові, соціологічні та інші дослідження ринкового середовища. Ці дослідження дозволяють накопичувати і систематизувати інформацію, отриману безпосередньо на території збуту в тісному контакті зі споживачами, торговими і збутовими посередниками;

- експерти, як внутрішні, так і зовнішні по відношенню до підприємства. Джерела інформації: експертні висновки, суб'єктивні оцінки фахівців в конкретних сферах діяльності. Можливе також використання комп'ютерних інтелектуальних інформаційних систем – експертних систем.

Таким чином, визначення рівня інформаційної складової дасть змогу цілеспрямовано формувати і розвивати інноваційний потенціал промислових підприємств, оптимізувати систему управління, знизити ступінь ризику і підвищити обґрунтованість та оперативність управлінських рішень, спрямованих на інноваційну діяльність та забезпечення умов тривалого стійкого розвитку. У даний час, вітчизняні промислові підприємства відчувають постійну нестачу потрібної інформації, або навпаки – надлишок великої кількості непотрібних, або застарілих даних, через які унеможливлюються процеси довготермінового прогнозування. Тому, у загальному вигляді проблему інформаційного забезпечення формування інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем можна звести до трьох

забезпечення в контексті наявності ознак недієвості використовуваного методичного забезпечення оцінювання-прогнозування параметрів розвиненості як стратегічного потенціалу, так і інноваційного та інформаційного потенціалів (зазначене є визначальним фактором ідентифікації цінності інформаційного забезпечення, навіть, якщо інформація повинна і може бути загальнодоступною). На думку автора, процвітає в Україні поширене таке явище, яке фактично й паразитує на власне закритості інформації – функціонування тіньової економіки та масштаби неврахованої економічної діяльності (доведено автором у попередній науковій праці [76]).

Отже, внаслідок закритості інформації та обмеження доступу до об'єктивної статистичної бази даних про темпи економічної динаміки промисловості в регіонах, не має змоги отримати об'єктивні параметри розвиненості інтелектуального потенціалу держави. Поряд із приведеним вище, автор монографії вважає за доцільне вказати на наступне:

адекватне реагування на потреби розвитку інтелектуального та інформаційного потенціалу (в контексті активізації процесів у сфері стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки) виходить за межі чинної нормативної бази і можливе лише за умови прийняття політичних рішень компетентними органами при елімінуванні адміністративно-силових акцій «політичної еліти» щодо усунення «загального стану недосконалості» провадження інноваційної діяльності у промисловості України в умовах нарощення суспільно-політичних загроз сталому розвитку.

Необхідно також визнати, що в умовах демократизації процеси формування державної інформаційної політики у будь-якому напрямі залежить не лише від експертних оцінок та об'єктивного врахування національних інтересів, але й від політичної кон'юнктури у певний період розвитку суспільно-політичних відносин. Тому, у процесі ухвалення управлінських рішень регіональних та державними корелянтами (маємо на увазі, що, наразі, більшість із них

У цій відповідності зауважимо, що задля збереження та подальшого розвитку наукового потенціалу України в межах потенціалів системно-універсального функціонування РСРЕ слід, на думку автора монографії, докорінно поліпшити структуру та уточнити регулятори механізму фінансування і матеріально-технічного забезпечення розвитку наукових установ. Поряд із цим, необхідно підняти престиж наукової праці, на законодавчому рівні визначити статус ученого, що сприятиме підвищенню ефективності використання інтелектуального потенціалу України (доведено й у науковій роботі [74]). Тому, перед суб'єктами державного і регіонального управління в Україні стоять серйозні завдання щодо необхідності інтенсифікації процесів нагромадження та раціоналізації використання потенціалів системно-універсального функціонування, загалом та інформаційного й інноваційного, зокрема. Саме вони і потребують негайного вирішення. Але нагальні проблеми, які стосуються формування адекватної інформаційної бази даних для обґрунтування напрямів розвитку як інноваційного, так й інформаційного потенціалів, вирішуються не належним чином.

Звідси, проблема формування об'єктивної бази даних полягає не у браку власне самої інформації чи відсутності професійних фахівців, а у:

а) відсутності адекватної системи забезпечення якісного і системного інформаційного обміну між різними секторами промисловості в регіонах та інституційною системою держави;

б) недієвості сформованих і використовуваних комунікаційних структур управління промисловістю та її РПК;

в) несприйнятливості суб'єктів управління на різних рівнях до інноваційних змін, пошуку напрямів мобілізації резервів тощо.

На жаль, саме ініціювання політичною елітою процесів підтримання певного ступеня закритості інформаційного

динаміки залежно від сполучення чинників інформаційності та витратності сучасних систем управління.

основних моментів: а) встановлення потреби в інформаційному ресурсі; б) визначення джерел отримання інформації і ступеня їх надійності; в) здійснювання процесу декодування даних в аналітичну інформацію, яка відповідає потребам на даний момент часу.

Інституціональна складова, що є визначальною у процесах формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є необхідною умовою успішної реалізації інноваційних процесів у промисловості України, у цілому, інноваційної діяльності галузей та виробництв в регіонах. Мова йде, з одного боку, про існування відповідних державних органів: міністерств, державних комітетів, управлінь, центрів, а з іншого – про закони, норми, правила, стандарти інноваційно-впроваджувальних процесів. Свою частину інституцій формує і приватний сектор, громадськість: це громадські організації винахідників, незалежна експертиза, тощо.

Інфраструктурний потенціал охоплює організації різних форм власності та видів діяльності, які забезпечують необхідні умови для стимулювання, розширення, ефективності, організації та прискореного розвитку інноваційного процесу у промисловості в регіонах держави (кількість суб'єктів ЄДРПОУ; кількість промислових підприємств, які виконують наукові та науково-технічні роботи, впроваджують інновації; суб'єкти, що забезпечують процеси впровадження інновацій на всіх стадіях: консультативні, інформаційні та лізингові компанії, венчурні фонди тощо. Ядром інноваційної інфраструктури є науково-дослідні інститути, університети, технопарки, бізнес-інкубатори, та інші субструктурні елементи які можуть забезпечувати швидке просування інноваційної продукції на ринок і надання необхідних виробничо-технологічних, фінансових, інформаційно-комунікативних, кадрових і консалтингових послуг. Формування нових напрямів та зв'язків між наукою і виробництвом в регіонах дозволяє вирішити окремі завдання та цілий ряд проблем у науково-технічній, соціальній і економічній сферах. При цьому, результативними і життєздатними організаційно-територіальними формами,

створеними для активізації інноваційної діяльності треба визнати технопарки та технополіси, регіональні промислові кластери і венчурні системи. Таким чином, визнаємо, що інноваційний потенціал – це динамічна категорія, яка змінюється, з одного боку, залежно від потреб суспільства, а з іншого від рівня ресурсного, технологічного та інституціонального забезпечення її розвитку.

Зауважимо, що на даному етапі розвитку світогосподарської економічної системи саме інноваційний потенціал промисловості в регіонах – є надзвичайно чутливими до зовнішніх загроз і внутрішніх ризиків. Слід зазначити, що ефективно використовувати і відтворювати зазначені компоненти інноваційного потенціалу української економіки можна лише у разі, якщо сформувати дієвий господарський механізм макроекономічного регулювання, що побудований при поєднанні принципів реалізації інноваційних процесів в регіональних промислових комплексах. Лише держава може забезпечити повноцінне функціонування складної економічної системи, до якої входить система інноваційної діяльності. Автори сучасних економічних досліджень єдині в думці про необхідність формування інноваційного потенціалу промисловості [62 – 64], яка викликана, в першу чергу, загальнодержавним значенням інноваційної діяльності як для економіки і суспільства, у цілому, так і для регіональних соціально-економічних систем України. Зокрема, підтвердимо про таке:

1. Вирішальний вплив інноваційної діяльності на макроекономічні показники. Економічний ріст базується на поєднанні екстенсивних та інтенсивних факторів. Внесок НТП в приріст валового внутрішнього продукту найбільш розвинених країн складає, по різним оцінкам, від 75,0% до 100,0 %.

2. Вплив на структуру суспільного виробництва. Інновації виступають безпосередньою причиною виникнення одних виробництв і галузей (галузей соціальної практики), поступового відмирання і зникнення інших.

3. Суттєвий вплив на інституційні економічні механізми. Інновації змінюють економічну організацію суспільст-

низьке практичне значення, то, наразі, і є відсутньою особлива потреба у поглибленні результатів дослідження у даному напряму реалізації детермінант синхронного формування інноваційного та інформаційного потенціалу.

Наведені у табл. 4.2 – 4.7 свідчення дають підставу констатувати, що на частку варіації факторних ознак припадає половина від усіх факторів, які впливають на зміну результативного показника. У зв'язку з тим, що протягом 2003–2007 рр. здійснювалось ручне керування у сфері управління розвитком інноваційного та інформаційного потенціалу потребує відновлення вимірів інформаційної захищеності суб'єктів господарювання РСРЕ. Також зазначимо, що вагомість впливу суб'єктивних чинників (інформаційних) був надзвичайно вагомим – що спричинило обмеження доступу до об'єктивних даних інформаційної бази по промисловості, викривлення показників загального стану РСРЕ держави, незабезпечення повноти отримуваних даних, як наслідок створення викривленого уявлення про реальну ситуацію у сфері стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

Отже, можна зробити висновок, що першочерговим завданням держави повинно стати зменшення темпів падіння обсягів виробництва промислової продукції за регіонами і стимулювання інноваційно активних підприємств, що у перспективі, з закінченням суспільно-політичних і військово-економічних загроз українському державотворенню, сприятиме розбудові промислового виробництва в регіонах інноваційно-інформаційного типу [25].

[25] Слід вказати і на те, що системний підхід до формування, нарощення та використання потенціалу сталого розвитку як регіонів, так і держави, у цілому – на що і спирається автор даної монографії – базується на використанні природничо-наукової та фізико-математичної наукових парадигм реалізації інтеграційних процесів в державі. У разі поглибленого дослідження останніх використання системного підходу дозволить стверджувати, що виробничо-господарська динаміка може описуватися почерговою зміною періодів соціальних, техніко-технологічних і когнітивно-інформаційних інновацій та спадів [74]. З огляду на це, необхідним виявляється, одночасний, розгляд як інноваційної, так і інформаційної

ваних показників, то воно не є стабільним і прогнозованим, особливо в умовах нарощення загроз світової фінансової кризи, яка вносить свої стохастичні параметри в кінцеві значення (автором підтверджено свідчення, які репрезентовано попередниками у [72; 73]).

Отже, можна зробити наступні висновки: обсяг реалізованої промислової продукції суб'єктами господарювання реального сектору регіональної економіки пропорційно й одночасно залежить від масштабів інноваційних витрат і, відповідно, від вимірів інформаційного потенціалу. Це вказує про суттєву зацікавленість суб'єктів ринкових відносин у процесах нарощення обсягів інноваційних витрат, активізації когнітивно-інформаційних процесів та у впровадженні високотехнологічної продукції. Найменший коефіцієнт кореляції між кількістю інноваційно активних підприємств та загальним обсягом інноваційних витрат у РПК становить 0,70 (це значення є усередненим, оскільки мінімальним воно є по Донецькому РПК – 0,42, а максимальне по Львівському РПК – 0,78). Проте, це значення є також досить високим виміром відносного показника. Отримані нами дані свідчать про те, що у загальному обсязі реалізованої продукції частка інноваційно активних виробників – є меншою, ніж могла б бути, і що можна вважати як досить перспективним напрямом і таким, який потребує особливої уваги та консолідації зусиль. При цьому, якщо ж розглядати розраховані параметри як якісну характеристику відтворення сили зв'язку між регресорами (коефіцієнт детермінації), то найбільш високою якісною ознакою (0,9) володіють наступні: обсяг реалізованої промислової продукції; загальний обсяг інноваційних витрат у промисловості. Таким чином, щільність розрахованого зв'язку за коефіцієнтом детермінації наближається до емпіричного типу спостережень.

З іншого боку, виявлено і найслабший зв'язок – він становить 0,50. Це зв'язок – між обсягом реалізованої промислової продукції та кількістю інноваційно активних промислових підприємств. Відмітимо про таке: так як побудовані при даних умовах регресійні моделі можуть мати

ва і регіональних соціально-економічних систем – з'являються нові елементи в спектрі основних господарських структур, трансформується зміст взаємозв'язків між ними.

4. Зростаюча здатність економіки до прогресу через створення і впровадження нововведень. Вплив інноваційних процесів відчувають не лише виробництво, а, практично, всі сторони суспільного життя.

5. Вплив інноваційних процесів на соціальну стабільність. Поряд із тим, що інновації через генерування економічного росту дозволяють підвищити рівень життя населення, вони ще й часто сприяють вирішенню проблем зайнятості за рахунок створення нових високооплачуваних робочих місць. При цьому, підвищується рівень освіти й охорони здоров'я.

6. Вплив інновацій на навколишнє середовище. Інноваційні досягнення дозволяють зменшити використання невідтворюваних ресурсів і шкідливі викиди шляхом раціоналізації структури виробництва і споживання, а також поширення ре-циклічних технологій.

7. Активізація міжнародного науково-технічного співробітництва. У сучасних масштабах науково-технічного прогресу багато інноваційних проектів не під силу здійснити однією, навіть розвиненою країною.

8. Залежність глобальної конкурентоспроможності національної економіки від рівня розвитку інноваційних процесів. Рівень та ефективність включення країни у міжнародний поділ праці в усе меншій частині визначається ексклюзивним володінням природними ресурсами чи іншими тимчасовими перевагами екстенсивного характеру і у все більшій частині – інноваціями, саме які забезпечують конкурентоспроможність продукції.

9. Взаємозв'язок масштабів розвиненості інноваційного потенціалу із рівнями національної безпеки. Це положення має як зовнішню, так і внутрішню складові. Зовнішня сторона полягає у наявності в країні достатньо потужного інноваційного потенціалу, який дозволяє протидіяти будь-якому диктату ззовні пов'язаному з обмеженням

доступу до передових технологій, розірванням основних сформованих технологічних ланцюгів. Внутрішній бік положення пов'язаний із поширенням інновацій, які дозволяють запобігти катастрофам, стихійним лихам, терористичним актам, іншим протиправним діям, а також звести до мінімуму їхні негативні наслідки.

Таким чином, можна підтвердити, що інноваційному потенціалу реального сектору регіональної економіки / промисловості в регіонах ($ІП_{ПР}$) притаманні специфічні риси**,** які визначають його дієвість – це, зокрема п'яти вимірний простір таких цільових функціоналів: 1) здатність змінюватися за рахунок вдосконалення, появи нових засобів та методів їх освоєння; 2) визначається наявними у державі і промисловості можливостями до інноваційних змін останньої; 3) існування підготовлених до використання залучених і не залучених до диверсифікації ресурсів; 4) крім наявних можливостей, визначається ще навичками службовців державного і регіонального рівнів, промислових об'єктів до його використання; 5) рівень і результат реалізації інноваційного потенціалу визначаються галуззю/ сектором промисловості в межах певного регіону держави.

1.2. Сучасні технології стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економі

Оскільки, на регіональному рівні деталізуються стратегічні цілі промислової політики держави та, безпосередньо, створюються умови для активізації інноваційної діяльності підприємств, галузей, інфраструктури, то слід враховувати і той факт, що регіон – є місцем концентрації певних природних ресурсів та умов, а також перехідною ланкою між функціонуванням економічної системи

Обґрунтування пріоритетів за щільністю взаємозв'язку між базовими регресорами (коефіцієнт кореляції)	**Відносні значення макроекономічних показників РПК**		
	Загальний обсяг інн. витрат у РПК	**Обсяг реалізованої промислової продукції**	**Кількість інноваційно активних промислових підприємств**
підп.-в			
Івано-Франківського РПК			
Загальний обсяг – коеф. інн. витрат	1,00	0,61	0,89
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,61	1,00	0,77
Кількість інн. активних пром. підп.-в	0,89	0,77	1,00
Львівського РПК			
Загальний обсяг – коеф. інн. витрат	1,00	0,78	0,86
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,78	1,00	0,58
Кількість інн. активних пром. підп.-в	0,86	0,58	1,00
Тернопільського РПК			
Загальний обсяг – коеф. інн. витрат	1,00	0,96	0,88
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,96	1,00	0,97
Кількість інн. активних пром. підп.-в	0,88	0,97	1,00
Чернівецького РПК			
Загальний обсяг – коеф. інн. витрат	1,00	0,65	0,76
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,65	1,00	0,59
Кількість інн. активних пром. підп.-в	0,76	0,59	1,00

Тоді, як видно з табл. 4.7, для РПК із середнім рівнем промислового розвитку характерним є високий рівень співвідношення кількості інноваційно активних підприємств та обсягу інноваційних витрат в межах РПК (на рівні 0,86–0,89). Стосовно співвідношення інших досліджу-

Однак, за поступовим зниженням кількісних значень, як видно, виділяється одна з лідируючих областей, та регіон із низьким рівнем: Луганська та Чернівецька. Як видно з табл. 4.7, у Луганському РПК досить низький рівень кореляції між кількістю інноваційно активних промислових підприємств та обсягами реалізованої промислової продукції (0,5) й одночасно коефіцієнтом кореляції між обсягом реалізованої промислової продукції та загальним обсягом інноваційних витрат у РПК вище середнього (0,77). Таке співвідношення свідчить про: високу концентрацію інноваційного розвитку в межах вузької групи промислових підприємств в регіоні. Відтак, досягнути відчутних результатів на цих підприємствах можна лише тоді, коли загальний рівень інноваційного розвитку РПК буде залишатися протягом певного часу досить низьким.

Таблиця 4.7

Ретроспективна оцінка щільності зв'язку параметрів інноваційної активності підприємств в межах окремих РПК у 2006 – 2012рр.*

Обґрунтування пріоритетів за щільністю взаємозв'язку між базовими регресорами (коефіцієнт кореляції)	**Відносні значення макроекономічних показників РПК**		
	Загальний обсяг інов. витрат у РПК	**Обсяг реалізованої промислової продукції**	**Кількість інноваційно активних промислових підприємств**
Донецького РПК			
Обсяг реалізованої пром. продукції	1,00	0,42	0,26
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,42	1,00	0,81
Кількість інн. активних пром. підп.-в	0,26	0,81	1,00
Луганського РПК			
Загальний обсяг – коеф. інн. витрат	1,00	0,77	0,68
Обсяг реалізованої пром. продукції	0,77	1,00	0,50
Кількість інн. активних пром.	0,68	0,50	1,00

держави до мікроекономічного рівня. Тому, на регіональному рівні політика формування інноваційного потенціалу промисловості має набувати конкретно-цільового характеру, маючи при цьому стратегічне спрямування за рахунок використання специфічних технологій стратегування процесного типу.

На сьогоднішні умови та несприятливі прогнози розвитку промисловості в регіонах вимагають компромісних рішень у процесі розробки стратегії формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що, у свою чергу, вимагає розробки та чіткої систематизації критеріїв збалансованості і надійності розвитку реального сектору регіональної економки України. Тому, цілком можна стверджувати, що подальший розвиток РСЕС та нормальні умови життєдіяльності населення залежатимуть від ефективності дії механізму формування та освоєння інноваційного потенціалу із балансуванням усієї сукупності елементів сталого розвитку та факторів розбудови регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу.

Виходячи із актуальності та нагальності вирішення проблеми формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, метою дослідження є формування інструментів та технології стратегічного управління цими процесами у довгостроковому періоді на основі використання системного, процесного, структурно-інформаційного, ресурсно-функціонального та когнітивно-інформаційного підходів. На думку авторів, дослідження яких представлено у джерелах [75 – 77], ідея сталого розвитку є, в певній мірі, утопічною, адже досягнення постійної збалансованості інтересів у процесі формування інноваційного потенціалу промисловості є можливим лише при соціально-економічному передбаченні, що не може претендувати на точність у сучасних умовах невизначеності та нестабільності. Так, наприклад, у роботі [75] збалансований розвиток регіону розглядається як такий розвиток, коли економічний ріст, виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства спрямовані на досягнен-

ня економічної безпеки. Однак, дослідники (засвідчено результатами, представленими у науковій праці [76]) вважають, що збалансований розвиток промисловості в регіонах полягає в ефективному використанні та накопиченні існуючого інноваційного потенціалу промисловості та формуванні визначених пропорцій регіональної системи господарювання.

Звідси, формування та реалізації на практиці технології стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості регіону ми розглядаємо з точки зору динаміки просторових зв'язків системи територіального розвитку у часі за використання нормативного підходу.

Виходячи з зазначеного вище слід підтвердити, що умовами забезпечення результативності стратегічного управління цими процесами – є оптимальна з точки зору еколого-економічної, технологічної, інноваційної та фінансової безпеки промисловості регіону комбінація елементів та факторів розвитку промисловості у кожен момент часу у відповідності із вимогами зовнішнього середовища. Комбінація факторів, які генерують ознаки до інноваційного розвитку реального сектору регіональної економіки України, може визначити базову величину/ масштаби розвиненості інноваційного потенціалу певної території. А, раціональність вибору факторів розвитку у часі є основою побудови *механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіоні* ($МФРСУР_{ІППР}$) у довгостроковому періоді.

Засвідчимо, що виходячи із міркувань, наведених вище, наслідками застосування на практиці оригінальної технології стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах − це якісно нові зміни структури стратегічного потенціалу, у цілому та інноваційного потенціалу промисловості, зокрема певної територіальної системи у часі, які відображаються на траєкторії розвитку промисловості регіону та які збільшують

Промисловий комплекс певного регіону	Реалізовано промислової продукції, млн. грн.	Рівень розвитку вирва	Промисловий комплекс певного регіону	Реалізовано пром. продукції, млн. грн.	Рівень розвитку виробництва
Одеський	26 275,7		Закарпатський	5 711,0	
Київський	30 481,2		Херсонський	8 077,9	
Львівський	21 681,4	Середній	Кіровоградський	7 761,9	
Черкаський	17 968,2				
Миколаївський	16 879,3		Тернопільський	5 158,7	
АРК	14 299,3				
Вінницький	14 460,7		Чернівецький	3 005,8	

Таблиця 4.6

Синхронізація відносних значень стану залежності інноваційних витрат за регіонами від обсягу випуску промислової продукції*

Промисловий комплекс	Відносні показники, обчислені за параметрами інноваційно-промислового зростання	Промисловий комплекс	Відносні показники, обчислені за параметрами інноваційно-промислового зростання
Харківський	-0,84 277	Івано-Франківський	0,79 689
Сумський	-0,77 374		
Кіровоградський	-0,22 028	Донецький	0,86 062
Черкаський	-0,15 670	Київський	0,87 697
Одеський	-0,00 997	Чернівецький	0,88 756
Закарпатський	0,07 643	Львівський	0,90 251
Вінницький	0,16 650	Миколаївський	0,90 736
Херсонський	0,33 308	Дніпропетровський	0,94 356
Хмельницький	0,44 775	Волинський	0,94 779
Житомирський	0,55 093	АРК	0,96 688
Полтавський	0,56 990	Луганський	0,97 115
Рівненський	0,74 440	Тернопільський	0,97 811
Чернігівський	0,99 728	Запорізький	0,99 507

нця 2008 р. (табл. 4.6). Звідси, навіть, при не прогнозованих значеннях можна констатувати про: сильний вплив світової фінансової кризи на результативність РПК; високу залежність їхнього інноваційного розвитку та набутих масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави від обсягів фінансування активної модернізації, реструктуризації і, відповідного типу політики (табл. 4.7)[24].

Таблиця 4.5

Обсяг реалізованої промислової продукції за рангами визначення загального рівня розвитку регіональних промислових комплексів, млн. грн. *

Промисловий комплекс певного регіону	Реалізовано промислової продукції, млн. грн.	Рівень розвитку вирва	Промисловий комплекс певного регіону	Реалізовано пром. продукції, млн. грн.	Рівень розвитку виробництва
Донецький	140 895,4	Високий	Сумський	12 366,6	Середній
Дніпропетровський	111 425,8		Івано-Франківський	11 161,9	
			Хмельницький	10 108,0	
Луганський	58 222,9		Чернігівський	10 476,6	
Запорізький	53 151,9		Житомирський	10 082,1	
Харківський	44 611,3		Рівненський	8 985,3	Низький
Полтавський	39 109,8		Волинський	6 548,2	

[24] Аналіз обчислених і формалізованих свідчень, дозволяє вказати: репрезентована за 2006 – 2012 р. динаміка свідчить, що серед усіх відібраних для дослідження параметрів, найбільш взаємозалежними можна вважати кількість інноваційно активних підприємств та загальний обсяг реалізованої продукції. Ці свідчення підтверджено коефіцієнтом кореляції як в межах національної промисловості (0,76) загалом, так і по Донецькому (0,81), Луганському (0,5), Івано-Франківському (0,77), Львівському (0,58), Тернопільському (0,97) та Чернівецькому (0,59) РПК (дані представлено у відносних показниках у табл. 2.21) відхиляються на невелике значення – тобто становлять на рівні меншому ніж кількісне значення 0,71.

(чи хоча б залишають на сталому рівні) масштаби інноваційного потенціалу.

Враховуючи репрезентовані теоретико-методологічні положення, які обґрунтовані автором монографії на рис. 1.1, то основними інструментами в межах технології стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, на нашу думку, є такі:

1) науково-методичні інструменти, які є основою побудови специфічної системи стратегічного управління, до яких віднесено, насамперед, такі: а) стратегічна карта альтернатив структурної побудови промисловості в регіонах із використанням часової шкали; б) системна оцінка інноваційного потенціалу розвитку промислової системи регіону у статиці та у динаміці на основі кумулятивного підсумку; в) типологія та якісне прогнозування факторів зовнішнього середовища; г) методика ідентифікації напрямів формування інноваційного потенціалу на основі вибору варіантів структурної модифікації промислової економічної системи регіону;

2) системні інструменти процесного типу, які мають довгостроковий характер. Об'єктом впливу таких інструментів є системоутворюючі елементи промислового розвитку, а, особливістю дії – є довгостроковий і кумулятивний результат їхнього коригуючого впливу. До них можна віднести, насамперед, такий інструмент, як перепроектування внутрішніх процесів промисловості в регіонах на основі врахування матеріальної, інформаційної та енергетичної складових системи стратегічного управління цілеорієнтованим розвитком;

3) організаційні інструменти, які мають короткостроковий характер. Об'єктом дослідження яких – є ідентифіковані окремі елементи інноваційного потенціалу та структури функціонування регіональної соціально-економічної системи (у цілому), а також зв'язки між ними. Ці інструменти використовуються з метою реструктуризації реального сектору регіональної економіки (у т. ч. і провадження наступних пріоритетних її напрямів як реформування,

модернізації, реорганізації, інжинірингу, реінжинірингу тощо). До них можна віднести, насамперед, такий інструмент, як визначення когнітивно-інформаційного ефекту наслідків використання стратегічної технології на основі варіації просторових зв'язків у структурі промисловості в регіоні.

Таким чином, на думку автора монографії (її засвідчено у попередній науковій праці [78]), для забезпечення результативності використання технології стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості регіону доцільно використовувати нові науково-методичні, системні та організаційні інструменти у короткостроковому та довгостроковому періодах, які ґрунтуються на використанні авторських положень, репрезентованих у парадигмальних домінантах, убезпечуючих формування достатніх масштабів розвиненості визнаного об'єктом даного дослідження $ІП_{ПР}$ (див., рис. 1.1).

У цій відповідності з зазначеним вище, об'єктивним є визнати, що економічна криза, яка має місце в державі та сучасні явища нарощення загроз українській державності виявили глибинні суперечності національного економічного розвитку, що нагромаджувалися останні десятиліття в межах РСРЕ держави.

Проте, зауважимо, що, наразі, світоглядно-методологічні аспекти розбудови адекватної реальним виробничо-господарським процесам, які відбуваються в межах регіональних систем, парадигми формування їхнього інноваційного потенціалу, не отримали достатнього наукового усвідомлення в контексті реалізації інтеграційних процесів в Україні. Однак, з початком активізації та провадження структурних реформ в економіці, Україна може ініціювати довгоочікуваний перехід на інноваційні рейки розвитку, актуалізує свої найбільш вагомі з точки зору глобальної конкуренції ресурси: креативні здібності, освіченість суспільства та розгалужену наукову інфраструктуру.

На шляху інтеграції України до кола економічно розвинутих країн ключовим завданням постає необхідність

ційних змін та наздоганяти інші підприємства провідних країн світу достатньо тривалий час. Однак, слід відзначити і той факт, що з початку з 2009 р. постійно скорочувався обсяг реалізованої продукції, відбувалося різке падіння виробництва в окремих регіональних соціально-економічних системах, значне скорочення випуску інноваційної продукції та ВТП. І, як наслідок, кількість інноваційно-активних підприємств у промисловості України щорічно зменшувалась на 7,0 %, а обсяги виробництва інноваційної продукції та масштаби оновлення основних виробничих засобів скоротилися на 23,4 % (дані приведені за свідченнями Державної служби статистики України станом на 01.01.2013 р. [71]). Тому, задля отримання адекватної й об'єктивної інформації щодо стану промисловості за кожним регіоном, здійснено аналіз досліджуваних параметрів у розрізі окремих РПК.

Таким чином, усі області України було нами поділено на три групи із високим, середнім та низьким рівнем промислового зростання за використання узагальнених інтегральних значень масштабів інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки (табл. 4.5). А, на основі статистичних даних показників реалізованої продукції та загального обсягу інноваційних витрат, можна виділити найбільш яскраві регіони, які можуть характеризувати загальний рівень розвитку своєї групи реального сектору.

При цьому, визнаємо, що до областей із високим рівнем розвитку промислового виробництва належать: Донецька і Луганська області, середнім – Івано-Франківська та Львівська, низьким – Тернопільська і Чернівецька обл. Однак, варто зазначити і про те, що проводячи розрахунки щодо загального стану системно-універсальної забезпеченості та масштабів розвиненості відповідної групи потенціалів для досліджуваного переліку РПК, автор дійшов висновку про значні коливання динамічних показників. Відтак, у ході економіко-статистичного дослідженні стає очевидним суттєвий, абсолютно не прогнозований вплив нових кількісних визначень впроваджених у практику ВТП на отримані кінцеві результати, особливо, починаючи з кі-

Таблиця 4.4

Оцінювання щільності зв'язку параметрів інноваційної активності промислових підприємств в Україні та за окремими РПК (2006–2012 рр.) *

Обґрунтування пріоритетів за щільністю взаємозв'язку між базовими регресорами (коефіцієнт кореляції)	Загальний обсяг інноваційних витрат		Обсяг реалізованої промислової продукції		Кількість інноваційно активних промислових підприємств	
	промисловість	Донецький РПК	промисловість	Донецький РПК	промисловість	Донецький РПК
Загальний обсяг коефіцієнт інноваційних витрат	1,00	1,00	0,90	0,42	0,86	0,26
Обсяг реалізованої промислової продукції	0,90	0,42	1,00	1,00	0,57	0,81
Кількість інноваційно активних промислових підприємств	0,86	0,26	0,57	0,81	1,00	1,00

Джерело: * Тут і надалі – обчислено автором даного дослідження за свідченнями, приведеними у [71], що опубліковано у попередніх наукових працях [38; 39]

У цій відповідності зазначимо про таке: надзвичайно високе значення індексу пояснюється тим, що інноваційні витрати на впровадження унікальних технологій в регіонах фінансуються, переважно, із власних джерел суб'єктів господарювання, і стали першою статтею скорочення видатків, у контексті накопичення деструктивних процесів в державі. Саме це і є причиною зменшення зазначеного виду інноваційних витрат. Але, у такому випадку, слід відзначити, що цей вид витрат слід скорочувати обережно, тому, що втративши ціле орієнтацію й динамічний характер оновлень, – можна втратити еволюційність іннова-

забезпечення цілеорієнтованого технологічного прориву у промисловості в регіонах, насамперед, у високотехнологічних галузях. Це, у свою чергу, потребує форсованого інноваційного зростання промисловості із урахуванням системно-універсальної теоретичної бази фундаментальних досліджень, яка була б адекватною сучасним реаліям і соціально-політичним зрушенням в державі.

У цьому контексті можна признати, що розвиток виробничо-економічних систем наукоємного типу стає більш залежним від ефективного генерування, розповсюдження та застосування інновацій, однак, їхня реалізації, у повній мірі, залежить від дієвості використовуваних технологій стратегічного управління процесами формування $ІП_{ПР}$. При цьому, досвід розробки та застосування останніх має як позитивні, так і негативні приклади.

Так, зокрема, дослідженню теоретичних та практичних питань стратегічного управління інноваційним розвитком промисловості присвячені праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, таких як: О. Алимова, О. Амоші, Х. Барнета, М. Войнаренка, Є. Вітте, С. Геєця, А. Гальчинського, С. Глазьєва, Е. Денісона, П. Друкера, М. Кондратьєва, Г. Менша, Р. Солоу, М. Туган-Барановського, Дж. Форрестера, Й. Шумпетера та інших. В їхніх роботах розкриті та досліджені питання розвитку сучасних теорій інноваційного розвитку, взаємозв'язку розвитку науки, техніки та інновацій, значення інноваційного потенціалу у формуванні виробничо-економічних систем різного рівня.

Поряд із цим, у ході еволюції інноваційні концепції економічного розвитку виробили теоретичне представлення економічних процесів на основі циклічних змін, виявили роль інновацій як джерел зростання і причин порушення економічної рівноваги і сформували основи для прогнозування реальних процесів. Так, зокрема, з цих позицій введення в теорію і практику поняття «інноваційний потенціал» не змінює сутності більшості концепцій (а, саме: інноваційної теорії Й. Шумпетера; неокласичної теорії макроекономічного росту Р. Солоу; теорії інноваційного розвитку промисловості Г. Менша; інноваційної теорії

С. Кузнеця; теорії довгострокового розвитку С. Глазьєва; концепції великих циклів економічного розвитку М. Кондратьєва).

Однак, підтвердимо, що теоретичне підґрунтя процесів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України, на даному етапі розбудови теорії розвитку продуктивних сил і регіональна економіки, досліджено недостатньо і потребує подальших поглиблених і системних досліджень в контексті об'єктивізації реального складу технології стратегічного управління цими процесами та масштабів його розвиненості (за урахування результативності використання стратегічної технології). Так, на сьогоднішній день є розробленими і обґрунтованими положення ряду теорій інноваційного розвитку реального сектору регіональної економіки. Ці принципові підходи можна згрупувати за певними ознаками та етапами їхньої розбудови (табл. 1.4).

Отже, проаналізувавши положення теорій циклічного економічного розвитку (див., табл. 1.4), можна зробити висновок про те, що інноваційному розвитку в межах цих теорій та дієвим технологіям стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу відведена ключова роль. При цьому, інновації визнано такими, які виступають основним фактором економічного зростання. Виявлені в їхніх межах нерівномірності економічного розвитку стали об'єктом досліджень задля подальшої розбудови домінант теорій інноваційного розвитку промисловості в регіонах держави. Поряді із цим, відзначимо, що аналіз інноваційних теорій технологічного розвитку засвідчив, що дана сукупність доктринальних вчень заклала основу інноваційної теорії, у цілому, адже в них розглядаються базові категорії цієї сфери досліджень і характеризуються їхні взаємозв'язки. За результатами вивчення положень, представлених у табл. 1.4 можна визнати, що особливостями класичних інноваційних теорій є:

Стосовно інноваційної сфери розбудови регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу, то її умовно можна поділити на дві частини – до кризову і кризову. Так, наприклад, обсяг реалізованої продукції промисловості та кількість інноваційно активних промислових підприємств до кризи зростали щорічно майже на 23,0 %. Однак, кризові явища в національній економіці вже стали очевидними, починаючи з 2008 року, а саме – першим тривожним дзвінком було скорочення інноваційних витрат підприємств в межах окремих РПК внаслідок скорочення вільних коштів.

За наведеними даними (див., табл. 4.3) нами розраховано коефіцієнти кореляції між окремими параметрами інноваційної активності для промисловості, а за свідченнями статистичної бази даних [71] – для окремих РСЕС. Звідси, шляхом визначення щільності взаємозв'язків за системою багатофакторних модельних вирішень отримано достовірні параметри змінних, за кількісними значеннями яких установлено пріоритетність реалізації заходів і процедур щодо:

а) трансформації, нарощення та раціоналізації використання інноваційного та інформаційного потенціалів регіонального промислового виробництва, у цілому та окремих РПК, зокрема;

б) формування достатнього рівня розвиненості потенціалів системно-універсального функціонування;

в) розроблення стратегій управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, та сприйнятливих до існуючих загроз і ризиків регіональних соціально-економічних систем України.

Поряд із цим, у процесі дослідження виявлено взаємозалежність базових детермінант: загального обсягу інноваційних витрат у промисловості та обсягу реалізованої продукції промисловості за регресом щільність зв'язку, – тобто взаємовпливу, що розраховано автором за індексом кореляції, який становить (станом на 01.01.2013 р.) 0,96 (це наведено у якості прикладу у табл. 4.4).

В умовах економічної та суспільно-політичної кризи в нашій державі українська наука зазнала великих втрат внаслідок виїзду за кордон висококваліфікованих наукових працівників через незадовільне фінансове забезпечення наукових досліджень, низьку оплату праці тощо. Втрачають свої позиції навіть провідні наукові колективи, руйнується їх матеріально-технічна база. З іншого боку, для підприємств національної промисловості, в до кризовому періоді, було характерним поступове зростання обсягу інноваційних витрат та реалізованої продукції, а також кількості підприємств, що активно впроваджують інноваційні технології (ці аналітичні викладки за даними Державної служби статистики України приведено у табл. 4.3).

Таблиця 4.3

Оцінка інноваційної активності промислових підприємств України та обсягів інноваційних витрат (у цінах 2012 р.)*

Макроекономічні показники	Ретроспективний період, роки						
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Загальний обсяг інноваційних витрат, млрд. грн.	6,1	10,8	11,9	7,9	8,0	10,2	11,4
Обсяг реалізованої промислової продукції (у фактичних цінах), млрд. грн.	551,2	717,0	917,0	806, 5	1 067, 1	1 111 ,8	1 400, 6
Кількість інноваційно активних пром. підпр-в, од.	1 118	1 472	1 752	1 656	1 608	1 663	1 758

Джерело: * Обчислено авторами за даними, приведеними у [71].

зникнути, або ж у процесі активної життєдіяльності розвивати/ створити нову соціальну організацію. Таким чином, можна вважати, що інтеграційні процеси – розвитком соціальної організації спільноти і, фактично, наслідком вимушеної реакції на зовнішні обставини, що реалізується в різних формах – від простіших форм виживання до більш складних – тобто, відбувається внаслідок реалізації «життєвого пориву» розбудови нових напрямів розвитку наукового потенціалу. Звідси, можна стверджувати про таке: «особливості цивілізаційного розвитку спільноти залежать, передусім, від природних умов зародження та існування наукового підґрунтя тієї або іншої цивілізації і, відповідно, необхідності забезпечення її безпеки, у тому числі, і інформаційної» [70].

Таблиця1.4

Генезис сучасної парадигми інноваційного розвитку промисловості в регіонах держави, деталізований провідними вченими-економістами (період 1850 р. – до теперішнього часу)*

Теорія, період розробки	Представники	Зміст теоретичних положень в контексті реалізації домінант формування інноваційного потенціалу промисловості
Теорії циклічності економічного розвитку, в тому числі інноваційного розвитку національної економіки	В. Джевонс (1871) Х. Кларк (1835—1882) К. Маркс (1818—1883)	Вперше виявили цикли економічного розвитку, але їх вченням характерне уривчасте, несистемне вивчення проблем НТП. Оскільки у XVIII-XIX ст. темпи НТП були досить низькі, дослідники не змогли побачити і оцінити глибинних закономірностей, що несе в собі інноваційний розвиток. Представляв національну економіку у вигляді статичної системи, в якій відсутніми були науково-технічний прогрес, безробіття, зовнішня торгівля, кризи. Схилявся до думки щодо зовнішньої природи інновацій. У його «Капіталі» сформульована основна думка (поширилась у XX ст.) про те, що інноваційний процес є відповідною реакцією на тиск із боку ринку. Він вважав, що винаходи є результатом наукової праці винахідників, які займаються нею, переслідуючи власні інтереси. Вказував на прямий зв'язок між запровадженням винаходів із нормою прибутку, наголошував на внутрішніх мотивах, якими керуються власники капіталу, приймаючи рішення про введення нових зразків техніки чи нехтування ними.
Неокласична школа (1870—1930)	А. Маршалл (1890) Л. Вальрас (1874) Я. Ван Гельдерен М. Туган-Барановський (1865-1919) М. Д. Кондратьєв (1892—1938)	Вважали розвиток продуктивних сил базисом, а НТП надбудовою, тобто наслідком, а не причиною розвитку виробництва. При цьому, підтверджено, що економічне зростання залежить від зовнішніх факторів, серед яких поява нових технологій. Основними причинами виникнення економічних коливань вважали зовнішні чинники: нововведення, війни та революції, відкриття нових ринків, збільшення запасів золота, технічний розвиток виробництва, науково-технічні відкриттям, винаходи та їх упровадження тощо. Виявив взаємозв'язок між промисловими циклами і цінами на залізо встановив, що не попит регулює пропозицію, а навпаки – пропозиція впливає на попит. Це стає можливим завдяки накопиченню позикового капіталу й інвестуванню його в інвестиційні товари, зокрема в інноваційні, особливо на фазі зростання в економічному циклі для її подовження чи для подолання стагнаційної фази. Дослідники довели, що існування циклів економічної конюнктури – «довгих хвиль» з середньою тривалістю у 54 роки. Початок кожної хвилі характеризувався впровадженням у промисловість значних досягнень науки і техніки. Інновації, науково-технічний

Теорія, період розробки	**Представники**	**Зміст теоретичних положень в контексті реалізації домінант формування інноваційного потенціалу промисловості**
Класична теорія інноваційного розвитку (технології) (1910-1940)	Й. Шумпетер (1883—1950) В. Зомбарт В. Мієрлайх. Л. Абвов С. Глазьєв С. Кузнець (1901—1985) П. Дурлас Х. Кобб	Виклав теорію інноваційного типу розвитку. Інновації як зміни у продукті, способі, технології чи управлінні є джерелом динамічних змін в економіці, з'являються в економічній системі у вигляді сукупності інновацій (інноваційні кластери як сукупність базисних новоделень, що визначають технологічний уклад економіки). Розглядали інноваційний процес в єдності його вертикальної і горизонтальної складових, доведи шкідливість характеру та вплив на глобальний економічний процес. Автори теорії технологічних укладів. Виокремили три етапи науково-технічного прогресу (технологічні хвилі – товарно-ринковий, виробничо-структурний і системної трансформації. Інноваційна теорія стверджувала, що революційні інновації виникають переважно під впливом зовнішніх факторів і носять вибуховий характер. Він поєднав економічні цикли з циклами інновацій. На основі дослідженень в обробній промисловості США за період з 1899 по 1922 рр. описав закономірності освоєння виробництва від 2 факторів – капіталу і праці, абстрагуючись від інших, зокрема від НТП (вказуючи чого модель має статичний характер). Визначено та сформульовано виробничу функцію складних систем, що сформувало організаційно-економічне підґрунтя для побудови перших неокласичних моделей економічного зростання.	прогрес є стимулятором фаз зростання в економічних циклах, а технологічний занепад пов'язаний з рушіями базисних інновацій.
Кейнсіанський підхід у теоріях економічного зростання (1930-1960)	Дж. М. Кейнс (1883-1945) Н. Калдор Дж. Робінсон	Не достатньо досліджена ідеї теорії прийняли увагу перспективам активізації НТП, оскільки, вважали, що економічне зростання пов'язане лише з одним фактором – економічного зростання фактори НТП носять нецільовий характер (вказують саме опосередковано).
Неокласичний рецепт (1950 – 1980)	М. Абрамовіц Е. Дейнсон Р. Соолу (1924) Г. Мешш Р. Фостер К. Фрімен	Доведи, що науково-технічний прогрес є основним чинником економічного розвитку XX ст.; описав фази інноваційного процесу, його дискретний характер; інновація – засіб конкуренції та отримання прибутку. Модель Соолу враховує вплив трьох факторів: капіталоозброєності, зростання населення, технологічного прогресу(вплив НТП у виробничій функції є незалежною переміннною). Технічний прогрес розглядається як особливий фактор зростання як продуктивності праці, так і загального продукту. Нині наголошено на необхідності розробки ефективного механізму держаної

[23] Наприклад, у рамках розвитку наукових підходів на засадах реалізації історичних принципів інкорпорації держав до різної форми наддержавних утворень, розвивалися концепції еволюції та етногенезу. Так, наприклад, у концепції еволюції А. Тойнбі, на основі аналізу тенденцій розвитку різних цивілізацій стверджується: на один історичний об'єкт (цивілізація, держава тощо) впливає певний комплекс інформативних чинників (соціальних чи природних). Проте, як відомо, об'єктивні умови зовнішнього середовища (наприклад, географічні), самі по собі не є чинниками.

Однак, засвідчимо, що за рахунок свого впливу – стають причиною утворення багатовимірної соціальної спільноти, оскільки, лише створюють передумови, в яких спільноти стоять перед необхідністю здійснити вибір: або

Але, з іншого боку, окремі складові стратегічного потенціалу, у цілому, також здатні впливати як на інтелектуальний, так і на інформаційний потенціал. Так, наприклад, важливим параметром ідентифікації обсягів розвиненості інтелектуального потенціалу є такі властивості інформації, як якість і повнота, що піддається обробці, а також її прогнозованість. Причому, стан сформованої у дослідженні системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (при прогнозованих своїх вимірах) убезпечить інтенсифікацію процесів нарощення інтелектуального потенціалу.

Слід наголосити і на тому, що негативні тенденції у сформуванні, нагромадженні і трансформації інформаційного простору регіонів держави, неефективність засобів реалізації інформаційної політики та порогові значення функціонування регіональної економіки створюють передумови для ескалації загроз розвиткові і інтелектуальному потенціалу України, загалом. При цьому, визначальну, провідну роль у розвитку інтелектуального потенціалу регіонів, що передбачає обов'язкове нарощення масштабів інформаційного та раціоналізації його освоєння при реалізації інтеграційного вибору держави, відіграє науковий потенціал [70]. Його основою є наука — сфера людської діяльності, функція якої полягає у виробленні й використанні систематизованих знань про природу й суспільство, яка і убезпечує об'єктивність обґрунтування пріоритетів в контексті реалізації інтеграційного вибору України, у цілому [23].

(див. табл. 4.2), може призвести до дисбалансу в розвитку всієї економічної системи, при чому чим менший показник, тим більше буде падіння і тим важче його зупинити.

Отже, зменшення значення показника інформаційного потенціалу, з точки зору нарощення загроз сталому розвитку регіону, потребує негайного втручання для вирівнювання ситуації спочатку і для зростання в майбутньому. При цьому, вихід за мінімальну межу масштабів розвиненості інформаційного потенціалу може мати негативні наслідки для промисловості та регіональної економіки, загалом. Наприклад, зниження показника до рівня 0,5 призводить до зменшення: ефективності функціонування РСРЕ; кількості замовлень до випуску (попиту), а також рівня якості життя працівників промисловості та зменшення фінансових ресурсів для подальшої її модернізації.

Зазначене, у свою чергу, спричинює погіршення фінансового стану (адже промисловість займає провідне місце в економіці) і торговельного сальдо, та, відповідно, падіння національного валютного курсу та погіршення екологічної безпеки внаслідок відсутності коштів на реформування і модернізацію. У цій відповідності, зауважимо, що, як відомо, інтелектуальний потенціал, який є базою нарощення інформаційного потенціалу регіонального виробництва, можна розглядати у різних площинах і аспектах, так, наприклад:

а) по-перше, як сукупність ресурсів, резервів, можливостей і здатностей українського соціуму до само ідентифікації та самореалізації;

б) по-друге, як першооснову розвитку не лише окремих складових економічної безпеки, а й фундаментом капіталізації всієї РСЕС;

в) по-третє, синергетичний ефект у контексті інтенсифікації процесів всебічного нагромадження стратегічного потенціалу промисловості в регіонах, що виникає внаслідок консолідації потенціалів системно-універсального функціонування РПК (зазначене обґрунтовано та деталізовано у дефініційному визначенні інтелектуального потенціалу РПК [69].

Теорія, період розробки	Представники	Зміст теоретичних положень в контексті реалізації домінант формування інноваційного потенціалу промисловості
	Р. Нельсон Дж. Кларк Л. Суїте Ф. Перроу Ж. Будвіль Х. Річардсон	інноваційної політики, яка повинна регулювати не лише економічну, але й науково-технічну, соціальну сферу. Підкреслював визначальну роль середнього бізнесу як рушійної сили інноваційного розвитку промисловості. Економічна криза є ознакою того, що існуючі базисні інновації вже неефективні і потрібні нові. Ввів термін «технологічний пат», тобто закономірна пауза в поступальному розвитку економіки: "Це така пауза (виникає регулярно), коли країни впадають у кризу, вихід з якої неможливий у рамках існуючої техніки та наявного міжнародного розподілу праці". Вони виявили закономірності інноваційного розвитку промисловості і можливості його прогнозування. Для аналізування цих тенденцій для здійснення управління інноваційним розвитком промисловості необхідне залучення наукових кадрів, проведення наукових досліджень. Основним фактором виникнення кризових явищ визнано недооцінювання управлінцями ролі і значення інновацій через свою інертну поведінку. Прихильники концепції НІС, формування технологічних систем і дифузії нововведень, яка трактує технологічну систему як комплекс інновацій, пов'язаних загальною технологічною базою, поширення яких дуже впливає на багато коло, навіть безпосередньо не пов'язані з ними галузі економіки. Рівень економічного росту є похідною від рівня розвитку технологічної системи. Крім того, рівень розвитку технологічних систем диференціює країни, регіони за рівнем економічного розвитку. Економічне зростання сприймається як результат формування нових галузей економіки. Поширення нововведень розглядається як механізм розвитку технологічної системи, а темпи такого поширення пов'язуються з ринковим механізмом, наявністю відповідних умов і стимулювання. Автори теорії «полюсів росту» в основі якої лежить уявлення про провідну роль галузевої структури економіки, і в першу чергу галузей-лідерів, які створюють нові товари та послуги. Такі центри та ареали економічного простору, де розміщуються підприємства провідних галузей, стають полюсами тяжіння факторів виробництва, оскільки, забезпечують найбільш ефективне їх використання. Це призводить до концентрації підприємств, капіталу, людських ресурсів тощо.
Теорії постіндустріального суспільства, які охо-	Х. Барнет Є. Вітте Ф.-А. Хайєк (1899-1992)	Прихильники соціально-психологічної теорії інноваційного розвитку, за якої основним фактором економічного розвитку є висококваліфікована робоча сила, здатна генерувати нові знання. А для ефективної інноваційної діяльності необхідна тісна співпраця "владних стимуляторів" (адміністрації) і "кваліфікованих стимуляторів"

Теорія, період розробки	**Представник**	**Зміст теоретичних положень в контексті реалізації домінант формування інноваційного потенціалу промисловості**
панолоть концепції постіндустріалізму. Новітні теорії інноваційного розвитку промисловості (1960-наш час)	П.. Друкер (1909-2005) А. Вардшавський	(спеціалістів). Автори теорії інтелектуальної технології у основі якої – процес трансформації знань у підприємницький ідею, де стимул розробленню інновацій дають підприємці ідеї. Виділяється декілька груп інституційних факторів, які впливають на спринятливість інновацій: формальні (управління, законодавство); неформальні (традиції, звичаї, мораль). Дослідники розробили теорію інноваційної економіки і підприємницького суспільства, у якій визначальною рисою економіки 1990-х років є інформаційна, стало напрацювання ідей, що заперечують минулі рішення, товарн, послуги і виробництво. Розглядає менеджмент як технологію управління підприємницькою інноваційною діяльністю. Інноваційна економіка має такі характеристики:а) головною продукцією є нові рішення;б) провідна роль в економіці належить малим і середнім підприємствам, які очолюють підприємці, що діють на свій страх і ризик; в)інтелектуалізація праці є основним процесом розвитку виробництва, а витрати на інновацій і поширення знань – головною формою інвестицій; г)завдання науки – сприяння росту і розвитку знань – запозичуються, системне, організоване застосування знань у створенні самих знань, що робить їх продуктивними (чого не може зробити держава чи ринок); д) головна форма власності – це інтелектуальна власність, що структурує суспільство і визначає його розвиток; ж) для розуміння найважливіших економічних процесів, крім мікро- і макроекономіки, необхідне вивчення кошелтуально-економічних засад мега- економіки, яка вирахоує вплив таких могутніх економічних факторів, як демографія, освіта, нові технології, екологія, тип психології людей, рівень культури тощо. Автори концепції національного потенціалу та національного капіталу. Джерелом національного капіталу є вигоди на НДДКР, які розглядаються як інвестиції – накопичений обсяг інвестицій і є національний капітал. Складання національного капіталу: а) фундаментальні знання – накопичуються без вибуття; б) прикладні – вибуття 10,0-12,0% на рік, в) капітальне будівництво – 5,0 %. Ефективність науки вважається таким чином: прирісті випуску національного продукції/витрати НДДКР. Вирішував проблему представлення впливу окремих технологічних змін на макроекономічні показники. Його підхід полягає в посилювній дезагрегації об'єкта моделювання аж до елементарної одиниці технологічних змін – окремого процесу. Цей підхід може бути реалізований при складанні "переліку технологій".	Джерело * Складено та узагальнено автором дослідження за результатами опрацювання джерел [1 – 16].

Узагальнений інтегральний показник масштабів розвиненості інформаційного потенціалу промисловості в регіонах									
Порогові значення показників	Низького рівня								
Для ідентифікації низького рівня розвиненості	0,50	0,55	0,58	0,61	0,69	0,75	0,81	0,87	
	0,72	0,76	0,83	0,86	0,90	1,01	1,31	1,70	
	0,77	0,80	0,88	0,91	0,99	1,12	1,49	1,81	
	0,83	0,85	0,91	0,99	1,05	1,22	1,56	1,86	
	1,01	1,05	1,17	1,22	1,33	1,65	1,87	2,21	
	1,08	1,14	1,21	1,38	1,41	1,76	1,90	2,39	
	1,12	1,25	1,33	1,49	1,52	1,81	1,95	2,45	
	1,16	1,39	1,44	1,54	1,69	1,87	2,02	3,65	
	1,25	1,48	1,50	1,71	1,81	1,93	2,19	3,72	
	1,32	1,56	1,69	1,81	1,96	2,02	2,70	3,77	
	1,45	1,65	1,82	1,93	2,23	2,33	3,49	3,99	
	1,58	1,81	1,92	2,02	2,49	2,55	3,79	4,01	
Для ідентифікації помірного рівня розвиненості	1,71	1,89	2,01	2,32	3,73	3,76	3,80	4,22	
	1,92	2,03	2,38	2,70	3,77	3,80	4,02	4,45	
	2,12	2,39	2,65	3,66	3,80	4,00	4,25	4,50	
Порогові значення показників	Помірного рівня			Середнього рівня		Високого рівня			

Рис. 4.6. Лінійка ідентифікації масштабів розвиненості інформаційного потенціалу промисловості в регіонах України

1) по-перше те, що вони віддають виняткове значення підприємцю як джерелу зрушень НТП; по-друге, феномен підприємництва вважається необхідною основою технічного прогресу, а підприємницький доход виступає платою за технічний прогрес; по-третє, інноваційний розвиток промисловості, розглядається як безальтернативний шлях виходу економічних суб'єктів з кризи;

2) досвід використання вихідних положень економічної теорії підтвердив, що, наразі, розробка, впровадження та активний трансфер інновацій – стає ключовим чинником економічного зростання РСЕС і визначальним фактором забезпечення надійності функціонування промисловості в регіонах. Вони не лише забезпечують ресурсозберігаючий ефект та підвищення енергоефективності функціонування промисловості, а й сприяють створенню нових галузей і сфер економічної діяльності регіонах. Однак, для появи інновацій і їхнього поширення необхідні певні умови: одні науковці вважають, що імпульсом до інноваційної діяльності є певні зовнішні обставини (екзогенний механізм), інші причину нововведень вбачають у прагненні підприємців максимізувати свій прибуток, що дає підстави стверджувати про внутрішній (ендогенний) механізм технологічного прогресу;

3) аналіз положень новітніх теорій інноваційного розвитку промисловості показав, що в даних теоріях акцент робиться на характеристиці сучасних моделей інноваційного розвитку промисловості, характеризується процес генерування інновацій та їх впровадження у господарське життя, а також зачіпається / враховується проблема ресурсного забезпечення інноваційного розвитку регіонального промислового виробництва.

Звідси, певним чином підсумовуючи вище наведені обґрунтування, визнаємо, що задля формалізації конститутивно-ключових домінанти розбудови сучасної парадигми формування інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем слід враховувати світоглядно-методологічні положення когнітивно-інформаційної парадигми ідентифікації масштабів розвиненості інноваційно-

го потенціалу реального сектору регіональної економіки і, відповідно, принципи, які передбачено в межах теорій циклічності та макросистемної еволюції складних систем, що репрезентовано у наукових джерелах [79; 80].

У цій відповідності, підтвердимо, що сформування організаційно-економічних передумов задля розбудови технології стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах дозволить здійснити генерування інноваційних однак промислового зростання за рахунок надання суб'єктам управління виробничо-господарською діяльністю у промисловості інструментарію задля визначення об'єктів локалізації зусиль та раціоналізації поділу/ перерозподілу наявних ресурсів, резервів і можливостей різної природи, залучення яких убезпечить цілеорієнтоване загальноекономічне прискорення як в межах певних галузей і виробництв, так і суміжних із ними.

Подовжуючи авторські трактування й обґрунтування складу і здатностей необхідної для використання технології стратегічного управління процесами формування $ІП_{ПР}$ слід признати, що термін «технологія управління» широко використовується в теорії і практиці управління та репрезентує [81; 82]: *сукупність: а) прийомів, способів, алгоритмів послідовності виконання робіт в управлінні чи виробництві, а також визначеності черговості управлінських функцій; б) процесів і процедур із управління; в) методичних підходів до оцінювання результативності та моделювання наслідків реалізації управлінських рішень в межах реального сектору регіональної економіки – за використання яких суб'єкти управління впливають на підлеглих, винагороджуючи їх за відповідні досягнення на благо організації, побуджають їх до повного проявлення потенціальних можливостей, виділяють їм поле діяльності і незалежність.*

Оскільки, прийняття рішень у сфері управління починається з глибокого наукового аналізу процесів, які проходять, з пропозицій нових ідей і установок, то, на наш погляд основна функція/ цільова настова «технології управління» полягає у забезпеченні наукового та функціонального взаємозв'язку процесу управління з конкретними управ-

значень узагальненого інтегрального показника (рис. 4.6) за чотирма групами синхронізації: низьким, помірним, середнім, високим.

Зауважимо, що використання формалізованої у дослідженні лінійки ідентифікації масштабів розвиненості інформаційного потенціалу дозволяє обчислювати та проранжувати окремі види економічної діяльності в регіоні чи регіональні промислові комплекси (РПК) за визначеним виміром, тобто суб'єкти управління (зазначений тип корелянтів – це, наприклад, суб'єкти Держаного агентства з питань інноваційної політики та формування інформаційного потенціалу) можуть здійснювати узагальнене оцінювання-прогнозування характеристик промисловості України за конститутивно-ключовим фактором – масштаби розвиненості інформаційного потенціалу. При цьому, підтвердимо, що групування інтегральних значень за третім рівнем здійснено з використанням методу логічного програмування (його деталізовано у науковій праці [65]. Апробацію зазначеного кваліметричного підходу до ідентифікації узагальнених показників виконано за результатами його інкорпорації та перевірки на адекватність на основі цільової комп'ютерної програми «*MainStreaM.For.Ic. v. 6.3*»).

Як видно з рис. 4.6, визнано за доцільне здійснити ранжування регіональних виробничо-господарських систем за чотирма групами:

1) низького рівня масштабів розвиненості інформаційного потенціалу (порогові значення 0,5 – 1,7);

2) помірного рівня масштабів розвиненості інформаційного потенціалу (відповідно 1,71 – 3,65);

3) середнього рівня масштабів розвиненості інформаційного потенціалу (3,66 – 3,99);

4) високого рівня (мається на увазі за узагальненим інтегральним показником) масштабів розвиненості інформаційного потенціалу (4,00 – 4,50).

нову для проектування структури цільових та інноваційних програм, які є надзвичайно корисними у практиці провадження управлінської діяльності. Таким чином, дослідниками з [63] і, відповідно, автором цієї монографії у [38; 39; 60] пропонується до використання багаторівнева система порівняльних показників для оцінювання-прогнозування параметрів розвиненості інноваційного та інформаційного потенціалів в контексті переходу регіонів держави до сталого розвитку в умовах ресурсних обмежень при реалізації нею інтеграційного вибору (див., свідчення, що наведено у табл. 4.2)[22].

Незважаючи на те, що розроблення науково-методичних підходів до визначення напрямів найбільш ефективної реалізації цільових інноваційних проектів та планів інноваційно-інформаційного розвитку РСРЕ, хоч, і займає першочергове місце в обґрунтуванні доцільності і можливості здійснення базових концептуальних методичних підходів, проте, наразі, їхня детальність не забезпечує об'єктивності в оцінках як масштабів стратегічного потенціалу, так і інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави (і, відповідно, й масштабів розвиненості інформаційного потенціалу).

Відтак, задля ідентифікації показника масштабів розвиненості інноваційного потенціалу вважаємо за доцільне представити лінійку ідентифікації масштабів розвиненості інформаційного потенціалу при ранжуванні кількісних

[22] При цьому, слід вказати на те, що тенденції інтеграції як певного стану нарощення загроз і ризиків економічній безпеці, наразі, відображають об'єктивний вимір розвиненості світової спільноти на тому чи іншому етапі її перебудови. Крім зазначеного, невизначений характер цих тенденцій, а також і реалізації інтеграційного вибору держави як процесу – є високим рівнем взаємодії, коли його учасники відчужують частину свого суверенітету на користь наднаціональних органів (доведено дослідником у науковій роботі [64]). Таке розуміння є ідеальним типом реалізації процесів інтеграції, при якому, відбувається координація суспільно-політичних міждержавних відносин та передача управління, автономії та суверенітету задля: а) забезпечення достатнього рівня економічної безпеки; б) коригування діяльності суб'єктів державного та регіонального управління щодо підвищення міжнародної безпеки тощо.

лінськими технологіями, здатними реалізувати такі функцій, як: планування, організація, мотивація, контроль, регулювання, маркетинг та розвиток людських ресурсів.

У цьому взаємозв'язку слід зауважити, що сам термін «управлінська технологія» із 80-х рр. минулого століття, здебільшого, використовувався у радянській науковій літературі щодо державного управління застосовувався переважно соціологами. Так, зокрема, у толковому словнику з соціальних технологій [83] надано наступний опис сутності та змісту управлінської технології: «управлінська технологія є одним із проявів соціальних технологій, що безпосередньо відображає управлінські процеси, її сутність полягає в системному поєднанні наукового знання, управлінських потреб та інтересів суспільства, цілей і функцій державного управління, можливостей і елементів управлінської діяльності. Вона поділяється на послідовно взаємопов'язані процедури й операції, метою яких є досягнення високої результативності та ефективності».

Поряд із визначеним вище, слід вказати, що змістовність управлінської технології полягає в обов'язковому масовому використанні в управлінській діяльності кращих, передових досягнень науки, мистецтва і досвіду державного управління. Тому, автор підтримує твердження та обґрунтування, приведені у [84], які засвідчують, що управлінську технологію слід розглядати лише як організацію управлінської діяльності, яка вирізняється результативністю, ефективністю та раціональністю, а й в якості прикладного інструментарію, що дозволяє з високою мірою об'єктивності визначати результати її використання.

Отже, підсумуємо про те, що виміри ефективності провадження інноваційної діяльності промисловості в регіонах, а також її становище на внутрішньому і зовнішньому ринку – принципово залежать від розробленої стратегії її розвитку (а в її межах детермінант: технології стратегічного управління, відповідного типу механізму, прикладного інструментарію), вибору і застосування як окремих стратегічних типів управлінських технологій, так і їх різних поєднань. Тому, перш за все, буде доцільним ви-

значити зміст понять «технологія управління» та «інноваційна технологія управління».

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що найпоширенішою точкою зору є ототожнення технології управління безпосередньо з процесом прийняття управлінського рішення. Технологією управління Є. Голубков називає «процес підготовки, прийняття й реалізації рішення». Таку ж думку поділяють В. Василенко (який під технологією управління розуміє «безперервний творчий процес підтримки сталого режиму функціонування системи шляхом прийняття й реалізації господарських рішень») та В. Мосейко, що визначають її як «сукупність взаємопов'язаних управлінських процедур, спрямованих на обґрунтування, розробку, приймання й виконання управлінських рішень» [85].

Таким чином, узагальнюючи результати аналізу матеріалу, що стосується визначеної проблематики можна запропонувати наступне визначення терміну «технологія стратегічного управлінська». Під ним розуміється сукупність процедур та організаційно-економічних засобів, способів, методичних підходів та методів цілеорієнтованого управління, яка убезпечує певний порядок здійснення процесу стратегічного управління на довгостроковий період, який обумовлює послідовність та умови прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їхнього впровадження на практиці.

Звідси, засвідчимо, що технологічний процес стратегічного управління складається з ряду послідовних дій – етапів, кульмінацією яких є ухвалення управлінського рішення у певній сфері діяльності. Поділ процесу стратегічного управління (будь-якою сферою діяльності в межах реального сектору регіональної економіки) на окремі процеси та операції дозволяє підвищити результативність управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за рахунок залучення до управлінських процедур чинників факторів, перелік яких подано у табл. 1.5 (їх деталізовано автором цієї монографії за вико-

Показники та алгоритм їхнього обчислення	**Межі змін**
на програмне забезпечення, обчислювальну техніку, оплату послуг сторонніх підприємств, витрат певного виду економічної діяльності на маркетинг і рекламу (у т. ч. і PR)	100 ÷210
III рівень. Узагальнені інтегральні показники	
Іп – інвестиційний потенціал; спрямований на оновлення/використання прогресивного інформаційно-методичного забезпечення (ваговий коефіцієнт при формалізації узагальненої моделі становить 0,3)	0,5 ÷3,5
Ім – технологічний потенціал; характеризує кінцевий продукт із погляду інноваційного ефекту на виробництво при нарощенні інформаційного потенціалу забезпечення економічної безпеки (ваговий коефіцієнт 0,3)	0,5 ÷1,5
Уп – управлінський потенціал промисловості (ваговий коефіцієнт 0,4)	0,5 ÷5,5
Узагальнений інтегральний показник масштабів розвиненості інформаційного забезпечення в контексті формування інноваційного потенціалу	0,5 ÷4,5

*Джерело: розроблено, обґрунтовано та формалізовано автором за результатами представлених і деталізованих розробок у наукових працях [61 – 63].

Задля ідентифікації вимірів інноваційного потенціалу автором запропоновано розрахунки здійснювати з використанням єдиного критерію його оцінювання на основі вже визнаної й сформованої мультирівневої системи показників (її деталізовано й обґрунтовано у науковій праці [62]) оцінювання-прогнозування ефективності управління забезпечення економічної безпеки реального сектору регіональної економіки, до складу якої інкорпоровано макроекономічні показники, що репрезентують економічні зрушення в межах промисловості в регіонах та витрати на провадження суб'єктами державного і регіонального управління своїх цільових функцій при опікуванні проблемами формування інноваційного потенціалу.

Відтак, пропоновані до використання автором у [63] абсолютні та, обчисленні за результатами їхньої формалізації, інтегральні показники, дозволяють розрахувати рівень ефективності управління, що створює об'єктивну ос-

казників-індикаторів інформаційного потенціалу РСРЕ. Окремі з тих, які обґрунтовані та представлені автором даної монографії у табл. 4.2, дозволяють сформувати та обчислити узагальнений інтегральний показник масштабів розвиненості інформаційного потенціалу в контексті реалізації процесів формування інноваційних ресурсів, резервів і можливостей промисловості в регіонах.

Таблиця 4.2

Система показників ідентифікації масштабів розвиненості інноваційного потенціалу за використання параметрів розвиненості інформаційного забезпечення *

Показники та алгоритм їхнього обчислення	Межі змін
І рівень. Абсолютні показники	
$В_{пз}$ – витрати на програмне забезпечення та обчислювальну техніку; основний показник, що характеризує процеси інформатизації та комп'ютеризації галузі (у країнах із високою культурою інтелектуальної власності витрати на програмне забезпечення є на багато більшими, ніж на придбання техніки)	-
$В_{сп}$ – витрати на оплату послуги сторонніх суб'єктів управління інформаційної сфери; витрати, що приводять до нарощення інноваційного потенціалу (вартість комунікаційних мереж, їх налаштування; навчання); $В_{сп}$ є показником з відносно стабільними даними	-
$В_{м}$ – витрати на маркетинг; у ринкових умовах саме реалізація функції маркетингу і реклами займає конститутивно-ключове місце в просуванні і захопленні нових ринків збуту продукції	-
ІІ рівень. Відносні показники	
$ІЕ_{пп}$ – інформаційна ефективність промислового виробництва; відношення валового доданого доходу до обсягу реалізації промислової продукції; витрат на програмне забезпечення та на обчислювальну техніку; оплату послуг сторонніх підприємств, які опікуються інформаційним забезпеченням; витрат певного виду економічної діяльності на маркетинг і рекламу	10 ÷ 80
$ІЄ_{пп}$ – інформаційна ємність промислової продукції; відношення обсягу реалізації промислової продукції до витрат	

ристання положень, обґрунтованих дослідниками у джерелах [86 – 89]).

Таблиця 1.5

Визначення комплексу факторів, що обумовлюють підвищення результативності реалізації дії управлінських технологій стратегічного типу *

Фактор	Наслідки залучення / генерування специфічного чинника в контексті розв'язання проблем щодо формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави
Раціоналізація та спеціалізація управлінської праці	Раціоналізація дозволяє оптимізувати послідовність процедур та операцій, визначає оптимальне чергування праці та відпочинку, розподіл праці між учасниками управлінської діяльності з урахуванням їх кваліфікації та компетенції. Розподіл праці на основі спеціалізації є головним джерелом зростання продуктивності праці підприємства торгівлі.
Поетапний контроль та виявлення відхилень	Розподіл технологічного процесу виробництва на етапи, процедури та операції дозволяє контролювати управлінську діяльність у проміжних часових точках, оперативно виявляти відхилення від плану та своєчасно вживати коригуючи заходи.
Розподіл стереотипних та творчих процедур	Проектування технологічних процесів дозволяє відділити творчу роботу від рутинних процедур, що супроводжується підвищенням якості управлінських рішень. Продумана управлінська технологія дає змогу менеджеру виконувати творчі роботи в найбільш зручний (з точки зору продуктивного мислення час), а рутинні процедури – автоматизувати, механізувати або віддавати на аутсорсинг.
Переймання передового досвіду	Передача досвіду успішного управління (або успішних структурних рішень) одного підприємства іншому є ефективною тоді, коли це здійснюється не у вигляді переймання ідей, а в форматі готових управлінських технологій. Процес переймання передового досвіду може втілюватись у вигляді методології бенчмаркінгу.
Адаптація наукових методів та засобів управління розвитком і	Трансферт наукових методів та засобів управління в промислову діяльність є ефективним тільки тоді, коли наукові досягнення доведені до рівня управлінських технологій. Розробкою інноваційних управлінських технологій, заснованих на передових

Фактор	Наслідки залучення / генерування специфічного чинника в контексті розв'язання проблем щодо формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави
освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору економіки	досягненнях науки та техніки, займаються, як правило, НДІ, проектно-технологічні організації, консультаційні фірми тощо.

Джерело * Формалізовано та обґрунтовано автором дослідження

Тоді, під *інноваційною технологією стратегічного управління* (управлінською інновацією) узагальнено розуміється результат розробки і провадження нових принципів, методів і структур управління, що змінюють внутрішнє середовище підприємства відповідно до змін у його зовнішньому середовищі. Деякі автори, зокрема Карлінська Є. В., поняття «управлінська інновація» розглядається як результат творчої діяльності керівництва певного суб'єкта господарювання, спрямованої на розробку, створення та впровадження нових управлінських технологій, методів та організаційних форм управління. На її думку, управлінські інновації включають організаційні інновації, інновації в плануванні, мотиваційні інновації, інновації в контролі, в навчанні персоналу, а також в оцінці та ефективності використання персоналу управління підприємством [90].

Однак, попри певну різноманітність авторських підходів до визначення суті інноваційної управлінської технології, їх можна узагальнити за трьома групами характеристик. По-перше, інноваційна управлінська технологія розглядається як технологія прийняття управлінських рішень, що передбачає аналіз управлінських проблем, порівняльну характеристику альтернатив їхнього розв'язання, обґрунтування вибору та визначення механізму реалізації управлінських дій. По-друге, інноваційна управлінська технологія трактується як процес поділу управління на окремі процедури і операції для подальшої регламентації виконання окремих завдань з метою ефективного досягнення встановлених цілей підприємства. По-третє, інноваційна

регіонах слід ідентифікувати можливості останніх до провадження кардинальної реструктуризації. Однак, зазначене можна здійснити лише у разі формування вимог до масштабів розвиненості інформаційного потенціалу за результатами попередньо визнаних його параметрів (доведено у дослідниками у науковій праці [61]). При цьому, зауважимо про таке, що процеси нарощення масштабів розвиненості як інноваційного, так інформаційного потенціалу промисловості в регіонах не можуть бути об'єктом силового регулювання діяльності регіональних корелянтів, тобто регульованими владними структурами через нормативно-правові акти забезпечення або надійності чи збалансованості функціонування [21].

Визнаємо, що питання щодо покращення й нарощення масштабів інноваційного потенціалу як чинника загальноекономічного прискорення постійно виникають у процесі дослідження стану регіональної економіки та пошуку шляхів виходу з кризи. Передусім, це пов'язано із щільністю зв'язку між інноваційним потенціалом та параметрами інтелектуального рівня розвитку будь-якої РСЕС чи макрорегіону держави.

На думку автора монографії, нагальним завданням щодо пошуку шляхів мобілізації резервів формування та нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах стає доцільність сформування інформативної системи показників ідентифікації параметрів розвитку стратегічного потенціалу в контексті інтенсифікації процесів генерування та вироблення конститутивно-ключових чинників інноваційно спрямованого зростання реального сектору регіональної економіки України за використання по-

[21] Як відомо з розробок, представлених у ([61]), результати запровадження відповідної політики в регіонах держави можуть бути відчутними лише через десятки років кропіткої праці і зважених дій. Але, з іншого боку, адекватні реальним соціально-економічним процесам механізми формування й нарощення інноваційного потенціалу слід задіяти вже сьогодні. Це обумовлено, на даний час, значним технологічним відставанням регіональних соціально-економічних систем України від конкурентних позицій високорозвинених держав.

Таким чином, можна підсумувати, що у цьому розділі розроблено та запропоновано до використання замкнену чотирьох компонентну схему системного аналізу результатів розроблення й провадження у практику оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування, що полягає у визначенні й уточненні: а) основних напрямів дослідження та обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування; б) меж системи стратегічного управління та комплексу модельних рішень структурного типу задля обчислення масштабів інноваційного потенціалу; в) економіко-математичних моделей заміщення технологій стратегічного управління задля розрахунку вимірів результативності; г) методів оптимізації та прогнозування задля перевірки на адекватність реальним процесам сформованої системи стратегічного управління, модельних рішень та експериментального ряду відносних показників.

4.3. Синхронізація процесів використання інноваційного та інформаційного потенціалу в контексті елімінування загроз і ризиків сталому розвитку регіонів

На основі встановлення щільності взаємозалежності рівня розвитку стратегічного та інтелектуального потенціалів із існуючими потенційно-факторними можливостями їхнього залучення до процесів суспільного відтворення та розбудови в державі регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу нами доведено об'єктивність наступного:

задля якісного покращення стану економічної безпеки реального сектору регіональної економіки та цілеорієнтованої активізації процесів модернізації промисловості в

управлінська технологія являє собою послідовність виконання управлінських функцій (планування, організація, мотивація, контроль), методів і процесів управління з метою оптимізації управлінського впливу для досягнення загальних та конкретних цілей організації (деталізовано за визначеннями з джерел [91 – 93]. При цьому, усі наведені вище пояснення не враховують сучасні структурно-інформаційні підходи до формування управлінських технологій (інноваційних) в контексті стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Зазначене обумовлює потребу у залученні до цього процесу системно-універсальних характеристик і чинників задля генерування елементарної групи потенціалів системно-універсального функціонування (організаційного, управлінського, наукового, кадрового, інформаційно-методичного тощо).

Певним чином підсумовуючи авторські викладки та обґрунтування можна під інноваційною управлінською технологією стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу слід розуміти новостворений або вдосконалений алгоритм (чітку послідовність реалізації організаційно-економічних, методичних та кваліметричних процедур) із цілеорієнтованого запровадження змін задля отримання певних конкурентних переваг за рахунок залучення адекватного реальним процесам комплексу специфічних методів, способів та засобів із формування, нарощення та раціоналізації освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави.

Звідси, вважаємо, що ефективність реалізації дії управлінської технології системно-універсального типу слід перевіряти за наслідками:

- застосування оптимізаційного складу прийомів із побудови фрактальних графів і методів геометричної економетрики, інкорпорованих до цільового програмного забезпечення;
- перевірки на адекватність системи стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу про-

мисловості в регіонах та організації виробничо-господарської діяльності в межах складних систем;

- об'єктивізації термінів та тривалості реалізації інноваційних проектів і, відповідно, виконання процедур щодо стратегування за економічним паритетом максимізації ефекту при мінімізації витрат;

- обґрунтування вимог до кваліфікації та професійного рівня корелянтів, які опікуються питаннями цілеорієнтованого інноваційного зростання реального сектору регіональної економіки держави в контексті залучення до засобів стратегічного управління детермінант когнітивно-інформаційного опрацювання базових характеристик у відповідності до умов і пріоритетів промислового розвитку кожного з досліджуваної групи підприємств із урахуванням національних економічних інтересів.

Однак, признаємо, що фактичним підґрунтям задля формування будь-якого виду управлінських концепцій – є аналіз результатів запровадження у практику управління виробничо-господарською діяльністю підприємств просяного типу інструментарію цільового впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем. На нашу думку, вітчизняна промисловість (і, відповідно, регіональні промислові комплекси) потребує, перш за все, інновацій, пов'язаних зі зміною організаційної структури, внутрішнім аудитом та оптимізацією бізнес-процесів, виявленням та мобілізацією внутрішніх резервів, концентрацією ресурсів на головних, найбільш рентабельних напрямках діяльності, передачею ряду функцій на аутсорсинг, зміною способів просування товарів та послуг, підвищенням якості робіт з клієнтами та ін. Загальний рівень застосування сучасних інноваційних управлінських технологій українськими підприємствами залишається порівняно низьким.

За оцінками зарубіжних експертів [94 – 98] найпоширенішою технологією управління на практиці визнається стратегічне планування (провідних засів управління процесного типу), а для вітчизняних промислових підприємств – перша у рейтингу популярності на практиці – є

Рис. 4.5. Чотирьох компонентна схема системного аналізу результатів запровадження у практику системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування

тенціалу промисловості в регіонах носять різний характер та мають відмінні рівні результативності / об'єктивності:

одні – є більш теоретичними та пов'язані з розвитком і вдосконаленням методології системного підходу та методів системного аналізу [45 – 47];

інші (а їх, слід визнати є більша частина) відносяться до галузі стратегічного управління реальним сектором та окремими її галузями, створення та вдосконалення технологій і методів планування, проектування (перед проектної діагностики) – зазвичай, цими розробками та пропозиціями користуються на практиці [48 – 54];

і нарешті, є такі, що вивчають складні комплексні проблеми та цільові програми різних елементів розвитку галузей промисловості, у тому числі, з проблем управління розвитком інноваційного потенціалу, його формуванням. нарощенням та раціоналізацією використання [55 – 59].

За результатами аналізу та вивчення наслідків їх використання (визнано й доведено автором даного дослідження у попередній науковій праці [60]) можна підтвердити, що головне, що характеризує системний підхід до провадження досліджень у сфері стратегічного управління та розбудови відповідної системи для формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є усесторонній розгляд характеристик об'єкту та специфічності реалізації дії предмету з урахуванням їхніх зовнішніх і внутрішніх взаємозв'язків, усіх можливих цілей економічного дослідження чи критеріїв стратегічного управління певною площиною, різних граничних меж і наслідків від прийнятих рішень.

У цій відповідності можна запропонувати до використання на практиці, в контексті розв'язання науково-прикладних задач дослідження, замкнену чотирьох компонентну схему системного аналізу результатів розроблення й провадження системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування (рис. 4.5).

концепція бюджетування (пік популярності якої у світі приходився на другу половину XX століття). Зазначене є підтвердженням надмірного фокусування менеджерів українських компаній на проблемах переважно тактичного (на противагу стратегічному, оскільки пріоритетні завдання розвитку сформовані лише на найближчі 3-5 років) характеру та застосування переважно традиційних технологій управління. Зокрема, найактуальнішою визнається проблема забезпечення промислових підприємства кваліфікованим персоналом, при цьому в структурі стратегічних активів пріоритет віддається висококваліфікованому персоналу [99]. Занадто низький рівень впровадження в українську управлінську практику в регіонах і таких інноваційних управлінських технологій, а в їхніх межах засобів, способів та методів цілеорієнтованого управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, як:

- збалансована система показників (BSC), що містить фінансові показники як одні з основних критеріїв оцінки результатів діяльності організації, але підкреслює важливість показників не фінансового характеру, які оцінюють задоволеність покупців і акціонерів, ефективність внутрішніх бізнес-процесів, потенціал співробітників з метою забезпечення довгострокового фінансового успіху компанії;
- реінжиніринг бізнес-процесів в межах регіональної соціально-економічної системи, тобто створення абсолютно нових і більш ефективних процесів (бізнесу, виробництва), без урахування того, що було раніше;
- бенчмаркинг – безупинний систематичний пошук і впровадження найкращих практик, що приведуть організацію до досконалішої форми, дієвий інструмент для визначення становища компанії порівняно з іншими, подібними за розмірами та/або сферою діяльності, організаціями;
- контролінг – комплексна система управління промисловістю, що включає в себе управлінський облік, облік і аналіз витрат з метою контролю всіх статей витрат, всіх підрозділів і всіх складових виробленої продукції або наданих послуг, а також їх наступне планування. Сучасний

контролінг містить у собі управління ризиками (страховою діяльністю підприємств), велику систему інформаційного постачання промислових підприємства, систему оповіщення шляхом управління системою фінансових індикаторів, управління системою реалізації стратегічного, тактичного й оперативного планування й систему менеджменту якості.

Вищезазначене та інше призводить до відставання українських промислових підприємств не лише у техніко-технологічному розвитку, а й у рівні впровадження управлінських інновацій. Для впровадження подібних управлінських технологій у промисловості в регіонах поки що не створено необхідних передумов. Це пояснюється, з одного боку, складними макроекономічними умовами останніх кризових років, в яких більшість вітчизняних підприємств намагаються вижити та зберегти мінімальні економічні досягнення, набуті у передкризовий період. З іншого боку, слід визнати, стратегічну недалекоглядність вітчизняного управління, переважання цілей фінансового характеру, слабку адаптивність до змін, недовіру до нових форм і методів мислення. Сьогодні потрібний менеджмент, який має макроекономічний світогляд, володіє інструментами фінансового аналізу, інвестиційного та ризик-менеджменту, управління бізнес-процесами, здатний прогнозувати ринкову ситуацію, і, водночас, вміє управляти персоналом у жорстких кризових умовах.

Перспективною управлінською технологією для вітчизняної промисловості – є Data envelopment analysis, або ж аналіз функціонування середовища. Це методологія порівняльного аналізу діяльності складних технічних, економічних і соціальних систем. АСФ має глибокий зв'язок з математичною економікою, системним аналізом, багатокритеріальної оптимізацією, вона дозволяє будувати багатовимірне економічний простір, знаходити оптимальні шляхи розвитку в ньому, обчислювати найважливіші кількісні та якісні характеристики поведінки об'єктів, моделювати різні ситуації. Застосовується в різних сферах діяльності. Тому, задля застосування інноваційних управлінських те-

реального сектору регіональної економіки, разом із методами логічного проектування (задля поглибленого їхнього вивчення).

Необхідно признати і те, що кількісно-якісний аналіз ієрархічності галузевих, територіальних, функціональних, інституціональних (із організаційними), комунікаційних, корпоративних та зовнішньоекономічних структур управління розвитком інноваційного потенціалу за використання методологічних засад, розроблених у Розділі 2, дозволяють усунути певний рівень об'єктивно існуючої неоднозначності первинної інформації при елементарному перетворенні абсолютних значень показників у відносні[20].

Крім того, необхідно підтвердити, формалізація показників, що репрезентують інноваційні можливості в контексті підвищення/ нарощення масштабів інноваційного потенціалу у режимі «Real-Time» можна здійснити за використання цільового інформаційного забезпечення операційних процесів в межах однієї з забезпечуючих підсистем, інкорпорованої до загальної $ССУР_{ІППР}$ – тобто, в межа підсистеми інформаційно-методичного забезпечення (див. рис. 2.1). Виконання цього науково-прикладного завдання може сформувати організаційно-економічні умови задля забезпечення ритмічної роботи трансформуючого комплексу цільових підсистем із урахуванням цілей, планів, нормативів, а також із підтриманням на необхідному рівні різних за природою видів запасів та генерування достатнього обсягу внутрішніх інноваційних резервів (шляхи їх локалізації приведено на рис. 4.2).

Існуючі системні дослідження вимірів результативності стратегічного управління розвитком інноваційного по-

[20] Результати вивчення проблем моделювання при стратегічному управлінні розвитком інноваційного потенціалу у промисловості, у цілому [41], включаючи питання декомпозиції та агрегування математичних моделей структурного типу [42 – 44] (елементарних та багаторівневих), дозволило розробити математичні підходи до оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу з урахуванням специфіки завдань у сфері стратегічного управління.

На наш погляд, аналіз результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу слід проводити окремо від прогнозно-аналітичної оцінки прогресивних технологій задля добору найбільш результативних. Оскільки, остання повинна враховувати поряд із підвищенням рівня результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, також і моделі до зростання/спаду обсягів випуску промислової продукції. Отже, можна визначитись із трактуванням системного підходу та визначенням змісту системних досліджень процесу теоретико-методологічного моделювання вимірів результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу на основі аналізу специфічних властивостей галузей промисловості в регіонах та виокремлення найбільш важливих із них задля підвищення їхнього рівня.

Закономірність подання матеріалу даного розділу дослідження здійснена у відповідності до визначеного у роботі трьохвимірного простору реалізації дії системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, визначених за положеннями системного, процесного, структурно-інформаційного, когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підходів до ідентифікації процесів формування інноваційного потенціалу. Зазначене обумовило потребу у залучені до модельних рішень методів оптимізації, що використовуються при математичному моделюванні, в контексті об'єктивізації вихідних характеристик зовнішніх зв'язків

аналіз і прогнозування результатів впровадження у практику прогресивних технологій не може бути простим копіюванням реальності.

Крім зазначеного, слід вказати і на те, що між досягненнями науки та технологічними змінами існує щільний зв'язок, який доцільно оцінювати за допомогою фундаментальних виробничих чи системних прогнозних функцій, формалізованих за використання *економіко-математичних моделей заміщення технологій* (тобто, ЕММЗТ); комплексу енерго- й еколого- економічних моделей галузей і виробництв структурного типу; моделей, формалізованих на основі кривих зростання/ спаду) випуску високотехнологічної продукції (ВТП) у промисловості в регіоні.

хнологій, подібних до BSC, український менеджмент має усвідомити необхідність дотримання принципу системності управлінських впливів в процесі розвитку національного господарства, і головне — почати впроваджувати в практику реалізації управлінських рішень стратегічного мислення. А, суб'єкти управління мають усвідомлювати свою стратегічну перспективу в контексті формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

Як вже зазначалось вище автором монографії та підтверджено дослідженнями [67 – 71], рівень розвитку управлінських технологій корелює з рівнем розвитку країни. Тому, доречним буде зробити порівняльний аналіз управлінських систем країн, які займають перші місця в списку найбільш розвинутих країн світу. Так, наприклад, США – держава – початківець у впровадженні управлінської системи, менеджменту, що відповідає її першому місці у «Великій 7». Створенню сучасного досконалого менеджменту сприяли такі історичні передумови: наявність ринку, індустріальний спосіб організації виробництва та корпорація як основна форма підприємництва. Американський економіст Роберт Хейлбронер (деталізовано у джерелі [88]) виділив головні підходи до розподілу ресурсів суспільства. Це – традиції, накази і ринок.

При цьому, традиційний підхід ототожнюється з розподілом економічних ресурсів суспільства за допомогою сформованих традицій, від одного покоління до іншого. А, командний підхід – це розподіл ресурсів через накази. Ринковий підхід передбачає розподіл ресурсів за допомогою ринку, без якого будь-якого втручання суспільства. Цей підхід – є найбільш ефективним, тому приносить найбільшу користь як суспільству, так і державі.

Так, зокрема, слід вказати, що сучасна американська модель менеджменту орієнтована на таку організаційно-правову форму приватного підприємництва, як корпорація (акціонерне товариство), що виникло ще на початку XIX століття американські корпорації широко використовують у своїй діяльності стратегічне управління. Основою даного виду управління є системний і ситуаційний аналіз

зовнішнього (макроекономічне оточення – внутрішнє та зовнішнє і конкуренти) і внутрішнього (наукові дослідження і розробки, кадри і їхній потенціал, фінанси, організаційна культура й ін.) середовища. Найважливішою складовою частиною планової роботи корпорації є стратегічне планування, що виникло в результаті насичення ринку й уповільнення росту ряду корпорацій. Стратегічне планування створює базу для прийняття ефективних управлінських рішень, що призведе до витіснення слабших корпорацій з ринку.

Японія займає одне із перших місць серед країн з найкраще розвиненою економікою. Країна розпочала післявоєнне економічне відновлення майже з нуля і незадовго стала розвиненою економічною державою. Деякі показники економіки навіть перевищували показники США. Однієї з головних причин стрімкого успіху Японії є застосовувана нею модель менеджменту, орієнтована на людський фактор. При цьому, японці розглядають не одну людину (особистість), як американці, а групу людей, які є більш впливовою силою, ніж поодинокі індивіди. Найсильнішим засобом мотивації в Японії є «корпоративний дух» певної фірми чи виду економічної діяльності. В основі його лежить психологія групи, що ставить інтереси групи вище особистих інтересів окремих працівників. Слід вказати і на те, що японські суб'єкти управління вище інших ставлять соціальні потреби (приналежність до соціальної групи, місце працівника в групі, увага і повага навколишніх). На відміну від працівників інших країн, японці не прагнуть до безумовного виконання правил, інструкцій і обіцянок. З їхнього погляду, поводження управлінця/ корелянта і прийняття їм рішень цілком залежить від ситуації. Головне в управлінському процесі – це вивчення нюансів обстановки, що дозволяють менеджеру прийняти правильне рішення. Центральне місце в оперативному управлінні японського менеджменту займає управління якістю, що є головною характерною рисою країни. В усіх сферах японської економіки, на даний час, діють групи (кружки) якості, у яких, крім робітників, включаються майстри й

зу наявних в межах потенціалів системно-універсального функціонування знань мають більшу вагу, ніж проведення прогнозно-аналітичної оцінки / деталізація результатів кількісного аналізу їхнього впровадження у практику (засвідчено автором дослідження у попередній науковій роботі [39]).

При цьому, можна послатися на той факт, що прикладні задачі та обмеження, які стоять перед науковцями при проектуванні системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, взагалі, формалізуються, зазвичай, у вигляді нерівностей, а не рівнянь (наприклад, повний кошторис не повинен перевищувати певну величину).

Звідси, стверджуємо, що аналіз результативності стратегічного управління та наслідків впровадження прогресивних технологій не слід зводити до перевірки надійності функціонування ССУР$_{ІППР}$ чи визначення необхідних, на певному історичному етапі розвитку РСЕС, її модифікацій. Оскільки, усталеним є, наразі, висновок про те, що розвиток сучасних інноваційних технологій та темпи впровадження новацій на рівні реального сектору регіональної економіки, у першу чергу, залежать, від синтезу знань та наявних / використовуваних засобів їх когнітивно-інформаційного руху, однак, вже пізніше – вимагають їхнього накопичення, що стає можливим лише за результатами розробки нових методів і методик щодо провадження кількісно-якісного аналізу[19].

[19] Як відомо, наука інноваційного розвитку опирається на процедури аналізу і лише частково залежить від синтезу [40]. Хоча наукові підходи до формування інноваційного потенціалу та розробка прогресивних технологій не є взаємовиключними протилежностями, проте, наразі, існує принципова різниця у сфері орієнтації відповідних видів їхньої інноваційної діяльності. Оскільки, технічний прогрес суттєво відрізняється від наукового, хоча, різниця між ними не применшує важливості використання теоретичних концепцій при вирішенні техніко-технологічних проблем інноваційного зростання реального сектору регіональної економіки держави. Звідси можна визнати, що автора монографії погоджується із твердженнями й пропозиціями Д. Сахалу [40] у тій площині, що

2) кількісні значення зони стабільності [2,51 ÷ 4,50] ідентифіковано за трьома якісними ознаками «Надійності» – «Збалансованості» – «Інноваційно-інформаційної визначеності» функціонування реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень[18].

Поряд із цим, необхідно визнати і те, що стратегічне управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах провадиться під дією детермінованих та інде-термінованих факторів впливу на ці процесів. Тому, сформування чіткої ієрархії органів стратегічного управління буде убезпечено тривимірною площиною оригінальної системи стратегічного управління (див., рис. 2.1), які дозволять сформувати удови задля надійного та цілеспрямованого розвитку галузей і виробництв та впровадження нововведень.

Разом із зазначеним, оскільки автором визнано, що на сьогоднішній день в Україні не існує загальноприйнятих концепцій, схем і моделей перенесення прогресивних технологій на різних рівнях управління економікою (між країнами, галузями, підприємствами). Більше того, можна підтвердити, що, наразі, не існує навіть загальноприйнятих концепцій розвитку інноваційних технологій як результату науково-технічного прогресу. Оскільки, у галузі науково-прикладного розроблення та впровадження у практику управління прогресивних виробничих/ промислових технологій інноваційно-інформаційного типу, процеси синте-

[18] Зазначені порогові межі зони «стабільності» розмежовано за трьома рівня:

I. «надійності» [2,51 ÷ 3,00] – надійність функціонування реального сектору регіональної економіки забезпечена відповідного рівня результативності системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості;

II. «збалансованості» [3,01 ÷ 3,90] – збалансованість функціонування реального сектору регіональної економіки забезпечена реалізацією дії оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу;

III. «інноваційно-інформаційної визначеності» [3,91 ÷ 4,50] – структурно-динамічні виміри функціонування реального сектору регіональної економіки належать до промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу.

інженери (японська система управління якістю не дає збоїв). Це є результатом її продуманості і простоти [99].

Проте, необхідно визнати і те, що інноваційні управлінські технології, зокрема, в Японії не приживаються на території США, оскільки, ці країни суттєво відрізняють гуманітарними і психологічними факторами. Країни Західної Європи займають III, IV, V і VI місця у списку «Великої 7». Цими країнами є Німеччина, Франція, Великобританія та Італія відповідно. Помітний вплив на формування менеджменту зробили англійські дослідники. Так, англійці Р. Фелк і Л. Урвік (деталізовано у наукових джерелах [100; 101])займалися розробкою принципів управління, внесли значний вклад у розробку методу "дослідження операцій", що вперше зародився в Англії у 40-х рр. XX ст., у зв'язку з необхідністю вирішення деяких військових стратегічних і тактичних завдань в контексті формування інноваційного потенціалу як в межах реального сектору, так і національного господарства, у цілому.

Поряд із цим, у Франції питаннями наукового управління займалися такі дослідники як Анрі Луі Ле Шательє Шарль Фременвиль, брати Андре й Едуард Мішлен [100]. Неоціненний внесок у розуміння менеджменту як науки вніс Анрі Файоль. Проблемами наукового управління виробництвом у Німеччині займався Вальтер Ратенау. Величезний внесок у дослідження принципів організації управління вніс відомий німецький соціолог Макс Вебер, що розробив "ідеальний тип" адміністративної організації, названий їм терміном "бюрократія". Особливої уваги заслуговують роботи з організації промислового виробництва, що виконав Кароль Адамецький. Західнонімецькі теоретики школи "людських відносин" виступали за більш твердий підхід до управління персоналом, чим їхні колеги в США і Японії. Слід вказати і на те, що в Англії, Голландії, Норвегії, Швеції й інших країнах Заходу широко пророблялися також питання залучення працівників до "участі в управлінні". Відтак, підсумуємо, що на даний час, західноєвропейські учені вплинули на формування підходу до управління з позиції "соціальної людини". Цей підхід до-

зволяв вивчати поводження людей з погляду впливу на них групового поводження.

Таким чином, можна признати й засвідчити, що дослідження у сфері розвитку управлінських систем та запровадження інноваційних управлінських технологій має велике значення для розв'язання управлінських проблем у промисловості в Україні. У сучасних умовах функціонування регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень і нарощення суспільно-політичних загроз українському державотворенню – є вироблення основних теоретичних і методичних щодо забезпечення органічності використання інноваційних технологій управління у практичній діяльності. У зв'язку з цим, підтвердимо про те, що проблеми трансферу/ адаптації передових управлінських технологій, впровадження їх на практиці та значення їх для регіональної економіки набувають все більшого теоретичного і практичного осмислення у сучасній науковій літературі.

Управління розвитком інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем економіки, безумовно є функціональною складовою інноваційного менеджменту. Воно вирішує широкий спектр питань планування та використання інноваційних ресурсів, резервів та можливостей задля здійснення глибоких якісних змін в діяльності промислового комплексу країни. Таким чином, у контексті даного дослідження визнаємо необхідним уточнення дефініції поняття «технологія управління», у нашому випадку, розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем. Звідси, на наш погляд, однією з умов розробки та впровадження технології управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є одночасний розвиток технологічних та управлінських новацій, оскільки, технології самі по собі не збільшують продуктивність функціонування реального сектору, вона зростає завдяки управлінським інноваціям, тобто змінам у виробничих і бізнес-процесах.

Отже, управлінські новації взагалі та технології управління формуванням інноваційного потенціалу промисло-

досягнення вимірів [2,51 ÷ 4,50] дозволяє стверджувати про таке: виробничо-господарська система регіону знаходиться у зоні стабільності. Це обумовлює можливість / уможливлює досягнення достатніх темпів інноваційних структурно-динамічних зрушень у загальної кількості структур управління (визначено автором у кількості дев'яти – див., модель вигляду (4.1));

2) на наступному етапі реалізації організаційно-економічних підходів до експрес оцінювання-прогнозування вимірів інноваційного потенціалу необхідно ідентифікувати щільність взаємодії та багаторівневість структури системи стратегічного управління розвитком цих процесів. При цьому, необхідно передбачити, що досі існують тісні зв'язки між галузями, які виконують свої завдання в межах певного регіону, однак, їхній розвиток є непередбачуваним у часі – у зв'язку з не стійкістю зовнішнього економічного середовища.

Таким чином, можна використати удосконалений методичний підхід до експрес оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, який спирається на систему багатовимірних інтегральних показників:

а) інноваційної ресурсо- місткості (I_P);

б) внутрішніх резервів інтенсифікації інноваційних процесів (B_P);

в) реальних можливостей (M_P) освоєння потенціалів системно-універсального функціонування для комплексної діагностики з урахуванням специфічності функціонування реального сектору в межах певного регіону

– за якими побудовано комплексну модель вигляду ІВМ-структура (основу якої складають три моделі структурного типу) та встановлено:

1) порогові межі узагальненого інтегрального показника інноваційного потенціалу (об'єктивованого в якості виміру масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіоні) із розмежування за трьома зональними рівнями результативності стратегічного управління (кризовою, перехідною, стабільності);

Кризова зона нерозвиненості масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави											Перехідна зона результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу								
0,5	0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4
0,6	0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5
0,7	0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6
0,8	0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7
0,9	1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8
1,0	1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9
1,1	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0
1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1
1,3	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2
1,4	1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3
1,5	1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4
1,6	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5
1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6
1,8	1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7
1,9	2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8
2,0	2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9
2,1	2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0
2,2	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1
2.3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2
2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2	4,3
2,5	2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2	4,3	4,4
2,6	2,7	2,8	2,9	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,9	4,0	4,1	4,2	4,3	4,4	4,5

Зона стабільності функціонування виробничо-господарської системи регіону при достатніх масштабах інноваційного потенціалу промисловості для забезпечення збалансованості її функціонування.

Зазначені порогові межі розмежовано на три рівня:
I. «надійності» [2,51 ÷ 3,00] – надійність функціонування РСРЕ забезпечена відповідного рівня результативності системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості;
II. «збалансованості» [3,01 ÷ 3,90] – збалансованість функціонування РСРЕ забезпечена реалізацією дії системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості системно-універсального типу;
III. «інноваційно-інформаційної визначеності» [3,91 ÷ 4,50] – структурно-динамічні виміри функціонування РСРЕ належать до промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу

Рис. 4.4. Лінійка ідентифікації масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за узагальненим інтегральним показником (авторська розробка)

вості в регіонах, зокрема, є необхідною складовою забезпечення ефективного функціонування реального сектору. Тому, актуальність впровадження у практику відповідного типу технології обумовлена необхідністю вирішення цілого комплексу стратегічних завдань, найвагомішими із яких є наступні: а) максимальне оновлення матеріально-технічної бази регіонального промислового виробництва; б) здатність реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень, максимально ефективно використовувати власний науково-технічний потенціал; в) впровадження інноваційних технологій освоєння, нарощення та використання інноваційного потенціалу; г) створення умов для збереження, розвитку й використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу.

Необхідно визнати, що створення умов для забезпечення результативності управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є одним із найважливіших принципів розбудови та удосконалення системи і механізму реалізації інноваційної політики. Україна зможе зайняти належне місце в Європі і у світі лише за умови підтримки інноваційного шляху розвитку і зміни сировинного вектору промислової спрямованості. Отже, основою стратегічного курсу, його базовим принципом повинна стати реалізація державної та регіональної політики, спрямованої на упровадження інноваційної моделі структурної перебудови і зростання економіки в регіонах, затвердження України як високотехнологічної держави. Наявний інтелектуальний і науково-технічний потенціал дає підстави на це розраховувати. Зараз ситуація така, що наука не може достатньо швидко адаптуватися до нових умов, а промисловість – використовувати наявні науково-технічні і технологічні розробки. Між науковою діяльністю і промисловим виробництвом є певний розрив, який необхідно ліквідовувати. На наш погляд, дане завдання можна вирішити шляхом розробки та впровадження такої технології управління формуванням інноваційним потенціалом промисловості в регіонах, яка забезпечить можливість гнучкої зміни пропорцій між темпами розвитку наукового, технічного і виробничого потенціалів

реального сектору регіональної економіки (доведено у попередній праці [103]).

У підсумку, слід вказати, що промисловість в межах регіону необхідно розглядати з системних позицій, так як промислова система регіону є складною багатокомпонентною системою, економічний потенціал якої та можливості розвитку, у повній мірі, складно визначаються. При цьому, виникає ще одна важлива проблема – однозначна й об'єктивна ідентифікація та систематизація елементів інноваційного потенціалу. Конкретизуючи необхідність використання системного та процесного підходу до розробки технології стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави, виділимо окремі передумови щодо застосування положень інтеграційної концепції у цьому ракурсі (див., рис. 1.1):

1) складна структура промисловості в регіонах, яка складається з численних елементів різної природи та зв'язків між ними. Її складність доповнюється потенційно можливими альтернативними зв'язками між елементами структури;

2) наявність інноваційних резервів розвитку у структурі інноваційного потенціалу, що містить латентні елементи елементарного потенціалу, який доповнюється можливостями альтернативних варіацій зв'язків між елементами структури промисловості в регіонах;

3) невизначеність та нестабільність умов соціально-економічного розвитку регіону у довгостроковій перспективі за рахунок використання засобів, способів та прикладного інструментарію процесного типу, а, саме: а) стратегічне планування; б) бенмаркінг; в) аутсорсинг; г) управління змінами; д) реінжиніринг бізнес- і виробничих процесів; ж) сценарне планування; з) управління за результатами; к) розробленість Стратегії формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах; л) ключові компетенції; м) ключові компетенції; н) стратегічне зростання.

4) відсутність передумов для формування та впровадження механізму адаптації внутрішньої структурної організації промисловості в регіонах до умов розвитку на різних ступенях ієрархії макроекономічної системи.

стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України.

При проведенні комплексної оцінки характерних ознак задля ідентифікації масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, на наш погляд, особливого значення набувають вимоги до процесу добору макроекономічних показників, що передбачені положеннями системного підходу при здійсненні стратегічного управлінні його розвитком. Поряд із цим, як визначено системні домінантами необхідно убезпечити:

1) у першу чергу, об'єктивність критерію оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу, яким можна визнати – узагальнений інтегральний показник з урахуванням його мінімально допустимих [0,5] і максимальних граничних значень [4,5] (визначено автором у попередній праці [38]). Тому, виходячи з наведених порогових меж критерію оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу можна запропонувати такі зони його розмежування у разі набуття промисловістю визначених кількісних значень:

параметри інноваційного потенціалу [0,50 ÷ 1,50] – реальний сектор регіональної економіки знаходиться у зоні нестабільності при надзвичайно низькому рівні інноваційного потенціалу (при відсутності інноваційних ресурсів, не розвиненості інноваційних резервів та втраті інноваційних можливостей)– тобто, «кризовій». Що обумовлює потребу у розробленні та негайному запровадженні на практиці інноваційних заходів і реформування сучасної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу задля усунення загроз надійності функціонування промисловості в регіоні;

масштаби розвиненості інноваційного потенціалу [1,51 ÷ 2,50] – РСРЕ знаходить у перехідній зоні до результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, проте, виконує свої виробничо-господарські завдання та формує умови задля забезпечення збалансованості функціонування (візуалізовано на лінійці ідентифікації – рис. 4.4);

Принципи	Сутність та зміст положень в контексті оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком
	При цьому, за наслідками виконання специфічних функцій і, відповідно, впровадження у практику усіх функціональних підсистем визначається й потреба у обґрунтуванні змістовності цілеспрямованої діяльності регіональних корелянтів в умовах ресурсних обмежень, враховуючи і те, що, наразі, наша держава здійснює трансформацію своєї загальної системи державного управління в контексті реалізації інтеграційного вибору. А, оскільки, обґрунтоване визначення пропорцій та напрямів розвитку промисловості в регіонах України можливе лише у взаємозв'язку з іншими (інших держав світу) економічними системами, то для реального сектору регіональної економіки необхідна термінова перебудова його структури у бік: а) поширення інформаційних відносин; б) розбудови наукоємних – тобто, неенергоємних і енергоефективних галузей і виробництв; в) зменшення у ВРП частки виробництва ресурсоємної продукції при раціоналізації технолог енного навантаження на навколишнє природне середовище відповідно до екологічних стандартів і Директив ЄС (етапи адаптації та положення визначено у [37]).

Джерело * Визначено, обґрунтовано та систематизовано автором дослідження

а) системності до використання удосконаленого методичного підходу до оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

б) специфічності управління – тобто, провадження:

засобів, методів та інструментарію організаційно-нормативного управління розвитком інноваційного потенціалу;

способів фінансово-економічного управління – задля убезпечення результативності функціонуванням системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

організаційно-економічних і кваліметричних процедур із стратегічного управління та стратегування – задля органічності реалізації дії механізму формування та реалізації

1.3. Концепція формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України

Як підтверджено й засвідчено автором монографії у пп. 1.1, тенденції світового розвитку в умовах глобалізації, а також нагальна потреба у зміні технологічних укладів в державі, відображають і переміни у визначенні й вагомості ролі реального сектору регіональної економіки в системі національного господарства. Однак, в межах національної економічної системи відбулися протягом 2014 року глибокі трансформації, які пов'язані, у першу чергу, зі зміною природи суспільно-політичного устрою та нарощенням військово-економічних загроз українському державотворенню. Звідси, суттєво змінилися і характер суспільного виробництва, і механізм функціонування реального сектору регіональної економіки. При цьому, трансформувалася і система фінансового забезпечення регіонів та структура валового регіонального продукту (і, відповідно, його обсяги), а також спрямованість міжгалузевих і міжрегіональних взаємозв'язків у зв'язку з анексією АРК. Це докорінно перетворило загальну систему взаємовідносин між суб'єктами управління регіональної економіки.

Однак, наразі, відносна самостійність в ухваленні рішень на регіональному рівні значно примножила роль системи стратегічного управління в ефективному використанні ресурсної бази промисловості в регіонах України, що обумовило потребу у її спрямуванні на провадження кардинальних реформ у різних площинах функціонування реального сектору регіональної економіки.

Тому, існуючі передумови та ситуація у сфері управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах вимагає розробки концепції із

урахуванням сучасних проблем регіональної економіки та забезпечення сталого розвитку регіонів держави. Оцінка і аналіз наявного теоретичного і практичного досвіду у сфері розробки та обґрунтування відповідного типу концепцій [104 – 109] регіональному розвитку дозволяють сформулювати домінанти авторської Концепції формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу як сукупність теоретично-концептуальних положень та основоположних принципів розвитку реального сектору регіональної економіки, яку формалізовано за використання вихідних засад інтеграційної парадигми формування інноваційного потенціалу (див., деталізовано на рис. 1.1).

У цьому аспекті промисловість в межах певного регіону виступає як:

- частина світового і національного економічного простору, що має власну ресурсну базу і певну свободу дій щодо прийняття і реалізації управлінських рішень в контексті забезпечення сталого розвитку;
- самодостатня одиниця в межах національного господарства та регіональної соціально-економічної системи раїни, яка наділена певними правами і відповідальністю задля забезпечення достатнього рівня економічної безпеки;
- суб'єкт національної та регіональної інноваційної системи, що акумулює сучасні технології регіонального управління з метою досягнення найкращої структури валового регіонального продукту на шляху реалізації інтеграційного вибору держави та забезпечує реалізацію її цільових показників і напрямків.

Концепція формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіоні системно-універсального типу ($КФНРВ_{ІППР}$) (її тип визначено у відповідності до визнаного пріоритету щодо освоєння потенціалів групи системно-універсального функціонування, які виокремлено зі складу стратегічного потенціалу РСРЕ – див., табл. 1.1) розглядається на основі: а) нагального провадження когнітивно-інформаційних те-

Принципи	Сутність та зміст положень в контексті оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком
	фінансово-економічні – визначають, що, як відомо [33], будь-яка частина чи елемент складної системи ($ССУР_{ІППР}$) може бути цілим і мати свої специфічні властивості, що і обумовлюють обсяг необхідних витрат на їхнє запровадження у практику. Однак, у разі обґрунтованого використання, за визнаними орієнтирами стратегічного управління, цільового програмного забезпечення (наприклад, [34 – 36]), адаптованого ідентифікації саме інноваційної діяльності – можна суттєво скоротити матеріальні витрати і втрати та раціоналізувати використання природо-ресурсного потенціалу певного регіону; стратегічного управління і стратегування – при такому підході до формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, нами виділено три рівня / площини розміщення підсистем: вертикальний (цільові підсистеми), горизонтальний (забезпечуючі підсистеми), часовий (функціональні підсистеми). Остання площина – функціонування оригінальної $ССУР_{ІППР}$ – у часі – передбачає реалізацію у часі п'яти цільових функцій загальної системи стратегічного управління (див., рис. 2.2): 1) формування $ССУР_{ІППР}$; 2) побудови і удосконалення для кожної РСЕС приватного, проте, уніфікованого, механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу; 3) розроблення відповідного типу технології стратегічного управління та стратегування; 4) Паспортизації промисловості України та її РПК за фактором «розвиненість інноваційного потенціалу» (вагомість детермінанти доведено у пп. 2.2, репрезентовано – див., на рис. 2.5); 5) формалізація оптимальної для України макроекономічної моделі формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та відповідного стратегічного набору її реалізації на практиці господарювання в умовах ресурсних обмежень.

Таблиця 4.1

Розширення значимості принципів системного і процесного підходів до оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком *

Принципи	Сутність та зміст положень в контексті оцінювання-прогнозування масштабів інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком
Системності	Положення цього принципу дозволяє убезпечити цілісність і замкненість прогнозно-аналітичного оцінювання з поступовим підвищенням вимог до об'єктивності оціночних і прогнозних рішень. Він дозволяє розглядати об'єкт економічного дослідження (процеси формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах) як єдине ціле, що характеризується внутрішньою єдністю та такою системою, яка має свої специфічні структурно-інформаційні ознаки до надійності функціонування та органічності розвитку. Складність реалізації на практиці цього принципу складається у тому, що в межах системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах відбуваються різні за природою кількісні та якісні трансформації, що визначаються обмеженим переліком параметрів при не лише за наслідками однобічної дії зовнішніх деструктивних/ позитивних факторів впливу на масштаби інноваційного потенціалу, а завдяки їхньої взаємодії з внутрішніми. Причому, можна підтвердити, що вплив останніх збільшується з підвищенням складності структури чи збільшення рівнів ССУР$_{ІППР}$. Наразі, остання має триптих площин при складі у чотирнадцять підсистем: чотири з яких – цільові; по п'ять – функціональних та забезпечуючих.
Специфічності управління	Специфічні принципи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, зокрема, організаційно-нормативні – припускають наявність чіткого структурного порядку складових об'єкту, тобто ієрархії, яка становить єдине ціле й затверджена відповідними положеннями нормативно-правового забезпечення інноваційних програм;

хнологій стратегічного управління; б) принципів розбудови економіки «знань» та виробництва інноваційно-інформаційного типу; в) ресурсно-функціонального та процесного підходів до оцінки результативності використання своєї ресурсної бази і стратегічного потенціалу реального сектору регіональної економіки. Зазначене відображає сучасні світові тенденції щодо побудови нових організаційних структур управління, які базуються на розвитку інтеграційних процесів. Слід вказати, що розроблення КФНРВ$_{ІППР}$ зачіпає практично усі види економічної діяльності регіону, оскільки, визнається автором монографії базовою концептуально-аналітичною моделлю, пов'язаною зі зміною основ розвитку РСРЕ та української економіки, у цілому (доведено автором даного дослідження у попередній науковій роботі [110]).

Передумови щодо розробки та реалізації на практиці концепції системно-універсального типу у процесах транснаціоналізації реального сектору регіональної економіки України з її новими підходами до розвитку країни на основі сучасних когнітивно-інформаційних технологій на основі положень структурно-інформаційної теорії забезпечення надійності функціонування складних систем (деталізовано у наукових працях [111; 112]).

Слід вказати, що, у першу чергу, це:

1) посилення регіоналізації економіки країни. При цьому, необхідно враховувати і нові можливості у залученні інформаційного забезпечення та поширення й спрямованості продуктових потоків, що дозволяють виділити РСРЕ як окрему самостійну одиницю на національних і світових ринках при органічності його можливостей у площині поглиблення участі в світовому розподілі праці;

2) виникнення та ущільнення специфічних можливостей у міжрегіональній та міжгалузевій взаємодії. При цьому, при розвитку та закріпленні ознак самостійності, РСРЕ – тобто, його корелянти укладають все більше міжрегіональних договорів в контексті раціоналізації взаємозалежності та взаємодії в окремих областях (економіки, ене-

ргетики, екології тощо), розширюючи при цьому свій економічний простір;

3) розширення інтеграційних процесів на регіональному рівні в результаті посилення конкуренції з підвищення рівня економічної безпеки, що стає нагальним завданням у контексті реалізації інтеграційних процесів в державі. Наразі, задля збереження конкурентоспроможності регіонального промислового продукту (як на регіональному та національному рівні, так і міжнародному) слід розвивати сучасні форми організації виробничої діяльності та запроваджувати мережеві структури, каскадні конфігурації розбудови кластерний округів та інноваційних кластерів в регіонах, що сприятимуть раціоналізації використання стратегічного потенціалу РСРЕ та зниженню витрат на інноваційні й структурні зрушення в межах регіональної соціально-економічної системи.

Слід вказати і на те, що у теоретико-методологічній площині (за наслідками вивчення і врахування позитивного та негативного досвіду реалізації відповідних загальнодержавних концепцій, стратегічних програм чи доктрин) запровадження у практику господарювання розробленої та обґрунтованої у даному дослідженні Концепції формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (приведено автором на рис. 1.4, що детально описано у попередній праці [11]) – є можливим (потенційно та об'єктивно). Однак, при цьому, необхідно передбачити, у першу чергу (тобто, зазначене є першим і пріоритетним напрямом локалізації зусиль регіональних і місцевих корелятів в контексті формування інноваційного потенціалу РСРЕ), сформування адекватних реальним (виробничо-господарським, суспільно-політичним, соціально-економічним, техніко-технологічним і зовнішньоекономічним) процесам організаційно-економічних та нормативно-правових передумов задля органічності її функціонування в сучасних умовах лише через удосконалення законодавчої бази та залучення до управлінських процедур адміністративного ресурсу.

агностики та моніторингу), а й для побудови неупередженого прогнозу вихідних значень показників.

Як визнано автором даного дослідження вище (див. пп. 4.1, рис. 4.3), доведено доцільність формування замкненої блок-схеми в контексті обґрунтування саме єдиного критерію оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та результативності стратегічного управління його розвитком.

Виконання визначених (обґрунтованих у дослідженні) автором дев'яти етапів реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур у замкненому циклі елементарного перетворення параметрів структурно-динамічної трансформації реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень (див., рис. 4.3) дозволить усунути вагомість впливу внутрішніх загроз і ризиків не лише надійності його функціонування промисловості в межах певного регіону, а й визначити пріоритетність об'єктів локалізації зусиль суб'єктами регіонального управління на шляху переходу держави до сталого розвитку за урахуванням вимог до трансформації реального сектору, передбаченими Директивами й вимогами доктринальних положень ЄС (зазначене деталізовано у Розділі 3 даного дослідження).

Тому, вважаємо за доцільне більш детально викласти положення, що репрезентовано автором у Розділі 2 (див., рис. 2.3), де візуалізовано вихідні принципи стратегічного управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України (а їхнє поглиблене трактування – представлено у табл. 2.4). Зазначене стосується авторського підходу до використання принципів (описано та детально розкрито у табл. 4.1).

4.2. Системний аналіз результатів розроблення й провадження системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування

У сучасних умовах розвитку регіональної економіки України довгострокове прогнозування результатів впровадження у практику розробленої у даному дослідженні структури системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах потребує створення спеціальної методології та використання особливих математичних і програмно-інформаційних засобів задля побудови об'єктивного методичного підходу до оцінювання як результативності її введення, так і масштабів розвиненості інноваційного потенціалу РСРЕ. Вони дадуть змогу обґрунтувати управлінські рішення щодо розвитку окремих видів (базових для певного регіону) економічної діяльності, визначити прогнозні обсяги споживання енергії та різних видів ресурсів, рівні результативності стратегічного управління та необхідність удосконалення архітектури ССУР$_{ІППР}$ на перспективу (засвідчено й доведено автором даного дослідження у попередній науковій праці [32]).

Однак, слід вказати на те, що системні дослідження, як і сам системний підхід до визначення масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного повинен опиратися на сутність та зміст тих понять, категорій, положень та принципів, що деталізовано й розкрито автором вище (у розділі 1) і, зрозуміло, з урахуванням домінант матеріалістичної діалектики в контексті добору найбільш об'єктивних методичних підходів не лише задля оцінювання (може застосовуватись і для ді-

Рис. 1.4. Домінанти концепції формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави (авторська розробка)

Другий напрям локалізації суб'єктів регіонального управління, які опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу, що, на думку автора монографії, дозволить убезпечити дієве, нагальне та термінове введення у практику системно-універсального концептуального підходу до повного освоєння й нарощення інноваційного потенціалу промисловості регіонів, припускає форсований перехід до виробництва інноваційно-інформаційного типу, що засноване на пріоритетному розвитку інноваційних технологій, які убезпечують достатню базу конкурентних переваг РСРЕ, однак, у першу чергу – надійність його функціонування в умовах ресурсних обмежень. Оскільки, ті регіональні промислові комплекси (РПК, а також, імовірно, і каскади РПК – односпрямованої, бінарної спрямованості та масштабної інваріантної спрямованості), які активно включаються у цей прогресивний процес, мають можливість до максимального використання переваг нового поділу праці та участі у міжгалузевий і міжрегіональних зв'язках (зазначене доведено й обґрунтовано дослідниками у наукових працях [113 – 117]). Стосовно до когнітивно-інформаційних детермінант розбудови нового типу промисловості в регіонах (інноваційно-інформаційного) це:

а) високопрофесійні науково-дослідні підрозділи, що володіють конкурентними перевагами в окремих наукових напрямах регіональних досліджень;

б) створення на регіональному рівні умов щодо реалізації всього інноваційного циклу та основних ланок «наука – виробництво»;

в) створення високого рівня екологічних стандартів;

г) активне залучення до міжрегіональних і міжнародних науково-дослідних колективів.

До третього напряму убезпечення результативності впровадження у практику домінант авторської системно-універсальної концепції віднесено сучасний організаційно-економічний підхід до об'єктивного оцінювання масштабів як стратегічного, так і інноваційного потенціалу промисловості в регіонах і освоєння їхнього потенціалу сталого розвитку (йог детально розкрито і репрезентовано нау-

умовах ресурсних обмежень задля елімінування загроз надійності його функціонування.

Слід вказати і на те, що перевага запропонованих до використання і обґрунтованих у цьому дослідженні модельних рішень структурного типу у тому, що вони характеризують не лише загальні техніко-економічні показники функціонування промисловості в регіоні, а й ефективність самого процесу стратегічного управління розвитком її інноваційного потенціалу з урахуванням дієвості певної технології і технологічного процесу. Тому, можна стверджувати, що розбудова системно-універсального інструментарію не лише дозволить спростити проведення аналізу, а й підвищує достовірність прогнозування результативності стратегічного управління за наслідками ідентифікації масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах при використанні специфічного складу відповідного типу технології управління.

Відтак, зазначимо, що використана і сформована, надалі, у роботі система відповідних показників і коефіцієнтів ґрунтуються на характеристиках, які відтворюють параметри макроекономічних показників, визначених за використання методів «система-об'єкт» та «об'єкт-аналог». Поряді із цим, у відносних показниках, враховано вимоги і обмеження щодо провадження системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу (їх обґрунтовано у пп. 3.2), які потребують прийняття компромісних рішень.

Рис. 4.3. Замкнена блок-схема обґрунтування єдиного критерію оцінювання масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та результативності стратегічного управління його розвитком (авторська розробка)

Таким чином, було здійснено побудову замкненої блок-схеми задля обґрунтування єдиного критерію оцінювання-прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та результативності стратегічного управління його розвитком, полягає у виконанні дев'яти етапів реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур у замкненому циклі елементарного перетворення параметрів структурно-динамічної трансформації реального сектору регіональної економіки в

ковій спільності у [118 – 121]). Проте, необхідно підтвердити, що зміна структури світової економіки, її переорієнтація із сировинної спрямованості до більш ефективного використання природних, невідновлюваних ресурсів, а також більшої значущості транспортних, просторових, водних та інших типів потенційно-факторних детермінант, дозволяють виділити наступні аспекти регіонального підходу до формування, нарощення та раціоналізації використання сукупності інноваційних ресурсів, резервів і можливостей:

а) відповідність регіонального промислового продукту вимогам європейських Директив до якості і екологічності технологій при максимальному використанні регіональних конкурентних переваг;

б) створення сучасної розвинутої транспортної системи та інкорпорація її до світових транспортних коридорів;

в) комплексна переробка наявного природно-сировинного потенціалу;

г) запровадження системи кількісно-якісних показників, що відображують відповідність питомих витрат ресурсів на одиницю валової доданої вартості та валового регіонального продукту світовим показникам;

д) підвищення кваліфікації суб'єктів регіонального управління та створення дієвих систем в контексті реалізації і повного освоєння кадрового потенціалу РПК задля розбудови регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу.

До четвертого напряму локалізації зусиль в контексті запровадження домінант системно-універсальної концепції автором визнано доцільність пошуку та генерування можливостей щодо:

а) ущільнення інтеграційних процесів між регіонами та каскадними формами міжрегіональної взаємодії;

б) підвищення ступеню інкорпорованості реального сектору регіональної економіки держави до світогосподарської системи –

зазначене можна здійснити за рахунок: нарощення експортного потенціалу регіонів та суттєвої раціоналізації

його використання, а також оптимізації галузевої, комунікаційної та організаційної структур управління розвитком промисловості в регіонах України за використання управлінського інструментарію процесного типу.

П'ятий напрям, на твердження автора цієї монографії передбачає розроблення та впровадження у практику оптимізаційного складу прикладного інструментарію із оцінювання та прогнозування об'єктивних масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що побудований. На наше переконання, за використання:

а) специфічних і режимних характеристик «система – об'єкт» та «об'єкт – аналог» сучасних технологій у авторському методичному підході;

б) узагальнених таблиць критеріальних значень, математичних і графічних образів «лінійок ідентифікації» – при побудові стандартних форм паспортизації РСРЕ за фактором «масштаби розвиненості інноваційного потенціалу»;

в) моделей структурного типу та методів геометричної економетрики – задля формування і реалізації оптимальної для України макроекономічної моделі формування інноваційного потенціалу та відповідного типу Стратегії в умовах ресурсних обмежень.

Таким чином, автором у даному розділі монографії визначено п'ять пріоритетних напрямів локалізації зусиль, на яких слід сконцентруватися суб'єктам державного і регіонального управління, що опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах і, як наслідок, забезпечення надійності та збалансованості функціонування реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень і нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню, які полягають у:

1) сформуванні організаційно-економічних та нормативно-правових передумов задля органічності функціонування шляхом удосконалення законодавчої бази та залучення адміністративного ресурсу;

рію (відповідного типу політик, за якими буде, надалі, формовано стратегічний набір із управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах) необхідно уникати надзвичайного спрощення методичних підходів та елімінування аналізу усієї сукупності факторів різноспрямованого впливу на виміри результативності стратегічного управління розвитком $ІП_{ПР}$. Хоча, ці застереження – є марними (деталізовано автором дослідження у попередній праці [27], що визнано за результатами порівняльного аналізу з джерел [28 – 30]).

Оскільки, як визнано автором даного дослідження, недоліком також є і відсутність загальноприйнятої (спрощеної) методики визначення рівнів ефективності та результативності управління. Все це може ускладнити проведення поточного аналізу й отримання об'єктивних результатів за наслідками запровадження у практику та реалізації дії як системи стратегічного управління, так і відповідного типу механізму формування і реалізації. Зазначене, відповідно, може ускладнити роботу статистичних і урядових організацій, а також суб'єктивує процедури прогнозування і оцінювання результатів перенесення/ трансферу новітніх технологій між регіонами (і державами).

У цій відповідності вважаємо за доцільне зазначити, що, надалі, прикладний інструментарій задля оцінювання та прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком будемо будувати за використання моделей структурного типу, формалізованих за використання єдиного критерію (його обґрунтування приведено на рис. 4.3) для відносної системи показників (у складі коефіцієнтів вагомості, інтегральних та узагальнених інтегральних показників – методи їхнього розрахунку деталізовано автором даного дослідження у попередній науковій праці [31]), заснованих на обмеженій кількості абсолютних вимірів (що характеризують трансформації найвагоміших регресорів впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – їхній перелік ідентифіковано у пп. 3.1 – 3.3 даного дослідження).

стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, як і відповідні математичні форми матеріалізації сутності та змісту різних за природою механізмів формування чи управління може мати загальний недолік:

він стосується об'єктивності та адекватності розробленого та використовуваного на практиці прикладного інструментарію.

Зокрема, це стосується розробки і використання методів оцінки та прогнозування. Загальний недолік морфологічного аналізу, а також методу графів та вартісно-функціонального виявляється у тому, що вони є:

громіздкими; враховують ретроспективні період за використання динаміки зрушень за базовими/ визначеним переліком макроекономічних показників; складні для перетворення абсолютних значень у відносні при незручності у практичному використанні за рахунок застосування у інформаційно-методичні базі великої кількості вхідних параметрів-показників.

Цьому передуватиме удосконалення переліку напрямів локалізації зусиль регіональних корелянтів задля генерування і залучення до процесів формування інноваційного потенціалу внутрішніх резервів об'єкту дослідження, що полягає у врахуванні ступеню віддачі: стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу; інформаційного забезпечення; розбудови організаційних і каскадних форм та кластерних округів задля управління розвитком інноваційного потенціалу; підвищення рівнів соціально-економічної ефективності та результативності стратегічного управління; організації управління інтелектуальними ресурсами; використаних методів економіко-математичного моделювання основних макроекономічних показників задля ідентифікації об'єктивних масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах.

Поряд із зазначеним вище, слід визнати, що при розробленні та інкорпорації прикладного інструментарію з оцінювання-прогнозування до стратегічного інструмента-

2) форсованому переходу до виробництва інноваційно-інформаційного типу, заснованому на розвитку інноваційних технологій;

3) впровадженні організаційно-економічного підходу до визначення масштабів інноваційного потенціалу в системі управління розвитком стратегічного потенціалу;

4) пошуку можливостей із ущільнення інтеграційних процесів між регіонами та підвищення ступеню інкорпорованості реального сектору до світогосподарської системи;

5) використанні прикладного інструментарію із оцінювання та прогнозування вимірів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах.

Однак, необхідно визнати про те, що розкриття та деталізація змісту й перспектив реалізації на практиці положень системно-універсальної концепції відображає двоїстий характер функціонування реального сектору регіону:

з одного боку, як самостійної одиниці, одночасно, регіональної соціально-економічної системи та національно господарського комплексу держави,

з іншого – як динамічного елементу, що виконує цільові виробничо-господарські завдання в межах підсистеми глобальної економічної системи.

Як самостійна одиниця в межах національного господарства та регіону, промисловість наділена певними правами у площині фінансової діяльності, вирішення соціально-економічних завдань та інкорпорованості до загальної доктринальної системи стратегічного управління (зокрема, до Стратегій соціально-економічного та сталого розвитку). Ефективність функціонування національного господарства, у повній мірі, залежить від результативності інноваційних зрушень в межах РПК та реального сектору регіональних економік і, відповідно, від їхнього внеску в систему економічної безпеки держави.

Поряд із цим, необхідно признати, промисловість в межах певного регіону, існує в якості відкритої економічної системи, а в межах загальнонаціонального законодавства вона має специфічні можливості щодо самостійного

включення/ залучення у світові економічні, еколого-економічні, енергетичні та інформаційні мережі. Відтак, вона піддається (є сприйнятливою до зовнішніх безпекових ситуацій) світовому економічному впливу, який проявляється в непрямій дії загроз і ризиків, що мають місце у глобалізаційних процесах при обмеженні експортного потенціалу промисловості регіону за певними товарними групами чи у зв'язку з виникненням суспільно-політичних загроз і ризиків.

Певним чином підсумовуючи результати теоретико-концептуальних розробок і обґрунтувань можна підтвердити, що інноваційний потенціал реального сектору регіональної економіки можна трактувати як спроможність регіонального промислового виробництва досягати за наявного обсягу ресурсів, резервів і можливостей поставлених інноваційних цілей. Важливість його системного дослідження та розробки світоглядно-методологічного аспекту вирішення проблем щодо його формування, нарощення та раціоналізації використання як самостійного явища та одночасно складової стратегічного потенціалу промисловості в регіонах визначається потребою в обізнаності з сутністю процесів, що протікають на макро- і мезо- рівнях.

Однак, як визнано у дослідженні, зазначене слід проводити з особливою деталізацію у таких слабо вивчених зрізах як у соціально-економічної, екологічної, суспільно-політичної, організаційної, кадрової та правової площинах в контексті активізації процесів трансформації когнітивно-інформаційного середовища, а також структур, інституцій та механізму формування і реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу, що сприятиме визначенню шляхів до ефективної розбудови моделі інноваційно-інформаційного розвитку промисловості в регіонах України. При цьому, доведено, що інноваційний потенціал реального сектору регіональної економіки, фактично, забезпечує можливість подальшого загальноекономічного зростання держави, що стає можливим не лише за

природи – це вказано й підтверджено автором монографії за свідченнями, приведеними у наукових джерелах [9 – 12]). Тобто, таким чином репрезентовано – математичну форму у вигляді – $СІ_{П\ 27}^{ТСН}$ – це стратегічний інструментарій реалізації оптимальної для України макроекономічної моделі формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що є імовірнісним для сформування в якості тріади стратегічного набору (ТСП) в контексті розбудови регіональної соціально-економічної системи: економіка – екологія соціум. До останнього концептуально-аналітичного елементу включено і прикладний інструментарій з оцінювання – прогнозування вимірів результативності стратегічного управління ($ПІ_{О-П}$).

При цьому, реалізація останнього, обов'язково передбачатиме також і розробку комплексу заходів і засобів задля формування, нарощення та повне освоєння стратегічного потенціалу промисловості в регіонах ($СП_{ПР}$), до якого інкорпоровано (як відомо й засвідчено за результатами розробок [9 – 11]) і її інноваційний потенціал ($ІП_{ПР}$) – тобто, сукупність інноваційних ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки.

Однак, реалізація дії та виконання функцій приведених вище елементів досліджуваного механізму є можливою лише у разі генерування у суб'єктів управління (які опікуються процесами формування, нарощення, освоєння і поширення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави) певної природи здатностей – що і репрезентується у концептуально-аналітичній моделі за математичною логікою – $df/dQ^{ПСУФ}$ – похідної компоненти від залучення до виробничо-господарських процесів певного складу потенціалів, віднесених до групи системно-універсального функціонування (наукового, управлінського, організаційного, кадрового, інформаційно-методичного тощо).

Зазначимо, що побудова й обґрунтування приведеної вище (див., модель у вигляді формули (4.1)) концептуально-аналітичної моделі механізму формування та реалізації

- розбудова організаційних і каскадних форм та кластерних округів (доцільність запровадження у практику управління останніх доведено у наукових працях [24 – 26]) задля управління розвитком $ІП_{ПР}$;
- підвищення соціально-економічної ефективності та результативності стратегічного управління розвитком $ІП_{ПР}$;
- організаційне управління інтелектуальними ресурсами;
- економіко-математичне моделювання основних макроекономічних показників в контексті визначення об'єктивних масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

$\{R_{ЦРПРU:МПТЕ}\}$ – інверсійний / зворотній зв'язок (репрезентованих у процесах цілеспрямованого розвитку промисловості в регіонах), що виникає за результатами реалізації оптимізаційних управлінських рішень в контексті розв'язання пріоритетних завдань, передбачених в межах базових видів економічної діяльності, що функціонують в межах певного регіону (наприклад, цільової програми модернізації промислової теплоенергетики);

$C_{П}^{З}$ – множина компонент інструментарію (стратегічного) реалізації Стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – репрезентованих за використання економічної функції забезпечення максимізації результативності при мінімізації витрат і зусиль суб'єктів стратегічного управління.

Тобто, пропонується використовувати оптимізаційний склад різної природи промислових політик (в межах авторської Стратегії), що розмежований за трьома потенційно-факторними ознаками (матеріально-факторною; когнітивно-інформаційною; комунітарною).

При цьому, необхідно підтвердити, що в межах останніх і згруповано достатньо широкий перелік, розробленого і затвердженого різними програмами розвитку (державними та регіональними корелянтами) інструментарію реалізації Стратегії. Можна вказати і про те, що, зазвичай, використовують комплекс із двадцяти семи політик різної

умов наявності достатніх його масштабів, але і здатностей ефективно освоювати в умовах ресурсних обмежень.

Приведені вище обґрунтування щодо врахування у категоріальному полі теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки поглибленого визначення дефініції «інноваційний потенціал» дозволяють запропонувати до використання у практиці управління сутність та зміст економічної категорії «інноваційні резерви». За авторським твердженням «інноваційні резерви промисловості в регіонах» це реальні перспективи регіонального промислового виробництва у різних площинах його діяльності щодо випуску наукоємної продукції та надання економічних благ із урахуванням економічного паритету максимізації ефективності та збалансованості функціонування при зменшенні техногенного навантаження на зовнішнє середовище території за умов повного освоєння використання інноваційних ресурсів, отриманих із різних джерел задля реалізації пріоритетних для певного регіонального промислового комплексу інноваційних проектів, що набувають об'єктивізації лише за наслідками виконання регіональними корелянтами специфічних функцій щодо використання потенціалів системно-універсального функціонування.

При формуванні, нарощенні та освоєнні реальних інноваційних резервів слід враховувати існуючий рівень розвитку промислових технологій в регіоні та технічну підготовку виробництва (ТПВ) до нововведень та життєвий цикл окремого об'єкта дослідження в контексті набутої ним інноваційно-інвестиційної привабливості для інвесторів. Звідси, зазначені викладки дозволяють розкрити взаємозв'язок, визначити структуру і зміст, а також проблемну орієнтацію та ролеву семантику системної категорії «інноваційні можливості промисловості регіонах».

Відтак, визнаємо про таке, що «інноваційні можливості промисловості в регіонах» – відтворюють абстрактний момент дійсності на певному періоді функціонування реального сектору регіональної економіки, за яким, при інкорпорації системно-універсальної технології до системи

стратегічного управління, об'єктивуються потенційно-факторні трансформації, що обумовлюють повне освоєння залучених і власних інноваційних ресурсів та цілеорієнтовану реалізацію інвестиційно-інноваційної привабливості промисловості в регіоні на шляху запровадження у стислі терміни оптимальної для України макроекономічної моделі стратегічного управління процесами формування її інноваційного потенціалу.

У цьому зв'язку структуру інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки представлено у роботі як сукупність кадрових, виробничо-технологічних, фінансово-економічних та науково-технічних ресурсів, котрі використовуються або можуть бути використані для здійснення інноваційної діяльності або загального розвитку промисловості. Зазначене дозволило запропонувати авторське трактування сутності та змісту інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за двома площинами:

1) когнітивно-інформаційного підходу до ідентифікації прикладних аспектів руху нововведень – як сукупність пріоритетних для реального сектору регіональної економіки елементарних потенційно-факторних детермінант матеріальної, факторної та системно-універсальної природи, використання й освоєння яких убезпечує системність його трансформації, до яких інкорпоровано тріаду функціонально зумовлених форм інноваційних резервів і можливостей (поряд із інноваційними ресурсами й витратами): «живих» знань, які є невіддільними від їхніх носіїв – суб'єктів управління та персоналу (досвід, навички, кваліфікація); матеріалізованих інноваційних знань (втілення новацій у техніці, матеріалах, технологіях, організаційних формах); інформації (семантичної, відокремленої від першоджерел, переданої комунікаційними каналами та каналами зв'язку чи збережених природній та штучній «пам'яті»);

2) ресурсно-функціонального підходу до визначення елементарних складових інноваційного потенціалу – в якості масштабів розвиненості сукупних ресурсів, резервів різної природи і можливостей реального сектору регіо-

Рис. 4.2. Система мобілізації внутрішніх резервів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

$$[МФРСУР]_ІППР = [ССУР]_(ІППР) \cap ([СДВ]_(9) \cap \{R_(ЦРПР \cup : МПТЕ)\}_{\square} (\Rightarrow \perp [IR]_ІППР \wedge 6)) \cup [f : C_n \wedge 3[(\dashv [[CI]_П]_27 \wedge TCH \cup [ПІ]_(O - П) \rightarrow СП]_ПР \vdash [\subset ІП]_ПР \wedge) \cap [df / dQ] \wedge (ПСУФ) \quad (4.1)$$

де, $МФРСУР_{ІППР}$ – механізм формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави системно-універсального типу;

$ССУР_{ІППР}$ – удосконалена система стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (системно-універсального типу, як підтверджено автором монографії у науковій праці [22]);

$СДВ_9$ – найвагоміші структурно-динамічні виміри функціонування реального сектору регіональної економіки (РСРЕ) (автором монографії визнано їх у кількості дев'яти конститутивно-ключових структурно-динамічних показників – див., обґрунтування та змістовність табл. 2.1), що:

а) репрезентують зрушення в межах технологічної, територіальної, галузевої, функціональної, інституційної із інкорпорованою до неї організаційною, інноваційної, корпоративної, комунікативної та зовнішньоекономічної управління (розкрито у попередній праці [23]);

б) формують організаційно-економічні умови задля концентрації та повного освоєння внутрішніх інноваційних резервів (наведено у вигляді – $IR^6_{ІППР}$ – це внутрішні резерви стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що вважається за доцільним здійснювати за шістьма напрямами їх локалізації й освоєння – зазначене приведено й деталізовано автором монографії на рис. 4.2), генерування яких запропоновано здійснювати за наступними шістьма напрямами:

- стратегічне управління розвитком $ІП_{ПР}$;
- інформаційне забезпечення стратегічного управління розвитком $ІП_{ПР;}$

нальної економіки щодо формування в межах держави регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу в контексті убезпечення її переходу та регіонів (у стислі терміни) до сталого розвитку, репрезентованих за рахунок залучення до регенераційних, коеволюційних і мультиплікативних процесів існуючих в межах регіонів потенціалів, у першу чергу, із групи системно-універсального функціонування та пріоритетних для певного регіонального реального сектору, на сучасному історичному етапі його розвитку, потенціалів зі складу стратегічного потенціалу – із груп елементарних потенціалів факторної, матеріальної і глобальної природи.

Поряд із цим, запропоновано системно-універсальне визначення дефініції: «технологія стратегічного управління», яку репрезентовано як сукупність процедур та організаційно-економічних засобів, способів, методичних підходів та методів цілеорієнтованого управління, яка убезпечує певний порядок здійснення процесу стратегічного управління на довгостроковий період, який обумовлює послідовність та умови прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їхнього впровадження на практиці. Зазначене дозволило сформулювати та поетапно розкрити сутність та зміст поняття «інноваційна управлінська технологія стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу» – в якості новоствореного або вдосконаленого алгоритму (чіткої послідовності реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур) із цілеорієнтованого запровадження та інтенсифікації змін в контексті отримання певних конкурентних переваг за рахунок залучення адекватного реальним процесам комплексу специфічних методів, способів та засобів із формування, нарощення та раціоналізації освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави.

За результатами теоретико-концептуальних обґрунтувань детермінант стратегічного управління процесами формування, нарощення та раціоналізації використання

інноваційного потенціалу промисловості в регіонах доведено, недостатні масштаби його розвиненості обумовлені, наразі, низьким рівнем результативності впровадження у практику відповідного типу концепцій, доктринальних положень та регіональних програм розвитку реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень. Зазначеному передувало визначення і обґрунтування оптимізаційного комплексу базових характеристик і складу, доцільної для реалізації на практиці, системно-універсальної технології стратегічного управління із ідентифікацією зовнішніх умов ефективності її дії та розробленням пропозицій щодо необхідності їх створення в межах регіональних соціально-економічних систем України. Відтак, можна репрезентувати вихідні категоріальні поняття теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки (табл. 1.6), які на твердження й теоретико-концептуальні обґрунтування автора монографії, що наведено вище, необхідно використовувати регіональним і державним корелянтам, які опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

Таблиця 1.6

Дефініційне визначення категоріальних понять в контексті сформулювання вихідних положень теорії формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах *

Категорія	Сутність та зміст дефініційного визначення економічної категорії і її семантичних взаємозв'язків
«інноваційний потенціал промисловості в регіонах»	за використання принципів когнітивно-інформаційного підходу до викладення сутності поняття – як сукупність пріоритетних для реального сектору регіональної економіки елементарних потенційно-факторних детермінант матеріальної, факторної та системно-універсальної природи, використання й освоєння яких убезпечує системність його трансформації, до яких інкорпоровано тріаду функціонально зумовлених форм інноваційних резервів і можливостей (поряд із іннова-

ня розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах має ґрунтуватися на комплексній репрезентації основних принципів та аспектів функціонування регіонального промислового комплексу та відбуватися з урахуванням передумов, що забезпечують ефективне управління інноваційним процесом в державі, у цілому.

Поряд із вказаним вище, засвідчимо, що дослідження закономірностей розвитку реального сектору економіки та особливостей управління інноваційним процесом дозволило визначити методологічно важливі положення щодо ідентифікації вимог і передумов задля розбудови ефективного механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України, що передбачає врахування:

галузевої специфіки інноваційного розвитку реального сектору регіональної економіки держави;

діапазону інноваційної діяльності промисловості за кожною регіональною соціально-економічною системою;

масштабів розвиненості інноваційного потенціалу;

повноти, досконалості та органічності системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

Інтерпретацію цільових функціоналів даного механізму, на думку автора мого рафії, можна здійснити за використання приведеної нижче концептуально-аналітичної моделі реалізації його дії – у вигляді формалізованої формули (4.1):

$$МФРСУР_{ІППР} = ССУР_{ІППР} \cap \left(СДВ_9 \cap \left\{R_{ЦРПР \cup МПТЕ}\right\} \Rightarrow IR^6_{ІППР}\right) \cup$$
$$\cup f : C^3_n \left[\left(CI_{П^{ТСН}_{27}} \cup ПІ_{О-П} \to СП_{ПР} \subset ІП_{ПР}\right) \cap df / dQ^{ПСУФ}\right]$$

4.1)

або лінійний вигляді формули (4.1)

їхню залежність від трьох можливих станів його інноваційного потенціалу:

а) не розвинені масштаби інноваційного потенціалу – не дозволяють зорієнтувати РСРЕ на адаптаційні зміни до зовнішнього середовища (переважають розрізнені ресурси, не об'єднані цільовою спрямованістю);

б) достатні масштаби інноваційного потенціалу (або, розвинений інноваційний потенціал) – дозволяє здійснювати такі зміни, які забезпечують виживання регіонального бізнесу у конкурентній боротьбі (здійснюється своєчасна модифікація продукції, оновлюється технічна і технологічна база регіонального промислового виробництва, впроваджуються сучасні методи управління тощо);

в) розвинені масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, дозволяє державі проводити інноваційно-активну промислову політику в регіонах та бути лідером на внутрішньому і міжнародному ринку тощо.

Визначеність трьох першооснов та характеристик масштабів інноваційного потенціалу уможливлює проведення процедур із побудови алгоритму формалізації дієвого механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості України ($МФРСУР_{ІППР}$), що враховує процеси раціоналізації освоєння й залучення ресурсного забезпечення задля модернізації промисловості в регіонах та генерування у них системних ознак до сталого розвитку. Зазначене дозволить забезпечити комплексне використання системи економічних законів і принципів управління на основі інноваційності. Звідси, можна признати, що метою функціонування $МФРСУР_{ІППР}$ є забезпечення перманентного розвитку та поширення масштабів інноваційного потенціалу, певні виміри якого дозволять підвищити конкурентоспроможність вітчизняної промисловості та забезпечить сталий розвиток регіонів держави у довгостроковій перспективі [21].

У цій відповідності зазначимо, що оскільки автором визнано об'єктивним наступне твердження: розробка механізму формування та реалізації стратегічного управлін-

Категорія	Сутність та зміст дефініційного визначення економічної категорії і її семантичних взаємозв'язків
	ційними ресурсами й витратами): «живих» знань, які є невіддільними від їхніх носіїв – суб'єктів управління та персоналу (досвід, навички, кваліфікація); матеріалізованих інноваційних знань (втілення новацій у техніці, матеріалах, технологіях, організаційних формах); інформації (семантичної, відокремленої від першоджерел, переданої комунікаційними каналами та каналами зв'язку чи збережених природній та штучній «пам'яті»); ресурсно-функціонального підходу до розкриття змістовності цієї дефініції – в якості масштабів розвиненості сукупних ресурсів, резервів різної природи і можливостей реального сектору регіональної економіки щодо формування в межах держави регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу в контексті убезпечення її переходу та регіонів (у стислі терміни) до сталого розвитку, репрезентованих за рахунок залучення до регенераційних, коеволюційних і мультиплікативних процесів існуючих в межах регіонів потенціалів, у першу чергу, із групи системно-універсального функціонування та пріоритетних для певного регіонального реального сектору, на сучасному історичному етапі його розвитку, потенціалів зі складу стратегічного потенціалу – із груп елементарних потенціалів факторної, матеріальної і глобальної природи;
«технологія стратегічного управління»	сукупність процедур та організаційно-економічних засобів, способів, методичних підходів та методів цілеорієнтованого управління, яка убезпечує певний порядок здійснення процесу стратегічного управління на довгостроковий період, який обумовлює послідовність та умови прийняття управлінських рішень і визначає найефективніші методи та інструменти їхнього впровадження на практиці;
«інноваційна управлінська технологія стратегічного управ-	- в якості новоствореного або вдосконаленого алгоритму (чіткої послідовності реалізації організаційно-економічних та кваліметричних процедур) із цілеорієнтованого запровадження та інтенсифі-

Категорія	Сутність та зміст дефініційного визначення економічної категорії і її семантичних взаємозв'язків
ління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах системно-універсального типу»	кації змін в контексті отримання певних конкурентних переваг за рахунок залучення адекватного реальним процесам комплексу специфічних методів, способів та засобів із формування, нарощення та раціоналізації освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави;
«інноваційні резерви промисловості в регіонах»	- це реалізація реальних перспектив регіонального промислового виробництва у різних площинах його діяльності щодо випуску наукоємної та високотехнологічної продукції і надання економічних благ, що набувають об'єктивізації лише за наслідками: виконання регіональними корелянтами специфічних функцій щодо використання потенціалів системно-універсального функціонування; урахування паритету економічної функції максимізації ефективності та збалансованості функціонування при зменшенні техногенного навантаження на зовнішнє середовище території за умов повного освоєння інноваційних ресурсів, отриманих із різних джерел задля реалізації пріоритетних інноваційних проектів;
«інноваційні можливості промисловості в регіонах»	- відтворюють абстрактний момент дійсності на певному періоді функціонування реального сектору регіональної економіки, за яким, при інкорпорації системно-універсальної технології до системи стратегічного управління, об'єктивуються потенційно-факторні трансформації, що обумовлюють повне освоєння залучених і власних інноваційних ресурсів та цілеорієнтовану реалізацію інвестиційно-інноваційної привабливості промисловості в регіоні на шляху запровадження у стислі терміни оптимальної для України макроекономічної моделі стратегічного управління процесами формування її інноваційного потенціалу;
«механізм формування та стратегічного управління роз-	репрезентовано за використання: обмеженого переліку цільових функціоналів та управлінських дій, що передбачають активізацію процесів формування, нарощення, розповсюдження, поширен-

Проте, у сучасній теорії стратегічного управління інноваційні стратегії відносяться до стратегій функціонального рівня, що не дозволяє розглядати інновації як головний конкурентний ресурс і важливий фактор розвитку реального сектору економіки в умовах ресурсних обмежень.

Низька інноваційна активність промисловості в регіонах призводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняної економіки, у цілому. Перехід сучасного регіонального виробництва до інноваційного стратегічного управління на сучасному етапі економічного розвитку дозволить залучити резерви до процесів поліпшення якості продукції, економії трудових і матеріальних витрат, зростання продуктивності праці, вдосконалення організації виробництва і підвищення його ефективності Протягом останніх десятиліть домінуюча практика стратегічного управління змінилася. Як засвідчує еволюційна модель розвитку технологій із інноваційного менеджменту Болуіна П. і Кумпе Т., фокус управління змістився від завдань досягнення економічної ефективності промисловості до забезпечення підвищення її якісних характеристик, інноваційності, екологічності, соціальної спрямованості [18]. Таке управління забезпечується за наслідками розробки і впровадження державної стратегії розвитку інноваційної діяльності в регіонах, яка визначає пріоритети промисловості у сфері НДДКР, спрямовану на формування достатніх масштабів інноваційного для зміни зовнішнього оточення, що сприяє досягненню довгострокових цілей, а також ефективної реалізації конкурентної стратегії.

При цьому, як засвідчено автором цього дослідження у роботах [19; 20] інноваційна стратегія розвитку промисловості в регіонах держави повинна бути не тільки узгоджена зі стратегією розвитку промисловості, але і в окремі періоди (наприклад, в умовах депресії і кризи) бути її першоосновою.

Таким чином, вважаємо за доцільне здійснити процедури щодо удосконалення організаційно-економічного підходу до визначення базових характеристик і здатностей реального сектору регіональної економіки, що передбачає

З урахуванням приведеного вище трактування можна зробити висновок про те, що інноваційний потенціал промисловості в регіонах, як реальна властивість будь-якої регіональної соціально-економічної системи, може перебувати у трьох можливих станах:

- не розвинені масштаби інноваційного потенціалу – не дозволяють зорієнтувати РСРЕ на адаптаційні зміни до зовнішнього середовища (переважають розрізнені ресурси, не об'єднані цільовою спрямованістю);
- достатні масштаби інноваційного потенціалу (або, розвинений інноваційний потенціал) – дозволяє здійснювати такі зміни, які забезпечують виживання регіонального бізнесу у конкурентній боротьбі (здійснюється своєчасна модифікація продукції, оновлюється технічна і технологічна база регіонального промислового виробництва, впроваджуються сучасні методи управління тощо);
- розвинені масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, надає державі проводити інноваційно-активну промислову політику в регіонах та бути лідером на внутрішньому і міжнародному ринку тощо.

Як визнано за результатами економіко-статистичного аналізу (див., пп. 3.1 – 3.3), можна підтвердити, що метою інноваційної діяльності у промисловості регіонів – є створення стратегічних конкурентних переваг для РСРЕ, у цілому, та для підприємств. зокрема. За цим, масштаби інноваційного потенціалу необхідно формувати і розвивати цілеспрямовано, виходячи з основоположних принципів існування кожного конкретного виду економічної діяльності в регіоні, на основі сучасних підходів і методів стратегічного управління прогресивними процесами (наприклад, такими, що обґрунтовано та запропоновано у наукових роботах [14 – 17]). На зазначене прямо, чи опосередковано вказують і ряд вітчизняних дослідників. Так, наприклад, у [10] дослідники вважають, що характерною рисою сучасних інноваційних процесів у промисловості регіонів – є тісний взаємозв'язок стратегічного та інноваційного управління. Це пов'язано з тим, що інновації повинні визначати головний напрям розвитку регіонального підприємництва.

Категорія	Сутність та зміст дефініційного визначення економічної категорії і її семантичних взаємозв'язків
витком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах»	ня та раціоналізації використання сукупності інноваційних ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки; оптимізаційного складу методів та інструментарію, які використовуються задля формування, реалізації та відтворення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень; комплексу системоутворюючих важелів цілеорієнтованого впливу на структурно-динамічні зрушення в межах реального сектору регіональної економіки (при синхронному застосування тріади регуляторів: нормативно-правового; ресурсно-функціонального; інформаційно-методичного);
«граничні значення відносних показників масштабів розвиненості інноваційного потенціалу та результативності стратегічного управління його розвитком»	– це кількісні значення показників-індикаторів, які репрезентують перевищення допустимого відхилення від зонального значення «надійності», досягнення яких за результатами провадження інноваційної та системно-універсальної діяльності суб'єктів управління спричиняє виникнення загрозливих ознак чи процесів, що обумовлюють негативний вплив на базові для певного регіону макроекономічні показники чи руйнування реального сектору регіональної економіки із спрямування;
показник «інформаційної ємності реального сектору регіональної економки»	відтворює: вагомість впливу системно-універсальних і матеріальних витрат, спрямованих на інформатизацію промислового виробництва в регіоні, на загальний обсяг реалізованої промислової продукції; виміри потенційно можливого насичення інформаційними технологіями третього інтелектуального рівня виробничо-господарські, техніко-технологічні та інноваційно-інвестиційні процеси, які мають місце у промисловості регіонів на теперішньому проміжку часу з урахуванням ресурсного обмеження її функціонування (при певному співвідношенні затрат на впровадження і використання інформаційних технологій із рівнем ділової активності); кількісну значимість такої базової компоненти інформаційного потенціалу – як інформаційна можливість;

Категорія	Сутність та зміст дефініційного визначення економічної категорії і її семантичних взаємозв'язків
показник «інформаційної ефективності функціонування промисловості в регіонах»	представлено в якості відносного значення сукупності ознак, які у кількісному вимірі характеризують обсяги матеріальних витрат і зусиль на одиницю вартості випущеної інноваційної продукції, що відтворює масштабність внутрішніх інформаційних резервів реального сектору регіональної економіки в контексті генерування в його межах системних властивостей, які відображують новий тип суспільних відносин в регіоні (інноваційно-інформаційний);
«інноваційна модель розвитку реального сектору регіональної економіки»	це цільовий концепт спрямування розвитку промисловості в регіонах держави, визначений у доктринальних засадах стратегічного управління процесами формування, нарощення та використання інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки, де визначені пріоритети та обґрунтовані якісно-кількісні критерії інноваційно-інформаційного напряму промислового зростання, які покладені в основу стратегічної реструктуризації виробничо-економічних систем регіонів, що являє собою сукупність взаємозалежних та взаємодоповнюючих елементів, головними з яких є наступні підсистеми: а) продукування наукових знань та інновацій; б) освіти та підвищення кваліфікації; в) комерціалізації наукових знань та інновацій; г) використання та активізації впровадження у практику інновацій; д) управління і регулювання інноваційним розвитком промисловості в регіонах.

Джерело * Сформульовано, обґрунтовано та формалізовано автором.

Певним чином підсумовую результати системних досліджень, які розкривають вихідні положення теорії розвитку продуктивних сил і регіональної економіки в контексті розроблення оригінальних теоретико-концептуальних засад щодо вирішення науково-прикладних проблем із стратегічного управління процесами формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу

ституційних, техніко-технологічних, сировинних, управлінських та інформаційних ресурсів, які сконцентровано за чотирма цільовими підсистемами оригінальної ССУ-$Р_{ІППР}$: інтелектуальною, ресурсною, інституціональною, інфраструктурною;

7) Прогнозування рівня результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за наслідками сформування об'єктивної інформаційно-методичної бази даних із її залученням до процесів формалізації комплексу моделей структурного типу, що репрезентують реалізацію дії системоутворюючої тріади основних підмеханізмів: нормативно-правового; ресурсно-функціонального; інформаційно-методичного (див., рис. 4.1). При цьому, визнано, що до під механізмів, що репрезентують апаратну компоненту – нами віднесено нормативно-правовий та інформаційно-методичний під механізми, а до процесного типу підмеханізмів – включено ресурсно-функціональний елемент $МФСУР_{ІППР.}$

Беручи до уваги сказане вище, необхідно підкреслити, що процеси формування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу – є першоосновою активізації інноваційної діяльності в межах РСРЕ. А, методологічно-сутнісна база останнього має специфічні особливості з урахуванням цільової спрямованості, тобто забезпечення заданого (бажаного) рівня інноваційної активності реального сектору регіональної економіки.

У зв'язку із цим, запровадження у практику системоутворюючого регулятору формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу можна розглядати як можливість згенерувати одну із системних властивостей щодо надійності і збалансованості функціонування регіональної соціально-економічної системи, яка убезпечить своєчасну адаптацію до змін навколишнього середовища за допомогою ефективної комерціалізації нових знань, добору нововведень та розробки і використання прогресивної технології стратегічного управління цими процесами в умовах ресурсних обмежень.

1) Діагностики основних регресорів впливу на формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізації освоєння інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки;

2) Контролювання діяльності використанню сукупності інноваційних ресурсів, залучених і наявних резервів та інноваційних можливостей різної природи в межах промисловості регіонів;

3) Системного аналізу та аудиту (фінансового, технологічного, організаційного) як інноваційної діяльності в межах промисловості та її галузей і виробництв, що функціонують в межах певного регіону держави, так і результативності виконання функцій із стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки;

4) Об'єктно-цільового коригування цільових орієнтирів розвитку реального сектору регіональної економіки у відповідності до наявних інноваційних можливостей та вимог, передбачених положеннями Директив ЄС у разі реалізації інтеграційного вибору держави;

5) Запровадження у практику методів, способів, засобів та інструментарію системно-універсального управління:

а) розвитком галузей, зокрема, і промисловості в регіоні, у цілому;

б) раціоналізації технологічної структури реального сектору регіональної економіки в умовах ресурсних обмежень;

в) оптимізації сутності та змісту цільових функціоналів корелянтів, що опікуються інноваційною діяльністю та проблемами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

г) розбудови в регіоні дієвої комунікаційної системи управління та моніторингової підсистеми задля діагностики вимірів результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості.

6) Структурно-інформаційного й ресурсно-функціонального регулювання розвитку фінансових, трудових, ін-

промисловості в регіонах України, можна підтвердити, що наукові розробки та обґрунтування репрезентовано автором цієї монографії науковій спільноті та суб'єктам управління, які опікуються зазначеною проблематикою, у попередніх наукових роботах [11 – 13; 52; 72; 78; 103; 110; 119].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Микитенко В. В. Стратегічний потенціал – сукупні можливості національної економіки по досягненню цілей збалансованого розвитку [Текст] / О. М. Алимов, В. В. Микитенко // Продуктивні сили України. науково-теоретичний економічний журнал. – К.: РВПС НАН України, 2007. – № 1. – С. 135–151.

2. Мельник В. П. Інноваційний ресурс господарського розвитку: Монографія [Текст] / Бондар К. Л., Дерев'янкін Т. І., Мельник В. П., Микитенко В. В. [та ін.] / За ред. В. П. Мельника. – К.: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 363 с.

3. Бутко М. І. Інноваційні імперативи регіонального розвитку в Україні [Текст] / М. І. Бутко // Економіст: науково-теоретичний економічний журнал. – 2006. – №7. – С. 26-30.

4. Шкарлет С. М. Економічна безпека підприємства: інноваційний аспект. Монографія [Текст] / С. М. Шкарлет. – К.: Книжкове видавництво НАУ МОН України, 2007. – 436 с.

5. Гращенко І. С. Розроблення концепції управління прискореними циклами інноваційної діяльності [Текст] / В. В. Микитенко, І. С. Гращенко // Інвестиції: практика та досвід: науково-виробничий журнал. – Київ, РВПС України НАН України, 2009. – № 4. – С. 19 – 23.

6. Закон України «Про державні цільові програми» (зі змінами, внесеними Закон України N 4731-VI (4731-17)

від 17.05.2012 [Текст] // Відомості Верховної Ради України, 2012. – № 28. – С. 3 – 6.

7. Тульчинська С. О. Органічність функціонування інтелектуально-інноваційної системи регіонів: Монографія [Текст] / С. О. Тульчинська. – Херсон: Вид-во «ПП Вишемирський В. С.», 2012. – 400 с.

8. Перерва П. Г. Інвестиційна складова інноваційного розвитку регіону / П. Г. Перерва, О. І. Маслак, О. П. Косенко //У кн. Соціально-економічна мотивація інноваційного розвитку регіону: Монографія [Текст] / під ред. д.е.н., проф. Прокопенко О. В. – Суми : СумДУ МОН України, 2011. – С. 45 – 77.

9. Прушківський В. Г. Інвестиційно-інноваційна діяльність у промисловості: регіональний аспект [Текст]/ В. Г. Прушківський, Т. Г. Сиволап // Наука й економіка: науково-теоретичний журнал, 2010. – № 2 (18). – Хмельницький, Хмельницький економічний університет, 2010. – С. 236 – 240.

10. Войнаренко М. П. Економічний потенціал підприємства: обліково-статистичний та інформаційно-технологічний контексти: Монографія [Текст]/ М. П. Войнаренко, О. Г. Осауленко, Л. В. Скоробагата, В. О. Шевчук; за наук. ред. чл.-кор. НАН України О. Г. Осауленка. – К.: Держкомстат України, 2010. – 282 с.

11. Ладонько Л. С. Концептуальні основи інноваційного розвитку промислових підприємств в контексті глобалізаційних процесів науково-технічного прогресу / Л. С. Ладонько / Формування ефективних механізмів управління в умовах пріоритетності знаннєвої компоненти економічного розвитку: Монографія [Текст] / [С. М. Вдовенко, І. С. Каленюк, Л. С. Ладонько та ін./за ред. Л. Ладонько]. – Ніжин, ТПК «Орхідея» (30,08 обл. вид. арк.). – Тираж 300 примірників. – ISBN – 978-966-2185-32-4, 2013. – С. 115 – 138.

12. Ладонько Л. С. Ідентифікація понятійно-категоріального поля теорії управління розвитком інноваційного потенціалу за використання принципів сталого розвитку держави / Л. С. Ладонько / Інноваційно-

Рис. 4.1. Методологічна схема реалізації дії оригінального механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (авторська розробка та обґрунтування)

інвестиційні напрями формування ефективної системи управління економікою за євроінтеграційних процесів: Монографія [Текст] /[С. В. Вдовенко, І. В. Калінько, Л. С. Ладонько та ін.] під заг. ред. к.т.н., доцента І. В. Калінько. – К.: Кондор-Видавництво (13,2 обл. вид. арк.). – Тираж 300 примірників. – ISBN – 978-966-2781-93-9, 2014. – С. 56 – 72.

13. Ладонько Л. С. Перехід регіональних економічних систем до інноваційного типу розвитку [Текст] / Л. С. Ладонько, А. В. Ребенок, А. В. Ладонько // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. – Київ, НДІ економічного розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України 2010. – № 3 (106). – С. 59 – 65.

14. Белякова Е. В. Новая парадигма регионального развития / Е. В. Белякова [Электронный ресурс] // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 2 (30). – Режим доступа к журналу: http://www.m-economy.ru/art.php3?artid=25609.

15. Бугай С. М. Проблеми становлення регіональної політики України та основні тенденції подальшого розвитку [Текст] / С. М. Бугай, В. Т. Пухлій, А. Є. Слівак // Формування ринкових відносин в Україні: зб. наук. праць / [наук. ред. І. Г. Манцуров]. – К., 2009. – Вип. 11(102). – С. 163-169.

16. Галушкіна Т. П. Економіка природокористування: навч. посіб. [Текст]. / Т. П. Галушкіна. – Харків: Вид-во «Бурун Книга», 2009. – 480 с.

17. Герасимчук З. В. Регіональна політика сталого розвитку: методологія формування, механізми реалізації: монографія [Текст]. / З. В. Герасимчук. – Луцьк: Надстр'я, 2001. – 528 с.

18. Голікова Т. В. Інституціональна парадигма управління територіальним економічним розвитком [Текст]. / Т. В. Голікова [Електронний ресурс] // Наукові праці ДонНТУ. – 2007. – Вип. 31-2. – С. 80-85. – (Серія: економічна).

19. Данилишин Б. М. Проблемы и приоритеты регионального развития Украины [Текст] / Б. М. Данилишин // Экономика Украины. – 2005. – №12. – С. 89-90.

20. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI століть: нові пріоритети: монографія / М. І. Долішній. [Електронний ресурс] / – К.: Наукова думка, 2006. – 512 с. // Режим доступу: http://irr.org.ua/publication/dol_mon.pdf.

21. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка: Монографія [Текст]. / Б. Ф. Заблоцький. – Львів: «Новий світ-2000», 2007. – 548 с.

22. Клиновий Д. В. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка України: навч. посіб. [Текст]. / Д. В. Клиновий, Т. В. Пепа; за наук. ред. Л. Г. Чернюк. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 728 с.

23. Лишиленко В. І. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: навч. посіб. [Текст] / В. І. Лишиленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 325 с.

24. Основы региональной экономики: Монография [Текст]. / [отв. ред. А. Г. Гранберг]. – М.: Изд-во Экономика, 2000. – С. 83-84.

25. Кочетков О. П. Розміщення продуктивних сил» [Текст]. / О. П. Кочетов, А. В. Григорович, Л. В. Торгова. [Електронний ресурс] // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. – С. 263-266. – Режим доступу до журналу: http://www.univer.km.ua/visnyk/485.pdf.

26. Регіональна економіка: тексти лекцій [Текст] / [О. В. Ольшанська, М. І. Фащевський, І. В. Білоконь та ін.]; за заг. ред. М. І. Фащевського, О. В. Ольшанської. – К.: КНЕУ, 2009. – 328 с.

27. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія [Текст]. / [З. С. Варналій, А. І. Мокій, О. Ф. Новікова, С. А. Романюк, В. І. Чужиков та ін.]; за ред. З. С. Варналія [Електронний ресурс]. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

28. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: підруч. [Текст]. / [С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць,

ком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України ($МФРСУР_{ІППР}$) будемо розуміти використання:

а) обмеженого переліку цільових функціоналів та управлінських дій, що передбачають активізацію процесів формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізації використання сукупності інноваційних ресурсів, резервів і можливостей реального сектору регіональної економіки;

б) оптимізаційного складу методів та інструментарію, які використовуються задля формування, реалізації та відтворення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень;

в) комплексу системоутворюючих важелів цілеорієнтованого впливу на структурно-динамічні зрушення в межах реального сектору регіональної економіки (при синхронному застосування тріади регуляторів: нормативно-правового; ресурсно-функціонального; інформаційно-методичного).

Зазначене передбачатиме імовірність досягнення промисловістю в регіонах України своєї стратегічної мети – інноваційної регенерації та збалансованого загальноекономічного прискорення в контексті сталого розвитку регіонів держави на засадах реалізації вихідних положень функціональної Стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу системно-універсального типу (домінанти якої репрезентовано автором монографії у попередній науковій праці [8]). У цій відповідності зазначимо, що архітектуру $МФРСУР_{ІППР}$ системно-універсального типу можна репрезентувати у вигляді методологічної схеми реалізації його дії, що відтворено автором дослідження на рис. 4.1.

Як можна засвідчитись за результатами формалізації оригінального механізму ($МФРСУР_{ІППР}$) – нами визнано базовими функціями реалізації дії наступні (тобто, цільовими завданнями даного регулятора є приведені нижче – їх репрезентовано у попередній науковій праці автора [13]):

тку керуючої системи, яка покликана здійснювати під час управлінського процесу досягнення цілей»;

2) [6]: «механізм управління це складова частина загальної системи стратегічного управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта»;

3) [7]: «механізм управління – це сукупність засобів організації управлінських процесів та способів впливу на розвиток керованих об'єктів, що базуються на принципах наукової обґрунтованості, об'єктивності, цілісності, узгодженості з використанням відповідних методів управління, спрямованих на реалізацію цілей управління».

Слід вказати, що кожне з цих визначень має свої аргументи і збагачує теорію управління національним господарством щодо трактування поняття «механізм», але, незважаючи на близькість поглядів науковців, сталого формулювання даного терміну та єдиного підходу у визначенні його складових елементів в економічній науці не напрацьовано. При цьому, усі дослідники єдині у тому, що формування та вибір цілей є початковим етапом управління, і саме тому, механізм управління відрізняється від інших механізмів (технічних, соціальних, фінансових) тим, що вплив суб'єкта управління на об'єкт відбувається насамперед шляхом визначення мети, або цілей діяльності.

У вузькому розумінні, слід визнати, що сутність та зміст механізму формування та управління — це статична єдність певних елементів, які слугують інструментом організації управлінських явищ та процесів. А, у широкому — це динаміка, реальне функціонування усієї статичної єдності елементів. Отже, узагальнюючи вищенаведені визначення та трактування, механізм управління трактується як система цілей, функцій, принципів, методів, засобів і способів, прийомів, технологій управління.

Виходячи із логіки викладеного вище матеріалу та теоретико-концептуальних свідчень (обґрунтованих у пп. 1.3 при розкритті домінант оригінальної концепції), під механізмом формування та стратегічного управління розвит-

Ю. І. Пітюренко та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук., проф., чл.-кор. С. І. Дорогунцова. – К.:КНЕУ, 2005. – 988 с.

29. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка: підруч. [Текст] / [В. В. Ковалевський, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенов, О. П. Єгоров та ін.]; за ред. В. В. Ковалевського, О. Л. Михайлюк, В. Ф. Семенова. – 8-ме вид., стер. – К.: Вид-во Знання, 2006. – 350 с.

30. Розміщення продуктивних сил України: Навч.-метод. посібник [Текст]. / [С. І. Дорогунцов, Ю. І. Пітюренко, Я. Б. Олійник та ін.]. – К.: КНЕУ МОН України, 2000. – 364 с.

31. Розміщення продуктивних сил: навч. посіб. [Текст]. / Сазонець І. Л., Джинджоян В. В., Чубар О. О. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 320 с.

32. Семенов В. Ф. Регіональна економіка: проблеми та розвиток: Монографія [Текст] / В. Ф. Семенов. – К.: Вид-во «МП Леся», 2010. – 596 с.

33. Скоч А. В. Эффективность кластеризации региональной экономики [Текст] / А. В. Скоч [Электронный ресурс] // Экономические стратегии. – 2007. – №05-06. – С. 156-159. – Режим доступа к журналу: http://www.inesnet.ru/magazine/mag_archive/free/2007_05_06/skoch.htm.

34. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика: підруч. [Текст]. / Д. М. Стеченко. – К.: Вікар, 2006. – 396 с.

35. Чернюк Л. Г. Комплексність як невід'ємна умова ефективного розвитку регіональних господарських систем [Текст]. / Л. Г. Чернюк // Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [«Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи»], (Київ, 26 листоп. 2009 р.) / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. економ. ун.-т ім. В. Гетьмана», Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. – Київ: ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», 2009. – С. 720-723.

36. Чужиков В. І. Глобальна регіоналістика: історія та сучасна методологія: монографія [Текст]. / В. І. Чужиков. – К.:КНЕУ, 2008. – 272 с.

37. Яремко Л. А. Розвиток ідей локальної та територіальної економіки [Текст]. / Л. А. Яремко // Регіональна економіка. – 2005. – №4. – С. 31-37.

38. Бабін О. М. Включення програм до переліку державних (цільових) програм, які виконуються в межах бюджетних програм: практика сьогодення: Аналітичний огляд [Текст] / О. М. Бабін, А. М. Любін. – К.: Вид-во ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2012. – 13 с.

39. Проміжний рівень управління в європейських державах: складність реалізації регіональної політики проти демократії? Монографія [Текст]/ За ред. Т. Ларсона, К. Номдена, Ф. Петітвілля. – Київ: Вид-во К. І. С., 2006. – 346 с.

40. Региональное развитие: опыт России и ЕС: Монография [Текст]/ рук. авт. колл. и отв. ред. А. Г. Гранберг. – Москва: ЗАО "Изд-во "Экономика", 2003. – 435 с.

41. Європейський Союз: основи економічної політики, інституційного устрою та права: навч. посібник [Текст] / кер. проекту Г. Шиманськи-Гайер; наук. ред. В. П'ятницькій; Т-во Карла Дуйсберга;. – Київ: Міністерство економіки України; Ін-т європейської політики, м. Берлін. – Київ: Кельн: Вид-во Заповіт, Б. р. – 2002. – 369 с.

42. Європейські принципи державного управління: Препринт [Текст]/ Пер. з англ. О. Ю. Куленкової. – К.: Вид-во УАДУ при Президентові України, 2001. – 52 с.

43. Регіональна економічна політика в країнах ЄС. Уроки для України: Проект Київського центру Ін-ту Схід-Захід. [Текст] / С. Максименко, Є. Кіш, М. Лендбел, І. Студенніков; за ред. С. Максименка. – К.: Логос, 2001. – 72 с.

44. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі XX-XXI ст.: нові пріоритети: Монографія [Текст]/ М. І. Долішній. – К.: Вид-во Наукова думка, 2006. – 515 с.

45. Безверхнюк Т. М. Сучасні парадигми регіонального управління: плюралізм методологічних підходів [Текст]/ Т. М. Безверхнюк // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. праць – Вип. 1 (29). – Одеса: Вид-во ОРІДУ НАДУ при Президентові України, 2008. – С. 51 – 58.

ма, методи) здійснення певних дій задля досягнення визначеної мети, або результатів [1; 2]. Отже, поняття «механізм» має два змістовних спрямування: по-перше, це внутрішня будова механізму, апарату, що приводить у дію певні його елементи; по-друге, система, що визначає порядок будь-якого виду діяльності (включаючи управлінську).

Відтак, необхідно засвідчити, що на думку фахівців, яку представлено у джерелі [3], механізм управління – це сукупність органів, засобів і способів (методів, прийомів, технологій) взаємодії між двома підсистемами – керуючою та керованою. Інші дослідники [4] дають наступне визначення: «механізм управління – сукупність цілей, функцій, принципів та методів, взаємодія яких забезпечує ефективне функціонування соціально-економічної системи». При цьому, механізм управління, зазвичай, розглядається як складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності підприємства. Так, зокрема, за визначенням М. І. Круглова «Комплексний механізм управління являє собою сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових (а, у ряді випадків – також і політичних) способів цілеспрямованого взаємодії суб'єктів господарювання (суб'єктів підприємництва та науково-технічного розвитку) і впливу на їх діяльність, забезпечують узгодження інтересів взаємодії сторін, об'єктів і суб'єктів управління».

А, у [5] засвідчено, що «механізм управління являє собою сукупність таких елементів, як організаційні форми і структури управління, методи і важелі впливу, що забезпечують ефективну реалізацію характерних для виробництва цілей і найбільш повно на даному етапі задовольняють суспільні, колективні і індивідуальні інтереси і потреби». Поряд із вказаним, засвідчимо про таке, що на думку і твердження дослідників, яку приведено у:

1) [1; 2]: «механізм … управління є спосіб організації та функціонування управління, що знаходить своє вираження у висуненні обґрунтованих цілей, у створенні та розви-

4.1. Цільові функціонали механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

Необхідність переведення промисловості регіонів України до інноваційного типу відтворення є визначальним моментом у спроможності країни вийти із глибокої економічної кризи і переходу до стійкого економічного зростання (сталого розвитку регіональної економіки). Інноваційний потенціал є важливою передумовою, необхідним фактором провадження й активізації інноваційного процесу в межах промисловості регіонів, який, у свою чергу, є органічним компонентом процесів суспільного, інформаційного та індивідуального відтворення. Однак, відмітимо, що цей вид потенціалу не може бути збережений, ефективно використаний і відтворений, якщо не буде сформований відповідного типу механізм управління даним процесом (див., розкрито сутність та зміст механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – у пп. 2.1 монографії).

У контексті дослідження забезпечення результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах зростає важливість розуміння сутності поняття «механізм» та добору системи показників задля його оцінювання, оскільки, саме через механізм управління приводяться в дію, реалізуються, управляються інші важелі та регулятори регіональної соціально-економічно системи.

Відтак, можна признати, що виходячи з превалюючого твердження, якого дотримується досить широке коло вчених, що будь-який механізм – це процес (порядок, систе-

46. Колодяжна І. В. Впровадження інноваційного маркетингу на підприємствах малого бізнесу [Текст]. / І. В. Колодяжна // Тогівля і ринок України: Тематичний зб. наук. праць – Вип. 16, Т. 11 / Голов. Ред. О. О. Шубін. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2004. – С. 219-226.

47. Земляк С. В. Специфика маркетинговых технологий в отраслях сферы малого бизнеса: Монография [Текст] / С. В. Земляк.. – М.: Маркетинг, 2004. – 148 с.

48. Російсько-український словник наукової термінології: Суспільні науки. [Текст] – К.: Вид-во Наукова думка, 1999. – 600 с.

49. Загородній А. Г Фінансово-економічний словник [Текст] / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Київ: Вид-во «Знання України», 2008. – 600 с.

50. Большая Советская энциклопедия [Текст]. – М.: Изд-во «Советская энциклопедия», 1975. – Т. 20. – С. 428.

51. Архангельский В. Н. Управление научно-техническим прогрессом в машиностроении [Текст] / В. Н. Архангельский, Л. Е. Зиновьев. – М.: Изд-во Книжный мир, 1983. – 120 с.

52. Ладонько Л. С. Вплив інноваційного потенціалу на ефективність функціонування національної інноваційної системи [Текст] / Л. С. Ладонько, Н. В. Ткаленко // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. – Київ, НДІ економічного розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2011. – № 6 (121). – С. 69 – 75.

53. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 08.09.2011 № 3715-V [Текст] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 36. – С. 266.

54. Данько М. М. Інноваційний потенціал у промисловості України [Текст] / М. М. Данько // Економіст: науково-практичний журнал. – 2007. – № 10. – С. 23 –34.

55. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент [Текст] / И. Т. Балабанов: [учеб. пособ.]. – СПб.: Изд-во Питер, 2000. –340 с.

56. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность [Текст] / И. Д. Кокурин. – М.: Экзамен, 2001. – 575 с.

57. Масалов А. Л. Инновационнъій тип развития [Текст] / А. Л. Масалов // Журнал для акционеров. – 1999. – № 9. – С. 12.

58. Мартюшева Л. А. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження [Текст] / Л. А. Мартюшева, В. М. Калишенко// Фінанси України: науково-практичний журнал. – 2002. – № 10. – С. 61–66.

59. Джаин И. О. Оценка трудового потенциала: [монография] [Текст] / И. О. Джаин. – Сумы: ИТД – «Университетская книга», 2002. – 250 с.

60. Савчук А. В. Теоретические основы анализа инновационных процессов в промышленности: [монография] [Текст] /А. В. Савчук/ НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти. – Донецьк, 2003. – 448 с.

61. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность: Монография [Текст] / И. Д. Кокурин. – М. : Экзамен, 2001. – 575 с

62. Микитенко В. В. Потенціал національної промисловості: цілі та механізми ефективного розвитку: Монографія [Текст] / [Кіндзерский Ю. В., Микитенко В. В., Якубовський М. М. та ін.]; за ред. канд. екон. наук Ю. В. Кінзерского; НАН України; Ін-т економіки та прогнозування НАН України. – К., 2009. – 928 с.

63. Лисин Б. Н. Инновационный потенциал как фактор развития [Текст] / Б. Н. Лисин, В. И. Фриляндо // Инновации: научный журнал. -2004. – №7. – С. 25 – 31.

64. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія [Текст] / за ред. д.е.н., проф. З. С. Варналія. – К.: Вид-во «Знання України», 2006. – 498 с.

65. Безверхнюк Т. М. Державне управління на регіональному рівні та державне регулювання регіонального розвитку: змістовне наповнення й ресурсне забезпечення [Текст] / Т. М. Безверхнюк // Теорія та практика державного управління. – Вип. 3 (15). – Харків: Вид-во ХарРІ НА-

РОЗДІЛ 4.

ТЕХНОЛОГІЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ ФОРМУВАННЯ ТА ОСВОЄННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

4.1. Цільові функціонали механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

4.2. Системний аналіз результатів розроблення й провадження системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та їх прогнозування

4.3. Синхронізація процесів використання інноваційного та інформаційного потенціалу задля елімінування загроз і ризиків сталому розвитку регіонів

4.4. Формування інформаційної бази даних задля ідентифікації системно-універсальних характеристик процесів формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки

практична конференція «Імперативи розвитку суспільно-економічних систем в умовах глобалізації». Матеріали міжн. наук.-практ. конф. м. Чернігів, 7-8 червня 2013 р. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2013. – С. 45 – 47.

159. Ладонько Л. С. Комплексне еколого-енергетичне обстеження виробничо-господарської діяльності промислової теплоенергетики України [Текст] / Л. С. Ладонько, В. В. Микитенко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2013. – № 4 (20). – С. 9 – 15.

160. Звіт по фінансування програм із забезпечення енергоефективності. Електронний ресурс. – Сайт Державної інспекції з енергозбереження Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. – Режим доступу: http://www.cdie.gov.ua.

161. Постанова Кабінету Міністрів України № 587 від 14.07.2010 р.«Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 рр.»/ [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/243-2010-%D0%BF

162. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової економічної програми енергоефективності і розвитку сфери виробництва енергоносіїв з відновлюваних джерел енергії та альтернативних видів палива на 2010-2015 рр.» із змінами, внесеними згідно до Постанов КМУ № 447 від 27.04.2011 р.; № 105 від 25.01.2012 р.; № 921 від 12.09.2012 р.; № 970 від 24.10.2012 р., № 105 від 25.01.2012 р. [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://ecoclubua.com/2012/01/derzhavna-pidtrymka-enerhoefektyvnosti-vid-milyardiv-do-miljoniv/

ДУ при Президентові України "Магістр", 2007. – С. 146 – 153

66. Краснокутская Н. Н. Роль инноваций в процессе формирования стратегии предприятия [Текст] / Н. Н. Краснокутская, О. П. Коробейников, А. А. Трифилова. И. А. Коршунов // Менеджмент в России и за рубежом: научный журнал. – 2000.- № 3. – С. 45 – 51.

67. Микитенко В. В. Формування системи забезпечення енергоефективності на процесних і синергетичних підходах [Текст] / В. В. Микитенко // Економічний вісник НТУУ «Київський політехнічний ін-т» МОН України. – К.: НТУУ КПІ, 2007. – № 3. – С. 293–300.

68. Колбушкін Ю. П. Методологічні підходи процесного типу до оцінки енергозберігаючих процесів [Текст] / Ю. П. Колбушкін // Економіка промисловості: науково-практичний журнал. – Донецьк Інститут економіки промисловості НАН України, 2009. – № 45 (2). – С. 128 – 132.

69. Худолей В. Ю. Теоретико-концептуальні підходи до вирішення проблем забезпечення енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів [Текст] / В. В. Микитенко, В. Ю. Худолей // Ефективна економіка: науковий економічний фаховий журнал, 2011. – № 11. – Електронний фаховий економічний журнал: Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1354

70. Методичні підходи до моніторингу основних компонент соціальної безпеки держави та її регіонів: Монографія [Текст] / В. В. Микитенко, Д. О. Микитенко / Під заг. ред. Л. І. Ільчука. – К.: Центр перспективних досліджень НАН України та Міністерства соціальної політики України, Ви-во „Салютіс”, 2007. – 189 с.

71. Іванюта В. Ф. Теоретико-методологічні підходи формування конкурентоспроможності держави та регіону [Текст] / В. Ф. Іванюта // – К.: АгроІнКом, 2008. – № 1-2 – С. 97-101.

72. Ладонько Л. С. Ресурсне та методичне забезпечення реструктуризації основних компонент соціально-економічної системи держави [Текст] / Л. С. Ладонько,

Д. О. Микитенко // Формування ринкових відносин в Україні [Зб. наук. пр.]. – Київ, НДІ економічного розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2010. – № 6(109). – С. 38 – 44.

73. Кокурин Д. И. Инновационная деятельность: [монографія] [Текст] /Д. И. Кокурин. – М. : Изд-во Экзамен, 2005. –576 с.

74. Гольдштейн Г. Я. Стратегические аспекты управления НИОКР: монография [Текст] / Г. Я. Гольдштейн. – Таганрог: Изд-во ТРТУ, 2002. – 420 с.

75. Заблодська В. Збалансований розвиток регіону як передумова його економічної безпеки [Електронний ресурс] / В. Заблодська. − Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/ .../soc.../Zabolocka.pdf

76. Заблодська І. В. Маркетинговий підхід до збалансованого розвитку регіону [Електронний ресурс] / [І. В. Заблодська, Н. І. Горячих, Г. М. Маслова та ін.]. − Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/soc...2/23.pdf

77. Реутов В. Є. Закономірності і парадигми регіонального розвитку [Електронний ресурс] / В. Є. Реутов // Ефективна економіка. − Дніпропетровський державний аграрний університет. − Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1 &iid=319.

78. Ладонько Л. С. Інноваційна сприйнятливість як передумова економічного зростання [Текст] / Л. С. Ладонько, Н. В. Ткаленко // III Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія інноваційного розвитку економіки: – бізнес, наука, освіта»[Збірник матеріалів], м. Харків, ТНУ, 06-09 квітня 2011 р. – Харків, Вид-во ТНУ, 2011. – С. 122 – 124.

79. Данилишин Б. М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2-х т. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.

80. Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М.,

http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/ regions/kiyiv/

151. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy- index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/kiyiv/

152. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy- index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/harkivska/

153. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy- index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/harkivska/

154. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy- index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/chernigivska/

155. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy- index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/chernigivska/

156. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/sectors/

157. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/about/

158. Ладонько Л. С. Стан та шляхи формування національної інноваційної системи України [Текст] / Л. С. Ладонько, О. В. Михайловська // Міжнародна науково-

143. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/

144. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/dnipropetrovska/

145. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/dnipropetrovska/

146. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/zaporizska/

147. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/zaporizska/

148. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/kiyivska/

149. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2013/regions/kiyivska/

150. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.

81. Москвина О. С. Инновационный потенциал как фактор устойчивого развития региона [Електронний ресурс] / О. С. Москвина // Экономические и социальные перемены в регионе: факты, тенденции, прогноз. – 2005. – № 30. – Режим доступу: http://journal.vscc.ac.ru/php/jou/30/art30_02.php.

82. Іванов В. Б. Потенціал підприємства: Монографія [Текст] / В. Б. Іванов, О. М. Кохась, С. М. Хмелевський. – К.: вид-во Кондор, 2010. – 300 с.

83. Советский энциклопедический словарь [Текст] / [гл. ред. Прохоров А. М.]. – М.: Изд-во «Советская энциклопедия», 1989. – 163 с.

84. Рєпіна І. М. Потенціал підприємства: формування та оцінка: Монографія [Текст] / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк.. – К.: Вид-во КНЕУ МОН України, 2005. – 261 с.

85. Клейнер Г. Б. Предприятие в стабильной экономической среде: риски, экономические стратегии, безопасность [Текст] / В. Н. Мосейко, Г. Б. Клейнер, В. А. Тамбовцев, Р. М. Качалов; под отв. ред. С. А. Панова. – М.: ОАО Изд-во «Экономика», 1997.– 228 с.

86. Инновационный потенциал: современное состояние и перспективы развития: Монография [Текст] / [В. Г. Матвейкин, С. И. Дворецкий, Л. В. Минько та ін.]. – М. : Изд-во «Машиностроение-1», 2007. – 284 с.

87. Кравченко С. И. Исследование сущности инновационного потенциала [Текст] / С. И. Кравченко, И. С. Кладченко // Научные труды Донецкого национального технического университета. Серия экономическая. – Донецк: Изд-во ДонНТУ, 2005. – Вып. 68. – С. 88 – 96.

88. Mitscherlich W. Der Wirtschaftliche Fortschritt [Text] / W. Mitscherlich. – Leipzig, – 223 p.

89. Kaldor N. A model of economic growth [Text] / N. Kaldor // Economic Journal. – 1957. – V. 67. – P. 561–624.

90. Карлінська Є. В. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення : [Монографія] [Текст] / Є. В. Карлінська, Н. М. Чухрай. – Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2002. – 316 с.

91. Жиц Г. И. Инновационный потенциал [Текст] / Г. И. Жиц. – Саратов: Саратовский государственный технический ун-т, 2002. – 132 с.

92. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент : [уч. пособие] [Текст] / И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2008. – 432 с.

93. Федулова Л. І. Менеджмент організацій: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] [Текст] / Л. І. Федулова. – К. : Либідь, 2004. – 448 с.

94. Solow R. M. A contribution to the theory of economic growth [Text] / R. M. Solow // Quarterly Journal of Economics. — 1956. — February. — P. 65—94.

95. Солоу Р. Экономическая теория ресурсов или ресурсы экономической теории: Монография [Текст] /Р. Солоу // Рынки факторов производства. – СПб, 2001 – 189 с.

96. Mensh G. Stalemate in technology : innovation overcome the depression [Text] / G. Mensh. – Cambridge (Mass), 1979. – 352 p.

97. Фостер Р. Обновление производства: атакующие выигрывают [Текст] / Р. Фостер. – М.: Прогрес, 1987. – С. 27–28

98. Robinson J. The accumulation of capital [Text] / J. Robinson. — London : Macmillan.1956. –458 p.

99. Антонюк Л. Л. Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації: Монографія [Текст] / Л. Л. Антонюк, А. М. Поручник, В. С. Савчук. – К.: КНЕУ МОН України, 2003. – 394 с.

100. Грицяк І. А. Регіональне управління в Європейському Союзі: теоретичні засади: Монографія [Текст]/ І. А. Грицяк. – Київ: Вид-во НАДУ при Президентові України, 2007. – 236 с.

101. Саханенко С. Є. Організаційно-правовий механізм державного управління на місцевому рівні: Навчаль-

http://www.inesnet.ru/magazine/mag_archive/free/2007_05_06/skoch.htm

137. Галузева програма забезпечення енергоефективності та енергозбереження в Україні на 2008–2013 рр. до 2017 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=70537&cat_id=67505

138. Горбатовський О. В. Термо- модернізація – основний шлях підвищення енергоефективності та досягнення достатніх масштабів інноваційного потенціалу [Текст] / О. В. Горбачовський // Будівельний журнал. Спецвипуск: Енергозбереження і модернізація: Інформаційно-аналітичний журнал, № 9 – 10 (84 – 85). – К.: Вид-во Дім «Оллен», 2012. – С. 20 – 22.

139. Пінчук А. О. Інкорпорація детермінант енергетичної ефективності до стратегії соціально-економічного розвитку реального сектору регіональної економіки [Електронний ресурс] / А. О. Пінчук, В. Ю. Худолей // Ефективна економіка: електронний фаховий журнал, 2013. – № 1. – Дніпропетровський державний аграрний університет МОН України, вид-во ТОВ «ДКС Центр»: Режим доступу до статті: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1717&p=1

140. Ладонько Л. С. Використання бенчмаркінгу у формуванні конкурентоздатного профілю підприємства [Текст] / Л. С. Ладонько, І. В. Калінько, Г. В. Старченко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. праць, Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2010, № 4(8) – С. 163 – 173.

141. Капітальні інвестиції в Україні за 2013 рік: статистичний бюлетень [Текст] / Державна служба статистики України. – Київ; Державна служба статистики України, 2014. – 43 с.

142. Економіко-статистична база даних Бюро економічних та соціально-економічних технологій дослідницького центру «Бест» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.energy-index.com.ua/uk/ratings/2012/regions/

Женева, Вид-во ЄЕК ООН, 2013 – 7 с. – Режим доступу до електронного ресурсу Статистичного Вісника: http://w3.unece.org/pxweb/quickstatistics/readtable.asp?qs_id=11&lang=14

131. Конференция европейских статистиков утвердила рекомендации для оказания помощи странам в измерении устойчивого развития [Электронный ресурс]. – Режим доступа к статье: http://www.unece.org/index.php?id=33019&L=2

132. Статистична база даних ООН: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w3.unece.org/pxweb/quickstatistics/readtable.asp?qs_id=11&lang=14

133. Барканов В. І. Організаційно-економічний механізм активізації процесів промислового зростання в регіонах [Електронний ресурс] / Барканов В. І., Дейнеко Л. В. // Електронний фаховий журнал ДУ ІЕП НАН України, Національне господарство України: теорія та практика управління, Електронне наукове фахове видання 2012. – № 1(1). Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/NacGosp/2011/Deineko_Barkanov.pdf

134. Регіони України: аналіз реалізації Цільових програм та Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk-/publish/article?art_id-57967&cat_id=57966

135. Лібанова Е. М. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь [Текст] / Геєць В. М., Лібанова Е. М., Жулинський М. Г., Микитенко В. В. та ін. // кер. авт. колективу Е. М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.

136. Скоч А. В. Эффективность кластеризации региональной экономики и реализации региональных кластерных стратегий [Электронный ресурс] / А. В. Скоч // Экономические стратеги: научный журнал. – 2011. – № 05-06. – С. 156 – 159. – Режим доступа к журналу:

ний посібник [Текст]/ С. Г. Давтян, А. М. Пойченко, С. Є. Саханенко. – Одеса: ОРІДУ НАДУ при Президентові України, 2007. – 247 с.

102. Перерва П. Г. Технико-экономические проблемы использования нетрадиционной энергетики в Украине [Текст] / П. Г. Перерва, Л. Н. Ивин // Вестник НТУ «ХПИ». Серия: Технический прогресс и эффекетивность производства. – Харьков, Изд-во ХНТУ «ХПИ» МОНУ, 2008. – Вып. 15. – С. 96 – 101.

103. Ladonko L. S. EFFECT OF INFORMATION TECHNOLOGY ON PERFORMING THE ORGANISATIONAL CHANGES [Text] / L. S. Ladonko // International conference «Information technologies and management 2013» April 18-19, ISMA of Applied Sciences, Riga. Latvia, 2013 p. – С. 210-211.

104. Хвесик М. А. Національна парадигма сталого розвитку України: Препринт. [Текст] / [О. М. Алимов, І. К. Бистряков, В. В. Микитенко, М. А. Хвесик та ін.] / За заг. ред. д.т.н., проф. заслуженого діяча науки і техніки України Б. Є. Патона. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. – 72 с.

105. Лібанова Е. М. Сталий людський розвиток: забезпечення справедливості: Національна доповідь [Текст] / Геєць В. М., Лібанова Е. М., Жулинський М. Г., Микитенко В. В. та ін. // кер. авт. колективу Е. М. Лібанова / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2012. – 412 с.

106. Хвесик М. А. Наукові основи національної стратегії сталого розвитку України: Монографія [Текст] / [Алимов О. М., І. В. Драган, Микитенко В. В. та ін./ за наук. ред. академіка НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика]; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – К.: ДУ «ІЕПСР НАН України», 2013. – 45 с.

107. Алимов О. М. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України [Текст] / О. М. Али-

мов, В. В. Микитенко, І. М. Лицур, І. В. Драган, В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, О. С. Гребенюк. – Київ: Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 99 с.

108. Амоша О. І. Перший етап модернізації економіки України: досвід та проблеми: Монографія. [Текст] / О. М. Алимов, О. І. Амоша, Л. М. Кузьменко, О. О. Демешок та ін.; за заг. ред. В. І. Ляшенко; ІЕП НАН України, КПУ. Запоріжжя: КПУ, 2014. – 798 с. [132 – 159].

109. Бєлова А. І. Система стратегічного управління реструктуризацією підприємств: цілі, проблеми та перспективи: Монографія [Текст] / А. І. Бєлова. – Київ; КНУБА МОН України, Вид-во Вишемирський В. С., 2014. – 294 с.

110. Ладонько Л. С. Напрями та технології нарощення інформаційного потенціалу в контексті елімінування загрозі економічній безпеці [Текст] / Л. С. Ладонько, О. В. Гребенюк, Р. В. Кузьменко / Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова, В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 128-153].

111. Пампуро В. И. Структурная информационная теория надёжности систем: Монография [Текст] / В. И. Пампуро // – Отв. ред. Счастливый Г. Г. Институт электродинамики НАН Украины. – Киев, Изд-во «Наукова думка», 1999. – 328 с.

112. Василенко А. В. Стратегический менеджмент устойчивого развития регионов: Монография [Текст] / А. В. Василенко. — К.: Вид-во «Центр учеб. лит.», 2009. — 648 с.

113. Веклич О. О. Економічна безпека регіонів держави та інформаційно-технологічні аспекти її забезпечення: Монографія [Текст] / Андріїв Д. А., Веклич О. О., Микитенко В. В. [та ін.] / Під заг. ред. Г. К. Вороновського,

121. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=8_6

122. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=10_3

123. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=15_5

124. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=15_6

125. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=13_1

126. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=18_1

127. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=18_5

128. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=13_19

129. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=13_20

130. Статистичний Вісник ЄЕК ООН: 2013. [Текст]. Статистичний вісник, 2013. – Вип. 17 (травень-червень). –

110. Стратегія економічного та соціального розвитку Одеської області на період до 2015 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://oblrada.odessa.gov.ua/

111. Стратегії розвитку Чернівецької області на період до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.oda.cv.ua/

112. Стратегії соціально-економічного розвитку Полтавської області до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.obladmin.poltava.ua/

113. Стратегія економічного і соціального розвитку Донецької області на період до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.donoda.gov.ua/

114. Стратегія економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.loga.gov.ua/

115. Стратегії економічного і соціального розвитку Миколаївської області на період до 2015 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.mykolayivoda.gov.ua/

116. Статистичний збірник: Регіони України 2012. – у 2-х. Т. – Т. 1. [Текст] / За редакцією О. Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 310 с.

117. Статистичний збірник: Регіони України 2012. – у 2-х. Т. – Т. 2. [Текст] / За редакцією О. Г. Осауленка. – К.: Державна служба статистики України, 2012. – 801 с.

118. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=6_2

119. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=9_1

120. Інтерактивні карти Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/SIMap/map.html?m=0000000000&t=8_5

І. В. Недіна – К.: НТТУ «КПІ» МОН України, Вид-во Знання України, 2006. – 664 с.

114. Бандур С. І. Стратегічний потенціал продуктивних сил регіонів України: Монографія [Текст] / [Бандур С. І., Дейнеко Л. В., Микитенко В. В. та ін.]; За ред.д.е.н., проф. Б. М. Данилишина. – К.: Вид-во РВПС України НАН України., 2010. – 424 с.

115. Демешок О. О. Досвід розроблення змісту та провадження узгодженої політики сталого розвитку складних систем на засадах забезпечення високої енергоефективності їхнього функціонування [Текст] / В. Ю. Худолей, О. О. Демешок, В. В. Микитенко // Інвестиції: практика та досвід: науковий фаховий економічний журнал. – Київ: Чорноморський держаний університет ім. Петра Могили МОНмолодьспорту України, 2012. – № 20. – С. 4 – 10.

116. Худолей В. Ю. Проектування стратегічного потенціалу економічного зростання регіональних промислових комплексів [Текст] / В. Ю. Худолей // Український соціум: наука – освіта – виробництво: Збірник наукових праць. / [О. М. Алимов, В. Ю. Бугай, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей [та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. В. В. Микитенко. – Вип. 1. – Київ, МНТУ ім. Ю. Бугая, Асоціація ТЕКУ, НДІ Сталого розвитку та природокористування Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012. – 344 с. [С. 35 – 44].

117. Стефаненко-Шупик А. П. Інституціональний інструментарій збалансування параметрів розвитку ринку праці в межах регіональної економічної системи держави [Текст] / А. П. Стефаненко-Шупик, В. Ю. Худолей // Український соціум: наука – освіта – виробництво: Збірник наукових праць / [Алимов С. О., Бугай В. Ю., Шкарлет С. М., Худолей В. Ю. [та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. В. В. Микитенко. – Вип. 2. – Київ, Міжнародний науково-технічний університет ім. Ю. Бугая, Асоціація теплоенергетичних компаній України ТЕКУ, НДІ Сталого розвитку та природокористування Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012. – 134. [С. 24 – 33].

118. Микитенко В. В. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Укра-

їні: Монографія [Текст] / за наук. ред. акад. НААН України, д.е.н., проф. М.А.Хвесика, д.г.-м.н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – К.: ДУ «ІЕПСР НАН України», 2013. – 64 с.

119. Алимов О. М. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст] / О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 520 с.

120. Барканов В. І. Технології системно-комплексного оцінювання-прогнозування параметрів стратегічного потенціалу сталого розвитку України [Текст] / Микитенко В. В., Барканов В. І. // Соціальні аспекти процесів глобалізації та інтеграції [зб. матеріалів міжнародної науково-практичної конференції / ред. д.е.н. Г. Г. Савіна] (м. Прага, Чехія)., У 3-х т., Том ІІІ. – Прага, ХНТУ МОНмолодьспорту України, Університет Градець-Кралове і Європейський інститут міжнародних відносин, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2011. – 220 с. [С. 112 – 121].

121. Демешок О. О. Геоекономічне позиціювання України: економічні інтереси в контексті сучасного класифікаційного аналізу директив ЄС та формалізації обсягів і масштабів зусиль [Текст] / В. В. Микитенко, О. О. Демешок// Економіка Криму: науково-практичний журнал. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. Вернадського МОН України, 2014. – № 1 (46). – С. 10 – 16.

98. Електронний ресурс Чернівецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oda.cv.ua/old/

99. Електронний ресурс Житомирської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zhitomir-region.gov.ua/

100. Електронний ресурс Львівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://loda.gov.ua/oda/

101. Електронний ресурс Донецької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://donoda.gov.ua/

102. Електронний ресурс Херсонської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oda.kherson.ua/ua

103. Електронний ресурс Івано-Франківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.orada.if.ua/

104. Електронний ресурс Закарпатської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.carpathia.gov.ua/

105. Електронний ресурс Одеської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://oda.odessa.gov.ua/

106. Електронний ресурс Сумської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://sm.gov.ua/ru/oda

107. Електронний ресурс Верховної Ради АР Крим [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rada.crimea.ua/

108. Електронний ресурс Київської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://koda.gov.ua/

109. Стратегія соціально-економічного розвитку Харківської області на період до 2015 року: Монографія [Текст] / [А. Б. Аваков, В. С. Пономаренко, В. М. Бабаєв, М. О. Кизим, О. М. Тищенко та ін.]. – Х.: Видавничий Дім «ІНЖЕК», 2008. – 352 с.

86. Електронний ресурс Миколаївської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.mykolayiv-oda.gov.ua/

87. Електронний ресурс Дніпропетровської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm.dp.ua/

88. Електронний ресурс Харківської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kharkivoda.gov.ua/uk

89. Електронний ресурс Кіровоградської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kr-admin.gov.ua/start.php

90. Електронний ресурс Полтавської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm-pl.gov.ua/

91. Електронний ресурс Луганської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.loga.gov.ua/oda/about/leadership/

92. Електронний ресурс Тернопільської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oda.te.gov.ua/main/ua/

93. Електронний ресурс Запорізької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zoda.gov.ua/ua

94. Електронний ресурс Чернігівської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://cg.gov.ua/

95. Електронний ресурс Рівненської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rv.gov.ua/sitenew/main/ua

96. Електронний ресурс Черкаської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.oda.ck.ua/

97. Електронний ресурс Хмельницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.adm.km.ua/

РОЗДІЛ 2.

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ: ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

2.1. Методологічні принципи розбудови системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

2.2. Визначення найвагоміших регресорів впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промислових підприємств

2.3. Світоглядно-методологічне та науково-практичне осмислення чинників формування, нарощення та повного освоєння інноваційного потенціалу

2.4. Інваріантність ресурсного забезпечення стратегічного управління розвитком при стратегуванні конкурентної позиції реального сектору регіональної економіки

2.1. Методологічні принципи розбудови системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

При вирішені багатоаспектних методологічних проблем щодо забезпечення результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави, які об'єктивно впливають на процеси докорінного реформування різних сфер суспільного життя, важливого значення набуває: а) чітка теоретична обґрунтованість етапності впровадження авторської концепції системно-універсального типу; б) розробленість комплексу завдань, визначеність вимог, принципів та передумов задля забезпечення високого рівня результативності стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України; в) обґрунтованість висновків щодо розв'язання завдань і розроблення прикладного інструментарію оцінювання та прогнозування масштабів інноваційного потенціалу; г) сформованість оригінального механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах; д) визначеність шляхів мобілізації резервів в межах регіональних соціально-економічних систем в контексті інтенсифікації процесів формування інноваційного потенціалу промисловості тощо.

Перш за все сказане стосується досконалості вирішення питань щодо забезпечення ефективної організації стратегічного управління, що залежить від перетворювальної діяльності реального сектору в регіонах. Звідси і підвищена увага до фундаментальних проблем методології стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу. На сьогодні відомими є принципи і важелі стратегі-

Е. А. Михуринская, Е. А. Смирнова. – Симферополь: ИТ «АРИАЛ», 2012. – 226 с.

77. Микитенко В. В. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України: Монографія [Текст] / О. М Алимов, І. М Лицур, І. В. Драган та ін. – Київ: Державна Установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 99 с.

78. Приходько В. П. Інвестиційний розвиток територіально-виробничих комплексів: теорія та методологія: Монографія [Текст] /В. П. Приходько. – Донецьк: Юго-Восток, 2012. – 318 с.

79. Приходько В. П. Фактори інвестиційного забезпечення регіонального розвитку [Текст] / В. П. Приходько // Інвестиції: практика та досвід: [наук.-практ. журнал /гол. ред. Л. П. Клименко], 2013. – № 14. – С. 4 – 7.

80. Приходько В. П. Інституціональні умови сталого розвитку в системі реалізації регіональної політики [Текст] / В. П. Приходько // Агросвіт: [наук.-практ. журнал /гол. ред. Л.Ю. Мельник], 2013. – №12. – С. 35 – 40.

81. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник [Текст]. – Державна служба статистики України, 2014. – 314 с.

82. Тульчинська С. О. Органічність функціонування інтелектуально-інноваційної системи регіонів: Монографія [Текст] / С. О. Тульчинська. – Херсон: Ви-во «ПП Вишемирський В.С.», 2012. – 400 с. (19,4 д. а.)

83. Державний комітет статистики України буде здійснювати свою діяльність у відповідності до європейських норм статистичної практики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247629736&cat_id=244276429.

84. Електронний ресурс Вінницької обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vin.gov.ua

85. Електронний ресурс Волинської обласної державної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.voladm.gov.ua/

тору регіональної економіки [Текст] / В. Ю. Худолей // Економіка Криму: науково-практичне фахове економічне видання. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. І. Вернадського, 2012. – № 4 (41). – С. 48 – 57.

69. Міжнародна статистична база – 2013. – КореспондентТ.net. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://korrespondent.net/business/atlas/?l=-ru&h=12cde34311504b08204aaceff6661824

70. Електронний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс].– режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/

71. Регіональний вимір соціально-економічного розвитку і засади нової регіональної політики: Науково-аналітична доповідь. [Текст] – К.: Вид-во, НІСД при Президентові України, 2013. – 82 с.

72. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні: аналітична записка. [Текст] – К.: Вид-во НІСД при Президентові України, 2013. – 128 с.

73. Методичні рекомендації щодо формування регіональних стратегій розвитку. – Київ: Міністерство економіки та з питань європейської інтеграції України, 2003. – 22 с.

74. Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2017 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/industry/control/uk/publish/article?art_id=57967&cat_id=57966.

75. Ladon'ko L. Corporate culture as a precondition and foundation for implementing strategic changes in the organization [Text] / L. Ladon'ko, I. Kalinko, I. Kosach // THE STATE AND THE CIVIL SOCIETY: LEGAL REGULATION AND THE PARTNERSHIP BETWEEN THE STATE AND PRIVATE BUSINESSES. B&M Publishing (San Francisco, California, USA) – 2014. – С. 83-89].

76. Бережная В. И. Региональные проблемы инновационного развития: Монографія [Текст] / В. И. Бережная,

чного управління, разом із тим, використовувати їх у напрямі підвищення результативності процесів формування інноваційного потенціалу регіонального промислового виробництва належить творчо. Кожна неординарна ситуація, яка стосується розробки та провадження інноваційних проектів чи їх трансферу вимагає попереднього глибокого і всебічного аналізу імовірних загроз і ризиків задля заглиблення у сутнісну сторону оцінювання-прогнозування наслідків їхньої реалізації. Зазначені обставини диктують необхідність дослідження базових, фундаментальних питань із методології стратегічного управління. Зазначене є важливим ще й тому, що вони являються зв'язуючим ланцюжком з організованими системами різних видів, в тому числі із системою стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, яка повинна бути створена та органічно функціонувати в межах кожної регіональної соціально-економічної. Відсутність єдиного пояснення і тверджень відносно того чи є управління взагалі (і стратегічне управління, зокрема) наукою об'єктивно сприяє різноманітності форм використовуваних на практиці технологій управління розвитком інноваційного потенціалу (і їхнього прояву). Тому існування / виникнення/ генерування концептуального елемента у площині непередбачуваності щодо результативності управлінських дій в контекст реалізації дієвої в регіонах Стратегії формування інноваційного потенціалу промисловості України, зумовлена різноманітністю конкретних умов функціонування як певної РСЕС, так і окремого виду економічної діяльності.

Зазначені вище обставини дають привід для сумніву щодо можливостей: а) сформування всезагальних та незмінних закономірностей управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості; б) наукового обґрунтування більш-менш чітких правил цільового спрямування цих процесів.

З іншого боку, відомими є специфічні принципи стратегічного управління, дотримання яких може забезпечити гарантовані/ визначені результати. Все це зайвий раз до-

водить про існування складності методологічного розв'язання проблем щодо оцінювання результативності провадження на практиці досліджуваного процесу, оскільки, він має надзвичайну різносторонність, неоднозначність та вимагає врахування різнопланових факторів в пливу на його цільове спрямування (вплив яких залежить від ситуації в економіці держави та вимірів розбіжності соціально-економічного розвитку кожного регіону).

Поряд із цим, вважаємо за доцільне вказати, що праві є ті науковці, хто відносить стратегічне управління до науки (як і ті, хто вважає його мистецтвом, що виявляється в умінні суб'єкта управління використати відповідно до конкретної ситуації по відношенню до конкретного об'єкта (галузі чи промисловості в регіоні). Зазначене відпрацьовано і положеннями теорії розвитку продуктивних силі та регіональної економіки, що, за результатами науково-прикладних досліджень [1 – 9], були перевірені практикою (однак, у цих дослідженнях не враховано об'єктивно діючих/ існуючих, наразі в Україні, закономірностей економіки та управління національним господарством при постійному нарощенні загроз і ризиків надійності функціонування). Проте, засвідчимо, що системне бачення ситуації у сфері формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (а також і управлінні його розвитком, в цілому та у деталях, зокрема) в умовах ресурсних обмежень дозволяє визнати методологічні засади стратегічного управління цими процесами (за синхронного використання принципів системного, процесного, структурно-інформаційного, когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підходів) системним підходом до розв'язання визначеної проблематики (доведено й обґрунтовано автором монографії у попередніх наукових працях [10; 11]).

Таким чином, цілком природно, що і методологічні дослідження проблем управління розвитком інноваційного потенціалу мають бути глибоко системними, або ж провадитись у більш широкій постановці з діалектичним підходом до факторного аналізу найвагоміших регресорів впливу на формування його масштабів в умовах ресурс-

умовах глобалізації»: Матеріали міжнародної наук.-практ. конф., м. Чернігів, 2013 р. – С. 56 – 64.

61. Innovation Union Scoreboard – 2011, European Commission. Режим доступу: http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius-2011_en.pdf.

62. T. Alslev Christensen, G. zu Kocker, T. Lammer-Gamp, M. Thomsen, K. Olesen Cluster and Network Policy Programmes in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://files.conferencemanager.dk/medialibrary/f13db635-416d-4cbc-a465-78f2ff8796c6/images/Cluster_policy_programmes_in_Northern_Europe_Article__2_.pdf/

63. Science, technology and innovation. Main tables : Eurostat / European commission [Electronic resource].- http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/science_technology_innovation/data/main_tables.

64. Ганечко І. М. Проблеми розвитку інновацій в Україні [Текст] / І. М. Ганечко // Схід: науково-практичний журнал. – 2012. – № 5 (112). – С. 23 – 25.

65. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. – Том 3. – Інновації в Україні: пропозиції до політичних заходів. – К.: Фенікс, 2011. – 76 с. – (проект ЄС «Вдосконалення стратегій, політики та регулювання інновацій в Україні»).

66. Ладонько Л. С. Інкорпорація інноваційної компоненти промислового зростання України в систему глобалізаційних процесів науково-технічного прогресу / Л. С. Ладонько, В. В. Микитенко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., серія економіка. – 2012. – № 3 (15) – С. 113 – 122.

67. Ladon'ko L. Interpretive scale modeling of development of innovative capacity of industry and its resource supply [Text] / L. Ladon'ko // PRESENT-DAY ENTREPRENEURSHIP: NATIONAL PROBLEMS AND THE INTERNATIONAL DEVELOPMENT EXPERIENCE. B&M Publishing (San Francisco, California, USA) – 2014. – С. 33 – 40].

68. Худолей В. Ю. Архітектоніка системи забезпечення енергоефективності функціонування реального сек-

ta-dinamika-vvp-za-pks-na-dushu-naselennya-misce-ukrayini-2013

53. INSEAD. The Global Innovation Index 2012, 2013. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступа: http://gtmarket.ru/ratings/global-innovation-index/info.

54. Індекс технологічної готовності 2013 [Електронний ресурс] / World Economic Forum. – Режим доступу: http://www.weforum.org/issues/global-information-technology/the-great-transformation/network-readiness-index.

55. Волков О. І. Економіка й організація інноваційної діяльності: Монографія [Текст] / О. І. Волков. А. П. Гречан. – К., КНУТД МОН України, 2010. – 424 с.

56. Макаренко Є.В. Особливості інноваційного розвитку європейських країн [Текст] / Є. В. Макаренко // Проблеми науки: науково-практичний журнал. – К.: ЦіНТ-ПІН НАН України, 2009. – № 7. – С. 39-42

57. Закон України «Про інноваційну діяльність» (затверджений зі змінами та положеннями ЗУ за № 5460-VI від 16.10.2102 р. та Постановою Верховної Ради України від 2014 р. за № 2-3, ст. 41). – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15.

58. Україна – 2015: національна стратегія розвитку [Електронний ресурс]. / Центр громадсько-політичного об'єднання «Український форум» – Режим доступу: http://www.semynozhenko.net/content/files/Ukraine-2015%20big.pdf. – 73 с.

59. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 червня 2009 р. № 680-р "Про схвалення Концепції розвитку національної інноваційної системи" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.in.gov.ua/index.php?get=55&law_id=290/

60. Ладонько Л. С. Стан та шляхи формування національної інноваційної системи України [Текст] / Л. С. Ладонько, О. В. Михайловська // Міжнародна науково-практична конференція «Імперативи розвитку України в

них обмежень і постійного нарощення загроз українському державотворенню. І хоч сьогодні системний підхід до розв'язання науково-прикладних завдань і відомим і розгалуженим, проте, такі особливості його застосування як слабка формалізованість, відсутність жорсткої схеми (алгоритму) вирішення проблем із оцінювання-прогнозування, зумовлює значні труднощі у його практичному застосуванні. Зазначене вимагає правильного розуміння суті методології у визначеній площині, що стосується предмету даного дослідження (засвідчено авторами наукових праць [12 – 18]). На наш погляд, її можна інтерпретувати як методологію організації економічного дослідження у сфері формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

Слід вказати, що на даний час цей пропоновані методологічні засади можуть користуватися значною популярністю. Разом із тим, переважна кількість авторів, опановуючи засоби реалізації методології будь-якого економічного дослідження не виходять за межі застосування принципів комплексного підходу (тобто, у плані різносторонності й глибини знаходяться лише на першому – низовому рівні), чого явно бракує для того аби визначити таку загальну схему, що може сприяти завершеності (забезпечення достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу в межах певного регіону держави). Оскільки, методологія комплексного підходу дає можливість досить швидко і більш надійно вирішувати відносно прості завдання у площині оцінювання-прогнозування. Однак, проникнення у сутність складних проблем формування інноваційного потенціалу та глибинні протиріччя у межах цих процесів є неможливо здійснити без розгляду усієї сукупності внутрішніх та зовнішніх зв'язків і відносин в межах регіональних соціально-економічних систем та в межах національної економічної системи держави, у цілому.

У цьому зв'язку зазначимо, одночасне використання системного, процесного, структурно-інформаційного, когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підході при розробленні методології формування інноваційного по-

тенціалу промисловості в регіонах – є найбільш вагомим завданням, від майстерності якого залежить реальність досягнення інноваційної моделі розвитку не лише реального сектору регіональної економіки, а й результати сучасних реформ у різних площинах в Україні. Але, задля його вирішення, крім творчих здібностей до розроблення теорії стратегічного управління, досліднику необхідний багатий і різносторонній досвід розв'язання, у першу чергу складних техніко-технологічних і науково-прикладних проблем в контексті розробки практичного інструментарію оцінювання й прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу (доведено автором даної монографії у попередній праці [19]). При цьому. необхідно створити організаційно-економічні умови, за яких верх візьмуть не кон'юнктурні інтереси окремого виду економічної діяльності чи суб'єктів управління, а об'єктивність щодо отриманих визначених результатів. Таким чином, можна підтвердити, що незалежність науки к сфері розбудови інноваційного типу економіки від кон'юнктурних політичних поглядів, уподобань, а також створення умов для нормальної творчої діяльності, соціальна підтримка ефективного стратегічного управління – це фундамент, на якому базуватиметься інтеграційний успіх в контексті формування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України (доведено результатами розробок і обґрунтувань, приведених у наукових роботах [20 – 27]).

Отже, підтвердимо, що при дослідженні методологічних аспектів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки задля їхнього застосування у практиці слід використовувати одночасно методи, засоби та способи, опрацьовані (за одночасного використання на практиці) в межах системного, процесного, структурно- й когнітивно- інформаційного та ресурсно-функціонального підходів до визначення масштабів (і, відповідно, враховувати їхні принципи реалізації дії).

У цій відповідності зазначимо, що результатом розв'язання науково-прикладних завдань у цій площині

47. Куга В. А. Розробка та обґрунтування оптимізаційних техніко-економічних і фінансових вирішень у промисловості в регіонах [Текст] / В. Ю. Худолей, В. А. Куга // Український соціум: наука – освіта – виробництво: Збірник наук. праць. / [О. М. Алимов, В. Ю. Бугай, С. М. Шкарлет, В. Ю. Худолей [та ін.]; за наук. ред. д.е.н., проф. В. В. Микитенко. – Вип. 1. – Київ, МНТУ ім. Ю. Бугая, Асоціація ТЕКУ, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2012. – 344 с. – С. 315 – 318].

48. Ладонько Л. С. Оцінювання результативності управління розвитком промислового потенціалу виробничо-економічних систем [Електронний ресурс] / Л. С. Ладонько / Економіка. Управління. Інновації: Електронне наукове фахове видання, 2014. – №1 (11). – Режим доступу: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_4.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=juu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=PREF=&S21COLORTERMS=0&S21STR=eui

49. Ладонько Л. С. Світоглядно-методологічне обґрунтування конститутивно-ключових чинників формування, нарощення та повного освоєння інноваційного потенціалу / Л. С. Ладонько // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2014. – № 2 (22). – С. 57 – 65.

50. К экономике замкнутого типа: ускорение процесса расширения через взаимосвязи глобальной цепочки поставок. World Economic Forum. – Режим доступу: http://www.weforum.org/reports?filter[issue]=116702

51. United Nations Development Programme: Human Development Index 2013 [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступу: http://gtmarket.ru/ratings/human-development-index/human-development-index-info.

52. Економіко-статистичний аналіз – Україна – 2013: інформаційно-аналітичний центр [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://infolight.org.ua/content/geografiya-

38. Голляк Ю. Б. Інноваційні перетворення української економіки в контексті міжнародної конкуренції [Текст] / Ю.Б. Голляк //Актуальні проблеми економіки. – 2010. – №7 (61). – С. 43 – 55.

39. Гальчинський А. С. Інноваційна стратегія українських реформ [Текст] / В. М. Геєц, А. С. Гальчинський, А. К. Кінах, В. П. Семиноженко. – К.: Знання України, 2002. – 336 с. – Бібліогр.: с. 322-336..

40. Буркинский Б. В. Инвестиционнїе и инновационнїе фактори зкономического развития: Сб. науч. тр.[Текст] / Институт пробл. рынка и экон.-экол. исследований НАН Украины, 2009. – 308 с. – (Зкон. инновации; Вып. 24).

41. Самотуга О. О. Зарубіжний досвід стимулювання інноваційного процесу [Електронний ресурс]/О. О. Самотуга. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/ ONG_2006/Economics/ 17818.doc.htm

42. Индекс экономики знаний — информация об исследовании. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступа: http://gtmarket.ru/ ratings/knowledge-economy-index/knowledge-economy-index-info.

43. Knowledge Economy Index (KEI) 2012 Rankings [Електронний ресурс] // The World Bank: [сайт]. – Washington, D.C., 2012. – Режим доступу: http://siteresources.worldbank.org/ INTUNIKAM/Resources/2012.pdf

44. World Economic Forum. The Global Competitiveness Report 2012–2013. [Электронный ресурс] // Центр гуманитарных технологий. – Режим доступу: http://gtmarket.ru/news/2012/09/05/4949.

45. Экономико-статистическая база даннях – 2013 // World Economic Forum. [Электронный ресурс] – Режим доступу: http://reports.weforum.org/global-competitiveness-report-2014-2015/economies/#indexId=GCI&economy=UKR

46. The Global Competitiveness Report 2011-2012. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http:// www.weforum.org/docs/WEF_GCR_Report_2011-12.pdf.

може стати розбудови відповідного типу (системно-універсального) системи стратегічного управління процесами формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. І, саме зв'язки і відносини між елементами цієї конструкції, у цілому, допоможуть визначити її специфічні ознаки, цільові функції та здатності до запровадження у практиці регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу при збалансованості функціонування реального сектору в умовах ресурсних обмежень (процедури деталізовано автором цієї монографії у попередній науковій праці [28]).

Детальність розроблення методологічних основ стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах передбачатиме обґрунтування і формалізацію структури відповідної системи управління із сукупністю елементів, реалізація дії яких убезпечить якісний перехід, обумовлений кількісними змінами у організаційних, комунікаційних, корпоративних та інших видах структур управління розвитку як стратегічного потенціалу реального сектору регіональної економіки, так і його інноваційного потенціалу.

Відтак, як визнано й обґрунтовано у Розділі 1 цієї монографії, вважаємо за доцільне побудувати оригінальну систему стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України ($ССУР_{ІППР}$) за тріадою потенційно-факторних підсистем (цільових; функціональних; забезпечуючих), реалізація дії яких в межах РСРЕ дозволяє, у повній мірі, реалізувати дію цільових функціоналів новоствореної в регіоні макроструктури.

Відтак, пропонується сформування $ССУР_{ІППР}$ здійснити у складі з чотирнадцяти підсистем, які ціле орієнтовно впливатимуть на інноваційні зрушення в межах дев'яти, пріоритетних для кожної РСЕС, структур стратегічного управління динамічними характеристиками інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (табл. 2.1). А, саме: функціональної, територіальної, галузевої, технологічної, інституційної, інноваційної, зовнішньоекономічної, корпоративної, кому-

нікаційної. За огляду на виокремленні й обґрунтовані у п. 1.1 парадигмальні засади стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу (див., рис. 1.1) та визначені на рис. 1.3 його компоненти, засвідчимо, що пропонується введення наступних чотирьох цільових підсистем: інтелектуальну, інституційну, ресурсну, інфраструктурну. До складу підсистем забезпечення (приведено й деталізовано автором на рис. 2.1) автор інкорпорує п'ять наступних компонент, деталізованих у пп. 1.1 (див., табл. 1.4) – це: кадрова, фінансово-економічна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, інформаційно-методична. Третьою площиною формування простору оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є поєднання її функціональних підсистем, що складається з п'яти елементарних (їхній перелік обґрунтовано автором монографії у пп. 1.3 на рис. 1.4, останні передбачають створення умов задля виконання завдань системно-універсальної концепції): а) формування та перманентного удосконалення ССУР$_{ППР}$; формалізації механізму формування та реалізації стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах; розроблення системно-універсальної технології стратегічного управління та добору оптимізаційного складу її засобів, способів і методів; паспортизації реального сектору регіональної економіки за фактором «розвиненість інноваційного потенціалу». Таким чином, значення кожної з потенційно-факторних сукупностей специфічних чотирнадцяти підсистем можна візуалізувати за трьома площинами: у вертикальній – цільовій підсистеми; у горизонтальній – забезпечуючи підсистеми; у часовій – функціональні підсистеми, що перехрещуючи дозволять досягти визначних цілей системою стратегічного управління (репрезентовано автором монографії на рис. 2.2) і, відповідно, виконати завдання, поставлені та обґрунтовані задля провадження на практиці розробленої у пп. 1.3 системно-універсальної концепції формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

30. American Association for the Advancement of Science, Washington DC. – Электронный ресурс: http://www.seas.harvard.edu (официальный сайт The Harvard School of Engineering and Applied Science)

31. DOC (2008) Summary Report on Federal Laboratory Technology Transfer, Office of Secretary, US Department of Commerce, Washington DC. – Электронный ресурс: http://www.darpa.mil/ (официальный сайт Агентства Передовых Оборонных Исследовательских проектов)

32. Из послания Президента РФ Федеральному Собранию РФ от 30 ноября 2010 г.: «Мы создаем специальную структуру, которая будет заниматься поиском и разработкой прорывных технологий для "оборонки»». – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.vedomosti.ru/ (официальный сайт газеты Ведомости).

33. NSF (2010) Academic Institutional Profiles: 2007, Science and Engineering Statistics, National Science Foundation. – TIA (2000) Technology Innovation Act of 1980 (the Stevenson-Wydler Act). – Режим доступа: http://web.mit.edu (Сайт Массачусетского технологического института)

34. Євростат, 2013 [Електронний ресурс] // General Disclaimer of the EC website. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/geninfo/ legal_notices_en.htm

35. Бажал Ю. М. Інвестиційні ресурси та пріоритетні напрями інноваційного розвитку /Бажал Ю. М., Одотюк І. В. // В кн.: Економіка України: стратегія і політика довгострокового розвитку [Текст] / За ред. акад. НАН України В. М. Гейця. – К.: Ін-т економіки та прогнозування, Вид-во «Фенікс», 2003. – С. 684—694

36. Микитюк П. П. Інноваційн діяльність. Навчальний посібник [Текст]/ П. П. Микитюк. – Київ, Вид-во «наукова думка». 2010. – 305 с.

37. Данилишин Б. М. Інноваційна модель економічного розвитку: роль вищої освіти [Текст] / Б. М. Данилишин. В. І. Куценко // Вісник НАН України. – 2008. – №9. – С. 26-35.

рлет. – К.: Книжкове видавництво НАУ МОН України, 2007. – 436 с.

22. Ладонько Л. С Сценарії ресурсного забезпечення управління інноваційного розвитку виробничо-економічних систем регіону за результатами стратегування конкурентної позиції [Текст] / Л. С. Ладонько// Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: науковий журнал. – Херсон, Херсонський національний технічний університет, 2013. – № 01 (9). – С. 99 – 106.

23. Концепція загальнодержавної цільової програми розвитку промисловості України на період до 2017 року. Електронний ресурс. – Режим доступу: http://industry.kmu.gov.ua/control/uk-/publish/article?art_id-57967&cat_id=57966

24. Гольдштейн Г. Я. Стратегічний інноваційний менеджмент: навч. Посібник [Текст] / Г. Я. Гольдштейн. – Таганрог: Вид-во ТРТУ, 2007. – 267 с.

25. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: проблеми теорії, методології, практики: Монографія. [Текст] / В. Д. Бакуменко. – К.: Вид-во УАДУ при Президентові України, 2010. – 328 с.

26. Калашник А. Э. Роль ВПК США в развитии национальной инновационной системы [Электронный ресурс]/ А. Э. Калашник. – Режим доступа: http://www.mirec.ru/ old/index.php%3 Foption=com_content&task=view&id=192.html.

27. Руководство Осло, Рекомендации по сбору и анализу данных по инновациям, III-е изд. – Москва, «Наука» 2010. – Режим доступа: http://mon.gov.ru/files/materials/ 7766/ruk.oslo.pdf

28. Swearingen, W. and Dennis, J. (2009) 'US Department of Defense technology transfer: the partnership intermediary model', Int. J. Technology Transfer and Commercialization, Vol. 8, Nos 2/3, 2009. – P. 35.

29. American Association for the Advancement of Science (2011) AAAS Report XXXV Research and Development FY 2011, Chapter 5.

Таблиця 2.1

Визначення напрямів пріоритетних для кожної регіональної соціально-економічної системи держави структурно-динамічних зрушень за видами структур управління у промисловості *

Вид структури	Визначення вихідних характеристик	Сутність і напрями структурних інноваційних трансформацій
1.Технологічна структура РСРЕ	Розподіляє обсяги використання виробничих ресурсів за наявними в регіонах типами виробничих технологій (інноваційними, традиційними, застарілими).	Зменшення фізичної та моральної зношеності ОВЗ, зменшення рівня структурного безробіття; пріоритетність розвитку виробництв V-VI технологічних укладів;
2.Функціональна структура РСРЕ	Характеризується співвідношеннями між: а) платоспроможним попитом і пропозицією на створений в межах регіону ВДВ і ВРП; б) платоспроможним попитом і пропозицією на ресурсних ринках і ринках продукції; в) продуктивністю праці і зарплатою; г) доходам і видатками; д) інвестиціями і заощадженнями; ж) пропорціями кредитно-грошових відносин; з) обсягом імпорту та експорту промислової продукції.	Повинна б була характеризувати дисмірностями сегментних ринків (ринку ресурсів, продуктів, грошей і валюти, інвестицій, цінних паперів, науково-технічних робок, нерухомості тощо) та їхніх елементів (попиту і пропозиції, цін і витрат, доходів і видатків тощо).
3.Територіальна структура РСРЕ	Визначає структуру національної економічної системи, а в її межах і кожної з регіональних соціально-економічних систем держави з урахуванням: - розвиненості та формату сучасних економічних районів, територіальних господарських (виробничих) комплексів і спеціальних економічних зон держави; - вимірів дієвості та характеристик існуючої в Україні адміністративно-територіальної політики.	Відображає розміщення виробництва та інфраструктури в окремих територіальних (регіональних) утворенних (системах), що характеризуються певними умовами: наявністю корисних копалин та сировинної бази (природних ресурсів), природно-кліматичними умовами, географічним розташуванням, культурними традиціями, демографічними та іншими соціально-економічними умовами.

Вид структури	**Визначення видових характеристик**	**Сутність і напрями структурних інноваційних трансформацій**
4. Галузева структура РСЕС	Розподіл різної природи ресурсів та ресурсів праці і капіталу між сферами та видами економічної діяльності, які функціонують в межах реального сектору регіональної економіки.	Збільшення частки галузей, що виробляють кінцеву продукцію (інвестиційні й споживчі товари); скорочення абсолютного й відносного масштабу виробництва продукції первинного передділу; зменшення частки енерго- й ресурсоємних.
5. Інституційна структура управління з інкорпорованою до неї організаційі системи управління (ОСУ) розвитком промисловості в регіонах держави	Співвідношення між державним та приватним секторами промисловості в регіонах; рівень розвитку малого та середнього бізнесу; ступінь економічної концентрації на регіональних і галузевих ринках. Визначаються характеристики сучасних ОСУ за наступними показниками: а) структурним коефіцієнтом централізації; б) коефіцієнтом централізації управління та окремих функцій керування; в) коефіцієнтом структурної напруженості; г) коефіцієнтом збереження норм кількості; д) швидкістю реагування ОСУ на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі функціонування певної РСЕС;	Поглиблення економічної конкуренції в межах кожного РПК; розвиток зовнішніх та внутрішніх ринків; зростання рівня забезпеченості господарюючих суб'єктів сучасною й пропресивною інфраструктурою. Вдосконалення системи управління розвитком регіонів взаємозв'язку певних ланок управління розвитком реального сектору регіональної економіки. Характеризується кількістю органів управління, порядком їх взаємодії та змістом функцій, які вони виконують. Загальна ідентифікації вимірів сучасних ОСУ використовують три групи показників, зокрема, тих які характеризують: а) ефективність функціонування через їхні кінцеві результати; б) зміст і саму організацію системи управління (результати діяльності промисловості в регіонах та витрати на виконання функцій керування); в) раціональність та техніко-організаційний рівень ОСУ (рівень централізації, норми керованості, збалансованість розподілу прав і відповідальності тощо).

8. Ладонько Л. С. Сучасні організаційні аспекти формування підприємницьких мереж [Текст] / Л. С. Ладонько, І. В. Калінько // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2011. – № 4 (12). – С. 125 – 132.

9. Недин И. В. Экономическая безопасность государства и информационно-технологические аспекты её обеспечення: Монография [Текст] / [Андреєв Д. А., Веклич О. А., Микитенко В. В. [и др.] / Під заг. ред. Г. К. Вороновского, И. В. Недина. – К.: Изд-во «Знания Украины», 2005. – 664 с.

10. Малицький Б. А. Обґрунтування інноваційної моделі структурної перебудови економіки України: Монографія [Текст]/ Малицький Б. А., Попович О. С., Соловйов В. П. та ін. – К.: Національна академія Наук України, Центр досліджень науково – технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва, 2006. – 431 с.

11. Данилишин Б. М. Новий регіоналізм [Текст]/ Б. М. Данилишин, В. П. Семиноженко. – Київ. Вид-во наукова думка, 2006. – 152 с.

12. Геєць В. М. Інноваційні перспективи України: Монографія [Текст] / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. – Харків: Вид-во Константа, 2007. — 272 с.

13. Амоша О. І. Активізація інноваційної діяльності: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія [Текст] / [О. І. Амоша, В. П. Антонюк, А. І. Землянкін та ін.] / НАН України. Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, ІЕП НАН України, 2007. – 328 с.

14. Данилишин Б. М. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: Монографія [Текст] / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. – У 2 т. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.

15. Худолей В. Ю. Організаційно-економічна палітра сучасних умов варіативності трансформаційних змін в межах національної економіки [Текст] / В. В. Микитенко, В. Ю. Худолей // Вісник МНТУ: Серія: Економічні науки:

Вид структури	Визначення вихідних характеристик	Сутність і напрями структурних інноваційних трансформацій
6.Інноваційна структура РСЕС	Співвідношення між результатами реалізації інноваційної діяльності у промисловості в регіонах та наслідками від запровадження у практику інноваційних процесів до витрат на сформування, забезпечення функціонування та виконання цільових функцій інноваційними інституціями, упорядкування яких має місце в регіоні.	Це упорядкована, у певний спосіб, діяльність об'єктів /підрозділів (функціонуючи незалежно від підпорядкованості, форми власності чи організаційної форми певного регіону), які поєднані з метою створення і/ або допомоги у створенні та запроваджені у практику господарювання інновацій, величини та видів діяльності.
7.Зовнішньоекономічна структура РСЕС	Співвідношення між зовнішнім та внутрішнім секторами промисловості в регіонах держави, за якими оцінюється якість зовнішньоекономічних зв'язків реального сектору регіональної економіки, у цілому та певного РПК, зокрема.	Зростання інтернаціоналізації господарського життя в регіоні; посилення міжгалузевої та прямої кооперації у зовнішньоекономічних зв'язках галузей промисловості, у цілому; раціоналізація експортно-імпортних операцій в межах реального сектору регіональної економіки.
8.Корпоративна структура управління РСЕС	Визначається за співвідношеннями між обсягами випуску інноваційної продукції видами економічної діяльності, які функціонують в межах певного РПК та виробничо-економічних систем, що належать до корпоративного сектору промисловості та інкорпоровані до національної інноваційної системи, виконуючи функції щодо створення технологій на основі власних науково-дослідженнь і розробок; забезпечення ринкового освоєння інновацій.	Сукупність окремих одиниць господарюючої системи, в межах якої кожна складова може функціонувати завдяки взаємодії з іншими елементами і являє собою внутрішню організацію, що розвивається за власними законами і набуває свого змісту в інтеграції за виробничо-технологічними та фінансовими зв'язками з прагненням досягти єдиної мети, беручи участь у капіталі один одного чи взаємодіючи у фінансовій і виробничій сфері, маючи єдиний координаційний центр (керуючу компанію).

Вид структури	**Визначення вихідних характеристик**	**Стрictість і напрями структурних інноваційних трансформацій**
9.Комунікаційна структура управління РСЕС	Раціональність потоків забезпечується шляхом використання об'єктивного інформування за системою комунікаційної структури управління розвитком РСЕС	Ієрархічна сформована і дійова сукупність територіально розподілених ресурсних і кооперативних інформаційних систем управління розвитком промислового комплексу в регіонах, а у їхньому складі: а) лінії зв'язку, мережі і канали, які використовуються промисловими споживачами для передачі даних, розробленої прогресивних засобів: їхнього обробленя (уцілоєднаення комунікацій між різними рівнями управління промисловістю; коригування масштабів і спрямування інформаційних потоків); б) можливості швидкої адаптації до змін завдяки пеглуватиме використання найсучасніших інформаційних технологій (оперативність передачі інформації відбувається завдяки налагодженій системі доступу в мережі та зручним каналам та засобам комунікацій); в) організаційні структури, правові та нормативні механізми, що забезпечують обмін та опрацювання інформаційно-методичної бази і комерційної інформації в межах РСРЕ.

Джерело * Розкрито та сформульовано автором за сприйняттям й обгрунтуванням, приведеним у джерелах [29 – 33]

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 3

1. Офіційний сайт електронного журналу R&D/ [Електронний ресурс]. – режим доступу http://www.rdmag.com/
2. Худолей В. Ю. Енергоефективність національного промислового виробництва: технології регіонального управління в контексті інкорпорації до світогосподарської системи: Монографія [Текст] / В. Ю. Худолей. – К.: Міжнародний науково-технічний університет ім. академіка Юрія Бугая, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2013 – 436 с.
3. Аналітичні розрахунки Управління організаційного та інформаційного забезпечення роботи Міністра промислової політики України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: http://www.minprom.gov.ua.
4. World Investment Report, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: http://www.unctad-docs.org/files/UNCTAD-WIR2012-Overview-en.pdf
5. Федеральна резервна система США, Євростат, федеральна служба державної статистики Росії, національне бюро статистики Китаю: Бюлетень Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua
6. К новой парадигме непрерывного использования регистров и геокодированных данных: Записка Национального института статистики Италии (ИСТАТ) / Европейская экономическая комиссия ООН. Конференция европейских статистиков. 60-е пленарное заседание. Париж, 6-8 июня 2012 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http:// http://www.cisstat.com/ces/60-session/17-Italy_rus.pdf.
7. Гармонізація Європейської системи кодифікації NUTS тепер і в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://competitionproject.org.ua/uk/publkac/presrelzi/106-nutscode.html.

низький рівень співпраці у дослідницькій діяльності між університетами та суб'єктами управління промисловістю;

слабке інформаційне ресурсне забезпечення інноваційної діяльності (зокрема, венчурний капітал, наразі, не функціонує);

відсутність ефективно функціонуючих кластерних структуру управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України (Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного Форуму).

Однак, за результатами дослідження можна стверджувати, що еволюція типів і форм організаційно-економічного розвитку промисловості в регіонах повинна перейти до нової фази формалізації та реалізації інноваційної моделі розвитку регіональної економіки, яка здатна більш ефективно конкурувати на світовому ринку й пов'язана зі зростанням частки високотехнологічних виробництв. Однак, промисловий комплекс за регіонами України має недостатні масштаби розвиненості стратегічного потенціалу, який нажаль, за своїм поточними параметрами характеризується погіршенням вікової структури наукових кадрів, майже критичним станом зношеності матеріально-технічної бази при відсутності синхронізації динамічності розвитку інноваційного та інформаційного потенціалу, що імовірно убезпечити лише за результатами повного освоєння потенціалів, що належать до групи системно-універсального функціонування.

Приведені вище висновки та пропозиції і, відповідно, авторські пропозиції та обґрунтування щодо об'єктивізації економіко-статистичних вимірів функціонування реального сектору регіональної економіки України у площині результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах репрезентовано науковій спільноті у попередніх наукових роботах автора [8; 17; 22; 48; 49; 60; 66; 67; 75; 140; 158; 159].

Рис. 2.1. Архітектура системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та тріади цільових, функціональних і забезпечуючих підсистем (авторська розробка)

Рис. 2.2. Структурно-інформаційний формат реалізації дії системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України (авторська розробка)

Таким чином, автором побудовано структуру системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у тривимірній площині реалізації дії чотирнадцяти підсистем, розмежованих за трьома потенційно-факторними основами задля забезпечення структурно-інформаційної надійності її функціонування в умовах ресурсних обмежень (адекватність архітектури доведено й обґрунтовано автором монографії у попередній праці [34]):

аналітичного аналізу міжнародних звітів із конкурентоспроможності національних економік країн світу встановлено фундаментальні чинники, які, у більшій мірі, можуть негативно впливати на темпи інноваційного розвитку промисловості в регіонах України та формування достатнього масштабу розвиненості її інноваційного потенціалу. Зокрема, до їхнього переліку включено наступні:

а) низька якість державного регулювання та нормативно-правової бази щодо забезпечення інноваційних зрушень та підвищення енергоефективності;

б) незначна кількість використаних патентів та низькі обсяги ліцензійних платежів та роялті (за Індексом економіки знань Інституту Світового банку);

в) низькі обсяги патентування, використання венчурного капіталу та інноваційної активності у підприємницькому секторі промисловості в регіонах (Загальний інноваційний індекс – Табло інноваційного союзу);

г) неефективність засобів державного регулювання та складність організації бізнес-процесів;

д) інфраструктурна нерозвиненість, низька інтенсивність конкуренції на локальних енергетичних ринках, відсутність ефективних кластерних структур та низький рівень захисту інвесторів при відсутності необхідних умов для інноваційного розвитку реального сектору (Глобальний індекс інновацій Міжнародної бізнес-школи INSEAD).

Поряд із зазначеним, визнано суттєві перешкоди на шляху стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України. Ними визнано:

низьку якість державного регулювання реального сектору регіональної економіки та рівню нормативно-правової бази (у т.ч. у сфері інновацій);

відсутність інноваційної готовності промислових підприємств (більшість українських компаній вважають за краще копіювати нововведення, ніж займатися ризикованими та високовитратними науковими розробками) до кардинальної модернізації та впровадження нововведень;

базового промислового виробництва у промислових регіонах;

б) продовження реалізації інноваційної моделі розвитку промисловості зі зміцненням матеріально-технічної бази наукових установ, інституційного забезпечення регіональної науково-технічної та інноваційної політики;

в) створення нового класу регіональних виробничо-економічних систем, розвиваючи високотехнологічні та наукоємні виробництва регіонів, використовуючи переваги спеціалізації та формованих когнітивно-інформаційних засад сталого розвитку.

Певним чином підсумовуючи результати економіко-статистичного дослідження проблем формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за ретроспективний період можна визнати, що впровадження інновацій за регіонами держави, наразі, супроводжується низкою проблем, але саме завдяки нарощення їхніх масштабів та раціоналізації освоєння як інноваційного потенціалу, так і потенціалів системно-універсального функціонування в контексті забезпечення високої ефективність функціонування реального сектору регіональної економіки України. Необхідно підтвердити, що регіональні корелянти у 2006 – 2013 рр., зазвичай, використовували прямі методи державного регулювання інноваційних процесів, які здійснюють, переважно, у двох формах: адміністративно-відомчої і програмно-цільової[17]. Однак, локалізацію зусиль і матеріальних ресурсів та резервів не спрямовували за пріоритетними для кожної регіональної соціально-економічної системи промисловими об'єктами.

Тому, за результатами економіко-статистичного дослідження автором рекомендовано враховувати результати міжнародних спостережень і досліджень інноваційної спроможності та технологічної готовності реального сектору країн світу. За наслідками порівняльного прогнозно-

[17] Адміністративно-відомча форма виявляється у вигляді прямого дотаційного фінансування, здійснюваного у відповідності із спеціальними законами, що приймаються з метою безпосереднього сприяння інноваціям.

а) цільовою, де у вертикальній площині виконують завдання чотири підсистеми (інтелектуальна, ресурсна, інституційна, інфраструктурна);

б) забезпечуючою, п'ять підсистем якої (кадрова, фінансово-економічна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, інформаційно-методична) забезпечують різні за природою вимоги до стратегічного управління предметної області;

в) функціональною, до якої інкорпоровано п'яти елементарних підсистем (формування й удосконалення системи, побудови механізму, розроблення технології, паспортизації, формування макроекономічної моделі та Стратегії), що у часовому просторі визначають та спрямовують діяльність суб'єктів управління в контексті забезпечення результативності стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та органічності функціонування відповідного типу системи (тобто, ССУР$_{ІППР}$).

Поряд із вказаним вище, підтвердимо, що розбудована таким чином архітектури системи стратегічного управління (у тривимірній площині) дозволяє реальному сектору регіональної економіки (за результатами її впровадження та використання) набути системних та інтегрованих властивостей, непритаманних жодному елементу (галузі чи виробництва), який входить до неї. За задумом і планом автора монографії, завдяки стратегічному управлінню системно-універсального типу (за використання системного, процесного, структурно-інформаційного, когнітивно-інформаційного та ресурсно-функціонального підходів), діяльність галузей і виробництв в межах РСЕС та промисловості в регіоні приводяться до системного вигляду. При цьому, на наше твердження, досягається результат (ефект), одержати який, враховуючи ресурсні обмеження та нарощення загроз в державі, в інший спосіб було б, наразі не можливо.

Поряд із зазначеним вище, вважаємо за доцільне вказати, що, як відомо ([35 – 39]), системний підхід, разом із принципами, які застосовано автором із процесним, стру-

ктурно-інформаційним та когнітивно-інформаційним підходами зорієнтовують на здійснення (отримання результатів) поглибленого аналізу взаємозв'язків і взаємозалежносте між чотирнадцятьма підсистемами. А, отже, здійснення розбудови у тривимірному просторі оригінальної ССУР$_{ІППР}$ дозволяє об'єктивувати/ виявити той момент, коли накопичуються потреби щодо подальшого удосконалення архітектури останньої. У цьому зв'язку, тривимірну розбудову складної багатокомпонентної системи за використання сукупності методологічних засад (системних, процесних, структурних, інформаційних, когнітивних) належить інтерпретувати одночасно і за структурними й ресурсними ознаками, і функціональними властивостями.

Звідси, визнаємо, що набуття системою стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу: а) системних, структурних і ресурсних характеристик побудованої системи – є основою для складного, комбінованого стратегічного задуму провадження кардинальних реформаторських дій у промисловості в регіонах; б) інформаційних, процесних і функціональних – є підґрунтям для узгоджуючих та координуючих дій. При цьому з урахуванням сучасних вимог до забезпечення результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, є доцільним у доповненні шість вказаних засад ще й когнітивною орієнтацією, адресністю та чіткістю завдань, що дозволить сформувати об'єктивну систему відносних показників (з відповідними вимогами, принципами і процесами реалізації). Щодо останнього (тобто, розроблення системи показників), то задля виконання цього завдання належить враховувати і використовувати ті показники, що убезпечують:

а) цілеспрямованість та використання системно-блочного абстрактного моделювання результатів впровадження у практику оригінальної системи;

б) перед проектне моделювання не лише архітектури ССУР$_{ІППР}$, а й її елементів (із урахуванням зовнішнього оточення як більш-менш самостійних систем: екологія, си-

Добувна промисловість за регіонами		**Переробна промисловість за регіонами**		**Виробництво та генерування електроенергії**		**Обсяг реалізації продукції за базовими галузями і виробництвами**	
Регіон держави, область	**Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %**	**Регіон держави, область**	**Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %**	**Регіон держави, область**	**Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %**	**Регіон держави, область**	**Частка внеску у загальний обсяг ВВП країни, %**
Львівсько-Волинське промислове територіальне об'єднання	4,4	Територіальний промисловий комплекс м. Київ	6,0	Територіальний промисловий комплекс м. Київ	8,4	Територіальний промисловий комплекс м. Київ	13,9
		Київська	3,6	Київська	4,6	Київська	3,4
		Запорізька	6,7	Запорізька	8,5	Запорізька	6,1
		Харківська	5,7	Харківська	6,1	Харківська	8,8
		Одеська		Одеська	4,6	Одеська	3,2
				Рівненська	4,6	Рівненська	2,4
				Хмельницька	4,1	Хмельницька	2,3
				Миколаївська	3,7	Миколаївська	2,1
				Івано-Франківська	3,6	Івано-Франківська	1,8

Джерело * визначено та систематизовано у табличному вигляді автором дослідження за свідченнями, приведеним и у статичних щорічниках Державної служби статистики України [116; 117; 134].

Зазначене ініціює системоутворюючі процеси щодо:

а) стимулювання, активізація й розширення внутрішнього попиту за сприятливих зовнішніх умов для розвитку

країни, зокрема, на ініціювання ознак надійності та збалансованості розвитку добувних галузей, переробної промисловості, виробництво електроенергії (табл. 3.24).

Таким чином, можна признати об'єктивним наступне твердження: локалізація зусиль на інноваційній трансформації промисловості у Донецькій, Дніпропетровській, Харківській та Полтавській областях, а також модернізація промислового виробництва в межах територіального промислового комплексу м. Києва дозволить убезпечити генерування синергетичного системно-універсального ефекту із подальшою трансформацією реального сектору регіональної економіки в контексті формування, нарощення та раціоналізації використання його інноваційного потенціалу

Таблиця 3.24

Визначення частка внеску основних промислових регіонів держави у ВВП України та ВДВ реального сектору регіональної економіки держави у 2013 році, %

Добувна промисловість за регіонами		Переробна промисловість за регіонами		Виробництво та генерування електроенергії		Обсяг реалізації продукції за базовими галузями і виробництвами	
Регіон держави, область	Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %	Регіон держави, область	Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %	Регіон держави, область	Частка внеску у загальний обсяг ВДВ, %	Регіон держави, область	Частка внеску у загальний обсяг ВВП країни, %
Дніпропетровська	36,3	Дніпропетровська	14,3	Дніпропетровська	9,0	Дніпропетровська	15,1
Донецька	22,7	Донецька	20,7	Донецька	14,8	Донецька	20,1
Луганська	12,6	Луганська	6,5	Луганська	5,1	Луганська	7,3
Полтавська	10,5	Полтавська	5,3	Полтавська	3,7	Полтавська	5,5

ровина, корисні копалини, природо-ресурсний потенціал тощо);

в) виявлення протиріч, що обумовлюють органічність функціонування та цілеспрямований розвиток ССУР$_{ІППР}$;

г) єдність аналізу і синтезу з перевіркою поточних результатів на відповідність практиці управління;

д) активність дії ССУР$_{ІППР}$ та її складових.

Однак, при цьому виокремимо і основне протиріччя: при провадженні системного дослідження результатів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу та при оцінюванні результативності функціонування ССУР$_{ІППР}$ – необхідним стає: 1) виявлення і врахування всього різноманіття зв'язків та відносин, існуючих як у внутрішньому середовищі ССУР$_{ІППР}$, так і за його межами; 2) елімінування існуючих обмежень у накопиченні вихідних даних, що за результатами обробки масиву різнобічної інформації дозволить виокремити обмежений перелік найбільш вагомих регресорів впливу на процеси формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах.

Вихід з цієї ситуації – у системній постановці, організації економічного дослідження за рахунок використання при обробці та накопиченні результатів за цільового програмного забезпечення (різних версій та платформ). Зазначене обумовить можливість створення певного ланцюга у досліджені, що тісно пов'язує окремі сторони функціонування складових ССУР$_{ІППР}$, наближаючи до вирішення проблем із об'єктивізації оцінки та прогнозування результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Поряд із вказаним, попередньо, слід здійснити (зазначене обґрунтовано автором даного дослідження згідно принципів розбудови когнітивно-інформаційних процедур, вибору засобів отримання інформації, формування механізмів її відбору та поширення інформаційно-методичного забезпечення, які визначено та репрезентовано у наукових працях [40 – 45]) наступний перелік організаційно-економічних і кваліметричних процедур:

1) локалізацію проблем (уточнення) – конкретизацію певних аспектів розв'язання науково-прикладного завдання із формування відповідної системи відносних показників за наслідками ідентифікації найвагоміших регресорів впливу на процеси формування інноваційного потенціалу промисловості;

2) формалізацію і, певною мірою, ідеалізацію складових ССУР$_{ІППР}$;

3) встановлення (корегування сутності та зміст) й обґрунтування критерію результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

4) декомпозицію і композицію проблем, що перешкоджають формуванню інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (чи її складових);

5) перевірку на адекватність розроблених моделей і методичного підходу – і, таким чином, завершуючи рух виконання організаційно-економічних і кваліметричних процедур по спіралі у замкненому колі, орієнтиром в якому є вибраний критерій результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (розкрито автором у [19]).

Певним чином підсумовуючи результати формалізації базових положень по розбудові структури оригінальної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави, необхідно признати, що здійснений методологічний аналіз посвідчує про таке: для втілення чи розроблення оптимальної для України макроекономічної моделі формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та відповідного типу Стратегії (для кожної регіональної соціально-економічної системи), належить визнати пріоритетними виконання регіональними корелянтами та суб'єктами регіонального управління наступного переліку функцій:

1) організовуючої в межах ССУР$_{ІППР}$;

2) прогностичної – як основи для об'єктивного визначення і обґрунтування цілей функціонування ССУР$_{ІППР}$;

Відтак, можна підтвердити, що розподіл фінансового на підвищення енергоефективності промисловості (навіть при обмежених інвестиціях) є не раціональним. При цьому, у 2012 р. в початковому варіанті на програми із енергоефективності передбачалося виділити майже 5,5 млрд. грн., навесні минулого року все ще планували витратити на рівні 3 млрд. грн. Однак, у підсумку у статтях Державного бюджету на 2012 р. фігурують лише 0,5 млрд. грн., що спрямовано на використання програми енергоефективності реального сектору. Щоправда, за звітами Національного агентства з енергоефективності [160] рішенням Кабінету Міністрів України обсяг фінансування на 2012 р. збільшено до 0,83 млрд. грн. При цьому, слід визнати, що фінансування Цільової програми здійснювалося за рахунок не лише коштів Держбюджету (на рівні 0,52 млрд. грн.), а й передбачалось – за рахунок фінансової допомоги ЄС у розмірі 0,31 млрд. грн. (хоча, на них урядовці сподівалися, починаючи ще із 2010 р., проте, їх так і не було отримано) – засвідчено автором за даними джерела [162].

Загалом, очікувалося, що за підсумками 2013 року буде продовжено й спрямовано тенденцію економічного зростання, чим убезпечено вирішення системно-універсальних та економічних проблем реального сектору регіональної економіки. Однак, не було створено умов для підвищення інвестиційної привабливості бо визнано нестійкість фінансово-банківської системи та зросла залежність вітчизняних виробництв від коливань світових цін на сировину.

З огляду на сучасний стан результативності виконання стратегічних завдань у сфері формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, доцільним вбачається, в умовах ресурсних обмежень, спрямовувати, навіть недостатній обсяг інвестиційних вкладень та державного фінансового забезпечення інноваційних програм, на розбудову енергоефективних виробництв за реальним сектором тих регіонів, що мають суттєву частку (ті промислові комплекси регіонів, що мають вагомість внеску на додану вартість понад 4,5%) у загальному обсязі ВДВ промисловості та ВВП

дарства, у цілому); б) вимог до рівня енергоефективності промислових технологій та базових для кожного регіону виробництв; в) методику паспортизації галузей і промислових технологій за фактором «енергоефективність функціонування» реального сектору регіональної економіки. Зазначене засвідчує про невизначеність мотивів суб'єктів державного управління, за якими за попередній період реалізації цільової програми не убезпечено достатній рівень результативності у сфері енергоефективності функціонування промисловості в регіонах України (див., табл. 3.23).

Таблиця 3.23

Державне фінансування галузевої програми з енергоефективні та енергозбереження в Україні у 2011 – 2013 рр., млн. грн. *

Розподіл державного фінансування на реалізацію в межах промисловості в регіонах	Період, роки			Усього
	2011	2012	2013	
I) будівництво, реконструкція й оновлення електромереж, пристанційних вузлів із приєднання об'єктів, які виробляють енергію з відновлювальних джерел в межах АРК; II) розробка і використання прогресивних теплоенергетичних технологій у Луганській і Донецькій області;	0,28	0,90	-	1,27
I) будівництво і реконструкція електромереж, пристанційних вузлів і підстанцій для приєднання об'єктів, які генерують відновлювальну енергію в Одеській області; II) реалізація когенераційних технологій у Харківській і Дніпропетровській області; III) розробка і використання технологій, які передбачають використання теплових насосів, електричного тепло акумуляційного обігріву та гарячого водопостачання у Київській та Харківській області.	0,52	0,20	0,19	0,91
Усього	0,80	1,10	0,19	2,18

Джерело * Узагальнено і систематизовано автором за даними, наведеними у нормативно-правових і звітних матеріалах корелянтів державного управління [160 – 162];

3) оцінюючої, що дозволяє чітко погоджувати функції складових ССУР$_{ППР}$ у визначений період часу та на певний період упередження;

4) регулюючої, яка дозволить здійснити безпосередній вплив цільове спрямування й функціонали елементів ССУР$_{ППР}$ та їхню взаємодію;

5) контролюючої, без якої неможливим є стратегічне управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості, які реагування на зміни чи відхилення реальних макроекономічних показників від цільових орієнтирів.

Звідси, враховуючи елементарний склад інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що складається з відповідного типу ресурсів, резервів, можливостей та його компонентний контингент (інтелектуальний, ресурсний, інституціональний, інфраструктурний – див. рис. 1.3), можна визначити паритетність економічних функцій для кожного напряму формування інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Визначення паритетності функціоналів задля реалізації стратегічного управління процесами формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави *

Елементарні складові інноваційного потенціалу	Базові функції системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу				
	Організовування	Оцінювання	Прогнозування	Регулювання	Контролювання
Інноваційні ресурси		X	X		X
Інноваційні резерви	X	X		X	X
Інноваційні можливості	X		X	X	
Інтелектуальна: 1) Темпи НТП; 2) Передові технології; 3) Патентно-ліцензійна діяльність; 4) Інтелектуальні продукти	X	X		X	X

Елементарні складові інноваційного потенціалу	**Базові функції системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу**				
	Організовування	**Оцінювання**	**Прогнозування**	**Регулювання**	**Контролювання**
Ресурсна: 1) Кадрові ресурси; 2) Фінансово-економічні ресурси; 3) Виробничо-технологічні ресурси; 4) Матеріально-технічні ресурси; 5) Інформаційні ресурси	X	X	X		X
Інституціональна: 1) Законодавство; Національна інноваційна система; 2) Державні і галузеві програми розвитку; 3) Промислова політика; 4) Інноваційна стратегія	X		X	X	X
Інфраструктурна: 1) Можливості секторів промисловості: високо-, середньо-, та низько-технологічних; 2) Організаційно-управлінські ресурси	X	X		X	X
Узагальнений паритет	**I**	**II**	**III**	**II**	**I**

Джерело * Визначено та ідентифіковано автором дослідження за використання методу логічного проектування, репрезентовано у [46]

За результатами ідентифікації паритету базових/ вихідних функцій, якими наділено сформовану у дослідженні ССУР$_{ППР}$ підтвердимо про наступний пріоритет: I – для функцій організовування та контролювання; II – для оцінювання та регулювання; III – для прогнозування (у такій послідовності і будемо здійснювати, надалі, дослідження процесів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави – зазначене репрезентовано й обґрунтовано автором у попередніх наукових працях [47; 48]).

Проте, поглиблене дослідження процесів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах є можливим за наслідками розробки та перевірки на адекват-

рис. 3.17 – результати лишаються не втішними), а на технологічну модернізацію основних виробничих засобів та активізацію генерування альтернативних джерел енергії в Україні – спрямовано у 2011 – 2013 рр. у загальному обсязі на рівні 2,18 млрд. грн. (визначено автором за даними [160 – 162] та приведено у табл. 3.23).

Рис. 3.17. Прогнозовані та фактичні витрати на реалізацію енергоефективних проектів в Україні за Цільовою Галузевою програмою забезпечення енергоефективності та енергозбереження в Україні на 2008–2013 рр. до 2017 року [137]

Причому, до цього часу, навіть із урахуванням попередній нормативно-правових розробок, так і не було розроблено та затверджено: а) єдиної методики оцінки рівнів енергоефективності функціонування промислових підприємств, регіональних промислових комплексів та видів економічної діяльності (і, відповідно, національного госпо-

функціонування в умовах ресурсних обмежень. Однак, як відомо [136 – 139] (оцінка приведена на рис. 3.17) за результатами економіко-статистичного аналізу реалізації завдань, передбачених Галузевою програмою забезпечення енергоефективності та енергозбереження в Україні на 2008–2013 рр. до 2017 року [137] можна визнати, що суб'єкти державного управління не визнали нагальності досягнення пріоритетів у сфері енергоефективності функціонування РСРЕ України, оскільки, в основному, спрямовували (навіть при зменшені цільових витрат за уточненими у 2011 році вимогами цієї програми[16]). Відтак, в сучасних умовах ресурсних обмежень, здійснення будь-яких інноваційних заходів і впровадження енергоефективних технологій за цією Програмою [137] об'єкти господарювання вимушені були здійснювати за власний рахунок.

У відповідності до Постанови Кабінету Міністрів України від 29.06.2011 р. за № 689 «Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для виконання Програми» у 2011 р., кошти були спрямовані за чотирма пріоритетними напрямами підвищення енергоефективності функціонування промисловості в регіонах держави. Однак, більшу частину витрат було спрямовано лише на підготовку нормативного забезпечення та інформатизацію і стандартизацію енергоефективних технологій.

Однак, зі свідчень, наведених у звітах Національного агентства з енергоефективності – можна встановити наступне: у 2010 – 2013 рр. на розробку стандартів у сфері забезпечення енергоефективності функціонування РСРЕ України було витрачено 1,10 млрд. грн. (як видно з

[16] У 2011 р. рішенням Кабінету Міністрів України обсяги планового фінансування заходів із енергоефективності з Державного бюджету знову таки були зменшені більш, ніж вдвічі: з 30,0 млрд. грн. до менш, ніж 14,0 млрд. грн. – див., рис. 3.17. Таким чином, у 2011 р., замість (затвердженого у 2010 р. обсягу) 5,4 млрд. грн. вже передбачалося використати на регіональні програми з енергоефективності менше ніж 1,0 млрд. грн. Однак, профінансовано енергоефективних проектів лише на суму 318 млн. грн. (тобто, лише 6,0% від початково затверджених витрат або 35,0% від уточнених Постановою Кабінету Міністрів України у 2011 р.).

ність спеціалізованих методичних підходів, за якими можна об'єктивно оцінити масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, хоча, як видно з табл. 2.2 – це, доволі складний та ієрархічно об'єднаний комплекс різних за природою потенційно-факторних детермінант [49 – 51]. При цьому, слід зважати, що, з одного боку, інноваційний потенціал може виступати у якості провідної ланки у технологічному ланцюзі виробництва промислової продукції в регіоні, з іншого ж – визначати/ коригувати (за результатами формування достатніх його масштабів) динаміку соціально-економічного розвитку та спеціалізацію регіональних соціально-економічних систем, загалом. Таким чином, вказані вище методологічні обґрунтування можуть чітко вписатися у макроекономічну модель регіонального розвитку нашої держави (у т.ч. і інноваційну модель, у разі прийняття останок в якості основи для цілеспрямованого розвитку України).

2.2. Визначення найвагоміших регресорів впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промислових підприємств

Прикметною рисою сучасного історичного розвитку національної промисловості та її РПК – є врахування інтелектуальних чинників, що можуть убезпечити загальноекономічне зростання, при визначені пріоритетів формування в межах реального сектору регіональної економіки його стратегічного потенціалу. Як відомо [52 – 55], положеннями теорії систем передбачено, що складові вищого порядку повинні узгоджуватися із складовими нижчого порядку. Інакше кажучи, – стратегічний потенціал промисловості в регіонах – є відкритою поліструктурною системою, яка має безліч стійких зв'язків з іншими потенційно-

факторними утвореннями подібного чи нижчого рангу (до яких віднесено інноваційний потенціал), які, у свою чергу, визначають існування таксону вищого порядку (стратегічного потенціалу держави тощо). Тому, визначення основних домінант макроекономічної моделі формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у взаємозв'язку з масштабами розвиненості стратегічного потенціалу останнього та характеристиками і здатностями національної інноваційної системи (НІС) – є вкрай важливим завданням.

Розвиток інноваційної діяльності на макрорівні відбувається через розвиток НІС та ефективних *регіональних інноваційних систем* (РІС), які і створюють сприятливі умови для освоєння вже сформованих масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіоні і, відповідно, формують «точки зростання» національної економіки, у цілому і регіональної економіки, зокрема [56; 57]. Слід зазначити, що формування цілісної РІС та її ефективне функціонування неможливе без розвитку інноваційної інфраструктури, яку утворюють суб'єкти господарської діяльності та інституції різних форм власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності. Системний аспект концепції РІС полягає у тому, що саме сукупність взаємопов'язаних інституціональних структур (малі і крупні фірми, університети та державні науково-дослідницькі центри, уряд і регіональні адміністрації, об'єкти інноваційної структури, фінансові ринки і т. д.) мають вплив на масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіоні [58]. Звідси, можна признати, що сучасна РІС формується, виходячи з регіональної та державної політики і нормативно-правової бази, яка забезпечує її реалізацію. При цьому, необхідно визнати, що саме держава повинна бути основним зацікавленим ініціатором створення регіональної інноваційної системи і всебічно забезпечує її розвиток ресурсами на основі щорічного вибору пріоритетних напрямків інноваційної діяльності. Тобто, фактично, державні та регіональні корелянти повинні дбати про створення в регіонах країни потужного інноваційного потенціалу.

Таблиця 3.22

Обсяги видобування товарного вугілля шахтами України за регіональними басейнами (станом на серпень 2014 року) *

Основні виробничо-економічні показники	Донецький басейн				Львівсько-Волинський басейн	Усього
	Донецька область	Луганська область	Дніпропетровська область	Разом		
Державний сектор. Кількість діючих шахт на початок року	52	29	-	81	11	92
з них видобували вугілля на початок серпня	15 29,0%	2 7,0%	-	17 21,0 %	11 100,0%	28 100,0 %
Недержавний сектор. Кількість діючих шахт на початок серпня поточного року	12	16	10	38	-	18 74,0%
Усього по вугільній промисловості	64	45	10	119	11	130
З них видобували вугілля на початок серпня поточного року	24 38,0%	11 24,0%	10 100,0%	45 38,0 %	11 100,0%	56 43,0%

III) відновлення у якості пріоритету реалізації кластерної моделі розбудови реального сектору регіональної економіки як механізму реалізації промислової політики в регіонах за рахунок підвищення енергоефективності його

Базові виробничо-економічні показники результативності функціонування	**Ретроспективний період, роки**				**Відносне значення 2013 року до 2010 року, %**
	2010	**2011**	**2012**	**2013**	
державного сектору	21,5	23,2	18,2	17,8	82,8
недержавного сектору	57,1	58,8	62,0	62,2	108,9
Заробітна плата з видобутку, грн./міс.					
державного сектору	3797	4656	5350	5751	151,5
недержавного сектору	4637	6389	6187	6680	144,3
Фінансово-економічні показники по державному сектору вугільної промисловості України					
Ціна 1 тони товарної вугільної товарної продукції, грн.	551	630	551	492	89,3
Собівартість 1 тони товарної вугільної продукції, грн.	851	989	1232	1350	232,4
Коефіцієнт рентабельності (співвідношення ціни та собівартості)	0,65	0,64	0,45	0,36	55,4
Збиток від випуску вугільної продукції, млн. грн. (фактичні ціни)	7410	8975	11918	15187	205,0
Державна підтримка діючих вуглевидобувних підприємств, млн. грн. (фактичні ціни)	6284	8504	11505	13868	220,7
у тому числі дотація на покриття збитку (фактичні ціни)	5807	6710	10172	13279	228,7
(% від загального обсягу збитку)	78,0	75,0	85,0	87,0	111,5
Державне фінансування процесів реструктуризації вугільної промисловості (лише на закриття і ліквідацію потужностей), передбаченої програмою по закриттю нерентабельних шах, млн. грн.	1059	1597	1078	1215	114,7
Заборгованість суб'єктів господарювання на кінець року, млн. грн.					
дебіторська	2050	1520	-	1321	64,4
кредиторська (абсолютні значення)	11027	13174	-	18979	172,1
% до річної вартості продукції	81,0	84,0		218	

Джерело * Тут і надалі, обчислено та систематизовано автором дослідження за даними, приведеними у статистичних джерелах [116; 117; 134; 137; 142 – 157], що деталізовано дослідником у попередній науковій праці [159].

Необхідно відмітити, що однозначної думки з приводу масштабності втручання держави в економічну систему певної країни не існує, оскільки ряд фахівців вважає, що сам ринковий механізм здатний координувати і регулювати економічну діяльність без примусу і регулювання, а формування інноваційного потенціалу – є самостійним процесом. Як було зазначено автором раніше [58; 59], головною проблемою провадження дієвого державного регулювання ган рівні регіонів – є формування та забезпечення дії механізмів втручання держави в інноваційну сферу реального сектору. На нашу думку для формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – саме суб'єкти державного та регіонального управління повинні взяти на себе роль забезпечення економічного простору науковими знаннями в якості основного ресурсу управління інноваційним процесом; забезпечити формування ресурсної й резервної складової інноваційного потенціалу.

Природно визнати, що нарощення масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах може здійснюватися за рахунок:

а) перманентного генерування в межах інформаційного й економічного простору інноваційних змін;

б) трансформації доступних ресурсів;

в) зміни характеристик;

г) мобілізації резервів розвитку;

д) повної реалізації функцій загального управління.

Звідси, зазначимо, що до складу інноваційних ресурсів регіонального промислового виробництва слід включити встановлені комунікаційні зв'язки як наявні, так і потенційні, які виникли внаслідок взаємодії потенціалів в межах елементної складової системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (див., пп. 2.1 на рис. 2.1) в якості каталізатора інноваційних зрушень. Зазначене продукує умови для отримання масштабного ефекту при функціонуванні регіональних виробничо-економічних систем, промисловості та окремих регіонів, у цілому. Отже, на наш погляд, необхідною умовою формування достатніх масштабів іннова-

ційного потенціалу для реалізації функцій держави в управлінні інноваційними процесами – є інтеграційний підхід, який передбачає всебічне розширення, поглиблення та інтенсифікацію процесу нагромадження та трансформації стратегічного потенціалу промисловості в регіонах за умов запровадження моніторингу інноваційних процесів та алармових комунікаційних зв'язків, що дозволяє реалізувати у повному обсязі її інноваційний потенціал (доведено автором даного дослідження у попередній науковій парці [59]). При цьому, виконання цього науково-прикладного завдання (щодо формування інноваційного потенціалу та управління його розвитком) передбачає наявність або сформування умов однакової вагомості впливу усіх незалежних змінних (факторів, загроз чи ризиків) на залежну при функціонуванні складної системи у нелінійному середовищі.

Однак, на сьогоднішній день в регіонах України існує явне протиріччя між відносно передовими виробничими технологіями, які можуть бути отримані за рахунок міжнародного науково-технічного і виробничого обміну та існуючими відсталими технологіями управління зокрема у реальному секторі регіональної економіки. Обумовлено це протиріччя цілою низкою факторів, але, у першу чергу, історичним сформуванням і домінуванням на протязі багатьох десятиліть адміністративно-командної системи управління, як на рівні окремого підприємства, так і на рівні регіональної системи управління. Безумовно, просторові розбіжності у забезпеченості ресурсами, рівнях економічного розвитку і якості життя населення, інфраструктурній оснащеності, екологічному стані, гостроті національних і соціальних конфліктів властиві практично усім країнам незалежно від зайнятих ними позицій у світі. У зв'язку з цим, очевидно, що цілі, завдання форми і методи реалізації тієї або іншої методології управління розвитком інноваційного потенціалу для різних держав не можуть співпадати і варіюють залежно від тих або інших умов. У той же час існують спільні цілі, властиві регіональним підходам до формування як масштабів стратегічного потенціалу, так і інновацій-

початку 2014 р., обсягів видобутку вугілля) і не лише це залежить від сучасної ситуації в державі, обумовленої суспільно-політичними загрозами (аналіз основних макроекономічних показників за регіональними вуглевидобувними басейнами – табл. 3.22);

Таблиця 3.21

Виробничо-економічні показники функціонування вугільної промисловості України у 2010 – 2013 рр. *

Базові виробничо-економічні показники результативності функціонування	Ретроспективний період, роки				Відносне значення 2013 року до 2010 року, %
	2010	2011	2012	2013	
Кількість діючих шахт, технічних одиниць, у т.ч.	147	147	142	131	89,1
державного сектору	116	110	95	91	78,4
недержавного сектору, з них:	31	37	47	40	129,0
у складі міжгалузевих корпорацій, у т.ч.	19	24	36	34	178,9
на умовах концесії, оренди	-	5	17	16	-
самостійних	12	13	11	6	50,0
крім того, кількість діючих малих приватних вуглевидобувних підприємств	-	-	72	53	73,6
Видобуток вугілля, млн. т, у т. ч.	75,2	82,0	85,9	83,7	111,3
державного сектору	38,4	38,4	24,9	24,1	62,8
недержавного сектору, з них	36,8	43,6	58,9	58,3	158,4
у складі міжгалузевих корпорацій	29,8	35,5	52,7	52,9	177,9
самостійних шахт	7,0	8,1	6,2	5,4	76,1
малих приватних підприємств	-	-	2,1	1,3	54,3
Середньодобовий видобуток, т					
1 шахти – державного сектору	931	981	734	745	80,0
1 шахти – недержавного сектору, з них	3333	3307	3514	4091	122,7
1 зі складу міжгалузевих корпорацій	4397	4153	4103	4371	99,4
1 зі складу самостійних шахт	1647	1746	1586	2505	152,1
1 малого приватного підприємства			82	68	
Продуктивність праці робітника з видобутку, т/міс.:					

Слід засвідчити про те (зазначене деталізовано автором у попередній науковій праці [158]), що у 2012 – 2013 рр. певними детермінантами забезпечення надійності функціонування промисловості в регіонах стала низка чинників, обумовлених посткризовими регенеруючими процесами:

а) сприятлива зовнішньоекономічна кон'юнктура,;

б) активізація та цілеспрямування внутрішньоінвестиційних процесів у регіональній економіці;

в) пожвавлення ендогенних процесів, спрямування вільних приватних інвестиційних ресурсів на розвиток виробництв із кінцевою продукцією переробної промисловості (харчової);

г) частковим підвищенням у 2011 – 2013 рр. доходів населення та високими темпами відновлення кредитування домогосподарств;

д) активізації будівельних робіт.

Однак, як відомо, рівень конкурентоспроможності виробничо-економічних систем в регіонах залишився не змінним за цей період (2011 – 2013 рр.). Враховуючи існуючу ситуацію з постійним нарощенням суспільно-політичних загроз та суттєвої ресурсної обмеженості, для промисловості в регіонах залишається пріоритетом:

I) локалізація інвестиційно-інноваційної діяльності на виробництві продукції поглибленої переробки та кінцевого споживання із повним використанням можливостей високотехнологічних галузей для задоволення, у першу чергу, потреб внутрішнього ринку;

II) створення диверсифікованих організаційних і каскадних форм міжрегіональної та міжгалузевої взаємодії в контексті відновлення основних параметрів результативності функціонування паливно-енергетичного комплексу за регіонами держави.

Так, зокрема, слід зосередити матеріальні та потенційно-факторні резерви на відбудові енергоекономічних та виробничо-економічних характеристик функціонування вугільної промисловості (табл. 3.21), яка постійно втрачає свою дієвість та ефективність (при певній усталеності, до

ного практично усіх без виключення країн, зокрема [60; 61], це: а) створення і зміцнення єдиного економічного простору і забезпечення економічних, соціальних, правових і організаційних основ державності; б) відносне вирівнювання умов соціально-економічного розвитку регіонів; в) пріоритетний розвиток регіонів, які мають особливо важливе стратегічне значення для держави; г) максимальне використання природних та інших ресурсних особливостей регіонів; д) запобігання забрудненню довкілля, екологізація регіонального природокористування, комплексний екологічний захист регіонів тощо.

Однак, у країнах, що розвиваються, процедури розробки та обґрунтування методології формування інноваційного потенціалу на рівні регіону вимагають залучення в господарське відтворення нових ресурсів, рівноцінної інтеграції усіх регіонів в єдиний національний ринок, пом'якшення протиріч між містом і селом, регулювання процесу урбанізації тощо [62 – 64]. У цих країнах чітко простежуються дві контрастні тенденції в регіональному розвитку, які виражаються через взаємини «центр-периферія» (розвиток «зверху») і за допомогою «внутрішньо-периферійних дифузій» (розвиток «знизу»). Багато в чому це є наслідком саме слабої розвиненості цих країн, оскільки найбільш ефективне – об'єднання (злиття) обох напрямів регіональної політики (про це свідчить досвід. Наприклад, Індії, Бразилії, Мексики та інших країн).

Критичний аналіз спеціальних методологічних підходів до визначення найвагоміших регресорів впливу на темпи формування масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах наштовхує на думку про те, що в сучасних умовах господарювання існуючі висновки, прогресивні рішення, механізми різної природи, що убезпечують регіональний розвиток повинні зазнати певних змін. На нашу думку, з урахуванням положень сучасних теорій розміщення продуктивних сил та регіональної економіки за урахування: а) положень теорій дифузії інновацій і регіонального життєвого циклу товару і, відповідно, деяких технологічних теорій [65 – 68]; б) особливостей переходу від

ринкової, зокрема зовнішньоторговельної, моделі регіонального розвитку до управлінської моделі на основі інвестицій та інновацій [69 – 71] – постає проблема створення організаційно-економічного обґрунтування процедур добору найвагоміших регресорів впливу, якого б дотримувались в умовах інформатизації регіонального виробництва та неоднозначних суспільних відносин в Україні. Визнаючи, що саме інформація стає головним фактором виробництва, стратегічним ресурсом регіонального розвитку, а взаємовідносини, що складаються на його основі, – особливістю нової регіональної економіки, що характеризується таким типом як інноваційно-інформаційна.

Виходячи із зазначеного, вважаємо, що фактор НТП та фактор інформаційних технологій, на ряду зі стрімким розвитком інформатизації та комп'ютеризації, виходять на перший план при формуванні масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та нової моделі розвитку РСЕС. У зв'язку з цим, перспективними є різноманітні новітні форми організації та розвитку продуктивних сил, зокрема, у секторі інформаційних «мереж», бізнес-спільнот, господарських кластерів та звичайно ж технополісів локального та територіального характеру. Все це надає підстави для ствердження про формування нової закономірності розміщення продуктивних сил та регіонального розвитку (наряду із закономірностями сталого розвитку та регіоналізації і глобалізації) – «закономірності локалізації економічної діяльності та використання інноваційних можливостей локалізації бізнесу як способу захисту реального сектору від зростаючих ризиків зовнішнього середовища» [72].

В умовах глобальної конкуренції окремі РПК, які за територіальним охопленням та потужною ресурсно-виробничою базою перевершують ряд європейських та неєвропейських держав, стають активними індивідуальними гравцями на внутрішній та міжнародній арені за умови провадження політики ефективного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (при цьому, чільне місце відводиться бюджетуванню

Таблиця 3.20

Об'єктивізація рейтингових оцінок за енергоекономічними та еколого- економічними параметрами розвитку підприємств в регіонах України із розмежуванням за секторами економіки у 2013 році *

Області та територіальні виробничо-господарські системи держави	Сектора регіональної економіки					Сумарний рейтинг	Місце у рейтингу
	Промисловість	Сільське господарство	Енергопотенціал (потенціал заощадження)	Послуги	Побутовий сектор		
	Енергоефективність, % від рівня ЄС						
Вінницька	62	30	127,5	38	87	71	1
Чернівецька	45	27	58,7	46	79	70	2
Одеська	81	32	189,0	68	71	70	3
Закарпатська	67	43	88,1	49	71	68	4
Херсонська	61	22	83,8	52	81	67	5
Волинська	66	27	82,2	50	72	66	6
Житомирська	48	40	129,0	40	77	65	7
Чернігівська	61	36	116,7	48	73	65	8
АР Крим	40	30	235,0	63	69	60	9
Черкаська	56	37	201,4	50	66	59	10
Івано-Франківська	39	40	165,9	53	68	59	11
Кіровоградська	31	31	144,4	45	83	58	12
Тернопільська	44	33	129,4	45	63	57	13
Київська	92	32	353,6	70	51	56	14
Сумська	49	31	181,1	56	60	55	15
Хмельницька	33	33	236,7	48	72	54	16
Донецька	51	32	2186,8	72	64	53	17
Миколаївська	43	32	207,6	63	61	53	18
Харківська	51	33	571,4	74	49	50	19
Львівська	35	33	402,9	48	58	50	20
Рівненська	31	39	219,8	61	72	50	21
Запорізька	39	27	1003,5	57	62	44	22
Дніпропетровська	49	26	2629,9	79	52	43	23
Полтавська	24	31	494,2	38	53	39	24
Луганська	32	28	1384,5	38	63	38	25
м. Київ					48		

Джерело * Тут і надалі, узагальнено і систематизовано у табличному вигляді дисертантом за свідченнями, приведеними у статистичних джерелах [142 – 157].

Рис. 3.16. Розподіл фінансового забезпечення процесів модернізації основних виробничих засобів промисловості на душу населення певного регіону України (приведено за свідченнями, викладеними у джерелах [116; 117; 134; 141]).

[73; 74]). Саме, виробництво в регіоні сприймається як багатофункціональна та багатокомпонентна система, яка, водночас, є елементами ієрархічної системи регіону чи держави та загалом світового простору. При цьому, розвиток інноваційного потенціалу промисловості регіонів як соціально-економічних систем потребує, надалі, розробки певного інституціонального підґрунтя територіального управління, яке базується на властивості їхньої цілісності [75], характерними ознаками якої є самовідтворення, самоуправління та самоорганізація. Тому, процес формування масштабів інноваційного потенціалу промисловості в регіонах нерозривно пов'язаний із елементами методології державного регулювання розвитку промисловості України, що в умовах трансформаційних зрушень, є вкрай важливим та необхідним, адже подолання так званих «провалів ринку та держави» [76] можливим є лише за рахунок індивідуального підходу щодо вироблення ефективних механізмів державного стимулювання розвитку регіональних господарських систем у руслі загальнонаціональних пріоритетів та інтересів розвитку, що потребують затвердження відповідного законодавчого підґрунтя (доведено автором дослідження у попередній науковій роботі [77]).

У цій відповідності зазначимо про таке: як відомо [78 – 80], базові положення управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем в регіоні, які функціонують, наразі, в межах промисловості України, повинне спиратися на загальнонаукові та специфічні принципи цілеорієнтованого регулювання технологічної модернізації регіонального промислового виробництва. При цьому, визнані положення наукового пізнання та практичного застосування технології стратегічного управління, які охарактеризовано у відповідних поняттях і твердженнях, дозволяють встановити і обґрунтувати вимоги до самої системи управління, організаційно-економічних процесів та відповідного типу механізму, що передбачають врахування при формалізації функцій і завдань корелянтів, які опікуються питаннями формування інноваційного потенціалу РСРЕ України (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Принципи стратегічного управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України

У відповідності з зазначеним вище, вважаємо, що, наприклад, об'єктивними можна вважати принципи стратегічного управління (щодо управління розвитком інноваційного потенціалу), що викладено у доробку В. І. Кноррінга [81]. Останні спираються на положення діалектичного закону економічного розвитку, які узагальнюють досвід як цивілізаційного зростання, так і функціонування національної економічної системи. Поряд із цим, зауважимо, що у разі зміни соціально-політичної формації та при безперервному розвитку різних за природою явищ змінюються й

на навколишнє природне середовище, оскільки, як зазначено, технологічні інновації провадились лише за тими видами економічної діяльності, де об'єктивною стала вимога щодо реалізації політики кардинальної реструктуризації підприємств у відповідності до вимог, передбачених у Директивах ЄС задля приєднання реального сектору України до формату «ЗВТ+».

Відтак, можна визнати, що, наразі, існує потреба у вивченні досвіду регіональних і місцевих корелянтів щодо стратегічного управління реструктуризацією підприємств базових для певного регіону виробництв у відповідності до економіко-статистичних передумов із урахуванням набутого суб'єктами управління виробничого та системно-універсального потенціалів. Нижче (зокрема. у табл. 3.20) репрезентовано за даними [142 – 157] в узагальненому вигляді результати рейтингування виробничо-господарської та організаційно-економічної діяльності промисловості в регіонах в контексті забезпечення достатнього рівня енергоефективності її функціонування та екологічної безпеки регіонів держави за рахунок технологічної модернізації виробництв.

Звідси, проголошені державними корелянтами пріоритети щодо активізації економічних реформ в межах реального сектору регіональної економіки та створення передумов для забезпечення довгострокового економічного передбачає розробку та сформування засобів цілеорієнтованого стратегічного управління розвитком саме інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, заснованих на технології, що дозволяє кардинально модернізувати структуру промисловості з метою підвищення частки виробництва товарів із високою доданою вартістю, насамперед, високотехнологічних, нарощування їх експорту, розвитку внутрішнього ринку збуту, забезпечення припливу інвестицій у виробничий сектор економіки, налагодження виробництва продукції, здатної ефективно конкурувати із іноземним виробництвом, підвищення енергоефективності та оптимізації замкненого циклу «наука – освіта – виробництво».

Прагнення України до інтеграції у європейське співтовариство потребує формування та поглиблення позитивних тенденцій розвитку промисловості за регіонами у площині формування та нарощення інноваційного потенціалу. Без цього наша держава не зможе успішно конкурувати з економіками розвинених країн світу, в яких показники розвитку промислового виробництва та інвестування у цей розвиток значно переважають аналогічні вітчизняні показники. Це і надалі зумовлюватиме постійне відставання України у глобальному ринковому поділі праці за ключовими індикаторами господарського розвитку у зв'язку з неминучою втратою частини ресурсного, системно-універсального та інноваційного потенціалів, зниженням якості людського капіталу, погіршенням природного середовища та, як наслідок, виникненням все нових бар'єрів на шляху економічного зростання (розкрито автором у попередній праці [60]).

Необхідно відзначити і той факт, що формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах ускладнюється при не раціональному використанні інвестиційних ресурсів і доступом до фінансових резервів на регіональному рівні з постійним зменшенням обсягів державної підтримки провадження прогресивних технологій (більшість нововведень, наразі, є продуктовими).

Так, наприклад, можна засвідчитись (рис. 3.16 – свідчення про регіональний розподіл обсягів фінансування за регіонами держави у 2012 році в контексті забезпечення кардинальної модернізації основних виробничих засобів РСРЕ), що основним джерелом фінансування інноваційної діяльності у 2012 році були власні кошти підприємств – 63,9% загального обсягу витрат (проти 52,9% у 2011 р.). Частка кредитів склала 21,0% (38,3%), фінансова підтримка держави – 2,2% (3,7%), а кошти іноземних та вітчизняних інвесторів – 8,7% і 1,3% відповідно (0,4% і 0,3%) [141].

Приведене обумовило помірне зростання рівня енергоефективності функціонування регіонального промислового виробництва та незмінність технологічного навантаження

удосконалюються використовувані суб'єктами управління методи, форми, техніка і, відповідно, функції управління. Оскільки, трансформація політичної і економічної ситуації в регіонах України та перехід на новий рівень використання матеріалізованих знань наповнюють новим змістом теорію і практику економіки управління підприємствами. Звідси, вважаємо, що система критеріїв оцінки результативності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах повинна перманентно удосконалюватися. Так, зокрема, на різних етапах застосування специфічних технологій з управління розвитком інноваційного потенціалу виникає відповідна потреба у здійсненні його оцінки, визначенні імовірності нарощення масштабі його освоєння та адекватності застосовуваної системи показників, за результатами використання якої можна ідентифікувати результативність реалізації комплексу управлінських завдань і рішень (засвідчено автором дослідження у попередній науковій праці [82]).

Визначення вимірів результативності управління розвитком та освоєнням інноваційного потенціалу регіональних виробничо-економічних систем дозволяє виявити співвідношення його компонент, оптимізувати їхні пропорції, виявити потреби у обсягах залучення інноваційних ресурсів, формування резервів і, відповідно, залучення інноваційних можливостей в контексті розбудови в Україні промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу. Однак, слід визнати, що у разі залучення до управлінських дій усієї сукупності компонент інноваційного потенціалу імовірним стає виникнення синергетичного ефекту, за результатами інкорпорації якого до виробничо-господарської діяльності генеруватимуться ціле орієнтовані трансформації в межах різних за природою структурах (організаційній, комунікаційній, галузевій, функціональній тощо).

Звідси, на думку автора даного дослідження, оцінювання масштабів розвиненості інноваційного потенціалу повинно відбуватися як у площині ідентифікації вимірів його компонент, так і з урахуванням багаторівневої архі-

тектури промислового потенціалу підприємств, у цілому. Тому, оцінка інноваційного потенціалу, у першу чергу, буде нами спрямована на визначення:

а) у вартісному виразі його сумарної величини;

б) питомої ваги кожного елемент;

в) структури інноваційного потенціалу, промислового та потенціалу сталого розвитку і, відповідно стратегічного потенціалу, у цілому – задля об'єктивізації доцільного обсягу їхнього використання у виробничо-господарській діяльності підприємств.

У цьому зв'язку, репрезентуємо за результатами узагальнення досвіду розмежування базових елементів потенціалу сталого розвитку РСРЕ за елементарними складовими, що інкорпоровано до стратегічного потенціалу і розмежовано за чотирма групами потенціалів (матеріальної, факторної та системно-універсальної природи та комплексу ресурсів, резервів і можливостей глобальних соціально-економічних змін) систему критеріальної оцінки результативності управління їхнім розвитком (приведено автором у табл. 2.3).

Відомим фактом є те, що формування системи показників ідентифікації результативності управління розвитком потенціалу сталого розвитку залежать від вагомості впливу певної сукупності ендо- та екзогенних факторів різноспрямованого впливу на темпи трансформації усієї сукупності ресурсів, резервів і можливостей, наприклад, української промисловості. Звідси, зважаючи на постійну зміну вагомості впливу зазначених чинників та задля елімінування деструктивних зрушень, останні слід узгоджувати з напрямами реалізації національних економічних пріоритетів, перманентно коректуючи комплекс заходів цілеорієнтованого регулювання масштабів розвиненості того чи іншого складу потенціально-факторних детермінант в контексті забезпечення надійності функціонування виробничо-економічних систем у промисловості.

Таблиця 3.19

Основні параметри провадження інноваційної діяльності промисловими підприємствами України у 2012 р. із розмежуванням за регіонами *

Регіони України, області	Об'єкти ретроспективної оцінки інноваційної діяльності			
	Кількість інноваційно активних підприємств, одиниць	Частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств, %	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн. грн.	Частка реалізованої інноваційної продукції у загальному обсязі реалізованої промислової продукції,%
Україна	**1758**	**17,4**	**36157,7**	**3,3**
Крим	54	16,7	519,0	2,3
Вінницька	50	18,0	304,6	1,6
Волинська	29	12,9	164,4	1,7
Дніпропетровська	78	10,7	1692,4	0,8
Донецька	91	11,8	4975,0	2,2
Житомирська	54	16,5	751,2	5,1
Закарпатська	18	8,5	1052,5	13,4
Запорізька	115	29,8	1671,6	2,2
Івано-Франківська	89	20,5	1701,9	7,5
Київська	44	9,0	635,5	1,7
Кіровоградська	46	17,4	294,2	2,8
Луганська	64	13,0	2786,8	3,4
Львівська	101	13,4	658,1	2,1
Миколаївська	114	29,8	202,9	0,9
Одеська	83	22,3	887,6	3,6
Полтавська	29	8,3	8227,8	14,4
Рівненська	36	14,6	83,9	0,6
Сумська	41	18,6	2211,1	10,6
Тернопільська	50	22,3	491,5	7,4
Харківська	168	22,1	2878,0	4,8
Херсонська	53	26,1	564,8	5,6
Хмельницька	78	22,5	360,5	2,3
Черкаська	50	16,1	346,5	1,2
Чернівецька	37	18,4	132,2	3,5
Чернігівська	43	20,4	190,2	1,4
м. Київ	130	26,1	2343,0	4,4
м. Севастополь	13	16,9	24,5	0,6

Регіон (територіальне утворення), область	Компоненти ретроспективної оцінки			
	Інноваційно активні підприємства	Підприємства з технологічною інновацією	Підприємства з технологічною або маркетинговою інновацією	Не інноваційні підприємства
Миколаївська	28,1	22,4	5,7	71,9
Одеська	15,0	6,0	9,0	85,0
Полтавська	13,0	4,5	8,4	87,0
Рівненська	28,7	14,5	14,2	71,3
Сумська	18,6	12,7	5,9	81,4
Тернопільська	19,7	13,6	6,1	80,3
Харківська	23,9	15,3	8,5	76,1
Херсонська	17,5	10,1	7,4	82,5
Хмельницька	23,3	14,0	9,3	76,7
Черкаська	19,2	9,5	9,7	80,8
Чернівецька	23,2	11,5	11,7	76,8
Чернігівська	20,8	8,0	12,8	79,2
м. Київ	17,7	5,6	12,1	82,3
м. Севастополь	23,7	11,6	12,1	76,3

Джерело * Тут і надалі, узагальнено та систематизовано автором дослідження за статистичними даними, представленими у джерелах [84 – 115]

Так, зокрема, можна підтвердити, що: найвищий рівень інноваційної активності був в Івано-Франківській (28,8%), Рівненській (28,7%), Миколаївській (28,1%), Київській (27,1%) та Запорізькій (26,0%) областях. При цьому, найбільша частка підприємств із технологічними інноваціями була зосереджена у південно-східних регіонах держави, наприклад, у Миколаївській області (22,4%). Вище середнього по Україні рівень інноваційної активності підприємств був у Волинській, Вінницькій, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій, Львівській, Донецькій, Чернігівській областях та у м. Севастополі (24,8-20,8%) – деталізація базових характеристик провадження інноваційної діяльності реального сектору економіки України представлено автором у табл. 3.19.

Таблиця 2.3

Базові компоненти потенціалу сталого розвитку регіонів держави та показники оцінювання вимірів результативності управління їхнім розвитком *

Елементарні складові потенціалу сталого розвитку	Критерії оцінювання	Показники, що використовують задля оцінювання елементарних компонент потенціалу сталого розвитку
Економічний потенціал	Економічні критерії – характеризують економічні показники сталого розвитку	– Скорочення дефіциту бюджету сектору державного управління; – Стабілізація державного боргу як частки ВВП; – Збільшення частки капітальних видатків зведеного бюджету; – Підвищення позиції України в міжнародному рейтингу простоти ведення бізнесу за показником «сплата податків»; – Зниження частки тіньової економіки; – Зниження рівня інфляції, відсутність різких стрибків курсу гривні; – Зниження частки проблемних активів у загальному портфелі активів банків та інших фінансових установ; – Збільшення середнього рівня власного капіталу банків; – Відсутність повноважень на місцевому рівні, що не забезпечені ресурсом; – Збільшення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у зведеному загальному фонді держбюджету; – Збільшення частки власних доходів у загальному фонді місцевих бюджетів.
Інноваційний потенціал		– Частота і ефективність впровадження інновацій; - Потенціал суб'єктів господарювання щодо розробки інновацій.
Природно-ресурсний потенціал		– Якість екосистеми; – Оцінка впливу діяльності людини на мінеральні, земельні,водні, лісові, біологічні, рекреаційні, кліматичні космічні ресурси; – Еколого-геоморфологічні ризики та кризові геоморфологічні ситуації.

Елементарні складові потенціалу сталого розвитку	Критерії оцінювання	Показники, що використовують задля оцінювання елементарних компонент потенціалу сталого розвитку
Фінансовий потенціал сталого розвитку		– Податкова база
Інвестиційний потенціал сталого розвитку		– Інвестиційна активність (тобто інтенсивність залучення довгострокових інвестицій); – Оцінка суми інвестування (чиста приведена вартість, чиста поточна вартість); – Абсолютна та відносна інвестиційна привабливість; – Інвестиційний ризик (ймовірність неповної реалізації інвестиційного потенціалу, внаслідок дії об'єктивних несприятливих умов, що формують вірогідність фінансових втрат).
Технологічний потенціал		– Оновлення обладнання і технологій; – Упровадження високопродуктивного обладнання, сучасного і гнучкого в застосуванні; – Освоєння маловідходних, економічних і екологічно орієнтованих технологій виробництва на всіх його стадіях.
Соціальний потенціал сталого розвитку	Соціальні критерії	– Ступінь розв'язання власне соціальних проблем; – Ступінь включення соціальної політики в механізм економічного зростання; – Ступінь задоволення, відповідний психологічний стан людини, упевненість у своєму майбутньому.
Інтелектуальний та кадровий потенціал сталого розвитку		– Навчання і перепідготовка кадрів; – Прийом на роботу висококваліфікованих фахівців; – Стимулювання творчої праці, у т.ч. раціоналізаторської та винахідницької діяльності; – Формування ефективних організаційних структур управління.

провідними вищими навчальними закладами (ВНЗ) зросла у 2012 році до 6,2% і 4,2%, а зв'язки з іншими науковими організаціями (консультантами, комерційними лабораторіями або приватними НДІ) залишились у 2012 році на рівні 6,0%. Проте, такий стан залучення сторонніх прогресивних виробництв і фахівців-виконавців за регіонами є не рівномірний (зазначений науково-технічних потенціал за регіонами репрезентовано автором у додатку Б.1 на рис. Б.1.2 та Б.1.3). Так, зокрема, достатньо відрізняються свідченнями, за якими можна визнати яким чином розподілено підприємства з інноваційною діяльністю за регіонами (табл. 3.18).

Таблиця 3.18

Інноваційна активність промислових підприємств у 2010-2012 рр. за типами провадження у практику інновацій та регіонами (у % до загальної кількості обстежених підприємств відповідного регіону) *

Регіон (територіальне утворення), область	Компоненти ретроспективної оцінки			
	Інноваційно активні підприємства	Підприємства з технологічною інновацією	Підприємства з технологічною або маркетинговою інновацією	Не інноваційні підприємства
Україна	**20,4**	**10,0**	**10,4**	**79,6**
АР Крим	14,8	7,4	7,4	85,2
Вінницька	24,1	13,5	10,7	75,9
Волинська	24,8	14,6	10,2	75,2
Дніпропетровська	19,1	3,2	15,9	80,9
Донецька	21,3	10,9	10,4	78,7
Житомирська	16,6	11,5	5,1	83,4
Закарпатська	16,8	10,3	6,4	83,2
Запорізька	26,0	17,4	8,7	74,0
Івано-Франківська	28,8	17,3	11,5	71,2
Київська	27,1	14,3	12,8	72,9
Кіровоградська	19,0	13,0	6,0	81,0
Луганська	16,0	8,4	7,6	84,0
Львівська	21,9	11,8	10,2	78,1

тися як: засіб покращення фінансово-інформаційно-економічного стану та унікальна можливість спрямувати діяльність РСЕС у відповідності до визначених інноваційною моделлю розвитку орієнтирів. Але, звичайно, досягнення достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу не повинна бути самоціллю, а має здійснюватись розумно, і з знанням ситуації на зовнішньому і внутрішньому ринку. Отже, вважаємо, що слід визначити пріоритетні заходи та напрями досягнення успішності цього процесу, що можливе лише при певному рівні інформаційно-методичного забезпечення і постійного здійснення технологічного, фінансового, організаційного та бенчмаркінгового аудиту усіх операційних витрат (обґрунтовано автором дослідження у попередній науковій роботі [141]).

Тоді, можна засвідчити, що однією з локальних пріоритетних цілей стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – стає необхідність оновлення й об'єктивізації сучасного інформаційно-методичне забезпечення. Оскільки, існуюча система стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу в якості комплексу організаційно-управлінських, режимних, технічних, профілактичних та пропагандистських заходів, спрямованих на кількісну зміну інноваційно-інформаційних характеристик регіонального виробництва є, на даний час, ще не сформованою – засвідчено автором дослідження за результатами узагальнення досліджень, приведених у наукових джерелах [136 – 139].

Поряд із цим, слід вказати, що, наразі, найважливішими партнерами інноваційних промислових підприємств у площині розвитку науково-технічного співробітництву залишаються, перш за все, постачальники обладнання, матеріалів, компонентів або програмного забезпечення (17,8%), а також клієнти або споживачі (10,7%) – візуалізовано автором у додатку Б.1 на рис. Б.1.1.

Слід вказати на те. що порівняно з даними статистичного обстеження 2008 – 2012 рр., частка підприємств, які співпрацювали з державними НДІ, університетами та

Елементарні складові потенціалу сталого розвитку	**Критерії оцінювання**	**Показники, що використовують задля оцінювання елементарних компонент потенціалу сталого розвитку**
Науково-дослідний потенціал сталого розвитку		– Активізація науково-дослідної діяльності; – Розширення обсягів її фінансування; – Створення проектно-орієнтованих матричних структур управління і відповідних колективів, які спеціалізуються на найбільш перспективних напрямках науково-дослідної діяльності; – Створення системи внутрішньовиробничого стимулювання науково-дослідної діяльності; – Освоєння методик дослідження на комп'ютерних імітаційних моделях з метою економії коштів і розширення можливостей вибору.
Екологічний потенціал сталого розвитку	Екологічні критерії	– Динаміка забруднення навколишнього середовища.

Джерело * Узагальнено та систематизовано автором за результатами вивчення доробку, представленого у джерелах [83 – 86]

Так, наприклад, *економічний потенціал реального сектору регіональної економіки держави*, що виокремлених нами за територіальною ознакою (потенціал країни, регіону, певного суб'єкта господарювання) – є основою генерування ознак до сталого розвитку будь-якої складної системи. Потенціал, віднесений до факторної групи, включає сукупні можливості щодо освоєння наявних економічних ресурсів задня забезпечення збалансованості промислового виробництва та досягнення максимально можливого обсягу ефективності, які відповідають вимогам суспільства на даному етапі його історичного розвитку [84].

При оцінюванні масштабів розвиненості економічного потенціалу сталого розвитку враховується загальна величина економічних ресурсів, якими воно володіє і розпоряджається, а також економічні результату від раціоналізації їх використання» [83]. Однак, у цьому сенсі, усвідомленням обмеженості ресурсів, прагненням задіяти додаткові резерви й стимули, закладені у структурі системи або діяльності, але не реалізовані на практиці обумовили виникнення поняття «соціально-економічний потенціал», що розглядається як сукупність соціально-економічних факторів, джерел, стимулів, форм підвищення ефективності використання продуктивних сил і розглядається як додаткове джерело ресурсів. При цьому, оцінювання соціально-економічного потенціалу регіону повинно враховувати не лише ресурси, а й напрями їх використання, поряд із рівнем розвитку економіки в регіоні або в країні, а також стимулюючий вплив регіональної соціально-економічної політики [87].

Інноваційний потенціал. Одним із рушійних чинників економіки в умовах конкуренції є її інноваційний розвиток, а одним із головних показників сприйнятливості суб'єктів господарювання до нововведень є інноваційний потенціал. Загалом, інноваційний потенціал можна розглядати як інтегральну сукупність взаємопов'язаних у певних соціально-економічних формах факторів: реальних ресурсів; потенційно-можливих інноваційних ресурсів, які за певних діючих чинників внутрішнього та зовнішнього

А, саме, в умовах, коли:

1) виробничо-економічні системи в регіонах перебувають у кризовому стані при постійному нарощені загроз українському державотворенню;

2) поточну ситуацію в межах певної РСЕС можна визнати задовільною, однак прогнози щодо діяльності промисловості – є несприятливими;

3) реструктуризації можуть підлягати благополучні галузі та виробництва, які ставлять за мету прискорення і збільшення відриву від найближчих конкурентів в контексті забезпечення сталого розвитку певного регіону.

Їхнє врахування при визначенні змістовності стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України суттєво б уможливило формування унікальних конкурентних переваг реального сектору регіональної економіки (доведено та обґрунтовано у наукових роботах [133 – 135]). Оскільки, мета провадження, активізації та цілеспрямування інноваційної діяльності в межах РСРЕ полягає не лише у виготовленні якісної, високотехнологічної та інноваційної продукції, а й у отриманні прибутку при досягненні виробничо-економічної системами надійності функціонування та інноваційних ознак задля забезпечення сталого розвитку регіонів України.

3.4. Комплексне обстеження інноваційної діяльності реального сектору регіональної економіки

У зв'язку із наведеними вище економіко-статистичними свідченнями за результатами провадження інноваційної діяльності промисловості в регіонах протягом 2005 – 2013 рр., слід підтвердити про те, що активізація процесів у напрямі формування інноваційного потенціалу регіонального промислового виробництва повинна розглядa-

Групи галузей, поєднані за ресурсно-ною ознакою	Основні види економічної діяльності промисловості України	Ретроспективний період, роки						
		2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
	Промисловість всього	**942,9**	**1017,6**	**1172,5**	**1197,6**	**908,8**	**1202,5**	**1190,1**	**1323,6**
	Темп зміни до попереднього року, %		**7,3%**	**13,2%**	**2,1%**	**-31,8%**	**24,4%**	**-1,0%**	**11,2%**
Паливно-енергетичні видобуток	Виробництво харчових продуктів	153,6	158,3	179,8	182,7	179,8	217,0	215,6	229,7
	Темп зміни до попереднього року, %		*3,0%*	*12,0%*	*1,6%*	*-1,6%*	*17,1%*	*-0,6%*	*6,5%*
	Легка промисловість	10,1	11,3	11,5	10,7	8,5	9,6	9,3	9,4
	Темп зміни до попереднього року, %		*10,7%*	*1,7%*	*-7,4%*	*-26,5%*	*11,8%*	*-2,9%*	*1,1%*
	Машинобудування	120,1	12,8	160,8	159,0	96,7	130,9	132,6	147,9
	Темп зміни до попереднього року, %		*5,3%*	*21,2%*	*-1,1%*	*-64,4%*	*26,1%*	*1,2%*	*11,5%*
	Інші види економічної діяльності	73,5	83,0	99,6	97,8	70,6	80,2	88,8	98,3
	Темп зміни до попереднього року, %		*11,4%*	*16,7%*	*-1,9%*	*-38,5%*	*12,2%*	*9,6%*	*10,7%*
	Загальний обсяг реалізованої продукції групою галузей	357,3	379,3	451,7	450,2	355,6	437,8	446,3	485,3
	Частка у структурі промислового виробництва	**37,9**	**37,3**	**38,5**	**37,6**	**39,1**	**36,4**	**37,5**	**37,7**
	Відношення частки енерго- й ресурсо- ємної групи галузей до галузевих лідерів	***1,6***	***1,7***	***1,6***	***1,7***	***1,6***	***1,7***	***1,7***	***1,7***

Примітка. * Обчислено, перераховано за порівнюваними цінами та систематизовано автором дослідження за даними, приведеними у статистичних збірниках і електронних ресурсах Державної служби статистики України [116 – 122].

середовища на певному часовому проміжку; здатності та готовності економіки сприйняти та ефективно використати ці ресурси та можливості для досягнення стратегічної мети. У той же час, інноваційний потенціал (як доведено автором дослідження у пп. 1.1) залежить не лише від забезпеченості ресурсами; приймаючи інноваційні рішення, слід враховувати не тільки внутрішні, а й зовнішні чинники. Тому, процес прийняття інноваційних рішень являє собою систему з багатьма зв'язками, де вихідним пунктами є порівняння запланованих цільових настанов із досягнутими (наприклад, зміна ринкової ситуації, витрат, прибутку тощо). При цьому, якісно та кількісно інноваційний потенціал представлений новаціями та нововведеннями таких видів: а) технічні (нові технології, засоби та предмети праці, товари та послуги); б) економічні (нововведення в галузі економічного механізму, що торкаються таких функцій як планування, ціноутворення, фінансування, стимулювання праці); в) організаційні (нові форми та методи управління й організації суспільного виробництва на всіх рівнях); г) соціальні (нововведення, що дозволяють активізувати людський чинник виробництва шляхом впливу на соціальні потреби працівників); д) юридичні (нові та вдосконалені за формою і змістом нормативно-правові документи) [88; 89].

Природно-ресурсний потенціал – об'єктивний фактор сталого розвитку практично незалежний від зовнішніх чинників, але суттєво залежний від ефективності використання; це використання природних ресурсів і природних умов в межах окремої території. Важливими для сталого розвитку будь-якого регіону або країни є мінеральні, земельні,водні, лісові, біологічні, рекреаційні, кліматичні космічні ресурси. На сьогодні сформувались нові вимоги до екологізації всіх сфер суспільства та економіки. Залежність економіки від законів екології у XXI ст. стала виявлятися частіше і масштабніше, а тому постійно розробляються нові, вдосконалюються існуючі моделі раціонального природокористування, які є адаптивними для різних регіонів України. Більше того, в умовах ринкової економі-

ки найважливішою проблемою в системі природокористування є відпрацювання механізму фінансування природо захисних заходів та вдосконалення екологічного законодавства. А тому, науковцями, екологами та економістами розробляються пропозиції щодо вдосконалення економічного і фінансово-кредитного механізмів регулювання природокористування з урахуванням міжнародного досвіду. При цьому, як відомо [90 – 93], одна з найголовніших проблем сучасності – це виживання людства в умовах дефіциту природних ресурсів і продовольства та погіршення стану навколишнього природного середовища. Сучасні проблеми і концепції у сфері формування природно-ресурсного потенціалу утворюють базу для перегляду і переорієнтації всієї ресурсної політики, її цілей і пріоритетних напрямків розвитку. На сучасному етапі розвитку суспільних відносин особливе значення надається проблемам раціонального використання, охороні та відтворенню природних ресурсів в регіонах. Поряд із цим, особливе значення у визначенні рівня економічного розвитку територій мають традиційні показники, що оцінюють рівень виробництва і споживання благ і зростання цього рівня з розрахунку на душу населення. Тому, для оцінки динаміки розвитку доцільно використовувати показники, що оцінюють темпи економічного зростання: темпи зростання доходу, продуктивності праці, а також темпи структурної трансформації виробництва і суспільства.

Неоднаковий *фінансовий потенціал* адміністративно-територіальних утворень – є характерною проблемою і для розвинутих демократичних держав світу, яку намагаються приглушити транспарентністю бюджетного процесу та високим рівнем податкової культури. За кордоном фінансові проблеми регіонів розв'язують шляхом реформування всієї системи місцевих фінансів і міжбюджетних відносин з метою створення надійного механізму і раціональної системи фінансових відносин між різними рівнями держави. Проте, як свідчить і міжнародний, і власний українських досвід [94 – 97], коригування лише системи фінансового забезпечення сталого розвитку регіонів не дає потрі-

Таблиця 3.17

Обсяг реалізованої промислової продукції за видами економічної діяльності реального сектору економіки України у ретроспективному періоді 2005 – 2012 рр.

(у порівняльних цінах 2012 року), **млрд. грн.***

Групи галузей, поєднанні за ресурсною ознакою	Основні види економічної діяльності промисловості України	Ретроспективний період, роки							
		2005	**2006**	**2007**	**2008**	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**
	Промисловість всього	**942,9**	**1017,6**	**1172,5**	**1197,6**	**908,8**	**1202,5**	**1190,1**	**1323,6**
	Темп змін до попереднього року, %		**7,3%**	**13,2%**	**2,1%**	**-31,8%**	**24,4%**	**-1,0%**	**11,2%**
Енерго- й ресурсоємні види економічної діяльності	Добувна промисловість	78,2	83,1	92,1	112,0	75,8	121,5	116,9	168,1
	Темп змін до попереднього року, %		*5,9%*	*9,8%*	*17,7%*	*-47,8%*	*37,6%*	*-3,9%*	*43,7*
	Виробництво коксу, нафтопереробленння	88,6	81,0	85,9	86,4	60,6	83,0	73,9	85,8
	Темп змін до попереднього року, %		*-9,4%*	*5,7%*	*0,6%*	*-42,6%*	*27,0%*	*-12,2%*	*16,1%*
	Хімічна, нафтохімічна промисловість	60,7	65,0	71,8	72,6	54,6	70,1	69,5	76,7
	Темп змін до попереднього року, %		*6,6%*	*9,5%*	*1,1%*	*-32,9%*	*22,0%*	*-0,8%*	*10,4%*
	Металургійне виробництво	208,0	222,5	257,5	263,9	159,5	125,6	102,7	136,2
	Темп змін до попереднього року, %		*6,6%*	*13,6%*	*2,4%*	*-65,5%*	*-66,7%*	*-78,0%*	*32,6%*
	Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	50,1	47,4	60,6	77,7	85,8	103,3	135,1	157,9
	Темп змін до попереднього року, %		*-5,4%*	*279%*	*28,2%*	*10,4%*	*20,4%*	*30,8%*	*16,9%*
	Загальний обсяг реалізованої продукції групою галузей	585,6	638,3	720,8	747,4	553,3	553,7	623,8	624,7
	Частка у структурі промислового виробництва	**62,1**	**62,7**	**61,5**	**62,4**	**60,9**	**63,6**	**62,5**	**62,3**

Рис. 3.15. Галузева структура національного промислового виробництва за період 2005 – 2012 рр. за енерго- й ресурсо- ємними та наукоємними галузями (узагальнено та графічно оформлено за даними [112 – 115])

При цьому, можна визнати, що найменш вразливими видами економічної діяльності на сучасному етапі розвитку промисловості України виявились харчова промисловість (-1,6%) та виробництво й розподілення електроенергії, газу та води (-4,8%), так як їхнє енерго- й ресурсоспоживання мало відносно стабільний характер і не залежало від світових кон'юнктурних коливань. Варто визнати й наступний фак., що у 2012 р. економічна ситуація стабілізувалась, однак, спостерігалось зменшення ВДВ за усіма видами економічної діяльності. Але, можна визнати, що, наразі, не використано при інтенсифікації інноваційної діяльності ключові сценарії кардинальної реструктуризації РСРЕ:

бних результатів. А тому, вкрай необхідна зміна ідеології державної підтримки та комплексне реформування механізму фінансового забезпечення сталого розвитку.

Слід вказати, що серед найважливіших проблем фінансового забезпечення сталого розвитку виділяємо: 1) по-перше, недостатні обсяги бюджетних коштів для фінансування елементів соціально-економічної сфери; 2) по-друге, практично всі статті видатків фінансуються в меншому обсязі, чим це необхідно для ефективного соціально-економічного розвитку; 3) по-третє, відсутність рівного доступу всіх громадян країни (незалежно від території проживання) до гарантованого рівня економічних та соціальних послуг; 4) по-четверте, відсутність механізмів (в межах сучасних РСЕС) забезпечення якості економічних та соціальних послуг, що надаються. Наразі ми вимушені констатувати, що фінансове забезпечення сталого розвитку не відповідає жодному з таких критеріїв як: середній рівень доходів населення і ступінь їх диференціації; тривалість життя, рівень фізичного і психологічного здоров'я людей; рівень освіти; рівень споживання матеріальних благ і послуг; рівень охорони здоров'я; рівність можливостей людей; збагачення культурного життя людей. При цьому, важливо відмітити, що за наявності надійних джерел формування державних та місцевих бюджетів, чіткого економічно-правового механізму регулювання фінансових взаємовідносин між суб'єктами ринку та зниження ступеня централізації забезпечується зростання соціально-економічної привабливості регіонів країни. Для реалізації поставлених завдань необхідно забезпечити якомога більший перелік джерел надходження грошових коштів, механізм їх акумулювання та вкладання в інноваційні соціальні та економічні проекти, а також систему контролю за ефективністю використання та повернення коштів.

Без сумніву, що фінансування сталого розвитку регіонів має відбуватися на таких засадах: забезпечення ефективності впровадження заходів; диверсифікація джерел фінансування; обґрунтованість і законність способів акумуляції коштів; гнучка система фінансового забезпечення;

фінансування соціальних та економічних проектів на всіх етапах життєвого циклу. Вищезазначене дає підстави стверджувати, що пріоритетним джерелом фінансування соціально-економічного розвитку мають бути інвестиційні ресурси, особливо іноземних інвесторів. Тому, регіональна фінансова політика стає, наразі, провідною складовою частиною державної фінансової політики і являє собою систему заходів, що здійснюються центральною владою з метою управління процесом утворення, розподілу, перерозподілу та використання фінансових ресурсів в адміністративно-територіальних одиницях для забезпечення соціально-економічного розвитку територій [97].

У цій відповідності слід вказати, що виокремлення на рис. 2.3 базових положень стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіону стає важливою передумовою в контексті формування / добору дієвого прикладного інструментарію задля активізації процесів із освоєння інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки. Проте, найбільш дієвими регулятором, при цьому, виступає державна інноваційна політика, основні принципи автором даного дослідження визначено з урахуванням положень, викладених у Законі України «Про інноваційну діяльність» [98] (див. рис. 2.3). А, саме (репрезентовано науковій спільності у попередній роботі [99]): а) цільова орієнтація на інноваційно-інформаційний шлях розвитку економіки України; визначення державних пріоритетів інноваційного розвитку; б) формування нормативно-правової бази у сфері інноваційної діяльності; в) створення умов для збереження, розвитку і використання вітчизняного науково-технічного та інноваційного потенціалу; забезпечення взаємодії науки, освіти, виробництва, фінансово-кредитної сфери у розвитку інноваційної діяльності; г) ефективне використання ринкових механізмів для сприяння інноваційній діяльності, підтримка підприємництва у науково-виробничій сфері; д) здійснення заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації, трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просу-

Таблиця 3.16

Макроекономічні показники інноваційно-інвестиційної активності промислових підприємств в Україні за 2006 – 2013 рр. (у фактичних цінах.)*

Макроекономічні показники за напрямами діяльності базових галузей і виробництв	Ретроспективний період, роки								
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Випуск продукції промисловістю, у цілому, млн. грн., з них	550172,0	704239,0	920854,0	792473,0	1033189,0	1267420,0	1323588,0	1350125,0
Темпи зростання		*1,28*	*1,31*	*0,86*	*1,30*	*1,23*	*1,04*	*1,02*
Добувна	46125,0	57175,0	91551,0	78492,0	117804,0	154932,0	168058,0	165957,0
Темпи зростання		*1,24*	*1,60*	*0,86*	*1,50*	*1,32*	*1,08*	*0,99*
Переробна	456729,0	586447,0	751615,0	628232,0	812068,0	977456,0	1007683,0	1042223,0
Темпи зростання		*1,28*	*1,28*	*0,84*	*1,29*	*1,20*	*1,03*	*1,03*
Виробництво електроенергії, газу, води	47318,0	60617,0	77688,0	85749,0	103317,0	135032,0	147846,0	143944,0
Темпи зростання		*1,28*	*1,28*	*1,10*	*1,20*	*1,31*	*1,09*	*0,97*
ВДВ по промисловості, у цілому, млн. грн., з них	150090,0	201379,0	247872,0	214358,0	259018,0	298471,0	321628,0	344680,0
Добувна	22064,0	29920,0	54337,0	40676,0	65551,0	87077,0	90467,0	98975,0
Переробна	109416,0	146463,0	164735,0	141878,0	158483,0	166382,0	180086,0	190578,0
Виробництво електроенергії, газу, води	18610,0	24996,0	28800,0	31804,0	34984,0	45012,0	51075,0	55127,0
Впровадження нових технологічних процесів, од.	1145	1419	1647	1893	2043	2510	2188	2250
Темпи зростання	-	*1,24*	*1,16*	*1,15*	*1,08*	*1,23*	*0,87*	*1,03*
Капітальні інвестиції, млн. грн.	44804,0	64341,0	76618,0	57658,0	55661,0	89033,0	103173,0	99260,0
Темпи зростання		*1,44*	*1,19*	*0,75*	*0,97*	*1,60*	*1,16*	*0,96*
Інноваційні витрати, млн. грн.	6160,0	10821,0	11994,2	7949,9	8045,5	14333,9	11480,6	12832,0
Темпи зростання		*1,76*	*1,11*	*0,66*	*1,01*	*1,78*	*0,80*	*1,12*

Джерело * Обчислено та систематизовано автором дослідження за статистичними даними Державної служби статистики України

З огляду на дані, які приведено у табл. 3.16, можна підтвердити по існування позитивної тенденції (у 2013 році порівняно до 2012 року) у такій площині як зростання обсягів інвестиційних витрат у промисловості (у 2013 році до 2012 року – 1,12, при негативній тенденцій у 0,80 – 2012 року до 2011 року) та впровадження прогресивних технологічних процесів (у 2013 році до 2012 року 1,03, у порівнянні 2012 року до 2011 року на рівні 0,87).

Однак, зазначені вище детермінанти можна признати не достатньо вагомим потенційно-факторним впливом та не суттєвим здобутком, з огляду на надзвичайно енерго- й р- ресурсо- ємну структуру реального сектору України (рис. 3.15). Оскільки, структурні зрушення та динаміка випуску промислової продукції за галузями і виробництвами в Україні, які наведено у табл. 3.15, свідчать про різке сповільнення темпів приросту у промисловості України, у цілому, яка втратила свої позиції на початку світової фінансової кризи (2008-2009 рр. – понад -31,8%). Так, наразі, скорочення випуску наукоємної продукції обумовлює частку наукоємних галузей, що не перевищує 39,1 % (результати діяльності у Додатку Б.1).

Однак, станом на 01.01.2013 року структура національної промисловості знов залишається енерго- й ресурсоємною (рис. 3.15 та табл. 3.17). Протягом 2009 – 2012 рр., найбільш нищівними були загрози по відношенню до металургійної промисловості (-65,5%) та машинобудівної (-64,4%) що, у першу чергу, пояснюється їхньою експортоорієнтованою спрямованістю ринків збуту.

вання на зовнішній ринок; фінансова підтримка, здійснення сприятливої кредитної, податкової і митної політики у сфері інноваційної діяльності; сприяння розвиткові інноваційної інфраструктури; інформаційне забезпечення суб'єктів інноваційної діяльності; підготовка кадрів у сфері інноваційної діяльності.

Поряд із зазначеним вище, вважаємо, що до загальнонаукових принципів, на яких базується теорія стратегічного управління щодо забезпечення ефективності освоєння інноваційного потенціалу реального сектора регіональної економіки слід віднести такі, як: наукова обґрунтованість, алокаційного управління, об'єктивності, цілеспрямованість, системність, гнучкість, динамічна рівновага – їх автором детально описано у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Визначення сутності та змісту вихідних принципів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу в контексті об'єктивізації найвагоміших регресорів впливу на теми його формування *

Базові принципи	Сутність та зміст домінант стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
наукової обґрунтованості	На наш погляд, *принцип наукової обґрунтованості* в управлінні розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору економіки передбачає: побудову системи стратегічного управління $ІП_{ПР}$ на основі попереднього наукового аналізу; дотримання у процесі управління вимог економічних законів та закономірностей наукового менеджменту; мінімізацію витрат за рахунок раціонального використання інноваційних ресурсів; впровадження інноваційних методів і технологій тощо.
цілеспрямованості	*Принцип цілеспрямованості* визначений сутністю програмно-цільового управління і припускає чітку постановку інноваційних цілей розвитку реального сектору економіки і співвідношення цих цілей з необхідними інноваційними ресурсами. При цьому важливим є не тільки забезпечення співвідношення інноваційних цілей з основними інноваційними ресурса-

Базові принципи	Сутність та зміст домінант стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
	ми, необхідними для їхнього досягнення, але й визначення проблемних зон, що можуть перешкодити досягненню означених цілей.
алокаційного управління	*Принцип алокаційного управління* передбачає створення певних умов, що сприятимуть економічному урівноваженню попиту і пропозиції виробництва товарів та послуг задля найефективнішого використання інноваційних ресурсів.
об'єктивності	*Принцип об'єктивності* – передбачає чітке додержання вимог об'єктивних закономірностей інноваційного розвитку, врахування реальних можливостей (матеріальних, технічних, інтелектуальних тощо) держави щодо формування, нарощення та розвитку інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Цей принцип виявляється при формуванні державно-управлінського впливу, який повинен відповідати реальним можливостям керованих об'єктів і глобальним управлінським цілям. Порушення принципу об'єктивності найчастіше пов'язані з об'єктивістськими ознаками природних і соціальних явищ, а також з прийняттям рішень, які не враховують об'єктивних закономірностей. Здебільшого, це призводить до втрат у сфері регіонального промислового виробництва, поглиблення контролю за управлінським процесом, викликає недовіру до суб'єкта управління.
системності	*Принцип системності* – необхідність формування функціонально-цільової системи управління інноваційним потенціалом та встановлення взаємозв'язку й взаємозалежності між всіма її елементами. Сутність і складність інноваційного потенціалу як системи визначають наступні його характеристики: цілісність, складність, структурність, пропорційність, відкритість.
гнучкості інноваційного потенціалу	*Принцип гнучкості інноваційного потенціалу* – це можливість підприємства переходити з одного працездатного функціонального стану в інший з мінімальними втратами і витратами при виконанні чергового завдання чи нової функції. Також потрібно виділити здатність виробничого потенціалу реагувати на зміну параметрів вихідної сировини і матеріалів,

Макроекономічні показники реального сектору економіки	Ретроспективний період, роки					
	2010		2011		2012	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
електронної та оптичної продукції						
виробництво електричного устаткування	16193,4	1,5	17332,3	1,3	22800,3	1,6
виробництво машин і устаткування, не віднесених до інших угруповань	31222,4	2,9	38474,2	2,9	38682,7	2,7
виробництво автотранспортних засобів, причепів і напівпричепів та інших транспортних засобів	44846,3	4,2	65915,2	4,9	74035,8	5,3
виробництво меблів, іншої продукції; ремонт і монтаж машин і устаткування	23344,0	2,2	27853,5	2,1	30133,1	2,2
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	221808,4	20,8	295164,8	22,1	344067,9	24,5
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	21586,4	2,0	22244,7	1,7	20528,2	1,5

Джерело * Обчислено та систематизовано автором дослідження за даними, приведеними Державною службою статистики України [116 – 129].

Макроекономічні показники реального сектору економіки	Ретроспективний період, роки					
	2010		2011		2012	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
робництво одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів						
виготовлення виробів з деревини, паперу та поліграфічна діяльність	27128,8	2,6	31865,9	2,4	34297,8	2,4
виробництво коксу та продуктів нафтопереробленння	75004,1	7,0	77783,4	5,8	63129,5	4,5
виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	35503,0	3,3	57315,2	4,3	60011,1	4,3
виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	7404,3	0,7	8888,1	0,7	10465,4	0,7
виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	46629,1	4,4	56624,3	4,3	59767,1	4,3
металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів	200635,8	18,8	242525,9	18,2	223832,5	16,0
Машинобудування	99270,5	9,3	133469,0	10,0	143533,1	10,2
виробництво комп'ютерів,	7008,4	0,7	11747,3	0,9	8014,3	0,6

Базові принципи	Сутність та зміст домінант стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
	на зміну конструкторсько-технологічних характеристик продукції й обсягів її виробництва. Разом з тим можливості виробничого потенціалу залежать від здатності його елементів до саморозвитку, від рухливості зв'язків між ними, нарешті, від реакції на зовнішні впливи.
динамічної рівноваги	*Принцип динамічної рівноваги* – відповідно до закону інерції успішне функціонування економічної системи залежить від рівня накопиченого потенціалу. У даному випадку під інноваційним потенціалом розуміється здатність промислових підприємств успішно протистояти зовнішньому середовищу, змінюючи свій стан з такою ж складністю і швидкістю, як і зміни, що відбуваються в середовищі. Іншими словами, інноваційний потенціал промислового комплексу повинен знаходитися в динамічній рівновазі з факторами нестабільного ринкового середовища. Динамічний стан інноваційного потенціалу може бути описаний такими характеристиками, як динамічність, інертність, стабільність, сталість, еластичність тощо.
Специфічні принципи: - організаційно-нормативного управління; - фінансово-економічного управління; - стратегічного управління і стратегування	До специфічних принципів управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки, на наш погляд, доцільно віднести: 1) принципи організаційно-нормативного управління, які націлені на обов'язкове організаційно-правове забезпечення формування та нарощення інноваційного потенціалу на кожному з основних етапів інноваційних процесів у промисловості в регіонах держави; 2) принципи фінансово-економічного управління спрямовані на формування ефективної системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності та системи становлення сприятливого економічного середовища в інноваційній сфері задля промислового розвитку в регіоні; 3) принципи стратегічного управління і стратегування спрямовують управління до певного теоретичного фундаменту, на базі якого формуються основні характеристики, що втілені у загальні правила та по-

Базові принципи	Сутність та зміст домінант стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
	ложення, регулювальні процеси застосування варіантів стратегічного управління інноваційним потенціалом; а також нормативно-правову базу, якою керується держава та інші суб'єкти управління у процесі розробки і реалізації стратегічних рішень у конкретних соціально-економічних, техніко-технологічних, суспільно-політичних умовах, сформованих у певному регіональному середовищі.

Джерело * Обґрунтовано та формалізовано автором дослідження

Певним чином підсумовую результати вище приведених обґрунтувань, слід вказати на те, що ІІ (друга) пріоритетність реалізації в межах системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – функції регулювання, надалі, може (з плином часу та зміною умов функціонування НЕС та РІС) трансформуватися до І (першого – провідного рівня). Тоді, корегування господарських процесів та структурних трансформацій в межах реального сектору регіональної економіки, їхніх інституціональних основ та встановлених фінансово-економічних взаємовідносин з «центром» (системою державного управління) втрать актуальність у зв'язку з передачею більшості повноважень щодо управління на регіональний і місцевий рівень. Однак, зазначене потребуватиме проведення комплексної регіональної діагностики з метою виявлення внутрішніх та зовнішніх обмежень регіональної господарської системи, встановлення її проблемних місць та сильних сторін. І, як наслідок, визначення на цій основі так названих «точок росту». Тобто, не просто точок зростання у промисловості регіону, а саме – регіонального розвитку. За цим, пріоритетом стане пошук інноваційних можливостей (див., табл. 2.3) до якісного покращення самої системи стратегічного управління та переходу на новий рівень через відповідні соціально-економічні зрушення в контексті регіональних (у першу чергу) і зага-

Згідно даних, приведених на сайті Державної служби статистики України обсяг реалізації промислової продукції у січні-червні 2013 року становив 546 млрд. 856.0 млрд. грн., що в порівнянні з відповідним періодом 2012 року (554 млрд. 283.3 млн. грн.) становить 98,66%, тобто зменшився на 7 млрд. 427.3 млн. Структура промислового виробництва має цілий ряд галузей та підгалузей, основною з яких є переробна промисловість, на яку припадає майже дві третіх від загального обсягу реалізованої промислової продукції – 361 млрд. 903.2 млн. грн., понад 20,0% припадає на постачання електроенергії, газу, пари – 111 млрд. 893.2 млн. грн., менше на добувну промисловість – 70 млрд. 043.6 млн. грн. (12,81%), обсяги виробництва якої, на відміну від попередніх, у порівнянні з 2012 роком практично не зазнали змін (табл. 3.15 та табл. 3.16 – де здійснено обчислення у порівняльних цінах 2013 року).

Таблиця 3.15

Ретроспективні дані за обсягом реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) за видами економічної діяльності України у 2010-2012 роках *

Макроекономічні показники реального сектору економіки	Ретроспективний період, роки					
	2010		2011		2012	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
Промисловість	1065850,5	100,0	1331887,6	100,0	1400680,2	100,0
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	106055,1	10,0	146085,7	11,0	146588,5	10,5
Переробна промисловість, у цілому, у т.ч.	716400,6	67,2	868392,4	65,2	889496,6	63,5
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	193055,6	18,1	222387,8	16,7	254459,9	18,2
текстильне виробництво, ви-	8425,4	0,8	9679,3	0,7	98767,1	0,7

Найменше ж об'єктів ЄДРПОУ зареєстровано у Чернівецькій (17,6 тис.) і Рівненській обл. (20,4 тис.). Хоча, левова частка з усієї кількості підприємств припадає на малі, великі та середні підприємства, однак, вони виробляють більшу частку ВРП.

Таблиця 3.14

Розподіл підприємств за їхнім розміром за регіонами України за 2012 рік *

Регіон держави, область	Частка великих підприємств	Частка середніх підприємств	Частка малих підприємств
Україна	**0,006**	**0,057**	**0,937**
Крим	0,004	0,058	0,938
Вінницька	0,006	0,075	0,919
Волинська	0,009	0,068	0,923
Дніпропетровська	0,009	0,064	0,927
Донецька	0,010	0,060	0,930
Житомирська	0,006	0,078	0,916
Закарпатська	0,003	0,057	0,940
Запорізька	0,004	0,053	0,943
Івано-Франківська	0,003	0,041	0,956
Київська	0,008	0,066	0,926
Кіровоградська	0,005	0,060	0,935
Луганська	0,004	0,067	0,925
Львівська	0,004	0,058	0,937
Миколаївська	0,009	0,050	0,946
Одеська	0,006	0,052	0,944
Полтавська	0,006	0,067	0,924
Рівненська	0,006	0,070	0,924
Сумська	0,005	0,076	0,918
Тернопільська	0,005	0,059	0,936
Харківська	0,005	0,051	0,944
Херсонська	0,005	0,057	0,938
Хмельницька	0,005	0,066	0,929
Черкаська	0,007	0,077	0,916
Чернівецька	0,003	0,057	0,940
Чернігівська	0,006	0,081	0,913
м. Київ	0,005	0,044	0,951
м. Севастополь	0,005	0,061	0,934

Джерело * Сформовано та систематизовано автором за даними [116 – 117].

льнодержавних інтересів задля забезпечення національної безпеки [100]. Оскільки, нагальна необхідність здійснення трансформаційних зрушень у сфері реалізації територіальної реформи в Україні: а) підтверджена сучасними суспільно-політичними й військово-економічними проблемами в державі (анексія Автономної республіки Крим та провадження анти- терористичної операції у Луганській і Донецькій областях); б) обумовлена викликами сучасності, посиленням регіоналізації та глобалізації, коли досягнення високого рівня конкурентоспроможності об'єктів регіональної господарської системи стає запорукою успіху національної інноваційної системи та національного господарства, загалом.

2.3. Світоглядно-методологічне та науково-практичне осмислення чинників формування, нарощення та повного освоєння інноваційного потенціалу

Об'єктивним є визнати, що у практиці господарювання важливе значення має реалізація процедур із ідентифікації щільності взаємозв'язку та взаємозалежності принципів управління розвитком інноваційного потенціалу з використовуваним складом методів управління та засобами ідентифікації чинників раціоналізації останнього в межах РСЕС. Оскільки, ціль управлінського впливу визначає відповідні методи управління, а принципи дозволяють вибрати для досягнення цілі найбільш ефективні в цих умовах методи. Важливою різницею між принципами і методами є те, що принципи управління відносно постійні та мають обов'язків характер, тоді як, сутність методів управління може змінюватись залежно від зміни умов при збереженні принципів. Отже, формується односто-

ронній зв'язок між принципами і методами, оскільки, принцип дозволяє формувати систему методів і кожний метод окремо. Але, кожний окремий метод не має відчутного впливу на принцип управління [101]. Лише уся сукупність застосовуваних на практиці методів управління у відповідних умовах може мати зворотній вплив на формування й добір принципів задля убезпечення високої результативності управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах ($ІП_{ПР}$). Звідси, задля розроблення дієвих регуляторних інструментів активізації діяльності щодо формування інноваційного потенціалу важливою передумовою є виявлення, перш за все, факторів, що стримують його розвиток чи процеси нарощення. Як було відмічено раніше (див., пп. 1.1 та 1.3.), інноваційний потенціал функціонує у певному середовищі, а тому, зазнає прямого чи опосередкованого впливу з боку різноманітних факторів. Однак, у науковій літературі немає єдиного підходу щодо структуризації факторів впливу на його масштаби розвиненості (і, які впливають на його формування, або визначають пріоритети нарощення інноваційного потенціалу). Більш того, у жодному з розглянутих у пп. 1.2 підходів (див., Розділ 1 даного дослідження) щодо визначення інноваційного потенціалу нами не було враховано впливу ринкового середовища певного регіону на масштаби інноваційного потенціалу.

Так, можна тоді признати, фактори впливу і чинники різної природи можна згрупувати за «*напрямом*». *Тоді,* дані фактори можна розділити на групи екзогенного та ендогенного спрямування (приведено на рис. 2.4). Необхідно враховувати і те, що розвиток $ІП_{ПР}$ не обмежується подоланням зовнішніх бар'єрів: інвестиційних, технологічних, адміністративних, інфраструктурних тощо. До зовнішніх відносяться також фактори, що визначають стан об'єктивних внутрішніх міжінституційних зв'язків, у числі яких форма власності суб'єктів інноваційної діяльності, їхня організаційно – правова структура і величина суб'єкта, його галузева приналежність тощо. На галузевому рівні ці фактори можуть проявлятися в спеціалізації промисловості в

Необхідно відзначити, що певною мірою мали місце і позитивні тенденції щодо збільшення кількості інноваційно активних підприємств у Запорізькій (у 5,2 рази) та Одеській, Хмельницькій, Чернівецькій областях і м. Севастополі (відповідно, у 1,3 рази). Залишається надзвичайно низьким кількість і рівень інноваційно активних підприємств по відношенню до зареєстрованих промислових підприємств за ЄДРПОУ від 1,1 %у 2010 р. до 1,3 % у 2012 р. [15].

А, вже на початок 2013 р. в Україні зареєстровано 1323,8 тис. об'єктів ЄДРПОУ. У регіональному розрізі більшість із них розташовано (рис. 3.14 і табл. 3.14), як зазначалося вище, у місті Києві (259,3 тис.) та у Дніпропетровській області (104,1 тис.). На ІІІ місці – Донецька область (96,2 тис.).

Рис. 3.14. Кількість промислових підприємств за областями держави [116 – 117]

[15] Коли згідно з даними інноваційних обстежень [130 – 132] кількість інноваційно активних підприємств у країнах ЄС досягає майже 50,0 %, а у США – 70,0 % [387, с. 146]. Отже незадовільний стан та розподіл інноваційно активних підприємств в промисловості вимагають чіткої і скоординованої дії державних і регіональних органів влади щодо реалізації регіональної інноваційної політики.

регіоні чи певного РПК, співвідношенні державних і приватних підприємств, рівні та сприйнятливості інноваційної культури, розвиненість інноваційної інфраструктури, державну інноваційну і промислову політику, оскільки в сучасних умовах ці фактори відіграють все більшу роль в інноваційному розвитку суб'єктів і підвищенні ефективності використання їх інноваційного потенціалу тощо (засвідчено автором дослідження у попередній науковій праці [102]).

Рис. 2.4. Чинники формування, нарощення та повного освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах

Тоді, до внутрішніх (суб'єктивних) факторів впливу на формування інноваційного потенціалу промисловості в ре-

Регіони держави, області	Показники інноваційної активності реального сектору регіональної економіки																	
	інноваційно активні підприємства у промисловості, одиниць						кількість підприємств промисловості за ЄДРПОУ, одиниць						питома вага інноваційно активних підприємств у кількості промислових організацій за ЄДРПОУ, відсотків					
Регіональний розріз	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Миколаївська область	55	63	71	92	3,9	4,5	4,9	5,5	3751	3737	3769	3748	1,5	1,7	1,9	2,5				
Одеська область	49	58	62	79	3,5	4,1	4,2	4,7	5837	5876	5941	6058	0,8	1,0	1,0	1,3				
Полтавська область	47	52	45	31	3,4	3,7	3,1	1,8	3208	3179	3181	3222	1,5	1,6	1,4	1,0				
Рівненська область	29	29	27	31	2,1	2,1	1,8	1,8	2146	2179	2192	2291	1,4	1,3	1,2	1,4				
Сумська область	30	41	42	40	2,1	2,9	2,9	2,4	2127	2096	2138	2190	1,4	2,0	2,0	1,8				
Тернопільська область	43	46	40	47	3,1	3,3	2,7	2,8	2180	2187	2192	2239	2,0	2,1	1,8	2,1				
Харківська область	110	135	161	146	7,9	9,6	11,0	8,7	9278	9276	9411	9458	1,2	1,5	1,7	1,5				
Херсонська область	28	28	39	58	2,0	2,0	2,7	3,5	2380	2398	2398	2427	1,2	1,2	1,6	2,4				
Хмельницька область	16	23	60	79	1,1	1,6	4,1	4,7	2958	2933	2964	2975	0,5	0,8	2,0	2,7				
Черкаська область	37	37	48	54	2,6	2,6	3,3	3,2	3423	3399	3368	3268	1,1	1,1	1,4	1,7				
Чернівецька область	30	36	30	39	2,1	2,6	2,1	2,3	1801	1795	1822	1821	1,7	2,0	1,6	2,1				
Чернігівська область	42	50	40	42	3,0	3,5	2,7	2,5	1762	1755	1786	1824	2,4	2,8	2,2	2,3				
м. Київ	155	136	119	125	11,1	9,6	8,1	7,4	20617	21322	22249	22982	0,8	0,6	0,5	0,5				
м. Севастополь	5	10	9	12	0,4	0,7	0,6	0,7	1315	1341	1348	1389	0,4	0,7	0,7	0,9				

Джерело * *Згруповано та систематизовано автором за даними Державного комітету статистики України [116 – 129]*

гіонах держави відносяться ті, які проявляються в процесі управління, свідомого прийняття і здійснення рішень з розробки, впровадження або використання інновацій з боку суб'єктів інноваційного процесу (підприємців, фахівців, галузевого управління), в завдання яких входить аналіз зовнішніх обставин і внутрішніх можливостей $ІП_{ПР}$. Можна виділити наступні фактори, що визначають внутрішній зміст, масштаби і темпи зміни інноваційного потенціалу промисловості: інноваційне оновлення продукції, підвищення її техніко- експлуатаційного рівня; підвищення активності міжнародного науково-технічного співробітництва; вихід на світовий ринок; швидке освоєння і масове поширення результатів наукових досліджень і технічних розробок; збереження кадрового потенціалу. Таким чином, до внутрішніх чинників автор даного дослідження відносить ті, на які може впливати, безпосередньо, сам суб'єкт інноваційної діяльності.

Слід вказати і на те, що групування чинників впливу на масштаби інноваційного потенціалу промисловості в регіонах можна здійснити і за *інструментами регулювання*. Звідси, можна виділити такі фактори становлення інноваційного потенціалу: система оподаткування; фінансово-кредитне регулювання; цінове регулювання. Так, зокрема, система оподаткування включає регулювальні та фіскальні податки. Вони спрямовані на відчуження частини доданої вартості. При визначенні ставок податків враховуються показники технічної можливості та економічної рентабельності господарської діяльності, що будується на інноваційних технологіях [93]. Політика пільгового кредитування має на увазі надання пільгових кредитів на інноваційну діяльність з бюджету, а також залучення банківських кредитів. Законом України "Про інноваційну діяльність" передбачені такі види фінансової підтримки інноваційної діяльності [98]: а) повне безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації, що відбувалося до 2014 року) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету АРК та коштів місцевих бюджетів; б) часткове

Таблиця 3.13

Ретроспективні данні про трансформацію макроекономічних параметрів інноваційного розвитку реального сектору регіональної економіки України у 2009-2012 рр. *

Регіони держави, області	Показники інноваційної активності реального сектору регіональної економіки																							
	інноваційно активні підприємства у промисловості, одиниць						інноваційно активні підприємства у промисловості, питома вага регіону, %						кількість підприємств промисловості за ЄДРПОУ, одиниць						питома вага інноваційно активних підприємств у кількості промислових за ЄДРПОУ, відсотків					
Ретроспективний період. Роки	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012	2009	2010	2011	2012
Україна	1397	1411	1462	1679	100,0	100,0	100,0	100,0	124634	125303	127503	129313	1,1	1,1	1,1	1,3								
АР Крим	40	31	37	46	2,9	2,2	2,5	2,7	4441	4456	4573	4620	0,9	0,7	0,8	1,0								
Вінницька область	50	39	45	47	3,6	2,8	3,1	2,8	3246	3233	3263	3350	1,5	1,2	1,4	1,4								
Волинська область	24	21	26	26	1,7	1,5	1,8	1,5	1576	1604	1626	1668	1,5	1,3	1,6	1,6								
Дніпропетровська обл.	63	60	65	63	4,5	4,3	4,4	3,8	9444	9419	9454	9468	0,7	0,6	0,7	0,7								
Донецька область	83	80	86	85	5,9	5,7	5,9	5,1	9818	9882	10087	10249	0,8	0,8	0,9	0,8								
Житомирська область	41	37	42	48	2,9	2,6	2,9	2,9	3326	3351	3408	3446	1,2	1,1	1,2	1,4								
Закарпатська область	31	36	27	22	2,2	2,6	1,8	1,3	2445	2394	2444	2300	1,3	1,5	1,1	1,0								
Запорізька область	36	31	22	116	2,6	2,2	1,5	6,9	4666	4657	4750	4793	0,8	0,7	0,5	2,4								
Ів.- Франківська область	92	94	82	96	6,6	6,7	5,6	5,7	3029	2993	2991	3001	3,0	3,1	2,7	3,2								
Київська область	62	46	39	46	4,4	3,3	2,7	2,7	5724	5812	5979	6153	1,1	0,8	0,7	0,7								
Кіровоградська область	39	32	37	41	2,8	2,3	2,5	2,4	2134	2090	2106	2127	1,8	1,5	1,8	1,9								
Луганська область	59	54	59	68	4,2	3,8	4,0	4,1	4860	4797	4851	4906	1,2	1,1	1,2	1,4								
Львівська область	101	106	102	100	7,2	7,5	7,0	6,0	7142	7142	7212	7340	1,4	1,5	1,4	1,4								

Проте, приведений вище перелік заходів, що мають місце в межах регіональних соціально-економічних систем в контексті розбудови параметрів розвиненості інтелектуального та інформаційного потенціалів не убезпечив протягом 2009 – 2012 рр. зростання кількості інноваційних підприємств за регіонами (табл. 3.13). Слід вказати на те, що реальний сектор регіональної економіки України, з точки зору активізації інноваційних процесів в межах виробничо-економічних систем, не відрізняється позитивною динамікою (зазначене деталізовано та приведено автором дослідження у табл. 3.13).

У цій відповідності, можна вважати, що збільшення кількості інноваційно активних підприємств у промисловості в регіонах поступово збільшилась у 2011 – 2012 рр. (так. у 2012 р. становила 1679 одиниць, що на 282 підприємства більше ніж у 2010 р.), але, необхідно зауважити, що статистичні дані даються лише за промисловими підприємствами в регіонах, а динаміку невиробничої та будівельної сфери – не враховують. Поряд із зазначеним, у 2012 р. інноваційну продукцію реалізували 1043 підприємства на суму 42,4 млрд. грн., що становить 3,8 % від загального обсягу реалізованої промислової продукції. А, високотехнологічну продукцію реалізувало 260 підприємств, частка продукції, що була новою або суттєво вдосконаленою для національного та міжнародного ринків, становила у 2012 р. 41,1 % загального обсягу реалізованої інноваційної продукції. Визнаємо, що нову інноваційну продукцію реалізовувало 882 підприємства, частка реалізованої продукції становила 58,9 % обсягу реалізованої інноваційної продукції, або 2,2 % загального обсягу.

Підтвердимо (за свідченнями [116 – 129]), що найбільша кількість інноваційно активних підприємств промисловості у 2009-2012 рр. спостерігається у територіальному комплексі м. Києва, а також у Харківській, Львівській, Донецькій областях, але частка інноваційно активних підприємств у областях, що мають статус промислових лідерів (Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська області України) у 2012 р. становила 10,0 % і не досягла середнього рівня за регіонами Україні.

(до 50,0 %) безвідсоткове кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету АРК та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту та (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності; в) повна чи часткова компенсація (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету АРК та коштів місцевих бюджетів – відбувалося до 2014 року) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів; г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів. Отже, як видно, практично усі пільги, що передбачені законодавством для суб'єктів інноваційної діяльності, передбачають використання регіональних бюджетних коштів. А оскільки, бюджетне фінансування інноваційної діяльності перебуває на дуже низькому рівні, то ефективність та спроможність виконання передбачених пільг викликають значний сумнів [96]. Поряд із цим, вкажемо і на ціноове регулювання передбачає стимулювання виробництва і споживання інноваційної продукції. Це здійснюється через пільгове ціноутворення. Його суть полягає у тому, що інноваційна промислова продукція, випущена із застосуванням маловідходних і безвідходних технологій, реалізується за нижчою ціною, ніж аналогічна продукція, вироблена на морально та фізично застарілому обладнанні.

Враховуючи вище наведені трактування та з огляду на розмежування, приведене на рис. 2.4, признаємо доцільність більш ґрунтованого пояснення групи, що локалізує чинники з*а формою підтримки*. У її межах розрізняють державно-ринкові та ринково державні фактори [69; 91]:

1) державно-ринкові – за допомогою цільового фінансування з державного та регіональних бюджетів та місцевих інноваційних фондів і ринку стимулюються наукові установи, що виконують фундаментальні дослідження;

2) ринково-державні – НДДКР фінансуються за рахунок підприємств усіх форм власності, систематично отримуються науково-економічні інновації та комерційні вигоди від запровадження їх у виробництво.

Крім того, чинники, які згруповано *за результативністю дії* – також суттєво впливають на темпи нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (у їхній сукупності варто виділити стримуючі та прискорюючі фактори). Ряд авторів [103] виділяють дві групи факторів, які перешкоджають розвитку інноваційного потенціалу промислової системи: трансформаційні фактори, що визначають якісний зміст інноваційного потенціалу; та трансакційні фактори, що характеризують готовність промислового комплексу здійснювати інноваційну діяльність і визначають межі існування та реалізації інноваційного потенціалу. До трансформаційних чинників можна віднести: високий економічний ризик, нестачу грошових коштів, недолік кваліфікованого персоналу, високу вартість нововведень, слабку матеріальну та науково-технічну базу промислових підприємств в регіоні, її велика зношеність і застарілі технології та інші обмеження, які можуть перешкоджати розвитку інноваційного потенціалу промислово-господарської системи. Під трансакційними факторами також розуміються нами наступні обмеження: інформаційні, організаційні, інституційні. До їхнього числа належать: відсутність надійних і ефективних механізмів взаємодії держави з реальним сектором економіки, інноваційної культури, нерозвиненість нормативно-правової бази інноваційної діяльності та інноваційної інфраструктури, недостатня кількість податкових пільг і субсидій для стимулювання інноваційної активності промислових підприємств, недолік інформації про нові технології, ринках збуту, малоефективна інтеграція наукової, виробничої та освітньої складових в інноваційній системі.

На наш погляд, фактори, які перешкоджають розвитку та формуванню інноваційного потенціалу промислового комплексу можна згрупувати за *джерелом виникнення* на наступні: економічні, науково-технічні, виробничі, та ор-

Ретроспективні системно-універсальні показники за системою вищої освіти за регіонами держави

Регіони держави, області	кількість ВНЗ І-ІІ рівня акредитації				кількість ВНЗ ІІІ-VI рівня акредитації				чисельність студентів ВНЗ І-ІІ р. а.				чисельність студентів ВНЗ ІІІ-VI р. а.			
	всього	з них мають форму власності			всього	з них мають форму власності			всього	у т.ч. за формами навчання			всього	у т.ч. за формами навчання		
		державну	комунальну	приватну		державну	комунальну	приватну		денною	вечірньою	заочною		денною	вечірньою	заочною
Тернопільська	12	3	6	3	8	4	1	3	8560	7884	-	7884	36848	22730	69	14049
Харківська	33	17	13	3	37	28	1	8	21551	18049	-	38049	200766	112260	305	88201
Херсонська	11	3	7	1	7	4	-	3	6417	5559	32	5559	23905	14483	-	9422
Хмельницька	11	4	6	1	10	4	2	4	7528	7052	-	7052	35745	22698	-	13047
Черкаська	13	4	7	2	6	5	-	1	11081	9586	290	9586	35274	21659	-	13615
Чернівецька	13	8	4	1	4	3	-	1	10148	8800	41	18800	23546	16405	-	7141
Чернігівська	15	6	7	2	4	4	-	-	7786	6825	-	16825	19058	11884	-	7174
м. Київ	43	18	8	17	72	39	3	30	31278	25715	70	55715	44188	26277	717	78392
м. Севастополь	5	3	1	1	5	3	1	1	2284	1724	-	1724	13647	8390	-	5257

Джерело * Узагальнено автором за свідченнями, приведеними у джерелах [83 – 115].

Регіони держави, області	Ретроспективні системно-універсальні показники за системою вищої освіти за регіонами держави															
	кількість ВНЗ І-ІІ рівня акредитації				кількість ВНЗ ІІІ-VI рівня акредитації				чисельність студентів ВНЗ І-ІІ р. а.				чисельність студентів ВНЗ ІІІ-VI р. а.			
	всього	з них мають досвід роботи			всього	з них мають досвід роботи			всього	у т.ч. за формами навчання			всього	у т.ч. за формами навчання		
		держ-ну	комун-ну	приват-ну		держ-ну	комун-ну	приват-ну		ден-ною	вечір-ною	заоч-ною		ден-ною	вечір-ною	заоч-ною
Івано-Франківська	17	10	5	2	6	4	-	2	13421	12046	-	12046	32460	21702	-	10758
Київська	17	6	9	2	7	3	-	4	9112	8191	-	8191	27543	16083	-	11460
Кіровоградська	12	5	6	1	5	2	-	3	7966	6827	50	16827	13067	9160	-	3907
Луганська	26	16	10	-	8	8	-	-	15926	12679	-	32679	71910	40241	145	31524
Львівська	22	7	12	3	22	17	-	5	20269	15703	892	35703	12609	84017	96	41982
Миколаївська	12	3	7	2	5	4	-	1	7243	6169	41	16169	33387	22135	-	11252
Одеська	19	6	9	4	22	19	-	3	13557	11684	118	11684	11433 0	71453	1651	41226
Полтавська	14	6	6	2	7	5	-	2	9682	7931	44	17931	47531	29377	-	18154
Рівненська	11	5	3	3	6	3	-	3	10451	9475	64	9475	32890	20935	-	11955
Сумська	10	1	8	1	5	5	-	-	5427	4816	162	4816	40294	23645	-	16649

ганізаційні. Так, зокрема, економічні чинники включають в свій склад: брак власних коштів і державної фінансової підтримки, низький платоспроможний попит на інноваційні продукти, високу вартість нововведень, тривалі терміни окупності нововведень тощо. А, науково – технічні фактори [39], що стримують формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – це незадовільний науково-технічний потенціал промислового виробництва; відсутність суттєвих інновацій та комплексного оновлення технологій, дієвих механізмів регулювання та стратегічного управління інноваційною сферою, погіршення якісних характеристик наукових кадрів і матеріально-технічної бази досліджень тощо. Звідси, до виробничих факторів, на думку автора монографії, відносяться низький інноваційний потенціал та інноваційна активність промислових підприємств в регіоні, мала сприйнятливість підприємств до нововведень, брак інформації про нові технології, відсутність достатньої кількості кваліфікованого персоналу, брак можливостей для кооперації з іншими інноваційно-активними підприємствами та науковими організаціями, що функціонують в межах певного регіону. А, відповідно, до організаційних чинників, які тією чи іншою мірою стримують розвиток інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки відносяться [45]: недостатність законодавчих та нормативно-правових документів, що регулюють інноваційну діяльність у промисловості в регіонах, невизначеність термінів інноваційних процесів, нерозвиненість інноваційної інфраструктури, нерозвиненість ринку технологій, недосконалість механізмів стимулювання інноваційної діяльності у промисловості в регіонах держави.

У цій відповідності можна підтвердити про те, що більшість несприятливих факторів, які перешкоджають формуванню інноваційного потенціалу промисловості в регіонах можна подолати досить швидко, якщо розвитку інноваційного сегменту регіональної економіки будуть віддані певні політичні та економічні пріоритети. У той же час, слід вказати на те, що існують чинники, подолання

яких не піддається прискоренню – це якість трудового потенціалу, компетенцій, придбаних працівниками в системі професійної освіти, їх відповідність вимогам інноваційного сегменту ринку праці, вивчення норм і цінностей трудової діяльності, типів соціальної поведінки інноваторів тощо. Узагальнення та розмежування за групами усієї сукупності факторів впливу на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах (різної природи) представлено автором даного дослідження на рис. 2.5.

Фактори, що *сприяють (прискорюють)* інноваційному розвитку та нарощенню масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах [39] – це: ефективна державна та регіональна інноваційна політика, розвинена інноваційна інфраструктура регіону, сприятлива інституційне середовище, здатність працівників генерувати інноваційні ідеї та рішення тощо.

За тривалістю впливу можна виділити довготривалі фактори за терміном часу, що здійснюють довгостроковий вплив на рівень інноваційного розвитку та формування масштабів інноваційного потенціалу, а саме [39; 76]: глобалізація і міжнародний поділ праці, ефективність державної інноваційної політики в межах регіону, довгострокові тенденції розвитку регіональної економіки, ринку, споживання, попиту тощо. Короткостроковий вплив на рівень інноваційного розвитку чинять фактори протягом невеликого проміжку часу – це коливання ринкової кон'юнктури, попиту, отримання короткострокових преференцій у здійснені інноваційної діяльності тощо. Проте, слід вказати, що серед останніх, розмежованих за тривалістю впливу – є одна потенційно-факторна детермінанта, яка має ознаки як довго-тривалості, так і короткостроковості – це, наразі, найвагоміший фактор, що убезпечує подальші процеси розвитку інноваційного потенціалу та певні рівні результативності стратегічного управління – «розвиненість інноваційного потенціалу» промисловості в регіонах держави.

Таблиця 3.12

Кількість вищих навчених закладів та чисельність студентів за регіонами України у 2012 рр. *

Регіони держави, області	Ретроспективні системно-універсальні показники за системою вищої освіти за регіонами держави																			
	кількість ВНЗ І-ІІ рівня акредитації				кількість ВНЗ ІІІ-VI рівня акредитації				чисельність студентів ВНЗ І-ІІ р. а.				чисельність студентів ВНЗ ІІІ-VI р. а.			
	всього	з них мають форму власності			всього	з них мають форму власності			всього	у т.ч. за формами навчання			всього	у т.ч. за формами навчання		
		державну	комунальну	приватну		державну	комунальну	приватну		денною	вечірньою	заочною		денною	вечірньою	заочною
Україна	489	208	207	74	334	217	14	103	345235	287855	2701	547855	182490 6	110410 5	3913	716888
АР Крим	15	3	9	3	13	4	3	6	7088	6013	28	16013	40948	23683	-	17265
Вінницька	17	6	9	2	5	4	-	1	16435	13899	161	23899	29678	19985	-	9693
Волинська	11	3	6	2	4	2	-	2	8074	7167	59	7167	21861	12993	-	8868
Дніпропетровська	31	18	10	3	23	16	2	5	23634	19201	357	49201	130742	80417	916	49409
Донецька	54	32	20	2	23	13	-	10	38420	27968	187	10796 8	110855	64660	14	46181
Житомирська	18	8	7	3	4	3	1	-	16148	13915	-	23915	239205	15103	-	8817
Закарпатська	10	2	5	3	6	4	-	2	5124	4387	-	4387	207945	14031	-	6763
Запорізька область	17	5	7	5	10	7	-	3	10625	8590	105	18590	759290	41202	-	34727

Таблиця 3.11

Розподіл вищих навчальних закладів за формами власності за ретроспективний період (2000 – 2013 рр.)

Показники за системою вищої освіти в Україні	Ретроспективний період, роки							
	2000	2005	2007	2008	2009	2011	2012	2013
Кількість закладів – всього, одиниць	1037	979	904	881	861	846	823	797
у т.ч. за формами власності державною та комунальною	926	816	702	685	674	661	646	646
у %	89,3	83,4	77,7	77,8	78,3	78,1	78,5	81,1
приватною	111	163	202	196	187	185	177	151
у %	10,7	16,6	22,3	22,2	21,7	21,9	21,5	18,9

Однак, визнаємо, що ідея, покладена в основу функціонування дослідницького університету, безумовно, не нова, проте в кожен час вона здобуває нових форм втілення в межах регіональних соціально-економічних систем та передбачає автономію і структурно-функціональну самостійність науки як системи, що сприяє її вільному зростанню за пріоритетами кожного регіону.

Зауважимо, що ступінь розробленості макроекономічних моделей інноваційного розвитку промисловості в регіонах обов'язково враховує розвиток такої форми співпраці науки з освітою як запровадження у практику управління дослідницьких університетів. Однак, процес їхньої ще не абу широкого запровадження та знаходиться на початковій стадії (визнано у науковій праці [82]).

Рис. 2.5. Основні групи факторів впливу на формування інноваційного потенціалу

Необхідно признати, що можна виокремити і ті фактори та чинники впливу, що характеризуються *характером прояву* на масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Звідси, можна виділити прямі та непрямі чинники стимулювання інноваційної сфери в межах реального сектору регіональної економіки. Так, до факторів прямого впливу можна включити наступні: національні науково-технічні програми; державне замовлення в науково-технічній сфері; державна науково-технічна експертиза; бюджетне фінансування інноваційних процесів; патентно-ліцензійна діяльність; стандартизація та сертифікація продукції в науково-технічній сфері; формування науково-технічних кадрів; створення системи науково-технічної інформації.

До непрямих факторів впливу відносяться: інституційне та податкове регулювання наукової та інноваційної сфери; науково-технічне прогнозування; амортизаційна політика; пільгове кредитування; антимонопольне законодавство;патентно-ліцензійна політика; створення та державна підтримка різних форм кооперації, наукових, виробничих і фінансових організацій та структур (технопарки, технополіси, "інкубатори" тощо); правове забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності; зовнішньоекономічна політика; підготовка і перепідготовка кадрів. Розглянувши різні підходи до виокремлення, групування, розмежування та виділення факторів, що впливають на процеси формування, нарощення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки, можна підсумувати про таке: лише при об'єктивному визначенні стратегічної позиції виробничо-економічної системи (процедури та технології стратегування) регіону із урахуванням найвагоміших регресорів (специфічного складу для кожного РПК) впливу на темпи й масштаби трансформації його інноваційного потенціалу, можна убезпечити ціле орієнтований інноваційний розвиток як промисловості, так і регіональних промислових комплексів держави (розкрито автором дослідження у [104]).

нак, попри усі втрати при реформування інтелектуального потенціалу регіонів держави, українській науці вдалось зберегти, певною мірою, повноцінну за секторальним і регіональним розрізом структуру науково-технічної та освітньо-кваліфікаційної бази (академічний, галузевий, вузівський та заводський сектори – деталізовано у табл. 3.10 – 3.12), успадковану від СРСР, що здатна висунути на перший план інформаційний потенціал як основу для цілеорієнтованого управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки в Україні (доведено автором дослідження у попередній науковій праці [75]).

Таблиця 3.10

Структура підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційними рівнями в Україні за формами навчання у 2013 р., %

Освітньо-кваліфікаційний рівень	Форма навчання у ВНЗ				Кількість осіб
	денна, %	вечірня, %	заочна, %	всього, %	
Молодший спеціаліст	83,5	0,3	16,2	100	566839
Бакалавр	56,6	0,3	43,1	100	1260327
Спеціаліст	49,2	0,2	50,6	100	341734
Магістр	61,9	1,1	37,0	100	122124
Всього	62,4	0,3	37,3	100	345235

Джерело *Тут і надалі, систематизовано та узагальнено автором дослідження за свідченнями, приведеними у джерелах [76 – 81]

Результати здійсненого економіко-статистичного аналізу інноваційної та науково-технічної підсистем регіонів дозволяють підтвердити про те, що специфічним напрямом інтенсифікації процесів формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – є розбудова дослідницької діяльності в межах університетів і галузевих наукових установ, яка може набувати різних форм активізації когнітивно-інформаційних зрушень у різних сферах технологічних і наукових знань (табл. 3.11).

усталеного механізму підтримки окремих галузей економіки, захисту вітчизняних товаровиробників шляхом регулювання митно-тарифних бар'єрів, а також розширив доступ іноземних інвесторів до участі у державних тендерах;

2) постійне нарощення кількості та активності накопичення загроз збалансованості функціонування реального сектору регіональної економіки до критичних розмірів частку високотехнологічних виробництв, що зменшило попит на власні науково-дослідні та прикладні розробки і стримало розвиток трансферу технологій;

3) недосконалість інвестиційно-кредитної системи за регіонами спричиняє відплив власного капіталу та зменшення фінансових ресурсів, що негативно позначається на інноваційній активності суб'єктів господарювання[14].

На жаль, в Україні, як визнано автором у пп. 3.2, наразі, відсутній дієвий механізм управління комунікаціями та освоєння наукового потенціалу, які визначають пріоритети розвитку промисловості в регіонах держави. Приймаються різноспрямовані «доленосні рішення», проте, не провадяться необхідні реформи в контексті розбудови в межах РСРЕ наукоємних видів економічної діяльності. Думка наукової спільноти дуже часто не береться владою до уваги, що дає підстави стверджувати про те, що експертна роль тріади «наука – освіта – виробництво» виконується у недостатньому обсязі та без урахування щільності зв'язків в межах цього науково-технологічного циклу. Од-

[14] Аналіз сучасного інноваційного розвитку (див., приведено у пп. 3.2) свідчить про прискорення змін у промисловості в регіонах – технології, структурі, масштабах, територіальному розміщенні й організації регіонального виробництва, а також у співробітництві країн світу, загальною формою якого стає міжнародний трансфер технологій. Як відомо, країни обмінюються інноваціями в процесі проведення міжнародних конференцій, семінарів, виставок. Під час обговорення та обміну думками, досвідом між науковцями інновації набувають нового змісту, більшої сили і ваги в суспільстві, охоплюють більші території та галузі науки. Тому, можна засвідчити про необхідність створення в регіонах держави достатніх організаційно-економічних умов для розбудови єдиного світового ринку науково-технічних знань і новітніх технологій як нового економічного ресурсу.

Таким чином, наразі, автором удосконалено класифікацію різних за природою факторів (в контексті визначення об'єктів локалізації зусиль суб'єктами стратегічного управління) впливу на процеси формування, нарощення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що передбачає їхнє розмежування за трьома площинами, за: а) напрямом дії (зовнішні та внутрішні); б) результативністю дії (стримуючі та прискорюючи); в) тривалістю впливу (довго- й короткострокові).

2.4. Інваріантність ресурсного забезпечення стратегічного управління розвитком при стратегуванні конкурентної позиції реального сектору регіональної економіки

Певним чином підсумовуючи викладене у теоретико-концептуальному розділі даного дослідження (див., розділ 1) та репрезентуючи авторські твердження і обґрунтування щодо залучення до прикладного інструментарію ще й засобів стратегічного управління, що сформовано в межах системно-універсальної технології відповідного типу можна підтвердити, що їхнє використання убезпечить ціле орієнтований вплив на стратегічне управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України. Поряд із зазначеним стверджуємо про необхідність визнання змістовності таких процесів (деталізація та обґрунтування представлено автором у попередніх наукових роботах [10; 11; 19; 28; 34]):

а) *управління інноваційними ресурсами* – це безперервний процес планування, пошуку і обґрунтування залучення, контролювання та регулювання певної частини економічних ресурсів, яка забезпечує здійснення інноваційної діяльності, з подальшим їх удосконаленням і нарощенням;

б) *управління інноваційним потенціалом промисловості в регіонах* – це цільовий вплив на промислову регіональну систему, що підтримує її у заданому стані, або переводить її в якісно і кількісно новий стан, за якого забезпечується довгострокова стабільність промислової системи;

в) *технологія управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки* **–** це багатоаспектний інноваційно-інформаційний процес розробки і провадження науково-обґрунтованих принципів, методів і стратегій управління щодо постійних якісних перетворень у структурі інноваційного потенціалу промисловості в регіонах задля забезпечення його здатності підтримувати задані/ визначені масштаби промислового зростання в регіонах держави;

г) основною метою сформованої, надалі, у даному дослідженні системно-універсальної технології управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки **–** є формування достатніх, на певному етапі розвитку регіонального промислового комплексу інноваційних резервів, залучення наявних можливостей та використання інноваційних ресурсів різної природи задля сформування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу в контексті забезпечення конкурентної позиції реального сектору в регіонах і нарощення ним конкурентних переваг ключових видів економічної діяльності, які доцільно репрезентувати в якості «точок росту» в контексті переходу держави до сталого розвитку її регіонів;

д) *застосування комбінованого підходу до формування стратегічних варіантів ресурсного забезпечення* процесу управління розвитком інноваційного потенціалу, що вважаємо за доцільне репрезентувати в межах системно-універсальної технології управління, добір прикладного інструментарію якої базується на інтеграції (за наслідками дослідно-експериментальної перевірки на адекватність) наступних варіантів ресурсного забезпечення інваріантного типу (еволюційного), деталізованих автором даного дослідження у табл. 2.5.

Аналіз системно-універсальних чинників та потенційно-факторних детермінант (деталізовано у пп. 3.2 у табл. 3.8) виникнення проблеми щодо постійного падіння наукоємності регіонального промислового виробництва в Україні (визнано автором дослідження у попередній роботі [49], де приведено авторські трактування й критичні узагальнення науково-прикладних розробок [76 – 80]) дозволять засвідчити про:

а) системну невідповідність інституціональної побудови промислового комплексу вимогам постіндустріального устрою;

б) недостатню ефективність діяльності регіонального промислового комплексу та механізму управління розвитком інноваційного потенціалу;

в) невідповідність макроекономічної ситуації вимогам до реалізації моделі інноваційного розвитку промисловості;

г) застарілий організаційний та інституційний устрій стратегічного управління промисловістю;

д) неефективність галузевої структура регіонального промислового виробництва — дві третини загального обсягу промислової продукції становлять сировина, матеріали та енергетичні ресурси;

ж) зношеність основних виробничих засобів реального сектору регіональної економіки;

з) дефіцит освічених робітничих кадрів;

к) незавершеність реалізації процесів кардинальної реструктуризації підприємств та зміни форми їх власності;

л) недосконалість механізму нормативно-правового забезпечення розвитку промисловості в регіонах держави в умовах ресурсних обмежень.

При цьому, слід вказати і на те, що:

1) інкорпорація промисловості в регіонах до формату СОТ призвела до виникнення обмежень у застосуванні

30,%, а показники ефективності промислової діяльності значно нижчі за рівень розвинутих країн Європи, зокрема продуктивність праці — у 7-10 разів, споживання матеріальних та енергетичних ресурсів — у 2-3 рази.

творення[12]. Стимулюючим же чинником зростання металургії в Україні був внутрішній ринок, розвиток якого визначався високим інвестиційним попитом. Але дивлячись на це, треба зазначити, що обсяги реалізації промислової продукції (робіт, послуг) становив 1329266,3 млн. грн. (на 2012 р.), це майже в 6,30 раз більше, ніж обсяги реалізації продукції (робіт, послуг) у 2001 р. Однак, у промисловості за більшістю регіонів держави домінують третій і четвертий технологічні уклади. Їхня частка у регіональному промисловому виробництві становить 95,0%. Основою цих укладів – є металургійна, хімічна, легка промисловість, паливно-енергетичний комплекс, більшість галузей машинобудування. Частка п'ятого і шостого технологічних укладів, основою яких є електронна промисловість, обчислювальна, волоконно-оптична техніка, програмне забезпечення, телекомунікації, робото-будування, інформаційні послуги, біотехнології – не перевищує 5,0%, при чому, лише 1,8 % створених зразків перевищує світовий технічний рівень [74].

Відтак, зважаючи на міжнародний досвід інтенсифікації інноваційних процесів у промисловості та застосування засобів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу, слід зауважити, що на збалансоване функціонування регіонального промислового комплексу України впливають наступні найвагоміші, з точки зору нарощення системно-універсальних ознак, фактори: криза економіки, падіння виробництва та послаблення фінансової системи держави, зниження її керівної ролі як в економіці, так і в питаннях техніко-технологічного та інноваційного забезпечення; нарощення суспільно-політичних і військово-економічних загроз українському державотворенню[13].

[12] Зокрема, слід звернути увагу на такий приклад: будівельна та машинобудівна галузі в Європі (основні споживачі металургійної продукції) внаслідок подорожчання позикових коштів на тлі очікувань фінансової кризи в Євросоюзі поступово згортали ділову активність.

[13] Україна забезпечується промисловими товарами власного виробництва лише на 60,0 – 65,0 %, інноваційною продукцією — на 25,0 –

Таблиця 2.5

Варіанти ресурсно-функціонального забезпечення процесів формування, нарощення та раціоналізації використання/ освоєння інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем *

Варіант	Деталізація сутності та змісту варіанту ресурсного забезпечення задля розробки функціональної Стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем України
1	***Ендогенно спрямований:*** повне освоєння інноваційного потенціалу промисловості в регіонах і експлуатація наявних (доступних в межах певної РСЕС) інноваційних ресурсів (наприклад, кваліфікованих кадрів, інтелектуальних продуктів, можливостей галузевих науково-дослідних установ тощо);
2	***Афіліації:*** прямий імпорт із суміжних галузей чи регіональних промислових комплексів інноваційних технологій та їх концентрація для модернізації виробничих ресурсів (які, забезпечують їхню надійність, збалансованість, самостійність і конкурентоспроможність);
3	***Інкорпорація:*** вбудовування до РСЕС/ аутсорсинг до інноваційних технологій (певного типу) та частково взаємозамінне освоєння їхньої ресурсної номенклатури;
4	***Інсорсинг:*** передача для використання суміжним РПК власних інноваційних технологій, проектів, продуктів, бізнес-процесів тощо; розвиток інноваційної інфраструктури, у т. ч. логістичної, комунікаційної, технологічної, організаційної, відтворювальної, та ін. ; генерування системних ознак промисловості до сталого розвитку – це реалізація інноваційних ресурсів, резервів та можливостей реального сектору в межах тріади: економіка – екологія – соціум.
5	***Сценарного управління:*** *Інноваційний сценарій* – передбачає повне освоєння і раціоналізацію використання надлишку інноваційних ресурсів, експлуатацію проривних технологій та їх перенесення для застосування у різних галузях, а також сумісне здійснення інноваційної діяльності задля реалізації повного циклу інноваційного розвитку галузей промисловості; *Інверсійний сценарій ресурсного забезпечення* – уможливлює раціоналізацію освоєння інноваційного потенціалу і, відповідно, активізацію процесів його формування, реалізація якого здійснятиметься за принципом зустрічної перевірки – прогнозування (кореляянти системи державного управління – визначає імовірні цільові орієнтири розвитку; суб'єкти управління розвитком промисловості в регіонах – підтверджують або спростовують імовірність / доцільність їхнього досягнення у зв'язку з наявність кри-

Варіант	Деталізація сутності та змісту варіанту ресурсного забезпечення задля розробки функціональної Стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем України
	тичних вимірів соціально-економічної нерівності розвитку певного регіону /держави/ окремого РПК) основних макроекономічних показників за масштабом кардинальної зміни темпів і масштабів розвиненості
	Інкорпорамешиї сценарій (інкорпорація – вбудовування) – убезпечує приєднання і залучення до устаткування моделі інноваційного розвитку української промисловості та модельні рішення, що репрезентують фазові траєкторії функціонування реального сектору економіки окремих країн світу, що за результатами авторського інтерпретаційного моделювання належать до групи країн із перехідним і середнім масштабом розвиненості інноваційного потенціалу
6	***Об'єктна-цільового управління*** – реалізація якого передбачає спрямоване зростання певних видів ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу в залежності від визначених цільових орієнтирів розвитку держави, а в її межах певного виду економічної діяльності промисловості України, що функціонує в межах окремого регіону.
7	***Алокаційного управління*** – реалізація зазначеного сценарію передбачає раціоналізацію подій/ перерозподілу різних за природою видів ресурсів, можливостей і резервів, що убезпечують результативність управління розвитком інноваційного потенціалу, що реалізується відповідно до домінант функції оптимальної алокаційної Стратегії управління розвитком СП промисловості в регіонах України. А, за наслідками тенедування алокаційного ефекту досягається у короткостроковій термін кардинальне наповнення масштабів інноваційного потенціалу в межах «точок росту», інтегрифікованих у відповідності до національних економічних інтересів.
8	***Ресурсно-цільового управління,*** реалізація якого базується на залученні до процесів формування, наповнення та раціоналізації використання обмеженого/ визначеного у відповідності по принципові Стратегії розвитку держави/ перелік/ (видів ресурсів) в контексті активізації процесів розбудови інноваційного потенціалу промисловості в умовах переходу держави до сталого розвитку
9	***Стратегічно-динамічного управління.*** Його реалізація передбачає концентрацію зусиль на пріоритетних для України напрямах структурних зрушень (з урахуванням кардинальних змін в межах структурних структур управління: територіальної, галузевої, функціональної, технологічної, корпоративної, соціальної, управлінської, організаційної, каскадної, проектної, комунікаційної тощо)

у 2014 р. (2013 року). Відтак, зазначимо, що прикметною ознакою сучасного історичного етапу розвитку регіональної економіки є господарювання підприємств усіх без винятку галузей як відкритих систем, оскільки, функціонують вони в умовах ресурсних обмежень у нестійкому зовнішньому середовищі. Підкреслимо, що різно-векторні інтеграційні процеси, які мають місце в державі, сформували передумови виникнення загроз і негативних змін у регіональній економіці. При цьому, спостерігаються наступні тенденції:

- зменшення частки промисловості у загальному обсязі ВВП,
- падіння рентабельності виробництва національної продукції,
- існування переваг імпортованої продукції у сфері цінової конкурентоспроможності над вітчизняною. Так, можна визнати, що, наприклад, позитивну динаміку у 2012 р. забезпечували, в основному, експортно-орієнтовані галузі, хоча, при цьому, можна говорити про їхній низький рівень "інтелектуалізації" – тобто, регіональ-ного експорту (хоча, частка експорту промислової продукції у ВВП становила близько 40,0%, у його структурі більш ніж 80,0 % становлять сировина і напівфабрикати) та незначні масштаби експортного потенціалу (експорт продукції, що припадає на душу населення в Україні, становить 0,2-0,3 тис. дол. США, у той час як у розвинених країнах — 2,0-5,6 тис. дол.).

Найбільше зростання зафіксовано у машинобудуванні (16,9 %), що зумовлено приростом виробництва транспортних засобів та устаткування (22,4 %), зокрема, виробництва автомобілів (21,5 %) і залізничного рухомого складу (28,0 %), хімічній та нафтохімічній промисловості (14,4 %), металургійному виробництві (8,5 %). Проте, порівняно з 2013 р. зростання у цих галузях уповільнилось у 2014 році, насамперед, у зв'язку із зниженням темпів зростання зовнішнього попиту та деструктивними суспільно-політичними тенденціями в межах українського державо-

На значення цього показника слід зважати при обгрунтуванні стратегічного інструментарію з управління розвитком інноваційного потенціалу помисловості в регіонах, однак, лише з урахування характеристик, які дозволять концептуально визначити перелік пріоритетів та об'єктів докладання зусиль у цій площині.

Звідси, розглядаючи стан промислового виробництва у світі за кожним окремо регіоном, слід зазначити, що Україна, безумовно, належить до індустріально розвинутих країн, маючи один із найбільших у Європі промисловий комплекс. Проте, його інфраструктура не сприяє прогресивним технологічним змінам, а навпаки, погіршує стан підтримкою виробництв нижчих технологічних укладів, що призводить до непоправних деструктивних змін як у промисловому, так і у науковому секторах економіки, не дозволяє у повній мірі використати науково-технічний та промисловий потенціал країни. Оскільки, необхідно визнати, що промисловий потенціал являє собою сукупну можливість галузей промисловості виробляти необхідну продукцію як у межах країни, так і в рамках усієї системи світового господарства, то це та частина засобів виробництва, що повинна визначуватися:

а) сучасною індустріальною структурою, тобто багатогалузевою архітектурою промисловості в регіонах (деталізовано структуру національного господарства у Додатку А.4 на рис. А.4.2);

б) це вартісна і натурально-матеріальна характеристика економічної міцності регіональних соціально-економічних систем держави, що відтворює здатність промислового апарату виробляти продукцію визначеного складу, технічного рівня та якості у максимальному обсязі задля підвищення масштабів наявного доходу у розрахунку на одну особу за регіонами України (наведено у Додатку А.4 на рис. А.4.3).

Аналіз макроекономічних показників функціонування промислового виробництва в Україні у 2012 році. Певним чином, продовжило післякризове зростання (2008 – 2009 рр.), проте, темпи його приросту уповільнились на 11,2 %

Варі-ант	Деталізація сутності та змісту варіанту ресурсного забезпечення задля розробки функціональної Стратегії управління розвитком інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем України
10	***Системно універсального управління***. Реалізація якого передбачає: 1) залучення, цілеорієнтацію, локалізацію за пріоритетами і повне освоєння групи потенціалів, що належать до класу потенціалів системно-універсального функціонування (а, саме: організаційного, управлінського, наукового, трудового, інтелектуального, інформаційно-методичного) зі складу СП в контексті концентрованого синхронного їхнього спрямування на процеси формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості; 2) здійснення організаційно-економічних, техніко-технологічних, управлінських, кваліметричних та зовнішньоекономічних рішень на реструктуризації структури національного господарства, галузевої структури промисловості, раціоналізації територіальної та технологічної структури НЕС, оптимізації простору цільових функціоналів управління розвитком інноваційного потенціалу і, відповідно, інноваційної та комунікаційної структур за наслідками застосування оригінального когнітивно-інформаційного інструментарію (засобів, методів, способів добору, обробки, передачі та розповсюдження лише об'єктивної інформаційної бази даних, формування якої реалізовано у відповідності до визнаних вимог до сучасної політики конфіденційності функціонування реального сектору економіки держави), розробленого автором дослідження за урахування вихідних положень когнітивної парадигми забезпечення збалансованого розвитку національної промисловості в умовах переходу держави до сталого розвитку; 3) перманентний добір і удосконалення важелів і регуляторів алокаційно-інверсійного впливу (різної природи, що інкорпоровано до оригінального механізму управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості системно-універсального типу) дозволяє стверджувати, що крім, усталеного переліку показників ідентифікації інноваційну діяльність слід залучити до розрахунків і структурно-динамічні; енерго- й еколого-економічні; організаційні; фінансові; зовнішньоекономічні та техніко-технологічні показники результативності управління розвитком української промисловості, узагальнена формалізація яких дозволяє ідентифікувати об'єктивні виміри результативності управління формуванням, нарощенням, розповсюдженням, поширенням і використання $ІП_{вес}$ на етапі сучасного поступу України у єдине поле провідних держави світу. Джерело * Розроблено і формалізовано автором дослідження, що репрезентовано у попередній науковій праці [105]

Відтак, *загальна гіпотеза* даного дослідження полягає у науковому обґрунтуванні авторської позиції відносно застосування системно-універсальних підходів (деталізовано у попередній науковій праці автора [105]) до управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України задля забезпечення цілеорієнтованого стратегічного розвитку регіонів держави,регенерації потенціалу сталого розвитку кожної регіональної соціально-економічної системи за рахунок нарощення і раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України.

З огляду на зазначене, автор пропонує попередньо формалізований зміст локальних гіпотез (які визначено за результатами обґрунтування й доведення адекватності загальної гіпотези дослідження), доведення яких підтверджує:

а) об'єктивність застосування, надалі, у розділах 4 та 5 цієї монографії, оригінального прикладного інструментарію з оцінки та прогнозування масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості України та результативності стратегічного управління його розвитком;

б) за наслідками його дослідно-експериментальної перевірки на адекватність здійснити визначення фазової траєкторії та цільових орієнтирів розвитку промисловості в регіонах держави;

в) доцільність реформування/ оновлення /розбудови й удосконалення сучасної системи стратегічного управляння розвитком реального сектору регіональної економіки задля генерування в межах держави (та її регіонів, макрорайонів, каскадних форм організації міжгалузевої та міжрегіональної взаємодії) системних ознак до її сталого розвитку.

Відтак, засвідчуємо про врахування у методологічних засадах стратегічного управління визначених нижче елементарних гіпотез дослідження процесів формування, нарощення та використання інноваційного потенціалу РСРЕ:

- відповідно до *авторської гіпотези 1:*

вважається за доцільне здійснення процедур із залучення, у першу чергу, до процесів стратегічного управління технології цілеорієнтації та локалізації зусиль за пріори-

номічними показниками – певні країни світу можуть бути віднесеними як до групи «країн-лідерів» чи «помірних інноваторів», так і навпаки – до відстаючих економічних систем (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Частка ВДВ промисловості у структурі ВВП окремих країн світу у 2012 р. *

Країна світу	Частка промисловості у ВВП держави	Країна свтіу	Частка промисловості у ВВП держави
Азербайджан	55,4	Польша	24,5
Норвегія	35,6	Німеччина	23,8
Казахстан	34,6	Австрія	22,3
Білорусь	30,2	Літва	22,1
Чехія	29,4	Швейцарія	21,2
Румунія	29,2	Швеція	20,9
РФ	28,2	Італія	19,3
Угорщина	27,4	Іспанія	15,8
Узбекистан	26,3	Молодова	15,5
Словакія	25,9	Англія	15,4
Україна	**25,9**	Греція	15,3

Джерело * Систематизовано автором дослідження за свідченнями, представленими у статистичних джерелах [68 – 72].

Підтвердимо приведену вище тезу щодо віднесення тії чи іншої економічної системи до інноваційно розвинених економік, наприклад, про те, що Норвегія входить в групу країн «помірних інноваторів». Однак, щодо частки ВДВ її промисловості у загальній структурі ВВП держави (35,6%), то вона, майже, дорівнює частці Казахстану, що знаходиться за вимірами технологічної конкурентоздатності та Індексу інноваційності у зовсім іншій категоріальній групі. Інший показник, що рекомендовано Міністерством економіки України у Методичних рекомендаціях щодо формування регіональних стратегій розвитку [73] – це валовий ВРП у розрахунку на одну особу (статистичні виміри деталізовано автором у Додатку А.4 на рис. А.4.1).

господарства, оскільки лише в комплексі це дасть позитивний результат для всієї економіки[11].

Як відомо, існує вплив нерівномірності розвитку сучасних РПК на процеси регіонального і національного розвитку, у т. ч. і соціально-економічного і суспільно-політичного. Однак, не можливо, у чистому вигляді, переносити чи використовувати моделі стратегічного управління промисловістю, які апробовані у країнах світу. Адже, без врахування передумов для обґрунтування пріоритетів, зокрема, для РСРЕ України і національного промислового менталітету, прирівняння до будь-яких вимірів результативності – є не обачним рішенням суб'єкта управління (засвідчено у попередній науковій роботі автора дослідження [67]). Так, наприклад, щодо потреби обов'язкового врахування частки реального сектору економіки у ВВП країни (і, відповідно, структурних його змін за ретроспективний період дослідження). Її значення для кожної з держав світу різняться, а за іншими макроеко-

[11] Аналізуючи діяльність промислових підприємств світу, стає очевидно, що найважливішими факторами, які дозволяють досягти ефективності виробництва, є постійна модернізація засобів виробництва та технологій. Не менше значення має і вдосконалення систем управління та організаційних форм, що дозволяє оптимально використовувати всі наявні ресурси. Безумовними лідерами у виробництві світової наукоємної продукції є США і Японія. Вважається, що приблизно 80,0 % усіх світових інновацій створюється в США. При цьому витрати США на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) перевищують витрати Англії, Франції, ФРН та Італії разом узятих і становлять понад половину витрат на НДДКР розвинених країн. Така увага до НДДКР привела до того, що в США продається 90,0 % інноваційної продукції і тільки 10,0 % старої, що надійшла на ринок більше ніж 5 років тому. Однак, другою світовою державою, що здійснює величезні витрати на новації, є Японія. За цими витратами на душу населення вона знаходиться на одному рівні зі США. Якщо раніше Японія багато інновацій запозичала із Заходу та колишнього СРСР, то сьогодні вона вийшла на перше місце у світі з виробництва суден, автомобілів, тракторів та іншої техніки. Лідерами в обсягах виробництва та споживання у Європі є 4 країни: Німеччина, Франція, Великобританія та Італія. Їх частка становить приблизно 15% світового ВВП, загалом Західноєвропейський регіон відповідає за 22,0%-24,0% сукупного світового продукту. Середні теми приросту ВВП в регіоні складають 2,0-2,5%.

тетами певної регіональної соціально-економічної системи задля повного освоєння елементарних потенціалів, що належать до класу потенціалів системно-універсального функціонування (а, саме: організаційного, управлінського, наукового, трудового, інтелектуального, інформаційно-методичного) зі складу стратегічного потенціалу промисловості в регіонах в контексті синхронного їхнього спрямування (з урахуванням термінів на певне упередження) на процеси формування, нарощення, розповсюдження, поширення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

- відповідно до *авторської гіпотези 2:*

доцільним на сучасному етапі розвитку національного господарства (в умовах ресурсних обмежень і нарощення загроз українському державотворенню) є обґрунтування і провадження на практиці організаційно-економічних, техніко-технологічних, управлінських, кваліметричних та інформаційно-методичних рішень щодо активної реструктуризації галузевої структури промисловості за наслідками раціоналізації функціональної, технологічної та комунікаційної структур управління реальним сектором регіональної економіки при оптимізації простору цільових функціоналів стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах;

згідно *авторської гіпотези 3:*

органічність функціонування та дієвість сучасної системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах передбачає перманентне її удосконалення за рахунок розробки і використання об'єктивного прикладного інструментарію та модельних рішень структурного типу, побудованих за єдиним критерієм оцінки структурно-динамічних, енерго-економічних, еколого-економічних, організаційних, зовнішньоекономічних та техніко-технологічних показників (загальних і локальних) результативності управління розвитком сукупністю інноваційних ресурсів. резервів і можливостей різної природи з метою забезпечення надійності і збалансованості функціонування реального сектору регіональної економіки

в умовах ресурсних обмежень і постійного нарощення суспільно-політичних та військово-економічних загроз українському державотворенню.

Задля доведення об'єктивності приведених вище трьох елементарних гіпотез, слід вказати про те, що, у першу чергу, визначення пріоритетних напрямів формування та розвитку інноваційного потенціалу промисловості в регіонах базується на результатах перманентного моніторингу (деталізовано автором даного дослідження у попередній науковій праці [104]):

а) тріади його складових;

б) специфічності інноваційного середовища в регіоні, а також в межах окремих галузей промисловості та регіональних промислових комплексів;

в) технологічних та режимних характеристик функціонування галузей і виробництв в межах регіонів держави.

Адже, в умовах динамічності та нестабільності економічної ситуації доцільно в кожному регіоні, враховуючи його специфічні умови розвитку та виходячи з наявності ресурсів, кадрів, інфраструктури, розвивати його інноваційне середовище [106] – домінуючий чинник формування конкурентоспроможності промислового комплексу в межах регіону (у майбутньому), оскільки, саме інновації дозволяють створити стратегічні переваги у конкурентних сферах.

Здатність реального сектору регіональної економіки держави як окремої економічної одиниці (в існуючих соціально-економічних та політичних умовах), використовувати власний науково-технічний потенціал, створювати та отримувати новації або проміжні результати ззовні та, враховуючи наявну інноваційну інфраструктуру і сформовану інноваційну культуру, доводити їх до кінцевого споживача, визначає ефективність управління інноваційним потенціалом промисловості в регіоні. Звідси, можна запропонувати нову структурно-логічну модель реалізації управління розвитком й освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки. На наш погляд, процедури з управління розвитком інноваційного

Необхідно зазначити, що до високотехнологічних галузей відносять ряд підгалузей наукоємного й енергетичного машинобудування – випуск електронно-обчислювальної техніки та периферійного устаткування, авіаційної й ракетно-космічної техніки, промислових роботів і засобів комплексної автоматизації виробництва, засобів радіозв'язку, радіолокації та радіонавігації, складної побутової радіоелектронної техніки, приладобудування. До цих галузей включено і фармацевтичну промисловість, деякі хімічні виробництва й атомна промисловість, у яких порівняно висока частка витрат на НДДКР. Варто зауважити, що принципи інноваційної економіки повинні активно впроваджуватися підприємствами всіх галузей народного

ЕОМ, обслуговування, фінансово-консультаційних послуг. Водночас старі галузі з великими підприємствами (сталеливарні заводи, верфі, шахти) скорочували виробництво і майже не створювали нових робочих місць. Так, під натиском нового циклу розвитку реформували своє виробництво такі промислові монстри, як «Форд», «Крайслер», «Сіменс». У цей період у США було створено 40 млн. нових робочих місць у галузях, які в період «першої хвилі» ще не існували, і 35 млн. робочих місць було скорочено на підприємствах у «старих» галузях. У 80-ті роки в США щорічно виникало приблизно 6 тис. нових підприємств — це в 7 разів більше, ніж у 60-ті роки. Наприкінці 90-х років у Силіконовій долині, яка простягається вздовж західного узбережжя США площею у 450 кв. км, виникли підприємства високої технології. Уже в 1988 р. тут працювало 1950 фірм електронної промисловості, у яких було зайнято 220 тис. робітників. Це центр комп'ютерної індустрії, зорієнтований на виробництво мікропроцесорів.

«Третя хвиля» НТР почалась наприкінці XX ст. Особливість нового етапу полягає в тому, що було «знайдено» не один «пучок» технології, а декілька. Вони охоплюють усі форми комп'ютерних і телекомунікаційних систем, робототехніки, біогенетики, біоінженерії, космонавтики, створення матеріалів з новими якостями. Це зумовило величезні зміни в економіці. Стара індустріальна культура поступається новій культурі сервісу та комунікацій. Змінюється сфера бізнесу. Найприбутковішим стає розроблення програмного забезпечення, упровадження Інтернету, сервісне обслуговування, розвиток комунікацій, а не виробництво комп'ютерного обладнання. Ці галузі потребують працівників з вищою освітою, високим рівнем кваліфікації. Особлива складність цього процесу пов'язана з його динамічним характером. Прискорюється поширення (дифузія) нововведень, що викликає зміни в розвитку нових напрямів виробничих циклів: виробництво нової продукції і послуг, перебудова галузевої структури економіки, перерозподіл інвестицій у нові сфери виробництва.

Світова економіка нині переживає новий етап, так звану третю хвилю науково-технічної революції, якій насамперед характерні такі основні напрямки науково-технічного розвитку, як: багатоваріантне удосконалення базових технологій; створення біотехнологій; створення матеріалів із заданими властивостями; розвиток штучного інтелекту; популяризація і подальший розвиток теорії і практики інформаційного високотехнологічного менеджменту[9].

Отже, можна стверджувати, що еволюція типів організаційно-економічного розвитку від екстенсивного типу до інтенсивного, на сьогодні вже входить в нову фазу розвитку – тобто, до етапу формування і реалізації в Україні регіональної інноваційної моделі розвитку, яка б була б здатною ефективно конкурувати на світовому ринку. Інноваційна модель розвитку РСЕС, безумовно, пов'язана зі зростанням частки високотехнологічних виробництв в межах реального сектору регіональної економіки держави. На перших етапах технологічних трансформацій термін «високі технології» пов'язувався лише з окремими підгалузями промисловості, де була велика частка витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР). Однак, слід вказати, що на сьогодні значно розширилася сфера його охоплення[10].

[9] Промислові революції XIX-XX ст. створили умови для індустріалізації, яка звільнила людство від тяжкої фізичної праці, привела до урбанізації, змінила ритм соціального життя. Так, перша хвиля НТР розпочалась після Другої світової війни і характеризувалась розвитком нових галузей виробництва. Наприклад, післявоєнний бум, що базувався на технології переробки нафти, був пов'язаний з виробництвом пластмаси, пестицидів, штучного волокна, фарб, лаків та інших спеціальних хімічних продуктів, які тепер широко використовуються в багатьох галузях промисловості. Цей ряд продуктів вступив у «зрілу» фазу життєвого циклу наприкінці 60-х років. Після чого настав економічний застій, вийти з якого допоміг новий «пучок» технологій. Під час стагнації було витрачено кошти і час на дослідження таких новацій.

[10] Результатом стала «друга хвиля» НТР, яка охоплювала період 70-х— 90-х років XX ст. Цей період характеризувався розвитком кібернетичної техніки й електронно-обчислювальних машин. Створювались нові робочі місця переважно малими та середніми підприємствами в галузях

потенціалу повинні складатися з наступних елементарних заходів. А, саме: визначення цілей інноваційного розвитку промисловості в регіонах, розміру та джерел, розробки заходів спрямованих на розвиток і нарощування величини інноваційного потенціалу (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Елементи процесу управління розвитком і освоєнням інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки (авторська розробка)

Як можна визнати за результатами візуалізації елементарних складових процесу управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах держави (див., рис. 2.6), то, первинним завданням в контексті забезпечення результативності стратегічного управління – є виконання семи процедур, що, на твердження автора даного дослідження уможливить досягти визначених цілей спрямування зусиль у площину нарощення масштабів інноваційного потенціалу реального сектору регіональної

економіки в умовах ресурсних обмежень, які мають місце в державі.

При цьому, вкажемо, що суть позитивної трансформації у масштабах розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах репрезентована у характеристиках процесу стратегічного управління його розвитком (за умови представлення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у вигляді цільової функції, яка враховує характер залежності між величиною $ІП_{ПР}$ і вхідними елементарними величинами (X_i) – див., рис. 1.3). Зазначене проявляється у цілеспрямованій дії на будь-яку складову інноваційного потенціалу окремих заходів та способів цілеорієнтованого управління, в залежності від заданого вектору спрямування інноваційної діяльності, сприяючи збільшенню масштабів розвиненості самого $ІП_{ПР.}$ Таким чином, математично сумарну величину інноваційного потенціалу можемо описати/ формалізувати наступною функцією, вигляду математичної моделі (2.1):

$$ІП_{ПР} = F\left(X_{інт}, X_{рес}, X_{інфр}, X_{інст}\right) \qquad (2.1)$$

або

$$[ІП]_ПР = F(X_інт, X_рес, X_інфр, X_інст) \qquad (2.1)$$

де $ІП_{ПР}$ – значення масштабів (вимірів) сукупності елементарних компонент інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки (промисловості в регіоні); $X_{інт}$, $X_{рес}$, $X_{інфр}$, $X_{інст}$ – *значення* його вихідних компонент (див.. рис. 1.3, їхній склад визначено й описано у пп. 1.1. монографії), а саме, елементарні складові: інтелектуальна, ресурсна, інфраструктурна та інституціональна, відповідно.

Звідси, сумарний приріст величини $ІП_{ПР}$ (спираючись на системні положення закону синергії) можна визначити за формулою вигляду (2.2) :

$$\Delta ІП_{ПР} = \sum_{i=1}^{n} \Delta f\left(E_{X_i}\right) \qquad (2.2)$$

або

$$\Delta[ІП]_(ПР) = \sum_(i=1) \wedge n \equiv \Delta f\left(E_(X_i)\right) \qquad (2.2)$$

Наразі, життєво важливим не лише в економічному, а і соціальному відношенні для України є достатній рівень розвиненості реального сектору економіки в цілому та національної промисловості, зокрема. Саме остання являє собою один із найвагоміших виробничих сегментів економіки держави. Але, незважаючи на це, у сучасних умовах нарощення загроз світової фінансової кризи рівень розвитку і випуску продукції промисловості є недостатнім для успішного конкурування у високотехнологічних галузях і виробництвах. Поступальний розвиток суспільного виробництва, його постійне вдосконалення є фундаментальними закономірностями економічного життя людства (він заснований на прогресі науки і техніки). При переході від одного суспільного способу виробництва до інноваційного відбувається революційне оновлення виробничих відносин. Разом із тим, продуктивні сили і техніко-економічні відносини забезпечують послідовність у розвитку суспільного виробництва як цілісного історичного процесу в межах регіональних соціально-економічних систем держави[8].

[8] Потрібно визнати, що за останні 250 років розвиток техніки та технології буквально змінив наше життя. Спочатку парова машина, потім – двигун внутрішнього згоряння, електрика і ядерний реактор замінили мускули людини і тварин як основне джерело енергії. Автомобілі, автобуси, поїзди і літаки витіснили коня і віз як основні способи пересування. Технічний прогрес продовжує змінювати наше життя і сьогодні. Лазерні програвачі, мікрокомп'ютери, текстові редактори, мікрохвильові хвилі, відеокамери, магнітофони, автомобільні кондиціонери істотно змінили характер нашої роботи і дозвілля протягом останніх двадцяти років. З практики найбільш розвинених країн можна винести те, що основною запорукою економічного зростання є розвиток науки та технологій. Спочатку це був розвиток промислових технологій, потім біотехнології, а вже зараз – швидкий розвиток інформаційних технологій, які забезпечили незаперечне економічне та політичне лідерство цих країн у світі. Науково-технічний прогрес, визнаний у всьому світі як найважливіший чинник економічного зростання, все частіше і в західній, і в вітчизняній літературі пов'язується з поняттям інноваційного процесу. Це, як справедливо відмітив американський економіст Джеймс Брайт, єдиний в своєму роді процес, об'єднуючий науку, техніку, економіку, підприємництво і управління. Він полягає в отриманні нового продукту і продовжується від зародження ідеї до її комерційної реалізації, охоплюючи таким чином увесь комплекс відносин: виробництво – обмін – споживання.

їнами має досить низький показник витрат на наукові та науково-технічні роботи у ВВП, який до того ж у динаміці зменшується [65][7]. Тому, основними завданнями регіональної економічної політики Уряду на найближчу перспективу є підвищення конкурентоспроможності промисловості в регіонах за рахунок зростання продуктивності виробництва, зниження енергоємності, розширення ринків збуту вітчизняної продукції. Таку ідеологію покладено в основу Державної програми активізації розвитку економіки на 2013-2014 роки [58].

За даними Держінформнауки [58] науково-технологічний та інноваційний потенціал промисловості України залишається вагомою конкурентною перевагою нашої держави. Тобто, задля забезпечення темпів економічного розвитку і глибини структурних перетворень в економіці необхідно у стислі строки завершити процес створення цілісної інноваційної системи в Україні, спираючись на наявні ресурсні можливості $ІП_{РСРЕ}$ (зазначене деталізовано й обґрунтовано автором у попередній науковій роботі [66]). Звідси, об'єктивним є визнати, що глобалізація світових ринків, зміни умов діяльності підприємств, побудова нових політичних і соціально-економічних систем, «розмивання» національних кордонів і зростання впливу транснаціональних організацій є причиною пошуку нової економічної моделі розвитку регіонів України. Варто враховувати, що активний перехід розвинутих країн до інтенсифікації використання інформаційно-прогресивних технологій та удосконалення організаційних структур, що є складовою економіки інноваційного типу, вимагає від України включення в ці процеси як повноправного учасника.

[7] Визнаємо, що за чисельністю дослідників серед європейських країн лідерами є Німеччина (484,6 тис. осіб в 2009 р.) та Об'єднане Королівство (385,5тис. осіб у 2011 р.). Досить велика їхня чисельність також у Франції, Іспанії, Італії й Туреччині. Майже у всіх країнах Європи чисельність дослідників щороку зростає. Дуже велика чисельність дослідників у Японії –890,7 тис. осіб у 2011 р. при тенденції до збільшення (засвідчено за даними, приведеними у [65]).

де Ex_i – обсяг приросту і-тої складової інноваційного потенціалу; n – кількість структурних складових (наразі, визнано чотири) $ІП_{ПР}$.

Таким чином, можна підвередити, що за результатами деталізації сутності і змісту в межах системно-універсальної технології стратегічного управління *розвитком інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки (див., пп. 2.1)*, стверджуємо про те, що для даного процесу характерним є (детально описано автором дослідження й обґрунтовано у попередніх наукових розробках [82; 99; 102; 104; 105]):

- поділ єдиного процесу стратегічного управління на етапи, фази, стадії та процедури (відповідно до визначених і обґрунтованих у пп. 1.3 вихідних положень концепції формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах – див., рис. 1.4), що реалізує основні переваги системно-універсальної технологізації управління розвитком інноваційного потенціалу;
- забезпечення координації ті синхронізація окремих етапів управління (див. рис. 2.6), стадій і процедур щодо управління нарощенням масштабів інноваційного потенціалу, що дозволяє отримати максимальний ефект від системності та комплексності провадження процесу управління по відношенню до реалізації ризикових проектів та стратегічних інноваційних програм розвитку реального сектору регіональної економіки;
- певна структура системи стратегічного управління і, відповідно, передбачені в межах її прикладного інструментарію методи, прийоми, техніка, документи, організація робіт, кваліфікація виконавців, терміни і тривалість процедур, що мають цільову спрямованість, орієнтовані на забезпечення / досягнення певного рівня ефективності технологічного процесу, тобто на досягнення високої якості стратегічного управління інноваційним потенціалом в межах реального сектору регіональної економіки;

- управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах в умовах постійного зростання вартості та обмеженості у ресурсах (різної природи) потребує удосконалених методичних підходів до побудови механізму формування та реалізації системно-універсальної технології стратегічного управління в контексті активізації інноваційної діяльності реального сектору регіональної економіки.

Певним чином підсумовуючи вище викладене у дослідженні зазначимо, що цьому розділі було висунуто загальну гіпотезу дослідження та три локальні гіпотези, чому передувало **удосконалення:**

структуру системи стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості в регіонах у тривимірній площині реалізації дії чотирнадцяти підсистем, розмежованих за трьома потенційно-факторними основами в контексті забезпечення структурно-інформаційної надійності її функціонування: а) цільовою, де у вертикальній площині виконують завдання інтелектуальна, ресурсна, інституційна та інфраструктурна підсистеми; б) убезпечуючою, п'ять підсистем якої (кадрова, фінансово-економічна, виробничо-технологічна, матеріально-технічна, інформаційно-методична) забезпечують різні за природою вимоги до стратегічного управління; в) функціональною, до якої інкорпоровано такі підсистеми: формування й удосконалення структури системи; побудови механізму; розроблення технології; паспортизації; формування макроекономічної моделі та стратегії – які у часовому просторі спрямовують діяльність задля результативності стратегічного управління формуванням інноваційного потенціалу промисловості в регіонах та органічності функціонування системи;

класифікацію різних за природою факторів і чинників (в контексті визначення пріоритетних для певного реального сектору регіональної економіки об'єктів локалізації зусиль суб'єктами стратегічного управління) найбільш вагомого коректую чого впливу на процеси формування, нарощення та раціоналізацію використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, що передбачає їхнє

3.3. Оцінювання елементарних компонент інноваційного потенціалупромисловості в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів

У відповідності до наведеної вище оцінки та деталізації сучасного досвіду провідних країн в контексті забезпечення достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, зазначимо, що перехід України до нового етапу формування інноваційно-інформаційного типу промислового виробництва з побудово. регіональної економіки, яка базується переважно на генерації, розповсюдженні і використанні знань, переконливо демонструє, що наша держави не може мати іншого шляху розвитку.

У контексті розгляду специфічних особливостей функціонування РІС як ефективної інституційної основи для утвердження інноваційної моделі розвитку регіональної економіки, що є метою державної інноваційної політики, визнаємо – її перебудова стає пріоритетною стратегію реалізації дієвої регіональної промислової стратегії задля убезпечення економічного зростання. Однак, необхідно вказати на те, що вона повністю залежить від ефективності організації інноваційного процесу в регіонах держави та найбільш важливим пріоритетом науково-технічного розвитку промисловості України. Зазначене має бути пов'язано з безперервною роботою щодо формування її інноваційного потенціалу, який розглядається в якості інституціональної моделі генерації, розповсюдження і використання знань, їх впровадження в нових продуктах, технологіях, послугах в усіх сферах життя суспільства.

Так, можна підтвердити і про те, що у 2011 р. наукоємність економіки України становила 0,73%, що відповідає рівню Хорватії і вище за рівень Словаччини, Латвії, Болгарії, та Румунії в 2010 р. Однак порівняно з іншими кра-

- створення малих інноваційних фірм, що забезпечують розробку нових технологій, а також центрів передачі технологій в науково-дослідницьких інститутах та вузах, в тому числі шляхом надання їм початкового капіталу і податкових пільг, надання правової і інформаційної підтримки;

- подальший розвиток та удосконалення законодавчого забезпечення ринку прав на об'єкти інноваційної діяльності, у т.ч. адаптація національного законодавства до відповідних стандартів ГАТТ/СОТ.

Відтак, певним чином підсумовуючи системно-комплексну оцінку дієвості сучасних регіональних інноваційних систем, значення яких ідентифіковано за результатами комплексної діагностики глобальних індексів конкурентоспроможності, розвиненості людського потенціалу та інновацій, автор дослідження вважає за доцільне підтвердити та визнати про таке:

можна засвідчити про існування об'єктивної закономірності у площині ініціювання та генерування інноваційного перетворення української промисловості в регіонах при призупиненні її еволюційного спрямування до неперспективних конусів розвитку, дотримання якої базується на обґрунтованій із урахуванням економічного паритету за функціями раціоналізації витрат концептуальній схемі інтеграції інноваційного та інформаційно-методичного потенціалів, що визнає: досягнення певного критичного рівня інноваційного індексу залучаються достатні обсяги інвестицій для розбудови базових секторів промислового виробництва та сформування додаткових масштабів потенціалів системно-універсального функціонування із залученням і повним освоєнням наукового потенціалу галузевих академій. У підсумку – констатуємо: організаційні та управлінські інновації (нововведення), як доведено, породжують новий виток інновацій завдяки локалізації зусиль на пріоритетних для певної економічної системи об'єктах реального сектору регіональної економіки.

розмежування за трьома площинами, зокрема, за: а) напрямом дії (зовнішні та внутрішні); б) результативністю дії (стримуючі та прискорюючи); в) тривалістю впливу (довгой коротко строкові).

Результати методологічних розробок та обґрунтувань опубліковано у попередніх наукових роботах автора дослідження та репрезентовано науковій спільноті [10; 11; 19; 28; 48; 58; 59; 77; 82; 99; 102; 104; 105].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Алимов О. М. Динамізм розвитку виробничого потенціалу: Монографія [Текст] / Алимов О. М., Гончарова Н. П., Ємченко В. М., Микитенко В. В. / Під ред. акад., д.е.н., проф. НАН України О. М. Алимова – К.: Ін-т економіки НАН України, 2003. – 203 с.

2. Трегобчук В. М. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія [Текст] / Алимов О. М., Даниленко А. І., Микитенко В. В., Трегобчук В. М. та ін. / Під ред. акад. НАНУ С. І. Пиріжкова, акад. УААН В. М. Трегобчука – К: Об'єднаний ін-т економіки НАН України, 2005. – 540 с.

3. Микитенко В. В. Науково-методологічні засади кількісної оцінки та вибору варіантів нововведень [Текст] / В. В. Микитенко // Проблеми науки: науково-практичний. – 2006. – № 9. – К.: Вид-во Центр ІПІН НАН України, 2006. – С.2 – 9.

4. Худолей В. Ю. Методологічні основи реалізації технологій управління забезпеченням енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів [Текст] / В. Ю. Худолей // Соціально-економічний розвиток регіонів контексті сучасних процесів міжнародної інтеграції: науково-практичний журнал. – Херсон, ХНТУ МОНмолодьспорту України, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2011. – С. 168 – 175.

5. Микитенко В. В. Економічна безпека промисловості: цільовий функціонал та технології управління: Монографія. [Текст] / Микитенко В. В., Демешок О. О. / За науковою редакцією д.е.н., проф. Микитенко В. В. – Київ, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», МНТУ ім. академіка Юрія Бугая МОНмолодьспорту України, 2012. – 650 с.

6. Ігнатьєва І. А. Узгодження економічного зростання та соціального розвитку регіонів[Текст] /[І. С. Гращенко, І. А. Ігнатьєва, В. В. Микитенко, Г. Г. Савина та ін. / за загальною ред. д.е.н., проф. Г. Г. Савиної]. – Херсон, ХНТУ МОНмолодьспорту України, 2012. – 537 с.

7. Долинский А. А. Энергосбережение – энергоэффективность – экология: практический опыт по внедрению энергоэффективных технологий: Монография [Текст] / А. Н. Алымов, В. И. Барканов, А. А. Долинский, В. В. Микитенко, Н. А. Пашкевич и др. – Киев: Ассоциация теплоэнергетических компаний Украины, 2014. – 358 с. – [С. 389 – 341].

8. Демешок О. О. Концепція формування стратегічного потенціалу промисловості в контексті забезпечення сталого розвитку України [Текст] / О. О. Демешок // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: науковий журнал. – Херсон, Вид-во Херсонського національного технічного університету МОН України, 2013. – № 12 (01). – Т. 1. – С. 48 – 57.

9. Демешок О. О. Міжсистемна взаємодія та управлінські регулятиви: моделі геометричної економетрики нестійкого розвитку промисловості України [Електронний ресурс] **/** О. О. Демешок // Економіка. Управління. Інновації: електронне наукове фахове видання / Житомирський державний ун-т ім. І. Франка МОН України. – Житомир. 2014. – № 1 (11). – Режим доступу до ресурсу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2014_1_33.pdf.

10. Ладонько Л. С. Системний аналіз стану, тенденцій розвитку управління якістю організаційних проектів національної економіки [Текст] / Л. С. Ладонько, Г. В. Старченко // Науковий вісник Чернігівського дер-

технічні вимоги до формування національної інноваційної системи України, реалізація яких на практиці дозволить, певним чином, елімінувати вагомість факторів, визначених у табл. 3.8:

- врахування та оцінка складових інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України та приведення їхнього масштабу у відповідність до світових тенденцій розвитку інновацій;
- розвиток науково-дослідницької і технологічної сфери регіонів, спрямованих на розширене відтворення знань, інформацій і технологій, орієнтованих на задоволення інноваційних та інформаційних потреб виробництва;
- взаємодія наукових підрозділів і підприємницьких структур в регіоні з метою трансферу знань у конкурентоздатні технології задля створення ринку високотехнологічної продукції та сформування нового типу суспільних відносин в межах регіональних соціально-економічних систем – інформаційних;
- перегляд державної освітньої та інформаційної політики зі спрямуванням її на формування інноваційно активних фахівців відповідно до визначених пріоритетів науково-технічного розвитку;
- формування підприємницького прошарку, здатного використовувати конкурентні технології в виробництві і отримувати високий прибуток;
- адресний характер прямої державної підтримки, здійснюваний засобами капітальних вкладень, або шляхом передачі прав на інтелектуальну власність;
- вивільнення прибутку, спрямованого на впровадження нових технологій, фінансування досліджень і розробок від оподаткування;
- розвиток організаційних форм та інтенсифікація інноваційної діяльності

шляхом відродження системи пільгового оподаткування інноваційних підприємств, науково-дослідних установ та організацій інноваційної інфраструктури у територіально сформованих зонах високих технологій;

науково-прикладні висновки у Додатку А.3 у табл. А.3.1 та на рис. А.3.1).

Зокрема, наразі, не визначені мінімальні ставки винагороди винахідникам і вченим, а також і авторам за визначеність і використання об'єктів прав промислової власності, технологій; не запроваджені механізми державної підтримки патентування вітчизняних об'єктів інтелектуальної власності в іноземних державах, створених за рахунок бюджетних коштів; відсутня методика визначення розміру збитків, завданих порушенням прав на об'єкти інтелектуальної власності. І, як наслідок, неухильно зменшується чисельність творців новацій як в цілому по економіці, так і у промисловості та більшості її галузей; відсутність зв'язку між наукою та практикою господарювання, формальність наукових досліджень в більшості вищих навчальних заходів; відсутність системності у здійснюваних державою заходах щодо реалізації інноваційного потенціалу національної економіки.

Проведений аналіз змісту та особливостей національної та регіональних інноваційних систем України дозволяє зробити висновок**,** що за наявності достатнього потенціалу інтенсифікації інноваційних процесів характер інформаційних відносин в межах РІС також стримує розвиток науково-технологічної конкурентоспроможності регіонів України. Звідси, як свідчить світовий досвід, формування інноваційної системи неможливе без активної участі держави. Слід зауважити, що роль системи державного і регіонального управління у становленні інноваційного типу регіональної економіки значно вагоміша, ніж при регулюванні звичайної економічної політики. Це має передбачати розробку стратегії переходу до інноваційної моделі розвитку на основі використання методів наукового планування на всіх рівнях управління (це питання системного аналізу, прогнозування, оптимізації, програмно-цільових методів управління інноваційними процесами тощо), підвищення рівня інноваційної культури. Тому, вважаємо за доцільне вказати, що набутий досвід світового інноваційного розвитку дозволяє виділити наступні організаційно-

жавного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2011. – № 1. – С. 130 – 138.

11. Ладонько Л. С. Методологічні аспекти та методичні принципи оцінки конкурентоспроможності промислових підприємств [Текст] / Л. С. Ладонько, С. М. Шкарлет, Т. І. Корж // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління: Зб. наук. пр., Серія: Економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2011. – № 3 (011). – С. 153 – 162.

12. Терентьев В. Г. Феномен преобразований в экономике [Текст] / В. Г. Терентьев// Актуальные вопросы инновационной экономики: наукчный журнал. – № 6(5). – Москва, Издательство В. М. Яковлев, 2014. С. 49 – 56.

13. Фоломьев А. Н. Инновационное инвестирование: методология и практика: Монография [Текст] / А. Н. Фоломьев, В. Г. Ревазов. – СПб.: Изд-во Наука, 2010. – 457 с.

14. Ивантер В. В. Необходимость модернизации и скорость экономического роста [Текст] / В. В. Ивантер// Доклад на Санкт-Петербургском научном форуме «Наука и общество. Экономика и социология в XXI веке» 18–22 окт., 2010. – СПб., Изд-во «Наука», 2012. – 24 с.

15. Баркер А. Алхимия инноваций: Монография [Текст] /пер. с англ. Яковлева А. Ю. / А. Баркер. – М.: Изд-во Вершина, 2008. – 175 с.

16. Балабанов В. С. Инновационный менеджмент: методология оценки результативности: Монография [Текст] / В. С. Балабанов, М. Н. Дудин, Н. В. Лясников. – М.: РАП; АП «Наука и образование», 2010. – 235 с.

17. Гохберг Л. Национальная инновационная система России в условиях «новой экономики» [Текст] / Л. Голберг // Вопросы экономики: научно-практический журнал. – 2009. – № 3. – С. 26–44.

18. Ивантер В. В. Преспективы и условия инновационно-технологического развития [Текст] / В. В. Ивантер, Н. И. Комков // Проблемы прогнозирования: научный журнал. – 2009. – № 3. – С. 3–20.

19. Ладонько Л. С. Інкорпорація інноваційної компоненти промислового зростання України в систему глобалізаційних процесів науково-технічного прогресу [Текст] / Л. С. Ладонько, В. В. Микитенко // Науковий вісник Чернігівського державного інституту економіки і управління МОН України: Зб. наук. пр., Серія економіка. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2012. – № 3 (15) – С. 113 – 122.

20. Царенко О. В. Конкурентні переваги легкої промисловості регіонів України: методологія формування, теорія та практика: Монографія [Текст] / О. В. Царенко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2009. – 504 с.

21. Феноменологічні альтернативи економічного зростання України: Монографія [Текст] / Б. М. Данилишин, В. В. Микитенко. – У 2 т. – Т. 1. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 336 с.

22. Худолей В. Ю. Технологія структурно-функціонального оцінювання стратегічного потенціалу регіональних промислових комплексів [Текст] / М. О. Чупріна, В. Ю. Худолей // Соціально-економічний розвиток регіонів контексті сучасних процесів міжнародної інтеграції. – Херсон, ХНТУ МОНмолодьспорту України, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2010. – С. 195 – 200.

23. Долішній М. І. Регіональна політика України: наукові основи, методи, механізми: Монографія [Текст] / М. І. Долішній. – Львів: 2001. – 342 с.

24. Конкурентоспроможність регіонів України: стан і проблеми [Текст] / Матеріали до круглого столу, м. Київ, 2008. – К.: Вид-во Український Центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова та SIDA, 2011. – 62 с.

25. Geyets V. M. Nestabil'nost' i ekonomicheskii rost [Instability and Economic Growth]. National Academy of Sciences of Ukraine, Institute for Economic Forecasting, Kiev, 2007, p. 56.

26. B. M. Danilishin. Nauchnyie ocherki ob ekonomike upravleniia prirodnymi resursami [Scientific Essays about the Economics of Natural Resources Management]. Sovet po issledovaniyu Proizvoditel'nykh sil Ukrainy [Council for

Чинники та фактори деструктивного впливу
Внутрішні факторні перешкоди, що гальмують вкладення іноземних інвестицій у формування й нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
(США), Антиполісі Софія (Франція), науково-технологічному коридорі Токіо-Нагоя-Осака-Кобе (Японія) на невеликій території сконцентровані дослідницькі установи, то в Україні окремі елементи технопарку, як правило, розташовані далеко один від одного та не мають інформаційного зв'язку за своїми комунікаційними структурами, що в регіонах, є, майже, не дієвими. Певна диспропорція у розподілі інноваційної інфраструктури. Так, слід вказати, що найбільша кількість бізнес-інкубаторів функціонує в межах територіального комплексу м Києва (12), Одесі (9), тоді як більшість регіонів має по 1-2 бізнес-інкубатори. Так, наприклад, із 255 інноваційних фондів 69,0% функціонують у м. Києві, тут же розташовані усі венчурні фонди, 6 з 8 технопарків. Відсутність внутрішніх координаційних зв'язків, що призводить до неузгодженої дії механізмів підтримки інноваційних процесів, неефективного використання всіх видів ресурсів їхньої підтримки. Недостатній рівень продукування інноваційних ідей. Так, кількість винахідників та раціоналізаторів в Україні з 1991 р. скоротилася більш ніж у 20 разів. Щорічно зростає кількість підприємств і наукових організацій, в яких повністю припинилася винахідницька та раціоналізаторська діяльність. Обсяг продукції, що виробляється підприємствами України на основі об'єктів інтелектуальної власності, не перевищує трьох відсотків. Це пов'язано з низьким попитом на інновації, недостатнім фінансуванням наукових досліджень, відсутністю дієвих форм та механізмів стимулювання нововведень, невирішеністю проблем розбудови системи охорони та використання інтелектуальної власності.

Джерело * Складено за економіко-статистичним аналізом $ІП_{ПР}$ та урахування позитивного досвіду суб'єктів державного і регіонального управління [61; 62], які опікуються питаннями формування промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу (див., пп. 3.1).

Відтак, вважаємо, що недостатнє розроблення системи економічних стимулів (податкових, кредитних, страхових) щодо створення та комерціалізації інновацій та інших об'єктів інтелектуальної власності, стримує формування ринку новацій та інновацій (деталізовано приведені вище

Чинники та фактори деструктивного впливу
Внутрішні факторні перешкоди, що гальмують вкладення іноземних інвестицій у формування й нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
земних інвесторів залучати національний інтелектуальний потенціал при освоєнні інвестицій: б) дозволяли здійснити заходи щодо розвитку фондового ринку; в) дозволяли провадити довгострокову та виважену регіональну політику держави щодо залучення прямих іноземних інвестицій, у тому числі у науково-інноваційну діяльність та створення сприятливих умов для їх ефективного використання; г) зобов'язували іноземних інвесторів залучати національний інтелектуальний потенціал при освоєнні інвестицій. Недостатнє стимулювання іноземних капіталовкладень у реконструкцію, оновлення та створення виробничої інфраструктури при високій корумпованості вітчизняної економіки й ризику підприємницької діяльності особливо науково-інноваційної. Неоднорідність інноваційної активності регіонів: частка пром. підприємств, що займаються інноваційною діяльністю, становить від 32,6 до 3,1 %, при цьому, більша за середню – у м. Києві, Харківській, Одеській, Чернівецькій, Івано-Франківській та Вінницькій обл., значно менша – у Рівненській, Сумській і Хмельницькій областях. Недосконала структура інвестицій, яка не тільки не сприяє прогресивним технологічним зрушенням, але, навпаки, погіршує стан підтримкою виробництв нижчих технологічних укладів, що призводить до непоправних деструктивних змін як у промисловому, так і у науковому секторах регіональної економіки, не дозволяє у повній мірі використати науково-технічний та промисловий потенціал країни і обмежує розвиток вищих, четвертого і п'ятого технічних укладів.
Внутрішні системно-універсальні фактори і чинники, що не дозволяють провадити у промисловості в регіонах дієву політику по нарощенню й освоєнню інноваційного та інформаційного потенціалів
Недостатня поінформованість іноземних інвесторів про Україну, її економічний і інтелектуальний потенціал при стихійному формуванні потоків іноземного інвестування в економіку регіонів внаслідок чого, основними реципієнтами прямих інвестицій з боку іноземних держав стають галузі з швидким одержанням прибутку, а високотехнологічні галузі, наука, освіта залишаються поза увагою інвесторів. Територіальна розпорошеність та фрагментарність основних компонентів інноваційних процесів. Якщо, у Силіконовій Долині

Productive Forces Research of Ukraine Monograph]. Kiev, 2009, pp. 5 -6.

27. V. V. Mikitenko. Energoef-fektivnost' natsional'noi' ekonomiki: sotsial'nyi' i ekonomicheskii aspekty [Energy Efficiency of the National Economy: Social and Economic Aspects]//Billyuten' Natsional'noi' akademii nauk Ukrainy [Bulletin of National Academy of Sciences of Ukraine]. No.10, 2008, pp. 17 -26.

28. Ладонько Л. С. Методологічні засади побудови механізму управління розвитком інноваційного потенціалу промисловості України системно-універсального типу [Текст] / Л. С. Ладонько // Економіка Криму: науково-практичний журнал Академії економічних наук України. – Сімферополь, Вид-во ТНУ ім. В. Вернадського МОН України та Академії економічних наук України, 2014. – № 1 (46). – С. 45 – 50.

29. Пінчук А. О. Інкорпорація детермінант енергетичної ефективності до стратегії соціально-економічного розвитку реального сектору регіональної економіки [Текст] / В. Ю. Худолей, А. О. Пінчук // Ефективна економіка: електронний науковий фаховий журнал, 2013. – № 1. – Дніпропетровський державний аграрний університет МОНУ. – Режим доступу до електронного ресурсу статті http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1 &iid=1717 –

30. Амоша О. І. Структурні трансформації економіки: світовий досвід, інститути, стратегії для України: Монографія [Текст] / О. І. Амоша, М. Г. Білопольский, В. В. Микитенко [та ін.]. – Інститут економіки промисловості НАН України, ТНЕУ МОНмолодьспорту України. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ МОНмолодьспорту України. 2011. – 848 с.

31. Економічний розвиток України: інституціональне та ресурсне забезпечення: Монографія [Текст] / Алимов О. М., Даниленко А. І., Микитенко В. В., Трегобчук В. М. [та ін.] / Під ред. акад. НАН України С. І. Пиріжкова, акад. УААН В. М. Трегобчука. – К: Об'єднаний інститут економіки НАН України, 2005. – 540 с.

32. Просторова організація продуктивних сил України: мезо- та мікро- регіональний рівень: Монографія [Текст] / Б. М. Данилишин, Л. Г. Чернюк, М. І. Фащевський [та ін.]; НАН України, РВПС України. – Вінниця: Вид-во Книга-Вега, 2007. – 572 с.

33. Раціоналізація інноваційної діяльності в регіоні: організаційно-правове та соціально-економічне забезпечення: Монографія [Текст] / Амоша О. І., Антонюк В. П., Землянкін А. І. [та ін.] / НАН України. Інститут економіки промисловості. – Донецьк, Вид-во ІЕП НАНУ, 2007. – 328 с.

34. Ladon'ko L. Analysis of main approaches to change management in terms of their effectiveness [Text] / L. Ladon'ko, O. Mikhaylovs'ka // DEVELOPMENT SCENARIOS AND ALTERNATIVES IN THE MODERN ECONOMY. B&M Publishing (San Francisco, California, USA) – 2013. – №. – С.78 – 83.].

35. Данилишин Б. М. Макросистемна еволюція української економіки: Монографія [Текст] / Данилишин Б. М., Микитенко В. В. – У 2 т. – Т. 2. – К.: РВПС України НАН України, Вид-во ЗАТ «Нічлава», 2008. – 210 с.

36. Системно-функціональний ресурс промислового зростання в Україні: Монографія [Текст] / [Данилишин Б. М., Микитенко В. В., Онікієнко В. В. [та ін.] / Під ред. д.е.н., проф. Б. М. Данилишина – К.: РВПС України НАН України, 2009. – 540 с.

37. Бауліна Т. В. Добір критеріїв та системи показників для оцінювання-прогнозування потенціалів системно-універсального функціонування національного господарства [Текст] / Т. В. Бауліна, Г. Г. Кузьменко // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць. – Випуск 256: В 10 т. – Т. VI. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. – С. 1371-1387.

38. Худолей В. Ю. Системно-функціональний аналіз енергоефективності функціонування регіональних промислових комплексів України [Текст] / В. Ю. Худолей // Культура народів Причорномор'я, 2013 – у 2-х т. – Т. 1. № 2

ково обґрунтована методологія формування й нарощення РІС із врахуванням можливостей до освоєння все наявних масштабів інноваційного потенціалу РСРЕ.

Таким чином, задля оцінювання сучасного стану інноваційної діяльності в межах реального сектору регіональної економіки України необхідно признати й підтвердити, як визнано автором у попередній науковій праці [60], є характерним існування таких ознак та деструктивних чинників, що приведено у табл. 3.8, які не дозволяють здійснити розбудову в державі регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу.

Враховуючи приведені вище (а також свідчення, що приведено, див., у табл. 3.8) характеристики деструктивні детермінанти функціонування інноваційної сфери промисловості в регіонах, необхідно признати, що їхнє поступове накопичення обумовило використання регіональними корелянтами механізмів, що не здатні забезпечити ефективність реалізації національних науково-технічних програм. Оскільки, наразі, фінансуються не конкретні бізнес-плани, бюджети дослідницьких організацій – є не обґрунтованими, результати дослідницької діяльності через нерозвиненість інфраструктури, у більшій своїй мірі, не комерціалізовані.

Таблиця 3.8

Перешкоди на шляху розбудови регіонального промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу та активізації провадження науково-інноваційної діяльності у промисловості в регіонах *

Чинники та фактори деструктивного впливу
Внутрішні факторні перешкоди, що гальмують вкладення іноземних інвестицій у формування й нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах
Нестабільність економічної та політичної ситуації і недосконалість нормативно-правової бази щодо захисту іноземних та вітчизняних інвесторів і капіталів.
Відсутність у законодавстві норм, які б: а) зобов'язували іно-

гіонах. Вочевидь, розв'язання поставленого завдання потребує глибокого осмислення сутності, характерних рис та сучасних особливостей функціонування механізму самоорганізації та саморозвитку розвитку в контексті розбудови регіональних інноваційних систем, у межах яких зароджуються і реалізуються інновації та генеруються умови задля нарощення масштабів інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки України. Незважаючи на національні відмінності, загальною рисою усіх без винятку інноваційних систем – є лідерство у забезпеченні трьох пріоритетів розвитку: науки, освіти та наукоємного промислового виробництва в регіонах.

У затвердженій й ухваленій Концепції розвитку національної інноваційної системи наведений нижче термін вживається у такому значенні [59]: «національна інноваційна система (НІС) – це сукупність фізичних та юридичних осіб у межах національних кордонів, які об'єднані у комплекси інститутів правового, фінансового та соціального характеру, діяльність яких спрямована на сприяння ефективного створення і розповсюдження, в тому числі комерційної реалізації та використання нових знань і технологій». Тоді, можна признати, що за своєю суттю, НІС являється фундаментом побудови та розвитку регіональної економіки, основаної на знаннях, так як формування НІС (а у її межах, РІС) повинно бути спрямоване на перетворення нового знання у продукти і послуги необхідні економіці і суспільству. Наприклад, на долю нових знань, які втілюються в технологіях, обладнаннях, підготовці кадрів, організації виробництва в економічно розвинутих країнах припадає на сьогодні від 85,0 до 90,0% приросту ВВП. Наукоємність же промислового виробництва України не перевищує 0,3 %, що на порядок менше світового рівня, знижується частка високотехнологічної продукції у структурі ВВП. Звідси, регіональну інноваційну систему слід розглядати як важливий координаційний інструмент трансферу знань та розповсюдження технологічних інновацій в межах реального сектор економіки держави. Однак. слід відзначити, що на сьогодні відсутня єдина нау-

(42). – Сімферополь, Вид-во Національного Тавр. Університету МОН України. – С. 22 – 34.

39. Алимов О. М. Системно-комплексне оцінювання потенціалу сталого розвитку України: Монографія [Текст] /[О. М. Алимов, І. В. Драган, І. М. Лицур, В. Ю. Худолей та ін.]. – Київ, ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2013. – 82 с.

40. Закон України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр.» від 09.01.2007 № 537-V. Електронний ресурс. – Режим доступу до матеріалів: www.razumkov.org.ua

41. Інформаційний ресурс: Просторовий ресурс сталого розвитку України: Зонування території України та реального сектору за сферами впливу міст за гравітаційною моделлю [Електронний ресурс]. – Режим доступу до електронного ресурсу: http://nature-evaluation.com.ua/node/38

42. Ємець О. О. Інформаційні технології: системний аналіз та керування [Текст] / Ємець О. О., Парфьонова Т. О. // Наукові вісті Національного технічного університету України «КПІ»: науково-технічний журнал, 2010. – № 1 (3) – С. 21 – 27.

43. Микитенко В. В. А. С. 21784 Інформаційно-методичне забезпечення економічних досліджень: Цільове програмне забезпечення оцінки, прогнозу макроекономічних показників та рівня енергоефективності промислового виробництва – (MINErgo v. 4.1) А. С. 21784 Україна [Текст] / заявник та власник А. С. / Микитенко В. В – Опубліковано: «Офіційний бюлетень авторське право і суміжне право», 2007. – № 13. – С. 3.

44. Чупріна М. О. Інформаційні ресурси ендогенно спрямованого зростання регіональних економічних систем [Текст] / В. В. Микитенко, М. О. Чупріна // Вісник економічної науки України: науковий журнал, 2009. – № 2 (16). – Донецьк, ІЕП НАН України, 2010. – С. 91 – 95.

45. Перерва П. Г. Визначення ціни та цінності інвестиційних і інформаційних ресурсів як об'єктів інтелектуальної власності на енергетичних підприємствах [Текст] /

П. Г. Перерва, О. П. Косенко, Є. В. Ковальов, М. М. Гуревічов // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». – Харків: Вид-во ХНТУ «ХПІ» МОН України. – 2012.– Вип. 25 (931). – С. 71 – 78.

46. Микитенко В. В. Формування комплексної системи управління енергоефективністю в галузях промисловості виробництва: Монографія [Текст] / В. В. Микитенко. – К.: Ін-т економіки НАН України, Вид-во «Екс"Об.», 2006. – 336 с.

47. Ladon'ko L. System-universal principles of solving problems about ecologization of industrial production in the country [Text] / L. Ladon'ko, O. A. Demeshok // SCIENTIFIC APPROACH TO THE ANALYSIS OF THE GOVERNMENT'S ECONOMIC POLICY IN THE PRESENT-DAY CONDITIONS. B&M Publishing (San Francisco, California, USA) – 2014. – С 32 – 41.].

48. Ладонько Л. С. Домінанти розбудови сучасної парадигми формування інноваційного потенціалу виробничо-економічних систем [Текст] / Л. С. Ладонько // Збірник наукових праць Хмельницького кооперативного торговельно-економічного інституту, Серія: Економічні науки. – Хмельницький, ХКТЕІ МОН України. – Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2014. – №.7. – С. 338 – 348.

49. Кузьменко Г. Г. Детермінанти процесу забезпечення резистентності національної економіки до деструктивних впливів [Текст] / В. В. Микитенко, Г. Г. Кузьменко // Національне господарство України: теорія та практика управління. Зб. наук. праць – К.: РВПС України НАН України, 2009. – С. 123 – 138.

50. Барканов В. І. Економіко-статистичне моделювання основних детермінант процесу реалізації промислової продукції та прийняття оптимізаційних рішень [Текст] / В. І. Барканов, В. Ю. Припотень // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: «Розвиток продуктивних сил України: від В. І. Вернадського до сьогодення», 20.03.2009, м. Київ – У 3-х ч./ РВПС України НАНУ. – К.: РВПС України НАН України, 2009. – Ч. 3 – С. 339 – 341.

рупційних зловживань. Тим не менше, не викликає сумнівів, що Україні потрібно більше уваги приділяти питанню стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Підсумовуючи вищевикладене, відзначимо, що світова економічна практика накопичила значний арсенал використання дієвих механізмів державного сприяння інноваційному розвитку та формування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. На нашу думку, Україна, незважаючи на не зовсім сприятливий загальний економічний клімат, може використати досвід ряду нових індустріальних країн, яким вдалося досягти значних успіхів у розвитку цієї сфери та підвищенні конкурентоспроможності промислової продукції[6]. Проте, слід вказати на те. що в межах сучасної системи державного та регіонального управління інноваційним розвитком промисловості в регіонах передбачено використання низки системоутворюючих заходів та інструментарію (наприклад, такий склад, як затверджено у [58]). Однак, його дієвість / недієвість, наразі, не можливо встановити, оскільки, вони не використовуються у повній мірі.

Приведене вище більш детально аналізується у доробку громадсько-політичного об'єднання «Український форум» [58] – Україна:– 20156 національна стратегія розвитку, де стверджується, що досягнення високого рівня конкурентоспроможності реального сектору регіональної України в системі глобального світового господарства потребує посилення інноваційно-інформаційного спрямування промислової політики. Тоді, можна поставити за мету – подолання суттєвої розбіжності між наявним масштабом інноваційного потенціалу та імовірнісними досягненнями темпів інноваційного розвитку при низькій ефективності освоєння інформаційного потенціалу промисловості в ре-

[6] Доцільно було б перейняти досвід суб'єктів регіонального управління Франції щодо створення технологічних парків; Америки – щодо особливостей організації венчурного бізнесу; Японії – щодо особливостей фінансування інноваційних проектів; ЄС – щодо формування спільного інноваційного простору.

Що ж стосується національної економічної системи, а в її межах РІС, то Законом України «Про інноваційну діяльність» передбачені наступні види фінансової підтримки інноваційної діяльності [57] суб'єктам інноваційної діяльності для виконання ними інноваційних проектів передбачено надання певної фінансової підтримки шляхом:

а) повного безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) пріоритетних інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету країни, коштів бюджету АРК та коштів місцевих бюджетів;

б) часткового (до 50,0 %) безвідсоткового кредитування (на умовах інфляційної індексації) інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів АРК та коштів місцевих бюджетів за умови залучення до фінансування проекту решти необхідних коштів виконавця проекту і (або) інших суб'єктів інноваційної діяльності;

в) повної чи часткової компенсації (за рахунок коштів Державного бюджету України, коштів бюджету АРК та коштів місцевих бюджетів) відсотків, сплачуваних суб'єктами інноваційної діяльності комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів; г) надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів.

Отже, з огляду на положення [57] практично усі пільги, які передбачені законодавством для суб'єктів інноваційної діяльності визначають переважне використання бюджетних коштів. А, оскільки бюджетне фінансування інноваційної діяльності перебуває на дуже низькому рівні, то ефективність та спроможність виконання передбачених пільг викликає значний сумнів. Крім того, в Україні на сьогодні не передбачено застосування фіскальних інструментів для стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності. Причини цього незадовільного стану пов'язані зі значним дефіцитом державного бюджету, складністю адміністрування податкових пільг, непрозорістю та складністю контролю за їх використанням, досвідом значних ко-

51. Худолей В. Ю. Домінанти управління забезпеченням енергоефективності функціонування реального сектору економіки в регіонах України [Текст] / *В. Ю. Худолей //* Науковий вісник Чернігівського державного технологічного університету МОН України, 2012. – № 4. – С. 13 – 23.

52. Кульчицький Б. В. Економічні системи суспільства: теорія, методологія, типологізація. [Текст] / Б. В. Кульчицький – Л.: Видавничий центр Львівського національного університету ім. І. Франка, 2003. – 352 с.

53. Садовский В. Н. Основания общей теории систем: логико-методологический анализ. [Текст] / В. Н. Садовский. – М.: Наука, 1974. – С. 93.

54. Половян О. В. Збалансований розвиток економічних та екологічних систем (ко-еволюційний підхід): Монографія [Текст] / О. В. Половян; НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, Вид-во ІЕП, 2012. – 480 с.

55. Кузьменко Г. Г. Засоби та технології макроекономічного регулювання розвитку виробничо-економічних систем у промисловості [Текст] / Г. Г. Кузьменко, Л. В. Сахневич // Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції: «Соціальні аспекти розвитку регіонів України»: [зб. матер. міжнар. наук.-практ. конфер./ ред. д.е.н. Г. Г. Савіна], м. Прага. Том ІІІ. – Херсон – Прага, ХНТУ МОН України та Університет Градець-Кралове і Європейський інститут міжнародних відносин, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2010. – 220 с. – С. 87 – 93.

56. Худолей В. Ю. Розбудова алокаційної системи забезпечення високої енергоефективності функціонування промисловості в регіонах України [Текст] / В. Ю. Худолей // Національне господарство України: теорія та практика управління: відправлено 10.01.2013 р. Збірник наукових праць, 2013. – С. 58 – 65.

57. Худолей В. Ю. Декомпозиція процесів формування системи управління забезпеченням ефективністю функціонування регіональних промислових комплексів держави [Текст] / В. Ю. Худолей // Ефективна економіка:

електронний науковий фаховий економічний журнал, 2012. – № 9: Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1367

58. Ладонько Л. С. Вплив інноваційного потенціалу на ефективність функціонування національної інноваційної системи [Текст] / Л. С. Ладонько, Н. В. Ткаленко // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. – Київ, НДІ економічного розвитку Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2011. – № 6 (121). – С. 69 – 75.

59. Ладонько Л. С. Економічна сутність інноваційного ресурсу країни [Текст] / Л. С. Ладонько, Н.В. Ткаленко // Вестник национального технического университета «ХПИ». Харьков, 2011. – № 8.– С. 202 – 210.

60. Кизим М. О. Промислова політика та кластеризації економіки України: Монографія [Текст] / М. О. Кизим. – Харків, Видавничий дім «ІНЖЕК», 2011. – 304 с.

61. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: Монографія [Текст] / Д. М. Стеченко. – К.: Вид-во Вища школа, 2002. – 223 с.

62. Henry J. P. Making the technology-strategy connection [Текст] / J. P. Henry // International Review of Strategic Management. — Chichester, Wiley, 2000. — 210 p.

63. Hamel G. Competing for the Future [Текст] / G. Hamel, C. K. Prahalad. — Boston: Harvard Business School Press, 2004. — 327 p.

64. Teece D. Dynamic Capabilities and Strategic Management [Текст] / D. Teece, G. Pisano, A. Shuen // Strategic Management Journal. — 2007. — Vol. 18, №7. — P. 509–533.

65. Кун Т. Структура научных революцій: Монография [Текст] / Т. Кун. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 573 с.

66. Поппер К. Нормальная наука и опасности, связанныес ней: Монография [Текст] / К. Попер. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2004. – 352 с.

варіюються від 100% звільнення від податку витрат на дослідження і розробки до надання ризикового фінансування чи субсидій (грантів) [55]. Проте, останніми роками у багатьох країнах виникли сумніви щодо можності підвищення ефективності інвестиційних податкових пільг, оскільки такі пільги ставлять у нерівні умови галузі і фірми. Внаслідок цього, у цих країнах почали широко застосовувати такі нормативно-правові заходи як скорочення податкових пільг із суттєвим зниженням ставок прибуткового оподаткування юридичних осіб. Зазначене передбачає здійснення поглибленого аналізу рівнів ТПВ до нововведень реального сектору регіональної економіки України. Крім того, слід використати досвід промислово розвинених країн світу, які використовують такий механізм активізації інвестиційної діяльності комерційних банків як: а) дотацію до ставки відсотка за кредит, яка надається державою банкам за умов інвестування пріоритетних галузей і виробництв, або державну систему страхування кредитів, що гарантує приватним банкам повернення 80,0% вартості позик на 15-23 роки; б) створення цільових інституційних інвесторів – банків довгострокового кредитування. Ці заходи можна використовувати і в Україні [56].

Розглянувши особливості застосування інструментів державного регулювання інноваційних процесів у розрізі окремих країн, визнаємо наступне:

а) країни з традиційно високим рівнем науково-технологічного розвитку (Фінляндія, Швеція, Німеччина) пріоритетне значення надають заходам прямої фінансової підтримки цільового характеру. За таких умов держава, а не ринок, визначає, в яких випадках додаткове стимулювання необхідне, а в яких – ні;

б) практика щодо надання фіскальних стимулів для форсованого розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності поширена у більшості країн світу. Як показує аналіз їх ефективності, вона сприяла швидкому оновленню матеріально-технічної бази суб'єктів господарювання, переозброєнню виробництва, модернізації потужностей.

Рис. 3.13. Визначення індексу технологічної готовності промислового виробництва України до нововведень у 2013 році [54]

Для прикладу можна використати та системно вивчити досвід системи державного управління розвитком інноваційного потенціалу Франції, де застосовують іншу комбінацію: високі податки для всіх і різні спеціальні стимули в інноваційному підприємництві [37]. Так, наприклад, державні дотації організаціям, які займаються науково-дослідними роботами за контрактами становлять до 50,0% від загальної суми витрат на проведення робіт по замовленнях малих і середніх підприємств, а також пільговий податок для нових компаній, що становить 25,0% прибутку протягом трьох років.

Система підтримки розвитку інноваційного підприємництва в економічно розвинутих країнах охоплює також амортизаційні пільги, пільги щодо стимулювання НДДКР, формування резервних фондів, податкові кредити. Наприклад, у Великобританії інструменти урядової політики

67. Саймон Г. Науки об искусственном: Монография [Текст] / Г. Саймон. – М.: Изд-во Едиториал УРСС, 2004. – 251 с.

68. Старжинский В. П. Методология в сфере научного проектирования: Монография [Текст] / В. П. Старжинский. – Минск, Из-во Известия МАТО, 2000. – 432 с.

69. Старжинский В. П. Становление конструктивной инновационной методологии. Философия и социально-культурное развитие. [Текст] / В. П. Старжинский // Материалы круглого стола, посвященного II Международному дню философии в ЮНЕСКО. – Минск, ИООО «Право и экономика», 2004. – С. 206—220.

70. Степин В. С. Философия науки: Монография [Текст] / В. С. Степин. – М.: Изд-во Гардарики, 2006. – 531 с.

71. Уёмов А. И. Системный подход и общая теория систем: Монография [Текст] / А. И. Уемов. – М., Мысль.– 1978. – 270 с.

72. Копиленко О. Л. Європейські правові стандарти та їх імплементація в українське законодавство: Монографія [Текст] /[Є. Р. Бершеда, О. В. Зайчук, О. Л. Копиленко та ін.] За ред. академіка НАПрН України О. В. Зайчука. – К. : Інститут законодавства Верховної Ради України, 2013. – 546 с.

73. Постанова Кабінету Міністрів України «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проекту державного бюджету» від 26.04.2003 р. № 621 // Офіційний вісник України. – 2003. – № 18. – Ст. 834.

74. Бабін О. М. Включення програм до переліку державних (цільових) програм, які виконуються в межах бюджетних програм: практика сьогодення: Аналітичний огляд [Текст] / О. М. Бабін, А. М. Любін. – К.: Вид-во ГО «Фундація «Відкрите суспільство», 2012. – 13 с.

75. Худолей В. Ю. Діагностика результативності промислового виробництва в регіоні при його інкорпорації у каскадні форми міжгалузевої взаємодії [Текст] / О. О. Демешок, В. Ю. Худолей // Культура народів При-

чорномор'я, 2013 – У 2-х т. – Т. 2. – № 2 (43). – Сімферополь, Вид-во Національного Таврійського університету МОН України, 2013. – С. 34 – 47.

76. Микитенко В. В. Корегування економічної політики держави в умовах транснаціоналізації світової економіки [Текст] / В. В. Микитенко // Вісник економічної науки України, № 2 (14). – 2010. – С. 110 – 117.

77. Ладонько Л. С. Управління процесами інвестиційного розвитку Чернігівської області [Текст] / Л. С. Ладонько, А. В. Ребенок, А. В. Ладонько // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – Запоріжжя, ЗНУ МОН України, 2012. – № 1 (13) – С. 154 – 161.

78. Потенціал України та його реалізація [Текст] // Аналітичний звіт: «Розбудова спроможності до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу в Україні». У 2 т. – т. 1 – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень. – 2009. – 110 с.

79. Потенціал України та його реалізація [Текст] // Аналітичний звіт «Розбудова спроможності до аналізу соціально-економічних результатів і потенціалу в Україні». У 2 т. – т. 2 – К.: Міжнародний центр перспективних досліджень. – 2009. – 56 с.

80. Припотень В. Ю. Цільові функціонали реагування на загрози використанню стратегічного потенціалу регіональних економічних систем [Текст] / О. В. Гребенюк, В. Ю. Припотень // Управління розвитком трудового потенціалу України: Монографія /[В. І. Барканов, О. В. Гребенюк, Д. О. Микитенко та ін. / за заг. ред. д.е.н., проф. Савіної Г. Г.]. – Херсон, ХНТУ МОНмолодьспорту України, Вид-во ПП Вишемирський В. С., 2010. – 372 с. – С. 267 – 277.

81. Кнорринг В. И. Теория, практика и искусство управления: Монография [Текст] / В. И. Кнорринг. – М.: Норма-ИНФРА, 1999. – 231 с.

82. Ладонько Л. С. Теоретичні передумови формування сучасних інструментів менеджменту / Л. С. Ладонько, О. С. Солошин // Міжнародна студентська науково-

галузевими академіями наук в контексті створення нового типу суспільних відносин – інформаційних[5].

Визначаючи параметри та тенденції за **Індексом технологічної готовності промислового виробництва до нововведень** (WEF Technological Readiness Index) можна засвідчитись, що економіка України у 2012–2013 роках — зайняла 81 місце із 144 країн (рис. 3.13), у 2011–2012 роках — 82 місце із 142 країн та у 2010–2011 роках — 83 місце із 139 країн [54].

Отже, варто також відзначити, що у різних країнах використовуються певні форми підтримки провадження новацій, розробки провідних напрямів досліджень і розробок, такі, як знижки з податку, тарифні й нетарифні бар'єри, державні закупівлі, позики й субсидії. Так, зокрема, у Великій Британії підтримують низький рівень оподаткування корпорацій, вважаючи це потужним стимулом для ризикових технологічних змін. А, у Німеччині, Іспанії та Італії визнаними є низькі ставки базових податків доповнені спеціальними системами стимулювання впровадження ризикових проектів: відшкодування до 50,0% витрат на нововведення згідно з державними програмами із субсидування малих інноваційних фірм, субсидії до 25,0% (32,0% для південних районів країни) від вартості ЕОМ малим і середнім підприємствам видобувної і обробної промисловості на купівлю та лізинг цільового програмного забезпечення – у Італії; дотації малим підприємствам на у розмірі 20,0% вартості придбаного чи утвореного майна в межах його вартості (до 500 тис. марок інвестування у НДДКР під час придбання патентів і рухомого майна, що використовується для НДДКР – у Німеччині).

[5] Така тенденція витрат на НДДКР – є у першої тисячі провідних компаній із найкращими показниками, що здійснюють інвестиції в НДДКР (вони поступово їх збільшують щорічно на 9,0-10,0%). При цьому, показово, що масштаби НДДКР в країнах з ринковою економікою, що розширювалися швидше, ніж у країнах із високим рівнем доходів. В останні п'ять років найбільш помітні прояви цієї тенденції можна було спостерігати в Китаї, Аргентині, Бразилії, Польщі, Індії, Росії, Туреччини і Південній Африці. Крім того, країни з ринковою економікою, особливо Китай, також з великим відривом лідирують за кількістю поданих заявок на патенти.

зультати оцінювання Індексу інновацій дають уявлення про глобальний характер сьогоднішніх інновацій та імовірність досягнення результатів за наслідками впровадження інноваційних схем трансформації реального сектору регіональної економіки[4].

Поряд із вказаним, враховувати для активізації інноваційних зрушень, слід і заходи по відношенню проведення НДДКР: незважаючи на несприятливу ситуацію і слід посилити відрахування й витрат на реалізацію НДДКР за

[4] В якості прикладу можна визнати про таке: серед 25 країн із найкращими показниками зустрічаються держави з усього світу: з Північної Америки, Європи, Азії, Океанії і з Близького Сходу. І хоча домінуючими в списку залишаються країни з високим рівнем доходів, кілька нових гравців поліпшили свої показники в тому, що стосується інноваційного потенціалу і результатів діяльності. У середньому країни з високим рівнем доходів набагато випереджають країни, що розвиваються по всіх без винятку показниками; розрив у сфері інновацій зберігається. В межах цих економічних систем всі представники бізнесу, уряду та громадянського суспільства пропонують свіжі рішення і нові варіанти співпраці для стимулювання інноваційної діяльності на місцевому, національному і навіть міжнародному рівні. Фактично інноваційна діяльність швидко стає символом об'єднання для всіх прихильників прогресу та реформування в усьому світі. Хоча, наразі, результати нашого дослідження посвідчують про те, що багато нових гравців на інноваційному ринку продовжують стикатися з серйозними проблемами, є також і бачимо приклади успішної інноваційної діяльності в межах РСРЕ інших країн світу. Це дозволяє визначити і позитивні перспективи інноваційного розвитку та відновлення промисловості в регіонах України.

Цікаво, що із18 держав з економічною системою, яка генерує ознаки реального сектору інноваційно-інформаційного типу, випереджають за показниками інші відповідні їм за рівнем доходів країни. Так, Молдова, Китай, Індія, Уганда, Вірменія, В'єтнам, Малайзія, Йорданія, Монголія, Малі, Кенія, Сенегал, Угорщина, Грузія, Чорногорія, Коста-Ріка, Таджикистан і Латвія демонструють помітне підвищення рівня інноваційної діяльності з порівнянні зі своїми партнерами. Хоча прогрес нерівномірний, він є результатом зусиль з розробки ефективного комплексу заходів у галузі політики у всіх важливих сферах : інститути, формування навичок, інфраструктуру, інтеграція з глобальними ринками і взаємодія з діловими колами. Загалом з усіх регіонів найбільш значущі поліпшення показників в рейтингу продемонструвала Латинська Америка, причому лідируюче положення в регіоні займає Коста-Ріка.

практична конференція «Юність науки». Матеріали міжн. студ. наук.-практ. конф. м. Чернігів, 17-18 квітня 2014 р. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2014. – С. 69-70.

83. Бєлова А. І. Система стратегічного управління реструктуризацією підприємств: цілі, проблеми та перспективи: Монографія [Текст] / А. І. Бєлова. – Київ; КНУБА МОН України, Вид-во Вишемирський В. С., 2014. – 294 с.

84. Бєлова А. І. Визначення пріоритетних напрямів реструктуризації регіональних промислових комплексів держави / А. І. Бєлова // Ефективна економіка: науково-практичний журнал [Електронний ресурс], 2012. – № 4. Дніпропетровський державний аграрний університет МОН України, 2012. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2217&p=1

85. Прушківський В. Г. Особливості інвестиційної та інноваційної політики: регіональний аспект [Текст]/ В. Г. Прушківський, Т. Г. Сиволап // Держава та регіони. Серія Економіка та підприємництво: науковий фаховий журнал. – 2010. – № 5. – С. 184-190.

86. Кондрашихін А. Б. Оцінка функціональної участі органів державної влади та місцевого самоврядування в управління регіоном на засадах сталого розвитку [Текст] / А. Б. Кондрашихін // Матеріали ІІ Міжнар. наук.-практ. конф. «Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення», 01.11.2011 р., м. Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ при Президентові України, 2011. – 254 с. – С. 162 – 64.

87. Амоша О. І. Інноваційний шлях розвитку регіонів України: проблеми та рішення [Текст] / О. І. Амоша. // Економіст: науково-практичний журнал. – 2006. – № 6. – С. 28 – 32.

88. Уайт П. Управление исследованиями и разработками: Монография Сокр. пер.с англ. [Текст] / Под ред. Д. Н. Бобрышева. – М.: Изд-во «Экономика», 1982. – 162 с.

89. Амоша О. І. Сталий розвиток промисловості в регіонах України: соціальні аспекти: Монографія [Текст]/ О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, В. П. Антонюк та ін.; НАН

України. – Донецьк, Вид-во Інституту економіки промисловості, 2012. – 543 с.

90. Енергоефективна економіка України: Монографія [Текст] / [під ред. М. П. Ковалка, М. В. Рапцуна, М. М. Кулика, О. О. Єрохіна] – Київ: Агентство раціонального використання енергії та екології України, 2001. – 227 с.

91. Худолей В. Ю. Політика забезпечення екологічної рівноваги та сталого людського розвитку в регіональних економічних системах України [Текст] / Микитенко В. В., Демешок О. О., Худолей В. Ю.// Формування ринкових відносин в Україні: Збірник наукових праць НДЕІ. – Вип. 11 – 12 (138 – 139)/ Наук. ред. І. Г. Мансуров. – К., НДЕІ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, 2012. – 248 с. – [215 – 225].

92. Рамазанов С. К. Синергетична модель управління еколого-економічною безпекою регіонів держави в умовах нестабільності [Текст] /Л. Ф. Істомін, В. Ю. Припотень, С. К. Рамазанов // Вісник ДДМА. – Краматорськ, ДДМА МОН України, 2007. – № 2 (8). – С. 25 – 28.

93. Безпека регіонів України і стратегія її гарантування: Монографія [Текст] / За ред. чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина. – У 2-х т. – Т. 1: Природно-техногенна (екологічна) безпека. – РВПС України НАН України. – К.: Вид-во «Наукова думка», 2008. – 392 с.

94. Звіт по фінансування програм із забезпечення енергоефективності [Електронний ресурс]. – Сайт Державної інспекції з енергозбереження Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів. – Режим доступу: http://www.cdie.gov.ua.

95. Колбушкін Ю. П. Стратегічні пріоритети управління фінансовими потоками у нафтогазовій галузі: Монографія [Текст] /Ю. П. Колбушкін. — Донецьк : ІЕП НАН України, 2009. — 384 с.

96. Фінансова система регіонів: методологія, аналіз, практика: Монографія [Текст] / З. В. Герасимчук, Л. І. Федулова, Л. А. Пашко [та ін.]; під загальною редакцією

ється, у тому числі, значною енергоємністю функціонування української економіки (107 місце), а у її межах реального сектору (промисловості).

Серед показників розвитку внутрішнього ринку (економіка України займає 68 місце) значне відставання спостерігається і за показником інтенсивності конкуренції на локальному рівні (тобто, репрезентовано 116 місце) та захисту інтересів внутрішніх і зовнішніх інвесторів (91 місце), за яким відмічається постійне падіння кількісних значень[3].

Слід вказати і на те, що, наразі, спостерігається тенденція щодо зростання кількості новостворених інноваційних центрів в межах наукоємних галузей промисловості різних країн світу. І це, незважаючи на складнощі, з якими стикається світова економіка. Подібні центри використовують місцеві ресурси з урахуванням глобальних перспектив щодо використанні на системних ринках талантів. Для національних директивних органів, що прагнуть сприяти інноваційним зрушенням в межах РСРЕ, слід врахувати досвід по формуванню і реалізації інноваційної моделі розвитку із визначенням особливостей її провадження за окремими регіонами держави. Відтак, ре-

[3] РФ у 2013 році зайняла 62 місце в загальному рейтингу, між Йорданією (61) і Мексикою (63), втративши відразу 11 позицій. Серед країн БРІК. РФ займає ІІ місце після Китаю (35 місце), однак, якщо тенденція збережеться, дві інші країни цієї групи можуть незабаром обійти її у рейтингу – Бразилія вже займає 64, а Індія – 66 місце. Серед країн-членів СНД Росія займає третє місце після Молдови (45) і Вірменії (59). Як наголошується в доповіді, сильні сторони РФ пов'язані з якістю людського капіталу (33 місце), розвитком бізнесу (43), розвитком знань (48) і інфраструктурою (49). Заважають розвитку інновацій недосконалі інститути (87 місце), низькі показники розвитку внутрішнього ринку (74) і результати творчої діяльності (101). Однак, слід відмітити, що незважаючи на несприятливу економічну ситуацію, інноваційна діяльність в світі продовжує розвиватися. У більшості країн витрати на науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи перевищили показники 2008 року, а успішні місцеві інноваційні центри процвітають. Група динамічно розвиваються країн з низьким і середнім рівнем доходу, в тому числі Китай, Коста-Ріка, Індія і Сенегал, випередили своїх партнерів по групі, проте поки не потрапили в число лідерів.

провідним університетам), підвищили витрати на розробку програмного забезпечення і рівень зайнятості в наукомістких галузях (останній раз США входили до п'ятірки лідерів у 2009 р., які займали І місця).

Зазначимо, що ці країни з найкращими показниками рівня розвитку інновацій демонструють дивовижну стабільність. Якщо поглянути на економіки 25 провідних країн за рівнем розвитку інновацій, то їх рейтинги засвідчують, що окремі держави змінюють свої місця в межах відповідних груп, але, при цьому, жодна з них не покидає своєї групи. Це можна пояснити тим, що успішна інноваційна діяльність веде до появи, свого роду, замкнутого кола схематичного відтворення такої концептуальної схеми: після досягнення певного критичного рівня інноваційного індексу у цих державах залучаються достатні обсяги інвестицій для розбудови базових секторів промислового виробництва.

Поряд із цим, формуються умови задля залучення талановитої наукової молоді. Відтак, як засвідчено, організаційні та управлінські інновації породжують новий виток інновацій завдяки локалізації зусиль на пріоритетних для певної економічної системи об'єктах реального сектору регіональної економіки.

Слід визнати, що як засвідчено автором, економіка України за Глобальним індексом інновацій у 2013 році знаходиться на 71 місці та відноситься до групи країн з доходом нижче середнього (табл. 3.7). Детальне та поглиблене дослідження Показників Глобального індексу інновацій вказує на існування системно-універсальних проблем інноваційних перетворень в межах РСРЕ України і у сфері інститутів (117 місце). При цьому, як визнано за результатами комплексної діагностики, національна економіка відстає за критеріями: а) зручності сплати податків (139 місце); б) простоти організації бізнесу (95 місце); в) ліквідації (134 місце); г) ефективності державного регулювання (118 місце); д) якості регулювання (110 місце); ж) верховенства закону (111 місце). За інфраструктурним критерієм національне господарство займає 93 місце, що пояснюю-

В. К. Присяжнюка, А. Б. Кондрашихіна. – Київ – Севастополь – Донецьк: АМУ МОНмолодьспорту України, 2012. – 398 с.

97. Василенко В. Н. Экономическое развитие регионов: сходство и различие: Монография [Текст] / В. Н. Василенко, В. Ю. Медведь, Т. М. Савельева; науч. ред. В. Н. Василенко; НАН Украины, Ин-т экономико-правовых исследований. — Донецк, ТОВ «Юго-Восток, Лтд.», 2010. – 256 с.

98. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Текст] //Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – ст. 266.

99. Ладонько Л. С. Обґрунтування сутності та складових інноваційного потенціалу [Текст] / Л. С. Ладонько, Т. Ю. Фесюн // Міжнародна студентська науково-практична конференція «Юність науки». Матеріали міжнародної студ. наук.-практ. конф. м. Чернігів, 17-18 квітня 2014 р. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2014. – С.68-69.

100. Комірна В. В. Регіональна економічна політика в умовах інтеграції України в сучасну світо господарську систему: Монографія [Текст] / В. В. Комірна. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд.», 2011. – 356 с.

101. Казютинский В. В. Антропный принцип и научное объяснение: Монография / В. В. Казютенский [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://lnfm1.sai.msu.ru/SETI/koi/bulletin/13/antrop.html.

102. Ладонько Л. С. Еволюція теоретико-методичних підходів до визначення сутності поняття «стратегія розвитку підприємства» [Текст] / Л. С. Ладонько, В. М. Гамоля // Міжнародна студентська науково-практична конференція «Юність науки – 2012». Матеріали міжн. студ. наук.-практ. конф. м. Чернігів, 18-19 квітня 2012 р. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2012. – С. 146-147.

103. Макарова Е. С. Классификация факторов инновационного потенциала региона // Экономика и менеджмент инновационных технологий. – № 1. – Январь 2012

[Электронный ресурс]. URL: http://ekonomika.snauka.ru/2012/01/319

104. Ладонько Л. С. Теоретичні аспекти еволюції інструментів управлінської діяльності [Текст] / Л. С. Ладонько, О. С. Солошин // Міжнародна студентська науково-практична конференція «Юність науки – 2012». Програма міжнародної студ. наук.-практ. конференції м. Чернігів, 18-19 квітня 2012 р. – Чернігів, ЧДІЕУ МОН України, 2012. – С. 21.

105. Ладонько Л. С. Оцінювання та прогнозування масштабів промислового потенціалу за урахування організаційно економічних перешкод забезпеченню результативності його освоєння / Л. С. Ладонько, О. В. Гребенюк/ Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст]./ [О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур, В. В. Микитенко та ін.; за ред. О. М. Алимова, В. В. Микитенко]. – К.: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», (ISBN – 978-966-02-7213-2), 2014. – 529 с. [С. 284-312].

106. Городиський Т. І. Інноваційний потенціал регіону: суть, функції та структура [Текст]. / Т. І. Городиський // Економіка: проблеми теорії та практики: зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету : у 3 т. – Дніпропетровськ : Вид-во "ДНУ", 2006. – Вип. 220, Т. 3. – С. 889-901.

Таблиця 3.7

Рейтинг країн світу за індексом Інновацій у 2012-2013 рр. [53]

Країна	Рейтинг, 2012р.	Індекс	Рейтинг, 2013р.	Індекс	Параметри змін
Швейцарія	1	68,2	1	66,6	0
Швеція	2	64,8	2	61,4	0
Великобританія	5	61,2	3	61,2	-2
Нідерланди	6	60,5	4	61,1	2
Америка	10	57,7	5	60,3	-5
Фінляндія	4	61,8	6	59,5	2
Гонконг	8	58,7	7	59,4	1
Сінгапур	3	63,5	8	59,4	5
Данія	7	59,9	9	58,3	2
Ірландія	8	58,7	10	57,9	2
Японія	25	51,7	22	52,2	-3
Польща	44	40,4	49	40,1	5
Китай	34	45,4	35	44,7	1
Росія	51	37,9	62	37,2	11
Україна	**63**	**36,1**	**71**	**35,8**	**8**
Білорусь	78	32,9	77	34,6	1

Аналіз зміни Інноваційного індексу за 2013 р. [53] дозволяє сформувати список з десяти світових лідерів в області інновацій, яки, з 2012 року, практично не змінився. У рейтингу країн світу за рівнем інноваційних можливостей і результатів раніше лідирує Швейцарія. За нею йдуть Швеція, Великобританія, Нідерланди, Сполучені Штати, Фінляндія, Гонконг, Сінгапур, Данія та Ірландія. Так, зокрема, зазначимо, що показники Швейцарії та Швеції свідчать про те, що обидві країни займають позицію лідера за всіма критеріями індексу, послідовно потрапляючи в список 25 країн із найкращими показниками. А, при цьому: а) Великобританія демонструє добре збалансовані показники в області інновацій (займаючи четверте місце як за витратами, так і за результатами інноваційної діяльності), незважаючи на відносно низький ріст продуктивності праці; б) США, які як і раніше користуються перевагами своєї потужної освітньої бази (це особливо відноситься до

канських держав. Зважаючи на негативну динаміку рейтингу національної економічної системи серед економік інших країн світу за досліджуваним індексом (2010 р. – 69 місце, 2013 р. -78 місце), стає зрозумілим, що за умови погіршення якості освіти (доступності), збереження сучасного стану економіки та медицини – наша країна географічно знаходячись в Європі надалі поступатиметься у світових рейтингах країнам з менш розвинених частин світу.

Глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index), що визначає тенденції й масштаби розвиненості інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України складений з 80 різних змінних, які детально характеризують інноваційний розвиток країн світу, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку, оскільки, успішність РСРЕ пов'язана, як із вимірами інноваційного потенціалу, так і з економічними й системно-універсальними умовами для його використання й освоєння. Даний індекс розраховується як зважена сума оцінок двох груп показників:

1) наявні ресурси і умови для проведення інновацій (Innovation Input) – інститути; людський капітал та дослідження; інфраструктури; розвиток внутрішнього ринку; розвиток бізнесу;

2) досягнуті, визначені у зазначеній площині, практичні результати здійснення інновацій (Innovation Output) – розвиток технологій та економіки знань; результати креативної діяльності.

Таким чином, підсумковий Індекс інновацій являє собою співвідношення витрат і ефекту, отриманого за результатами освоєння інноваційного потенціалу (це дозволяє об'єктивно оцінити ефективність зусиль з розвитку інновацій у тій чи іншій країні). Так, зокрема, 2013 році дослідження індексу інновацій охоплювало 142 країни (у 2012 р. – це 141 країна), які в сукупності виробляють 99,5 % світового ВВП і в яких проживає 95,0 % населення планети (табл. 3.7).

РОЗДІЛ 3.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ СТРУКТУРНО-ДИНАМІЧНИХ ВИМІРІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

3.1. Сучасний досвід розбудови інноваційної моделі розвитку реального сектору економіки в контексті формування її інноваційного потенціалу
3.2. Системно-універсальні та економічні умови провадження інноваційної діяльності у промисловості в регіонах
3.3. Оцінювання елементарних компонент інноваційного потенціалу промисловості в контексті забезпечення сталого розвитку регіонів
3.4. Комплексне обстеження характеристик інноваційної діяльності реального сектору регіональної економіки

3.1. Сучасний досвід розбудови інноваційної моделі розвитку реального сектору економіки в контексті формування її інноваційного потенціалу

Слід признати, що прискорення процесів глобалізації і становлення постіндустріальних суспільств інноваційно-інформаційного типу, безпосередньо, пов'язані з якісними змінами та трансформацією промислового виробництва. Визнаючи зазначене, Україна, щоб увійти до сучасного кола економічно розвинутих країн, обов'язково має відслідковувати перебіг глобалізаційних процесів в межах реального сектору регіональної економіки, враховуючи основні тенденції та вимоги до формування регіональної промислової політики. Внаслідок бурхливого розвитку інновацій і різкого підвищення рівня інформатизації процесів обміну визначальним стає розв'язання завдань щодо формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах за рахунок усунення загроз за результатами інкорпорації до національної економічної системи транснаціональних корпорацій із усуненням їхнього впливу на процеси структурної перебудови. Більш прогресивною стає і галузева структура світової промисловості, в якій перші місця посідають: машинобудування (40,0% всієї продукції), хімічна промисловість (більше 15,0%), харчова (14,0%), легка промисловість (9,0%), металургія (7,0%). Найбільш швидкозростаючою галуззю залишається електронна й електротехнічна промисловість [1].

Так, зокрема, можна підтвердити, що світова економіка у 2013 р. продовжувала зростати, але, помірними темпами. Рушієм загальноекономічного прискорення слугувало розмірне відновлення економік країн організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), зокрема, США,

душу населення – менше ніж 1 тис. дол. США на людину на рік. Незважаючи на частковий прогрес, досягнутий останніми роками, ці країни як і раніше страждають від недостатнього доходу, обмежених можливостей у сфері освіти і низької тривалості життя, значною мірою через смертність від хвороб, таких як малярія та СНІД. У ряді країн ці проблеми посилилися руйнівними наслідками збройних конфлікті.

Рис. 3. 12. Карта світу за індексом розвитку людського потенціалу у 2013 році

Найвища складова України у HDI [52] – рівень освіти, який завжди позитивно впливав на імідж країни, адже за світовим рейтингом грамотності ми знаходимося на 29 місці, проте економічні показники, які визначають рівень життя населення (0,615 – Україна, для порівняння в Білорусії – 0,723) негативно позначаються на індексі розвитку людського потенціалу, відкидаючи нашу державу в рейтингу до середньостатистичних показників латиноамери-

(113 місце – найнижчий показник у Європі), Узбекистан (114), Киргизстан (125) і Таджикистан (125).

Рис. 3.11. Візуалізація динаміки показників індексу розвитку людського потенціалу за окремими країнами світу у 1990-2012 роках

З усього переліку держав, які створено після розпаду СРСР, лише країни Балтії змогли увійти до першої групи держав з дуже високим рівнем людського розвитку: Естонія займає 33 місце, Латвія – 41, Литва – 44. Замикають рейтинг неблагополучні держави – з найнижчим рівнем розвитку. Всі країни останньої п'ятірки розташовані в Африці на південь від Сахари: Буркіна Фасо, Чад, Мозамбік, Нігер і Демократична Республіка Конго (останні місця з HDI 0,304). У цих державах (рис. 3.12) надзвичайно низька тривалість життя – від 40 до 50 років, вкрай несприятлива соціально-економічна середа, низька грамотність населення – (не більше 30,0 % всіх жителів), а дохід на

яка характеризувалась більш цілеорієнтованим формуванням інноваційного потенціалу в контексті розбудови промислового виробництва інноваційно-інформаційного типу. Поряд із цим, спостерігалось пожвавлення економіки Китаю та країн Єврозони (хоча, ситуація в межах останніх залишається невизначеною, навіть із огляду певні ознаки до регенерації – деталізовано у наукових роботах [2 – 4]).

Поряд із зазначеним, у 2013 р. глобальний композитний індекс JPMorgan PMI (Індекс світового промислового виробництва JPMorgan PMI розраховується міжнародною фінансовою компанією JPMorgan Chase Bank за результатами шістнадцяти тисяч опитувань виконавчих директорів із продажів у 32 країнах світу [5; 6]. Разом, ці країни вироблять 85,0% світового ВВП) зріс порівняно з попереднім місяцем і становив 55.2 (54.0 у липні), досягнувши 30-місячного максимуму. Прискорення темпів зростання спостерігалося як у промисловому виробництві, так і у нвиробничій сфері – сфері послуг (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Динаміка промислового виробництва окремих країнах світу [5]

Відтак, з огляду на нагальність вирішення проблематики щодо формування та реалізації інноваційної макроекономічної моделі розвитку реального сектору (у зв'язку з нарощенням загроз українському державотворенню у

2014 році), слід признати, що сучасний етап функціонування регіональної економіки України характеризується актуалізацією процесів у площині підвищення рівня ефективності виробничої структури, розвитку внутрішнього ринку та експорто орієнтованої діяльності, протікання яких має відбуватися з огляду на розробленість стратегії інформаційно-інноваційної конкурентоспроможності, заснованої на потенціальних можливостях промисловості в регіонах (доведено автором дослідження у попередній науковій праці [8]). Вищезазначене обумовлює необхідність нарощення ознак до сталого розвитку регіонів і, відповідно, зростання наукового та практичного інтересу до проблем управління інноваційною діяльністю, в контексті забезпечення ефективності функціонування інноваційних систем та формування достатніх масштабів розвиненості інноваційного потенціалу. Визначеність та нагальність розв'язання науково-прикладних завдань у цій площині обумовлює потребу у розробці та реалізації дієвої технології стратегічного управління розвитком інноваційного потенціалу, чому, наразі, присвячено доволі широка кількість наукових публікацій відомих вчених і практиків (О. Амоші, Ю. Бажала, В. Геєця, Б. Данилишина, Б. Малицького, О. Поповича, В. Семиноженка та інших – окремі їхні здобутки репрезентовано науковій спільноті у [9 – 16]). За результатами економіко-статистичних досліджень визначено та запропоновано до доктринальних програм цільові орієнтири для розбудови інноваційної моделі розвитку реального сектору регіональної економіки України в контексті формування її інноваційного потенціалу.

Проте, у цілому, слід вказати, що проблематика оцінювання інноваційного потенціалу як комплексного і найбільш ефективного базового ресурсу розвитку промисловості залишається відкритою (зазначене доведено й обґрунтовано автором у розділі 1 даної роботи). Більше того, нерозвиненість інноваційного потенціалу РСРЕ стає гальмуючим чинником інноваційних зрушень в державі. Саме тому, на нашу думку, існує потреба у вивченні та застосування позитивного зарубіжного досвіду промислово роз-

лорусії – 0,793, найгірші показники у Таджикистану та Киргизії по 0,622. А, РФ, у рейтингу 2013 року займає 55 місце з HDI і знаходиться в середині списку високорозвинених держав за оцінкою ПРООН. Грузія та Білорусія за звітом ПРООН також прогресують, остання зробила значний стрибок з 2005 року до 2012 року, з показника 0,730 до 0,793, при чому криза 2009 року на економіці нашої сусідки не взагалі позначилася, а до дуже високого показника ІРЛП Білорусії зважаючи на динаміку розвитку залишилося практично 2 роки. Щодо економічної системи нашої країни, то незважаючи на відносне зростання індексів у 2009-1012 рр., динаміка рейтингу, навпаки, погіршилася та відобразила деструктивні глибинні тенденції. На момент набуття Україною незалежності, індекс людського розвитку був вищий, а ніж європейський та центрально-азійський (0,714 проти 0,701), а на даний час він нижчий на 0,31 (0,740 проти 0,771). Зокрема, у 2010 році Україні належала 69-та позиція, у 2011 році – 76-та з показником 0,737, а у 2012 році) 78-ма з показником 0,740 (приведено автором за свідченнями [51] на рис. 3.11). За критеріями досліджуваного індексу в нашої країни найкращий стан справ з освітою та грамотністю – 0,860 (29 місце у світі), помітно гірші зі здоров'ям та довголіттям – 0,760, а найгірший стан з рівнем життя (економічним розвитком) – 0,615.

У цілому, на показники системно-універсального розвитку економіки України негативно впливають соціальна нерівність, екологічні проблеми, а також низький рівень тривалості життя, властивий швидше неблагополучним країнам. Наприклад, за цим показником Україну вже обігнали такі держави як Ірак і Бангладеш. Серед найбільших держав з швидкозростаючою економікою Бразилія займає в рейтингу 85 місце, Китай – 101, а Індія – 136 (рис. 3.11). З числа держав колишнього СРСР у групі країн з високим рівнем HDI, знаходяться: Білорусь (50), Росія (55), Казахстан (69), Грузія (72), Україна (78), Азербайджан (82) і Вірменія (87). Інші – включені до групи країн з середнім рівнем розвитку: Туркменістан (102 місце), Молдова

Ранжування національних економік окремих країн світу		
Країни з високим рівнем HDI		
14	Данія	0,901
15	Ізраїль	0,900
16	Бельгія	0,897
17	Сінгапур	0,895
18	Австрія	0,895
19	Франція	0,893
20	Словенія	0,892
55	Росія	0,788
Країни з середнім рівнем HDI		
78	**Україна**	**0,740**
	Білорусь	0,793

Однак, слід вказати про те, що після розпаду СРСР, його республіки отримали власну економіку, якій державні керманичі мали дати раду, та в нашій країні з 1990 по 2000 рік відбулися деструктивні економічні та процеси, які негативно відбилися на показниках індексу розвитку людського потенціалу. Як бачимо з урахуванням сучасної ситуації у площині розвитку потенціалів системно-універсального функціонування, він за останні роки обвалився (з показника 0,714 до 0,673), «перебудова», інфляції, розрив міжгалузевих зв'язків, спад промислового виробництва та безробіття в статистичних показниках чітко дали про себе знати. Дане десятиріччя з числа усіх пострадянських республік наша країна пережила найбільш болісно. Литва та РФ, як бачимо мали однакові стартові позиції (0,732 та 0,730 відповідно), та модель управління державою обрана прибалтами в якісному плані кардинально відрізнялася від України та Росії, що відразу позначилося на індексі людського розвитку, який навпаки зріс за перше десятиліття до 0,756, а за наступні 5 років з показником 0,802, Литва перетнула межу категорії дуже високого індексу розвитку людського потенціалу.

Поряд із цим, зауважимо, щодо республік колишнього СРСР, то найкращі показники у прибалтійських країнах, які є, наразі, членами ЄС, на приклад в Естонії він становить 0,848, не з членів ЄС найкращий індекс належить Бі-

винених країн щодо розбудови інноваційної моделі розвитку реального сектору регіональної економіки та формування її інноваційного потенціалу.

Під інноваційною моделлю розвитку реального сектору регіональної економіки (IMP_{PCPE}) слід розуміти цільовий концепт спрямування розвитку промисловості в регіонах держави, визначений у доктринальних засадах стратегічного управління процесами формування, нарощення та використання інноваційного потенціалу реального сектору регіональної економіки, де визначені пріоритети та обґрунтовані якісно-кількісні критерії інноваційно-інформаційного напряму промислового зростання, які покладені в основу стратегічної реструктуризації виробничо-економічних систем регіонів (визначено й доведено автором дослідження у попередній науковій праці [17]). На твердження автора даного дослідження, інноваційна модель (IMP_{PCPE}) являє собою сукупність взаємозалежних та взаємодоповнюючих елементів, головними з яких є наступні підсистеми: а) продукування наукових знань та інновацій; б) освіти та підвищення кваліфікації; в) комерціалізації наукових знань та інновацій – білінгу інноваційних процесів; г) використання та активізації впровадження у практику нововведень; д) управління і регулювання інноваційним розвитком промисловості в регіонах в умовах ресурсних обмежень (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Базові підсистеми інноваційної моделі розвитку реального сектору регіональної економіки (авторська розробка)

Однак, досягти позитивного результату у формуванні та реалізації інноваційної моделі можна лише за умови, якщо в межах кожної з перелічених вище підсистем інноваційної моделі буде відведено відповідні за дієвістю цільові функціонали та приділено належну увагу на всіх рівнях стратегічного управління. У відповідності з зазначеним, слід вказати, що на сучасному етапі виділяють наступні моделі інноваційного розвитку (табл. 3.1) [5]. Їхнє запровадження убезпечує поєднання інноваційних пріоритетів, напрямів, механізмів та важелів, які спрямовані на формування інноваційно-інформаційного типу розширеного відтворення реального сектору регіональної економіки. Відтак, визнаємо, що найбільш поширеними – є згруповані у табл. 3.1 домінанти активізації процесів із формування, нарощення та раціоналізації використання інноваційного потенціалу промисловості в регіонах. Наслідкам провадження у практику інноваційної моделі та її механізмам притаманні пріоритетність розвитку освіти і науки, науково-дослідних робіт і конструкторських розробок.

Таблиця 3.1

Сучасні форми державної підтримки інноваційних процесів у промислово-розвинутих країнах світу на рівні регіонів *

Країни	Форми стимулювання розвитку ресурсної складової $ІП_{ПР}$	Інфраструктурні елементи інноваційного потенціалу
Німеччина	ЦПільгові і безоплатні субсидії, дотації, оплата витрат на технічну експертизу, пільгові кредити, система страхування кредитів, податкові знижки і пільги, прискорена амортизація, цільові банківські кредити	Науково-технічні парки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми, венчурні фірми, технополіси.
Франція	Дотації, субсидії, довгострокові позики, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування.	Технополіси, технопарки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми, венчурні фірми, центри передачі технологій.

Деталізуючи окремі значення показників, наприклад, за **Індексом людського розвитку (2013 року) (**HDI**)**, результати якого частково наведені в табл. 3.6, Норвегія визнана найбільш благополучною країною у світі за розвиненістю системно-універсальних ознак функціонування економічної системи. У п'ятірку найбільш благополучних країн ввійшли також Австралія, США, Нідерланди та Німеччина. Україна займає 78 місце в цьому рейтингу, яке вона розділила з Македонією, випередила нас Перу з індексом 0,741, а позаду з числа країн Європи лишилися лише Молдова та Боснія і Герцеговина з індексами 0,660 та 0,735 відповідно. Про це повідомляється і у статтях та розжілах «Доповіді про людський розвиток 2013» (Human Development Report 2013), підготовленому Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) [51]. Так, зокрема, у десятку лідерів рейтингу – країн із дуже високим рівнем розвитку також ввійшли (див., табл. 3.6): Нова Зеландія, Ірландія, Швеція, Швейцарія і Японія.

Таблиця 3.6

Визначеність індексу людського розвитку (людського потенціалу) окремих країн світу у 2013 р. [51]

Ранжування національних економік окремих країн світу		
Країни з дуже високим рівнем HDI		
Місце	**Країна**	**Значення ІЛР**
1	Норвегія	0,955
2	Австралія	0,938
3	США	0,937
4	Нідерланди	0,921
5	Німеччина	0,920
6	Нова Зеландія	0,919
7	Ірландія	0,916
8	Швеція	0,916
9	Швейцарія	0,913
10	Японія	0,912
11	Канада	0,911
12	Південна Корея	0,909
13	Ісландія	0,906
13	Гонконг	0,906

якістю державних закупівель передових технологічних продуктів. Також відзначається низька здатність до інновацій та низький рівень співпраці у дослідницькій діяльності між університетами та промисловістю (у т.ч. і в межах реального сектору регіональної економіки).

Рис. 3.10. Рейтинг України серед 148 країн світу, за складовими індексу конкурентоспроможності в контексті розбудови економіки замкненого типу (2013-2014 рр.) (деталізовано за свідченнями [50])

Країни	**Форми стимулювання розвитку ресурсної складової ІП$_{ПР}$**	**Інфраструктурні елементи інноваційного потенціалу**
Велика Британія	Пільгове оподаткування, субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг, кредитні гарантії)	Британська технологічна група, технополіси, малі інноваційні фірми. науково-технічні парки, венчурні фірми, науково-дослідні консорціуми.
США	Пряме дотаційне фінансування, цільові асигнування з бюджету. Пільгове оподаткування, інвестиційний податковий кредит, пільговий режим амортизаційних відрахувань, субсидії, викреслення витрат на НДДКР, пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю, із суми оподаткованого доходу	Мережа технологічного капіталу (МТК) технополіси, науково-технічні парки, квазіризикова форма організації корпорацій, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми та організації, бізнес-інкубатори, науково-технологічні центри, науково-інженерні центри, спільні промислово- університетські дослідні центри, венчурні фірми.
Японія	Пільгові кредити, пільгове оподаткування, субсидії з державних фондів; *заохочення проведення фундаментальних досліджень, що сприяє створенню креативних ідей і підтримці молодих дослідників;* розвиток інвестицій упродовж 5 років більш ніж на 4 % від ВВП у державному і приватному секторах.	Японська корпорація розвитку досліджень, технополіси, науково- технічні парки, малі інноваційні фірми, науково-дослідні консорціуми та організації, венчурні фірми.
Канада	Позички на пільгових умовах, субсидії на реалізацію проектів промислових досліджень, технічна допомога, податковий кредит, пільгове оподаткування	Технополіси, науково-технічні парки, малі інноваційні фірми, венчурні фірми, науково-дослідні консорціуми.
Китай	Стимулююче оподаткування та банківська підтримка інновацій; стимулююче держа-	Створено «трьохрівневу» НІС (технологічні бізнес-інкубатори, науково-

Країни	Форми стимулювання розвитку ресурсної складової $ІП_{ПР}$	Інфраструктурні елементи інноваційного потенціалу
	вне регулювання, координація й "підтримуюче" адміністрування науково-технічного розвитку на середньострокову й тривалу перспективу (2006-2020 рр.) через: фінансування базисних інновацій виробничого сектору; забезпечення інновацій у неринковому секторі; створення сприятливого інноваційного клімату; сприяння розвитку венчурного фінансування малого та середнього інноваційного бізнесу; підтримку експорту національної наукоємної продукції; активне залучення західних інвестицій і технологій.	технологічні парки, виробничо-технологічні кластери), а у її межах РІС, де держава та регіональні корелянти перейшли від прямого керування до створення структурних фондів і розвитку державно-громадської інфраструктури підтримки й просування інновацій. Створено: Керівну Раду в справах науки, техніки та освіти; тисячі технопарків; наукові центри; малий та середній інноваційний бізнес; венчурні фірми.

Джерело * Систематизовано автором дослідження за результатами опрацювання і узагальнення науково-прикладних розробок, приведених у джерелах [18 – 21].

При цьому, розвиток інтелектуального потенціалу, в її межах, сприяє інформатизації та науково-технічному прогресу, соціально-економічному розвитку і, відповідно, формує в суспільстві культуру нововведень та дух новаторства, витісняє застарілі товари та технології, підходи до управління та організації, тим самим забезпечуючи структурну перебудову економіки. Слід вказати на те, що успіх втілення інноваційної моделі залежить від наступних складових: 1) ефективності національної політики підтримки інноваційного підприємництва у провідних галузях регіональної економіки країни; 2) від державної підтримки підприємств і організацій, які розробляють та впроваджують інновації і сприяють інтенсифікації виробничої діяльності. Відтак, пріоритетними напрямами забезпечення цілеорієнтованого соціально-економічного розвитку

економіко-статистичної оцінки сучасних системно-універсальних і економічних умов формування в межах промисловості в регіонах держави достатніх масштабів її інноваційного потенціалу. У цьому зв'язку ми вкажемо про таке: наразі, особливої уваги заслуговує визначеність конкурентної позиції України у рейтингу щодо здатності країни втримувати таланти, тобто високоосвічених кадрів та молодих кваліфікованих спеціалістів, за яким Україна посіла 140 місце [46]. На фоні розвитку та функціонування економік розвинутої Європи, в державах якої дані індекси мають максимальні значення, шансів на утримання висококваліфікованих кадрів практично не лишається. Нашими «сусідами» по рейтингу втримання талантів є Ємен та Бурунді, які займають 139 та 141 позиції відповідно, а найкраще почувають себе кадри у Катарі, найінтенсивніше залучають молоді обдарування у Швейцарії та Сінгапурі.

Проведений у пп. 3.1 аналіз на основі індексів глобальної конкурентоспроможності свідчить про згубний вплив управлінської сфери на розвиток бізнесу та залучення інвестицій, регресуючи процеси у якості надання освітніх послуг та рівня розвитку науки, незначне використання передових інноваційних розробок у виробництві, незахищеність майнових та інтелектуальних прав власності, відтік висококваліфікованих кадрів. Обсяги ринку, висока якість людського потенціалу, відсутність тероризму, стихійних лих та епідемій являються єдиними перевагами над іншими країнами, що за умови структурних якісних змін в управлінській сфері здатні підвищити конкурентоздатність України. Приведене вище засвідчено й візуалізовано автором даного дослідження на рис. 3.10, де представлено основні оціночні параметри, за якими

Отже, як видно з тверджень [50], на думку експертів Всесвітнього економічного Форуму (див., рис. 3.10), Україна відстає за масштабами потенціалів системно-універсального функціонування за такими показниками: обсягами запатентованих наукових розробок та витрат компаній на науково-дослідні роботи; за масштабами і

хнологій у виробництво та фінансуванням науки на неналежному рівні.

Однак, як відомо, суттєвим каналом впливу глобальної нестабільності на економіку України є банківський сектор, який став передаточним ланцюгом дестабілізуючих зовнішніх викликів глобальної фінансової кризи. Надійність та стійкість банків України за методологією Всесвітнього економічного форуму посідає 143 позицію, демонструючи суттєвий регрес у даній сфері [47] під тиском дестабілізації світової фінансової системи, нестабільності функціонування національної банківської системи та постійного нарощення суспільно-політичних загроз сталому розвитку регіонів держави. Однак, існують достатня кількість інших потенційно-факторних детермінант системного впливу, які обумовлюють результативність реалізації регіональної політики формування інноваційного потенціалу в контексті забезпечення достатнього рівня конкурентоспроможності України (засвідчено автором даного дослідження у попередній науковій праці [48]).

3.2. Системно-універсальні та економічні умови провадження інноваційної діяльності у промисловості в регіонах

Визначеність та обґрунтованість взаємозв'язку і взаємозалежності між групою факторних потенціалів (економічним, фінансовим, політичним, соціальним, інноваційним, інвестиційним тощо) та потенціалами системно-універсального функціонування (управлінського, наукового, організаційного, кадрового. Інформаційно-методичного тощо)[2] дозволяють підтвердити про необхідність детальної

[2] Зазначене доведено автором дослідження у розділі 1 цієї монографії і, відповідно, репрезентовано науковій спільноті у попередній науковій праці [49].

держави та її регіонів при впровадженні інноваційної моделі розвитку є кількість створених нових робочих місць у наукомісткій сфері, функціонуючі в країні інноваційні підприємства та обсяг виробленої інноваційної продукції цими підприємствами, рівень розвитку інноваційної інфраструктури, розмір фінансових витрат, пов'язаних з інноваційним ризиком тощо. Таким чином, інноваційна модель розвитку реального сектору регіональної економіки – обумовлює залучення системоутворюючих важелів та регуляторів задля забезпечення суб'єктів промисловості в регіонах, що діють в умовах ринкового середовища, використовуючи наявні і потенційні інформаційні ресурси, резерви і можливості різної природи (засвідчено автором дослідження у попередній науковій праці [22]). У цьому зв'язку, необхідно визнати об'єктивним наступне твердження: *перед інноваційною моделлю розвитку реального сектору регіональної економіки різних країн світу встановлюються/ визначаються/коректуються різні цільові орієнтири.*

Однак, у кожному конкретному випадку стратегія формування та реалізації IMP_{PCPE} визначається державною та промисловою політиками в регіонах, що забезпечуються відповідного рівня дієвістю нормативно-правового регулювання, формами прямого і непрямого державного впливу, станом інноваційного і промислового потенціалу, внутрішніх товарних ринків, ринків праці, а також соціально-культурними традиціями і особливостями.

Як відомо з розробок і тверджень [23], на розвиток інноваційної діяльності не впливають ні тип держави, ні політичні режими. Так, інноваційна діяльність успішно розвивається і у федеративних державах (США, Німеччина), і в межах унітарних (Італія, Франція, Японія), в умовах конституціональної монархії (Великобританія, Нідерланди, Іспанія), а також при комуністичному режимі Китаю. Тому, можна передбачити, що вирішальним чинником забезпечення результативності процесів формування та нарощення інноваційного потенціалу промисловості в регіонах України – є стабільність політичної ситуації. У відповідно-

сті з зазначеним вище, можна підтвердити і той факт, що у сфері формування та управління запровадженням у практику IMP_{PCPE} слід признати об'єктивними й адекватними до використання наступні два підходи, сутність і зміст яких приведено деталізовано у джерелі [24]: а) європейсько-американський, який оснований на переважному розвитку і використанні власного науково-технічного потенціалу держави задля генерування інноваційного продукту, який включає в себе весь інноваційний цикл – від фундаментальної ідеї через прикладні дослідження і розробки до отримання готового виробу; б) японський, заснований на переважно зовнішньому запозиченні науково-технічної інформації з її наступною обробкою з метою отримання оптимального кінцевого результату.

У той час, як перший підхід передбачає застосування, в основному, непрямих методів стимулювання інноваційної діяльності, другий – характеризується широким застосуванням сукупності методів прямого регулювання та коригуючого впливу на цілеспрямування інноваційного процесу в промисловості. Однак, в силу об'єктивних і суб'єктивних причин, не існує ідеальної IMP_{PCPE}, так як не існує єдиної, найбільш ефективної інноваційної стратегії держави. Навпаки, має місце безліч IMP_{PCPE} із своїми перевагами та недоліками. Але, слід визнати, що національні стандарти якості та форми IMP_{PCPE} мають загальні риси, і досвід економічно і технологічно більш конкурентоспроможних країн може і повинен прийматися на озброєння країнами менш конкурентоздатними.

Аналізуючи зарубіжний досвід формування та впровадження інноваційної моделі розвитку реального сектору економіки, слід вказати на те, що у США близько 4000 федеральних законів регулюють питання, пов'язані з науковою діяльністю, одним із перших був прийнятий закон «Про національну наукову і технологічну політику, організації та пріоритети» (1974). Так, зокрема, у США в 1980 р. [25] був ухвалений закон Стівенсона-Вайдлера «Про технологічні нововведення», який передбачає ряд заходів стимулювання промислових інновацій; створення для їх ви-

Рис. 3.9. Проблемні фактори для ведення бізнесу в Україні 2013-2014 рр.

І, після розгляду основних показників, їхніх складових, динаміки та географії індексів конкурентоспроможності є доречним ознайомитися з найбільш цікавими показниками з числа 133 досліджуваних базових категорій. Звідси, слід вказати на те, що рейтинг України з 148 країн світу, за окремими складовими GCI у 2013-2014 рр., приведений у діаграмі 5, теж засвідчує, що найгірші показники, які впливають на розвиток бізнесу в Україні – це вплив бюрократії, корупції та податкової політики та залучення інвестицій, довіра до політиків, робота правоохоронних органів та незалежність судів, якість доріг, стійкості банків, захист матеріальних та інтелектуальних прав власності. Найкращий стан справ в нашій країні з охопленням населення освітою, якістю викладання природничих та математичних наук, рівнем розвитку залізниці та обсягом внутрішнього і зовнішнього ринку. Нажаль, в останні роки спостерігається тенденція до зниження якості освітніх послуг та рівня вітчизняної науки, що закономірно зумовлене недостатньою кількістю впровадження наукоємних те-

географії та вимірів індексів глобальної конкурентоспроможності, розглянемо тематичну карту світу, яка містить усі показники серед 148 країн світу, що були розглянуті у цьогорічному звіті WEF (рис. 3.8). Іншою вагомою складовою дослідження є визначення ступеня впливу найбільш проблемних факторів для ведення бізнесу в країні, який оцінюється шляхом експертного опитування керівників підприємств та організацій.

Визнано, що отримані результати опитування громадської думки [46] з числа 16 запропонованих найбільш проблемними чинниками є (рис. 3.9): обмежений доступ до фінансів – 16,7%, корупція 15,5%, бюрократія – 13,4%, податкове регулювання -11%, політична нестабільність 10,15, розмір податків – 8,4%; найменш негативний вплив на розвиток бізнесу в Україні, на думку респондентів, мають якісні характеристики людського потенціалу, а саме – погана професійна етика працівників – 0,7%, недостатня освіченість працівників – 0,8%, низький рівень охорони здоров'я – 1,3%.

Рис. 3.8. Візуалізація карти індексів глобальної конкурентоспроможності окремих країн світу у 2013-2014 р.

вчення і стимулювання спеціальних організацій в рамках апарату виконавчої влади; сприяння в обміні науковим і технічним персоналом між університетами, промисловістю і федеральними лабораторіями; заохочення приватних осіб і корпорацій, що вносять великий внесок в розвиток науки і техніки. Яскравим прикладом дотаційного державного фінансування може служити відкриття в США в 1985 р. інституту промислової технології при Мічиганському університеті. Таким чином, можна визнати, що програмно-цільова форма державного регулювання інновацій у США передбачає конкретне фінансування останніх за допомогою державних цільових програм підтримки нововведень, в тому числі і в малих наукоємних фірмах; створюється система державних контрактів на придбання тих або інших товарів і послуг, фірмам надаються кредитні пільги для здійснення нововведень тощо.

Останнім часом популярне контрактне фінансування, що представляє собою один з елементів поширеної в цей час системи контрактних відносин – договорів між замовниками і підрядчиками (в цьому випадку держава виступає в ролі замовника-споживача НДДКР – наприклад, в аерокосмічній області, – а фірма-виконавець НДДКР, при цьому, – є підрядчиком). У договорі чітко передбачаються терміни завершення робіт, конкретний розподіл праці між виконавцями, характер матеріальної винагороди. Суворо обмовляються взаємні зобов'язання і економічні санкції. У США таким чином фінансується 77,0% федеральних витрат на НДДКР. При цьому, Управлінням політики у сфері науки і технологій Білого дому (за свіченнями Дж. Холдрена [26]) одним із пріоритетним завдань у сфері формування та нарощення інноваційного потенціалу промисловості – є підготовка пропозицій та консультація Президента США з метою розроблення національної політики ефективного використання досягнень науки і техніки в інтересах національної безпеки та загального благополуччя.

У цьому контексті автором детально розкрито перспективний план уряду **США** (Open Government Plan), за яким визнано за доцільне забезпечити: 1) прозорість – створен-

ня можливості для кожної особи відстежувати інвестиції уряду в галузі фундаментальних досліджень; 2) забезпечити участь громадськості щодо здійснення пропозицій у відповідному форматі; 3) створення нової платформи та розроблення більш ефективних способів залучення різних джерел до науково-технічної консультації уряду.

Інноваційність та когнітивно-інформаційні здатності країн ЄС і, відповідно, спрямованість на структурно-динамічні зрушення у промисловості, незважаючи на наявність економічна кризи, зростає кожного року. Тим не менш, розрив між державами лідерами та тими хто позаду, продовжує зростати. Це випливає з опублікованих Європейською комісією інноваційного табло 2013 р., в якому показано позиції окремих держав-членів ЄС [18]. У цьому ресурсі (в інноваційному табло 2013 року), держави члени ЄС розділені на чотири групи: 1) – лідери інноваційності: Швеція, Німеччина, Данія та Фінляндія – це країни, що домогтися результатів значно вище середнього показника по ЄС; 2) – країни, які наздоганяють лідерів: Нідерланди, Люксембург, Бельгія, Великобританія, Австрія, Ірландія, Франція, Словенія, Кіпр та Естонія – це всі країни, які мають результати вище середнього показника по ЄС; 3) – помірні новатори: Італія, Іспанія, Португалія, Чехія, Греція, Словаччина, Угорщина, Мальта, Литва – результат нижче середнього показника по ЄС; 4) – новаторів зі скромними результатами у сфері формування та управління розвитком інноваційного потенціалу: Польща, Латвія, Румунія, Болгарія, Росія, Білорусь, Україна мають набагато нижчі результати, ніж в середньому по ЄС.

Безумовно, результати інноваційної діяльності позначаються і на якості людського життя, що може засвідчити приведені у таблиці 3.2 індекси людського розвитку деяких європейських країн. Наразі, інноваційна політика Європейського Союзу спрямована на: 1) щорічні витрати на розвиток наукових досліджень та технологічні інновації складають 4 млрд. євро або 3,7% бюджету ЄС; 2) результати проведених досліджень та розроблених інновацій є надбанням всіх членів ЄС в однаковій мірі, незалежно від

Отже, треба зазнати, що слабкі інституції, низька ефективність ринку товарів і проблемний фінансовий ринок – складові, які стримують зростання конкурентоспроможності України. Найгірше в порівнянні з іншими країнами в України йдуть справи з надійністю банків, ефективністю правової системи у вирішенні суперечок і захистом прав міноритарних акціонерів. При цьому, визнаємо, що за даними показниками Україна є лідером серед аутсайдерів – гіршого результату не має жодна з порівнюваних країн. Значного поліпшення потребують також показники якості доріг, поширення нових технологій, залучення іноземних інвестицій.

Рис. 3.7 Діаграма порівняння кількісних значень показників складових індексу конкурентоспроможності у 2013-2014 роках [46]

Вища освіта та професійна підготовка, охорона здоров'я й початкова освіта, та обсяг ринку – складові, за якими в України все ще зберігається відносна конкурентна перевага. При цьому, для уявлення загальної картини

Китай тощо) є орієнтованість на зовнішні ринків збуту при обмеженості внутрішнього попиту, яка обумовлена сировинною спрямованістю експорту, залежністю від рівня ділової активності країн-імпортерів та чутливістю до коливань кон'юнктури світового ринку.

З усіх приведених вище макроекономічних і відносних показників, Україна отримала лідерство, лише у сфері здоров'ї та початкової освіти, а серед категорії виробничо-орієнтованих держав в Україні більші обсяги ринку, краща якість вищої освіти та підготовки, трудовий потенціал та інфраструктура. Якісні зміни у Грузії забезпечили їй лідерство серед ринку товарів та послуг, управлінської сфери, ринку праці (трудові ресурси).

Таблиця 3.5

Значення кількісного елементарного підіндексу «інновації» та його складові для України у 2008 – 2012 рр. ([46])

Елементарні складові під індексу	Ретроспективний період, роки							
	2008-2009		2009-2010		2010-2011		2011-2012	
	рейтинг з 134 країн	бал (1-7)	рейтинг з 133 країн	бал (1-7)	рейтинг з 134 країн	бал (1-7)	рейтинг з 142 країн	бал (1-7)
Інновації	**52**	**3,4**	**62**	**3,21**	**63**	**3,11**	**74**	**3,11**
Інноваційна спроможність	31	3,8	32	3,7	37	3,5	42	3,4
Якість науково-дослідних інститутів	48	4,2	56	3,9	68	3,6	72	3,6
Видатки на дослідження і розвиток (ДіР)	52	3,3	68	3,0	69	3,0	75	3
Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР	49	3,6	64	3,5	72	3,5	70	3,6
Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	54	3,7	85	3,3	112	3,1	112	3,1
Наявність вчених та інженерів	54	4,4	50	4,4	53	4,3	51	4,3
Кількість патентів, отриманих у США (на 1 млн. населення)	65	0,3	64	0,5	64	0,4	71	0,3

участі країни у фінансуванні проектів; 3) основним механізмом реалізації політики ЄС в галузі науково-технічного розвитку; 4) розроблення та реалізація середньострокових рамкових програм. Так, зокрема, сьома рамкова програма ЄС (2007 – 2013 рр., 50.5 млрд. євро) призначена для забезпечити досягнення мети, визначеної Європарламентом в Лісабоні, а саме: побудова в Європі найбільш конкурентоздатної і динамічної, що ґрунтується на знаннях, економіки в світі, здатної забезпечити постійний економічний ріст, збільшення числа і кількості робочих місць та досягнення більшої соціальної єдності. Головна мета, що визнана цим документом – це формування єдиної загальноєвропейської політики для розвитку основних напрямів науки і техніки в країнах Європи (European Research Area – ERA) шляхом: 1) створення максимально сприятливих умов для інноваційних досліджень в Європі; 2) підвищення результативності наукової діяльності;

Таблиця3.2

Сьома середньострокова рамкова програма ЄС (2007 – 2013 рр.) у сфері управління розвитком інноваційного потенціалу реального сектору економіки держави *

Складові	Обсяг інвестицій	Мета
«Співпраця» (Cooperation)	32.3 млрд. євро	Підтримка всіх типів дослідницької діяльності, які здійснюють різні наукові колективи в межах транснаціональної науково-технічної співпраці. Мета – збільшення наукового потенціалу і консолідація вчених у провідних галузях науки і техніки. Невід'ємною частиною програми є міжнародна співпраця країн-членів ЄС з країнами третього світу.
«Ідеї» (Ideas)	7.5 млрд євро	Пропонує загальноєвропейський механізм підтримки креативних наукових досліджень з метою одержання нових знань, які відкривають нові шляхи для технологічного прогресу і пошуку нових рішень, як для соціальних проблем, так і для проблем охорони навколишнього середовища.

Складові	Обсяг інвестицій	Мета
«Люди» (People)	4.8 млрд євро	Підвищення ролі людського чинника в науково-дослідній діяльності, збільшення чисельності дослідників і фахівців, які займаються науковою роботою, оскільки для підтримки передових інновацій, а також для залучення громадських і приватних інвестицій необхідні високоосвічені наукові працівники.
«Можливості» (Capacities)	4.3 млрд. євро	Розширення спектра дослідницьких та інноваційних розробок в Європі, а також оптимальне їх використання; впровадження робіт, які відрізняються від специфічних тематик чи міждисциплінарних проектів; підтримка координації національних програм з міжнародної наукової співпраці та науково-дослідницьких інфраструктур і наукових досліджень для розвитку малого і середнього бізнесу, а також реалізації повного дослідницького потенціалу ЄС.

Джерело * Формалізовано автором дослідження за свідченнями, приведеними у джерелах [27 – 33].

3) посилення інноваційних процесів в країнах Східної Європі.

В Україні, наразі, здійснюється проект ЄС «Офіс загальної підтримки» для створення умов щодо інтеграції України у дослідницький простір ЄС (ERA), який активно сприятиме створенню стабільної операційної структури, що посилить потенціал Національного інформаційного центру щодо співпраці з ЄС в галузі науки і технологій при Міністерстві освіти та науки України. У цьому контексті, серед країн-членів ЄС найбільшу частку інноваційних підприємств у період 2010-2012 років (див., рис. 3.3) спостерігалися у Німеччині (79,3% з усієї кількості підприємств), Люксембурзі (68,1%) та Бельгії (60,9%). Більше половини всіх підприємств (52,9%) у країнах ЄС-27 держав-членів (за винятком Греції) повідомили інноваційної діяльності.

При цьому, великі обсяги ринку забезпечені масштабами держави, чисельністю населення та споживанням товарів і послуг. Однак, гірший стан – із розбудовою інфраструктури, впровадженням технологій, раціоналізації фінансового забезпечення та бізнесом, а найгірше із впровадженням інновацій та управлінською сферою. За найвагомішим за значенням підіндексом «Інновації» у 2011-2012 рр. – Україна посідає лише 74 місце серед 142 країн. Більш детально складові цього під індексу наведені у табл. 3.5. А, кількісне значення показників за індексами основної групи за урахування дванадцятьох критеріїв оцінки для Грузії та РФ, а також за групою виробничо-орієнтованих кран світу, до якої належить і Україна наведено на рис. 3.7 (зазначене деталізовано у наукових роботах [44 – 46]).

Рис. 3.6. Складові індексу конкурентоспроможності України у 2013-2014 рр.

Таким чином, можна констатувати, що особливістю країн з ринками, що формуються (Україна, Росія, Грузія,

Рис. 3.5. Динаміка показників індексу конкурентоспроможності окремих країн світу за 2006-2013 рр. ([45])

Отже, динаміка розвитку економіки України та її реального сектору у 2013 році за індексом конкурентоспроможності (у порівнянні з 2006 роком) суттєвих покращень не зазнала. Отримані / визначені [45] індекси конкурентоспроможності розраховуються за 12 основними групами показників, до яких входять 113 змінних, які детально характеризують конкурентоспроможність держав на різних етапах розвитку. Наступна інтерактивна діаграма, яку вважаємо за доцільне візуалізувати у даному дослідженні, відображає характеристики розвитку кожної з 12 основних сфер суспільно-економічного життя та виробничо-господарської системи України, за досягнутим індексом розвитку (рис. 3.6). у цій відповідності можна визнати, що з людським потенціалом за досліджувальний період маємо такі виміри, що репрезентують не поганий стан справ – у сфері: здоров'я населення та початкова освіта; вища освіта та підготовка кадрів – за цими показниками держава займає достатньо високі і лідируючі позиції.

Рис. 3.3. Частка інноваційних підприємств за різними країнами світу, 2010-2012 роки (% із загальної кількості підприємств) [34]

Найнижчий рівень інноваційної активності промислових підприємств зафіксовано в Болгарії (27,1%), Польщі (28,1%) і Латвії (29,9%) [34]. Що стосується типів інноваційних підприємств, значимість яких у сфері формування інноваційного потенціалу наведено на рис. 3.3, демонструє результативність впровадження інновацій в країнах-членах ЄС із розбивкою за трьома категоріями діяльності інноваторів: продуктових та/або процесних інновацій (без урахування організаційних та/або маркетингових інновацій), організаційних та/або маркетингових інновацій і підприємств, які розробляли обидві категорії інновацій – продуктові/процесні та організаційні/маркетингові інновації. Тоді, виходячи з даних, наведеними на рис. 3.4, можна відмітити, що у тих країнах ЄС, де активність інноваційних промислових підприємств висока, частка інноваційних підприємств, які у своїй діяльності поєднують продуктові/ процесні та організаційні/маркетингові інновації, як правило, достатньо значна.

1 – Інновації типу продукт / процес і організаційні / маркетингові інновації 2 – організаційні / маркетингові інновації 3 – інновації типу продукт / процес

Рис. 3.4. Частка інноваційних підприємств за видами інноваційної діяльності, 2010-2012 роки (% всіх інноваційних підприємств) [34]

Так, наприклад, у Німеччині, Люксембурзі та Бельгії частки інноваційних підприємств пропорційно вище (58,7 %, 61,5 % і 55,4 % відповідно) і ці інноваційні підприємства, як правило, розробляють обидві категорії інновацій. Країни з низькою часткою інноваційних підприємств, мають пропорційно менше інноваційних підприємств, які розвиваються обидва типи інновацій, так в Румунії тільки 32,3 % інноваційних підприємств розробляли обидва типи інновацій, в Латвії 34,5%, у Польщі – 33,3 %, а в Болгарії лише – 29,5 %.

За даними державного комітету статистики ЄС витрати на дослідження й розробки (показник наукоємності економіки) останніми роками у більшості країн СНД становлять менше 1,0% ВВП, тоді як у країнах ЄС – в середньому близько 2,0%. Це нижче цільового значення 3,0%, визначеного Лісабонською стратегією, але, яке є однією з п'яти ключових цілей європейської стратегії до 2020 р. Із країн ЄС цей показник протягом 2005-2010 рр. був найвищим у Швеції і Фінляндії, де він становив в 2010 р.

шнього СРСР Україна пропустила вперед Естонію (34 місце), Литву (45), Азербайджан (46), Казахстан (51), який поліпшив свою позицію відразу на 21 пункт, Латвію (55) і Росію (67). Інші держави пострадянського простору розташувалися нижче: Грузія – 77 місце, Вірменія (82), Молдова (87), Таджикистан (100) і Киргизстан (127). Білорусь у рейтингу ВЕФ відсутня. Результати цьогорічного звіту [44] свідчать, наша країна за 2013 рік у GCI втратила 11 позицій, з 73 до 84, отримавши показник 4,05 бали з 7 можливих. Аналогічну динаміку втрати 11 позицій продемонстрували Уругвай, Єгипет, Гана і Бенін. Трійка лідерів не змінилася з попереднім роком, адже Швейцарія, Сінгапур та Фінляндія продовжують утримувати все ті ж 1-ше, 2-ге та 3-тє місце, а найгірший показник дістався центральноафриканській країні Чад.

Відтак, виходячи з суттєвої втрати позицій у рейтингу, варто розглянути динаміку показників, які отримувала Україна з 2006 р. (першого року проведених досліджень за даним індексом в Україні) по 2013 р. Для дослідження оберемо найбільш цікаві для порівнянь країни, а саме: РФ – найбільшого торгівельного партнера, Кіпр – найбільшого інвестора, та країну, в яку прямують понад 80,0% інвестицій українських компаній, Грузію – вдалий приклад проведення реформ у колишній республіці СРСР, Естонію – члена ЄС, також колишню державу союзу та Китай – найбільш динамічний ринок світу (рис. 3.5, а деталізовано у Додатку А.1 та А.2).

Як бачимо, зі свідчень, приведених на рис. 3.5 та Додатку А – у різні періоди аналізу (ретроспективи) держави переживали ріст і падіння індексів конкурентоспроможності, наша країна впродовж 7 років, попередньо засвідчивши хвилю росту у 2010-2012 рр., продемонструвала падіння, та закріпилася майже на тому ж самому рівні, що й у 2006 році – 4,05 – проти 4,03 у 2013 році. У той же час, Грузія у попередньому періоді суттєво поліпшила власні показники конкурентоспроможності, а економіка Китаю практично не репрезентувала будь-яких регресивних і деструктивних тенденцій [44; 45].

Надалі за GCI йдуть Великобританія і Гонконг, які покращили свої результати на 2 позиції і займають відповідно 8 і 9 місця. Японія, яка завершує першу десятку найбільш конкурентоспроможних економік, залишається другою за рейтингом економікою Азії, незважаючи на помітне зниження позицій в останні роки. Визнаємо, що дослідження за GCI демонструє, що розрив у конкурентоспроможності серед європейських країн продовжує збільшуватися. У той час як країни Північної та Західної Європи зміцнили свої традиційно сильні конкурентні позиції з часу першої хвилі економічної кризи 2008-2009 років, країни Півдня Європи, такі як Португалія (49 місце), Іспанія (36 місце), Італія (42 місце) і особливо Греція (96 місце) продовжують страждати від конкурентних недоліків, таких як макроекономічна нестійкість, поганий доступ до фінансування, негнучкі ринки праці та дефіцит інновацій.

Відмітимо, що у регіоні Близького Сходу та Північної Африки лідирує Катар – 11 місце і Саудівська Аравія – 18 місце. Об'єднані Арабські Емірати (24 місце) поліпшили свої показники, у той час як Кувейт (37 місце) трохи опустився в рейтингу. Серед великих економік, що розвиваються продовжує лідирувати Китай, який незважаючи на незначне зниження в рейтингу на три позиції, продовжує лідирувати в групі (29 місце). Бразилія (48 місце) цього року перемістилася в рейтингу вгору, а Індія (59) і РФ (67), дещо знизили свої позиції.

У 2012 році Україна зайняла 73-е місце у глобальному рейтингу конкурентоспроможності, поліпшивши результат попереднього року на 9 позицій, переважно за рахунок росту за такими складовими, як «макроекономічне середовище», «інфраструктура», «ефективність ринку товарів» і «рівень розвитку бізнесу». Водночас, в абсолютному вираженні позитивна динаміка спостерігається в оцінках за всіма складовими конкурентоспроможності. Але, незважаючи на позитивну динаміку GCI за останні два роки, Україна так і не змогла досягти свого максимуму, який їй став доступний у 2005 р. (64-е місце), і майже вийшла на докризовий рівень 2008 р. (72-е місце). Серед країн коли-

3,42% та 3,87% від ВВП відповідно. Достатньо вагомі витрати на дослідження і розробки також були у таких країнах, як Данія (3,06% в 2010 р.), Швейцарія (2,99% в 2008 р.), Німеччина (2,83% в 2010 р.). В усіх цих країнах відбувалося нарощування показника за досліджуваний період. Найнижчою була частка витрат на дослідження і розробки в Румунії (0,47% в 2010 р.), на Кіпрі (0,50% в 2010 р.), Болгарії та Латвії (по 0,6% відповідно). Високими були показники витрат таких промислово розвинених країн як Японія і США (3,45% і 2,79% у 2010 р. відповідно).

Підтримка інноваційної діяльності у європейських країнах виходить за національні межі і дедалі більшою мірою стає прерогативою ЄС, який застосовує декілька інструментів інноваційної політики та залучення інвестицій для фінансування інноваційної діяльності. Серед яких виділяють: створення сприятливої для інноваційної діяльності інфраструктури; пряме державне фінансування, в першу чергу шляхом розміщення державних замовлень, виділення грантів, кредитів, субсидій тощо; фіскальні або податкові стимули, надання державних гарантій, спеціальні схеми підтримки малих інноваційних фірм та ризикового фінансування [35]. У цьому контексті слід признати, що серед непрямих методів підтримки інноваційної діяльності у промисловості в регіонах найбільш розповсюдженими – є: 1) різні форми податкових пільг (Австралія, Бразилія, Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія); 2) податковий кредит (Іспанія, Канада, Нідерланди, США, Франція, Швейцарія, Японія); 3) спосіб амортизації (Австралія, Австрія, Бельгія, Італія, Німеччина, США, Швейцарія, Швеція); 4) надання різноманітних пільгових кредитів (Італія, Нідерланди, Німеччина, Японія). А, серед прямих методів підтримки інноваційної діяльності, найбільшого поширення набуло, надання субсидій та дотацій на реалізацію інноваційних проектів (Великобританія, Італія, Канада, Німеччина, США, Франція, Японія). При цьому, у країнах з рівнем науково-технологічного розвитку більш низьким, ніж у середньому по ЄС, як правило, застосовують заходи загального характеру, які дозво-

ляють підтримувати широке коло напрямків в усіх секторах економіки [36]. У цьому випадку уряд орієнтується на заходи фіскального стимулювання, які відрізняються тим, що дають можливість ринку і його учасникам самостійно вирішувати, які галузі економіки необхідно розвивати.

Відтак, слід вказати, що на нашу думку, цікавим щодо застосування в Україні є китайський досвід у сфері формування інноваційного потенціалу промисловості в регіонах, де інноваційна регіональна політика проводиться при широкій участі органів місцевого самоврядування з активним залученням західних інвестицій і технологій, а в рамках національної інноваційної системи держава забезпечує [25; 37 – 41]: 1) національне бачення майбутнього; 2) змістовність національної та регіональної інноваційних стратегій; 3) політичну підтримку; 4) стабільну та стимулюючу законодавчу базу; 5) технічну та соціальну інфраструктуру, у т.ч. її кадрову складову; 6) інвестування НДДКР; 7) стимулююче оподаткування та банківську підтримку інновацій; 8) стимулююче державне регулювання, координацію й адміністрування науково-технічного розвитку на довгострокову перспективу.

Зазначимо, що про ефективність реалізації приведених вище схем управління інноваційним розвитком регіонального промислового виробництва можна судити із досягнутих економічних результатів країн світу, які засвідчуються специфічними індексами у відповідних рейтингових позиціях.

Використання значного емпіричного матеріалу, статистичних даних і експертних оцінок дозволяє об'єктивно оцінити поточний економіко-соціальний стан країни по відношенню до інших, визначити причини втрати економікою конкурентних позицій чи резервів підвищення конкурентоспроможності відповідно до наявного стратегічного потенціалу, що слугує підґрунтям для формування відповідної економічної політики, ефективних інститутів держави, інноваційно-інвестиційного середовища. Серед найбільш визнаних у світі – є такий когнітивно-інформаційний вимір – як Індекс економіки знань Інсти-

Країна	The Global Competitiveness Index 2012–2013		The Global Competitiveness Index 2011–2012		Зміна конкурентної позиції у 2013 р. до 2012 р.
Україна	**73**	**4,14**	**82**	**4,00**	**9**
Грузія	77	4,07	88	3.86	11

Приведений показник GCI складений з 12 елементарних складових конкурентоспроможності, які детально характеризують конкурентоспроможність країн світу, що знаходяться на різних рівнях економічного розвитку. Цими складовими є: «Якість інститутів», «Інфраструктура», «Макроекономічна стабільність», «Здоров'я і початкова освіта», «Вища освіта і професійна підготовка», «Ефективність ринку товарів і послуг», «Ефективність ринку праці», «Розвиненість фінансового ринку», «Технологічний рівень», «Розмір внутрішнього ринку», «Конкурентоспроможність компаній» і «Інноваційний потенціал». Для кожної з 144 економік, охоплених дослідженням, звіт містить детальні описи країни і національної економіки з докладними підсумками по спільної позиції в рейтингу і за найбільш видатним конкурентним перевагам і недолікам, які були виявлені на підставі аналізу, що використовується для розрахунку індексу за 110 різними індикаторами. Так, зокрема, США за GCI у 2012-2013 рр. займають 7 місце. Незважаючи на поліпшення показників конкурентоспроможності, у цілому, США продовжують падіння в рейтингу четвертий рік поспіль (з 2000 р.), змістившись на два місця до сьомої позиції, що свідчить про зростаючу макроекономічну вразливість, недосконалість інституційного середовища (зокрема, низьким залишається рівень довіри суспільства до політичних діячів, що позначається на ефективності держави в цілому). Поряд із цим, позитивним фактором є те, що країна досі залишається глобальним інноваційним центром; банки, ринки і фінансові інститути вперше після початку фінансової кризи відновлюються – їхній стан, на даний час, оцінюється як значно більш здоровий, а діяльність, як більш ефективна [44].

Таблиця 3.4

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності окремих країн світу (за період 2011–2013 рр. [44])

Країна	The Global Competitiveness Index 2012–2013		The Global Competitiveness Index 2011–2012		Зміна конкурентної позиції у 2013 р. до 2012 р.
	Рейтинг	Оцінка	Рейтинг	Оцінка	Тренд
Швейцарія	1	5,72	1	5,74	0
Сінгапур	2	5,67	2	5,63	0
Фінляндія	3	5,55	4	5,47	1
Швеція	4	5,53	3	5,61	-1
Нідерланди	5	5,50	7	5,41	2
Німеччина	6	5,48	6	5,41	0
США	7	5,47	5	5,43	-2
Великобританія	8	5,45	10	5,39	2
Гонконг	9	5,41	11	5,36	2
Японія	10	5,40	9	5,40	-1
Катар	11	5,38	14	5,24	3
Данія	12	5,29	8	5,40	-4
Тайвань	13	5,28	13	5,26	0
Канада	14	5,27	12	5,33	-2
Норвегія	15	5,27	16	5,18	1
Австрія	16	5,22	19	5,14	3
Бельгія	17	5,21	15	5,20	-2
Саудівська Аравія	18	5,19	17	5,17	-1
Південна Корея	19	5,12	24	5,15	5
Австралія	20	5,12	20	5.11	0
Франція	21	5,11	18	5,14	-3
Китай	29	4,83	26	4,90	-3
Чехія	39	4,51	38	4,52	-1
Польща	41	4,46	41	4,46	0
Італія	42	4,46	43	4,43	1
Литва	55	4,35	64	4,41	9
Росія	67	4,20	66	4,21	-1

туту Світового банку, Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму у Давосі, Індекс людського розвитку ПРООН, Глобальний індекс

інновацій що оцінюється міжнародною бізнес-школою INSEAD, Франція.

Індекс економіки знань (Knowledge Economy Index) щорічно оцінюється Інститутом Світового Банку шляхом узагальнення результатів різних міжнародних експертних обстежень та офіційної статистики(всього 109 структурних та якісних показників). Зазначений індекс визначає результативність науково-технологічної сфери та формується з 4 підіндексів: економічний та інституційний режим для інновацій; інноваційна система; освіта та професійні навички населення; інформаційно-комунікаційна інфраструктура. У табл. 3.3 наведено значення KEI для України та деяких країн світу.

Таблиця 3.3

Рейтинг економіки знань за вимірами та відповідним індексом окремих країн світу у 2012 році *

Країна світу, регіон	Рейтинг	Оцінка	Зміна позиції рейтингу 2012 р. до 2011 р.
Швеція	1	9,43	0
Фінляндія	2	9,33	6
Данія	3	9,16	0
Нідерланди	4	9,11	-2
Норвегія	5	9,11	2
Нова Зеландія	6	8,97	3
Канада	7	8,92	3
Німеччина	8	8,90	7
Австралія	9	8,88	-3
Швейцарія	10	8,87	-5
США	12	8,77	-8
Японія	22	8,28	-5
Сінгапур	23	8,26	-3
Франція	24	8,21	-3
Ізраїль	25	8,14	-7

Країна світу, регіон	Рейтинг	Оцінка	Зміна позиції рейтингу 2012 р. до 2011 р.
Литва	37	7,41	0
Польща	38	7,41	-3
РФ	55	5,78	9
Україна	56	5,73	-2
Білорусь	59	5,59	11
Грузія	68	5,19	7

Джерело * Узагальнено автором за свідченнями, приведеними у статистичному [42]

Україна у рейтингу 2012 року посідає 56 місце серед 146 країн світу, що на дві сходинки нижче ніж у 2000 році. Отримане місце було забезпечено такими позиціями складових індексу, як: економічні стимули та інституції (3,95 балів – 93 місце), інноваційна та технологічна адоптація (5,76 балів – 59 місце), освіта та людські ресурси (8,26 балів – 21 місце), інформаційно-комунікаційні технології (4,96 балів – 77 місце) [43]. Отже, можна засвідчити, що Україна значно відстає за підіндексом «Економічні стимули та інституції», який характеризує тарифні та нетарифні бар'єри у країні, якість регуляторної політики, якість законодавства та його дотримання. Особливо негативно експерти Світового банку оцінюють якість державного регулювання економіки України (2,33) та рівень нормативно-правової бази (2,53). При цьому, за підіндексом «Інноваційна та технологічна адаптація» (або «Інноваційна система») Україна займає 59 місце завдяки таким результатам: ліцензійні платежі та роялті становлять 16,43 дол. США на душу населення (всього 756 дол. США), кількість статей у наукових та технічних журналах дорівнює 39,71 на 1 млн. осіб (всього 1847 статей), а кількість патентів, зареєстрованих в Американському бюро патентів та торговельних марок (USPTO), становить 0,40 на 1 млн. осіб (всього18 патентів).

Вважається, що в країнах, які набрали менш, ніж шість (6) балів, національна інноваційна система (як і регіональна інноваційна система), взагалі, не існує, оскільки, ці країни в основному проявляють пасивну адаптацію до економіки знань (вони лише купують або копіюють технології або продукти). Країни, які отримали менш ніж 8 балів, мають можливість задовольнити власні потреби у інноваційних продуктах та технологіях, інноваційна система у таких країнах часто вже сформована, проте, функціонує ще неефективно. Визнаємо, що країни, які отримали по 8 балів /або більше, можна віднести до країн, які мають ефективно функціонуючу національну інноваційну систему та значні масштаби розвиненості інноваційного потенціалу реального сектору. У такій градації та системі координат, можна засвідчитись про те, що Україна відноситься до «країн пасивної адоптації» (5,76 <6 балів), в яких інноваційна система ще не сформована, а інноваційна діяльність часто є неефективною. Високе місце за підіндексом «Освіта та людські ресурси» Україна отримала здебільшого через те, що рівень вищої освіти(відсоток населення, що продовжує навчатися після школи) в країні становить 81,11 % (9,36 балів), рівень середньої освіти (94,45 % –6,76 балів) та середня кількість років навчання (11,12 років–8,66 балів) також є достатньо високими значеннями кількісних показників.

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності (GCI) який на є сьогодні найбільш комплексним вимірювачем конкурентоспроможності країн, що узагальнює експертні оцінки більш ніж 1300 незалежних експертів з різних країн і сфер діяльності та дані офіційної статистики країн у 2012-2013 рр. очолила Швейцарія [44], яка посідає, наразі, І місце рейтингу вже четвертий рік поспіль (із 2000 року до 2013 р. включно). Друге і третє місця займають Сінгапур і Фінляндія, відповідно. Країни Північної та Західної Європи продовжують домінувати в першій десятці списку: верхні позиції займають Швеція – 4 місце, Нідерланди – 5 місце, Німеччина – 6 місце (табл. 3.4).